

UNIVERSITATEA ECOLOGICĂ DIN BUCUREȘTI

FACULTATEA DE DREPT

Program de studii universitare de licență: Drept

Forma de învățământ: învățământ cu frecvență redusă / învățământ la distanță

**Suport de curs pentru disciplina:
CRIMINALISTICĂ**

**Titular de disciplină:
Lector univ. dr. Gabriela MATEI**

**București
2023-2024**

CUPRINS

Introducere	13
a. Date privind titularul de disciplină	13
b. Date despre disciplină	13
c. Obiectivele disciplinei	13
d. Competențe acumulate după parcurgerea cursului	14
e. Resurse și mijloace de lucru	14
f. Structura cursului	15
g. Cerințe preliminare	15
h. Durata medie de studiu individual	15
i. Evaluarea	16

Partea I - Tehnica criminalistică

Unitatea de învățare I.

1.1. Introducere	18
1.2. Competențe	
1.3. Conținut	

Capitolul I. Privire introductivă asupra științei criminalisticii

19

1. Definiția criminalisticii
2. Obiectul criminalisticii
3. Metodele de investigare criminalistică
4. Principiile fundamentale ale criminalisticii
5. Evoluția criminalisticii

Capitolul II. Identificarea criminalistică

24

1. Conceptul de identificare
2. Obiectul identificării
3. Principiile identificării criminalistice
4. Metodologia identificării criminalistice

Capitolul III. Mijloacele tehnico-științifice folosite în investigațiile criminalistice.....

27

1. Mijloace tehnico-științifice folosite în cercetarea la fața locului
2. Principalele tehnici și metode științifice folosite în laboratoarele criminalistice

1.4. Rezumat.....	
1.5. Test de autoevaluare a cunoștințelor.....	
1.6. Bibliografie recomandată.....	
 Unitatea de învățare II.	
1.1. Introducere	33
1.2. Competențe	
1.3. Conținut.....	
 Capitolul I. Fotografia judiciară	34
1. Rolul fotografiei judiciare în investigarea criminalistică	
2. Tipologia fotografiei judiciare	
 Capitolul II. Cercetarea criminalistică a urmelor – teoria generală	38
1. Noțiunea de urmă a infracțiunii	
2. Clasificarea urmelor infracțiunii	
 Capitolul III. Cercetarea urmelor de mâini.....	40
1. Considerații privind desenele papilare	
2. Cercetarea și interpretarea la fața locului a urmelor de mâini	
3. Expertiza criminalistică a urmelor de mâini	
 Capitolul IV. Identificarea persoanelor după urmele formate de corpul uman	44
1. Cercetarea criminalistică a urmelor de picioare	
2. Cercetarea urmelor de dinți și de buze, precum și a altor părți ale corpului uman	
3. Cercetarea urmelor formate de alte părți ale corpului uman	
1.4. Rezumat.....	
1.5. Test de autoevaluare a cunoștințelor.....	
1.6. Bibliografie recomandată.....	
 Unitatea de învățare III.	
1.1. Introducere	50

1.2. Competențe	
1.3. Conținut.....	
Capitolul I. Identificarea criminalistică a urmelor biologice (Serologia)	51
1. Cercetarea urmelor de sânge	
2. Cercetarea urmelor de salivă	
3. Cercetarea urmelor de spermă	
4. Cercetarea firelor de păr	
5. Cercetarea urmelor entomologice	
Capitolul II. Sisteme de identificare a persoanelor	56
1. Identificare persoanelor după semnalmente externe	
2. Identificarea persoanelor după voce și vorbire	
3. Identificarea persoanelor pe baza amprentei genetice	
4. Metode biometrice de identificare	
5. Înregistrarea penală	
Capitolul III. Patologia judiciară	60
1. Identificarea cadavrelor	
2. Stabilirea timpului morții: elemente de tanatologie medico-legală	
3. Examinarea postmortem- autopsia	
4. Stabilirea cauzei morții	
Capitolul IV. Antropologia judiciară	63
1. Recuperarea rămășițelor umane	
2. Identificarea pe piese scheletice	
3. Identificarea criminalistică după: examenul odontologic, reconstrucție facială, analize genetice.	
1.4. Rezumat.....	
1.5. Test de autoevaluare a cunoștințelor.....	
1.6. Bibliografie recomandată.....	
Unitatea de învățare IV.	
1.1. Introducere	67

1.2. Competențe	
1.3. Conținut.....	
Capitolul I. Chimia judiciară	68
1. Investigarea toxicologică judiciară	
2. Cercetarea urmelor de incendii	
3. Cercetarea urmelor de explozii	
4. Cercetarea urmelor accidentelor feroviare, navale și aeriene	
5. Investigarea odorologică judiciară	
Capitolul II. Investigarea urmelor obiectelor și a urmelor formate din resturi de obiecte sau materii diverse	73
1. Cercetarea urmelor corpurilor delictu folosite în sparger	
2. Cercetarea urmelor de îmbrăcăminte	
3. Cercetarea urmelor formate din resturi de obiecte sau de diverse materii	
4. Cercetarea urmelor lăstate de mijloacele de transport rutier	
Capitolul III. Elemente de balistica judiciară	78
1. Noțiuni generale privind armele de foc și cercetarea criminalistică a urmelor acestora.	
2. Expertiza balistică	
1.4. Rezumat.....	
1.5. Test de autoevaluare a cunoștințelor.....	
1.6. Bibliografie recomandată	
Unitatea de învățare V.	
1.1. Introducere	82
1.2. Competențe	
1.3. Conținut.....	
Capitolul I. Cercetarea criminalistică a înscrisurilor	83
1. Elemente introductive privind cercetarea criminalistică a înscrisurilor sau documentelor	
2. Elemente de grafoscopie judiciară	

3. Cercetarea criminalistică a falsului material în înscrisuri
4. Cercetarea textelor dactilografiate și a altor categorii de falsuri

Capitolul II. Cercetarea criminalistică a falsificării operelor de artă89

1. Aspecte introductive - Metode de falsificare
2. Mijloace și metode criminalistice folosite pentru detectarea operelor de artă falsificate
- 1.4. Rezumat.....
- 1.5. Test de autoevaluare a cunoștințelor.....
- 1.6. Bibliografie recomandată.....

Partea II - Tactica criminalistică

Unitatea de învățare VI.

- 1.1. Introducere95
- 1.2. Competențe
- 1.3. Conținut.....

Capitolul I. Cercetarea la fața locului, pe uscat și sub apă96

1. Considerații privind reglementarea procesual penală
2. Cadru tactic general
3. Reguli tactice privind pregătirea cercetării locului faptei
4. Măsurile preliminare cercetării locului faptei
5. Fazele cercetării locului faptei
6. Fixarea rezultatelor cercetării locului faptei

Capitolul II. Expertiza și Constatarea criminalistică 101

1. Constatarea– aspecte procesual penale
2. Expertiza criminalistică– aspecte procesual penale
3. Reguli tactice aplicate în dispunerea constatărilor și a expertizelor
4. Tactica efectuării expertizelor criminalisti
5. Aprecierea și valorificarea concluziilor expertizei
- 1.4. Rezumat.....
- 1.5. Test de autoevaluare a cunoștințelor.....
- 1.6. Bibliografie recomandată.....

Unitatea de învățare VII.

1.1. Introducere	105
1.2. Competențe	
1.3. Conținut.....	

Capitolul I. Organizarea anchetei penale 106

1. Principiile organizării urmăririi penale
2. Structura și conținutul planului de urmărire penală
3. Versiunile de urmărire penală

Capitolul II. Tactica ascultării martorilor 108

1. Reglementare procesual penală, valoare probantă a declarațiilor.
2. Procesul psihologic de formare a declarațiilor martorilor
3. Reguli tactice aplicate în ascultarea martorilor
4. Particularități tactice aplicate în ascultarea martorilor minori și a altor categorii de martori
5. Consemnarea declarațiilor martorilor, alte metode tehnice de fixare.

Capitolul III. Tactica ascultării persoanei vătămate 113

1. Considerații privind reglementarea procesual penală.
2. Considerații privind psihologia persoanei vătămate și formarea declarațiilor sale.
3. Tactica audierii propriu-zise a persoanei vătămate
- 1.4. Rezumat.....
- 1.5. Test de autoevaluare a cunoștințelor.....
- 1.6. Bibliografie recomandată.....

Unitatea de învățare VIII.

1.1. Introducere	117
1.2. Competențe	
1.3. Conținut.....	

Capitolul I. Tactica ascultării suspectului sau a inculpatului 118

1. Cadrul general al reglementării procesual penale

2. Reguli și procedee tactice aplicate în ascultarea suspectului sau a inculpatului
3. Modalități tehnico-tactice de depistare a comportamentului simulat
4. Testul Farwell Brain Fingerprinting (FBF)

Capitolul II. **Reguli și procedee tactice aplicate în efectuarea unor acte de urmărire penală.** 122

1. Tactica efectuării percheziției
 2. Tactica efectuării confruntării
 3. Tactica efectuării prezentării pentru recunoaștere
 4. Tactica efectuării reconstituirii.
- 1.4. Rezumat.....
- 1.5. Test de autoevaluare a cunoștințelor.....
- 1.6. Bibliografie recomandată.....

Partea III - Metodologia criminalistică

Unitatea de învățare IX.

- 1.1. Introducere 130
- 1.2. Competențe
- 1.3. Conținut.....

Capitolul I. **Metodologia investigării infracțiunilor de omucidere**131

1. Aspecte introductive
2. Cadrul metodologic general și primele măsuri luate în investigarea omuciderii
3. Particularitățile cercetării la fața locului a infracțiunilor de omucidere
4. Dispunerea expertizelor criminalistice
5. Elaborarea versiunilor de urmărire penală
6. Evaluările de tip *profiling*
7. Particularitățile cercetării omorului în cazul cadavrelor dezmembrate sau al cadavrelor nedescoperite

Capitolul II. **Metodologia investigării infracțiunilor de viol** 135

1. Aspecte introductive
2. Cadrul metodologic general și primele măsuri luate în investigarea infracțiunii de viol
3. Particularitățile cercetării la fața locului a infracțiunilor de viol
4. Dispunerea expertizelor criminalistice. Dispunerea expertizelor palinologice
5. Elaborarea versiunilor de urmărire penală

6. Evaluările de tip profiling	
1.4. Rezumat.....	
1.5. Test de autoevaluare a cunoștințelor.....	
1.6. Bibliografie recomandată.....	
Unitatea de învățare X.	
1.1. Introducere	142
1.2. Competențe	
1.3. Conținut.....	
Capitolul I. Metodologia investigării infracțiunilor de furt și tâlhărie.....	143
1. Aspecte juridice	
2. Principalele probleme, obiect al probațiunii, care trebuie clarificate prin investigarea furtului și a tâlhăriei	
3. Principalele măsuri luate în vederea investigării furtului și a tâlhăriei	
4. Particularități ale investigării furtului și tâlhăriei	
5. Metodologia investigării infracțiunilor de distrugere a siturilor arheologice	
a) Considerații introductive	
b) Principalele probleme, obiect al probațiunii, care trebuie clarificate prin investigarea distrugerii siturilor arheologice	
c) Constatarea infracțiunii flagrante.	
d) Cercetarea la fața locului a unui sit unde s-a efectuat o săpătură ilegală.	
e) Dispunerea de expertize judiciare.	
Capitolul II. Metodologia investigării infracțiunilor din domeniul traficului de stupefiante.....	150
1. Considerații introductive	
2. Moduri și sisteme de operare folosite de traficanți	
3. Elemente metodologice aplicate în investigarea traficului de stupefiante	
1.4. Rezumat.....	
1.5. Test de autoevaluare a cunoștințelor.....	
1.6. Bibliografie recomandată.....	

Unitatea de învățare XI.

1.1. Introducere	154
1.2. Competențe	
1.3. Conținut.....	
 Capitolul I. Metodologia investigării criminalistice a infracțiunilor din domeniul criminalității organizate. Particularități ale investigației actelor de terorism	155
1. Motivarea actelor de terorism. Substanțe folosite în crearea armelor biochimice	
2. Metode de prevenire și detectare a substanțelor folosite în atacul terorist biochimic	
3. Modalități de operare folosite în efectuarea actelor de terorism biologic și chimic	
4. Elemente metodologice aplicate în investigarea actelor de terorism.	
 Capitolul II. Metodologia investigării criminalistice a infracțiunilor din domeniul afacerilor	161
1. Cadrul juridic	
2. Modalități de săvârșire a infracțiunilor în domeniul afacerilor	
• Însușirea unei identități false	
• Însușirea unei calități false	
• Escrocherii prin înscenare	
3. Modalități de operare	
4. Metodologia investigării infracțiunilor din domeniul afacerilor	
1.4. Rezumat	
1.5. Test de autoevaluare a cunoștințelor	
2.6. Bibliografie recomandată.....	
 Unitatea de învățare XII.	
1.1. Introducere	164
1.2. Competențe	
1.3. Conținut.....	
 Capitolul I. Metodologia investigării accidentelor de muncă; cercetarea accidentelor de trafic rutier.....	165
1. Cadrul juridic	

2. Principalele aspecte, obiect al probațiunii, care trebuie clarificate prin investigarea accidentelor de trafic
3. Particularități ale cercetării la fața locului a accidentelor de trafic rutier

Capitolul II. Metodologia investigării infracțiunilor de corupție..... 166

Aspecte juridice.

1. Probleme pe care trebuie să le clarifice investigația penală
2. Constatarea infracțiunii flagrante
3. Tactica efectuării altor acte de urmărire penală

1.4. Rezumat	
1.5. Test de autoevaluare a cunoștințelor	
1.6. Bibliografie recomandată.....	

Unitatea de învățare XIII.

1.1. Introducere	169
1.2. Competențe	
1.3. Conținut.....	

Capitolul I. Metodologia investigării infracțiunilor din domeniul criminalistății informatice..... 169

1. Aspecte juridice
2. Modalități de săvârșire a infracțiunilor informatice
3. Investigarea criminalistică a infracțiunilor informatice:
4. Percheziția calculatoarelor
5. Particularități ale cercetării la fața locului

1.4. Rezumat	
1.5. Test de autoevaluare a cunoștințelor	
1.6. Bibliografie recomandată.....	

Unitatea de învățare XIV.

1.1. Introducere	173
1.2. Competențe	
1.3. Conținut.....	

Capitolul I. Digitalizarea în investigația criminalistică	173
--	-----

1.4. Rezumat.....	
1.5. Test de autoevaluare a cunoștințelor.....	
1.6. Bibliografie recomandată.....	

Introducere

Cursul este destinat, în principal, studenților Facultății de Drept din cadrul Universității Ecologice din București – învățământ cu frecvență redusă / învățământ la distanță, dar poate constitui un util material de studiu și pentru studenții la învățământ cu frecvență.

a. Date privind titularul de disciplină

Nume și prenume:	Lector univ. dr. Gabriela MATEI
E-mail:	gabriela.matei@ueb.education

b. Date despre disciplină

Anul de studiu:	IV
Semestrul:	7

c. Obiectivele disciplinei

Obiectivul general al disciplinei	▶ Identificarea corectă a sensului unor noțiuni precum: tehnica, tactica și metodologia; ▶ Analiza caracterului complex al investigației penale ; ▶ Prezentarea corectă a componentelor și etapelor investigației criminalistice ;
Obiectivele specifice	▶ Însușirea regulilor tehnice și tactice de investigare ; ▶ Identificarea mecanismelor psihologice ale comportamentului infracțional ; ▶ Analiza structurii și tendințelor criminalității contemporane ; ▶ Analiza critică a diverselor modalități de investigare penală ; ▶ Interpretarea corectă a modalităților tehnico-științifice de efectuare a urmăririi penale(de exemplu statisticile criminale) ▶ Evaluarea critică a elementelor metodologice de investigare a diferitelor fapte penale ; ▶ Explicarea locului și rolului Criminalisticii în prevenirea și combaterea fenomenului infracțional ; ▶ Promovarea unei atitudini creative în vederea optimizării practicii antiinfracționale; ▶ Cultivarea și promovarea valorilor științifice care trebuie să se afle la baza unei politici preventiv-represive inteligente.

d. Competențe acumulate după parcurgerea cursului

Competențe profesionale	► Definirea locului și rolului criminalisticii în sistemul științelor judiciare; ► Interpretarea și aplicarea normelor procedurale în cadrul investigației criminalistice; ► Însușirea cunoștințelor privind metodele și tehnicile moderne folosite în investigația penală; ► Definirea principiilor fundamentale ale criminalisticii precum și direcțiile de acțiune ale acestei discipline; ► Explicarea mecanismelor psihologice ale comportamentului infracțional ► Analiza diverselor modalități de investigare penală ; ► Identificarea modalităților de prevenirea și combatere a fenomenului infracțional prin mijloace criminalistice.
Competențe transversale	► Dezvoltare personală și profesională (conștientizarea nevoii de formare continuă, utilizarea eficientă a resurselor și tehnicilor de învățare pentru dezvoltarea personală și profesională); ► Autonomie și responsabilitate (executarea responsabilă a sarcinilor profesionale, în condiții de autonomie restrânsă și asistență calificată); ► Interacțiune socială (familiarizarea cu rolurile și activitățile specifice muncii în echipă și distribuirea de sarcini pentru nivelele subordonate).

e. Resurse și mijloace de lucru

Pentru o pregătire temeinică, vă sugerăm să efectuați toate testele de evaluare, astfel încât rezultatul pregătirii dumneavoastră să fie cât mai obiectiv. De asemenea, vă sugerăm să vă alcătuiți propriile dumneavoastră planuri și scheme, acestea ajutându-vă la o mai bună sistematizare a cunoștințelor dobândite.

Fiecare curs debutează cu prezentarea obiectivelor pe care trebuie să le atingeți – din punctul de vedere al nivelului de cunoștințe – prin studierea temei respective. Vă recomandăm să le citiți cu atenție și apoi, la sfârșitul cursului, să le revedeți pentru a verifica dacă le-ați atins în întregime.

Testele de evaluare prezente la sfârșitul fiecărui curs vă vor ajuta să verificați modalitatea specifică de învățare și să vă îmbunătățiți cunoștințele. Timpul recomandat rezolvării testelor este de 30 de minute. Rezolvați testele numai după studierea în întregime a unui curs și nu vă uitați la răspunsuri decât după rezolvarea testului și numai dacă nu reușiți să găsiți răspunsul prin recitirea cursului.

La fiecare curs există indicată o bibliografie selectivă pe care vă sfătuim să o parcurgeți.

f. Structura cursului

Cursul de Criminalistică este alcătuit din trei părți :

Partea I - Tehnica criminalistică, cuprinde 5 unități de învățare

Partea a II-a - Tactica criminalistică, cuprinde 3 unități de învățare

Partea a III-a - Metodologia criminalistică, cuprinde 6 unități de învățare

Fiecare unitate de învățământ cuprinde un număr de capitole.

La sfârșitul fiecărui capitol beneficiați de modele de teste de autoevaluare care vă vor ajuta să stabiliți singuri ritmul de învățare și necesitățile proprii de repetare a unor teme. La sfârșitul suportului de curs sunt prezentate răspunsurile corecte la testele de autoevaluare a cunoștințelor.

Totodată, sunt formulate **3 teme de control**, în vederea evaluării pe parcurs, astfel:

Tema 1 – Partea I: „Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați Cercetarea la fața locului a unui tip de urmă”;

Tema 2 – Partea II: „Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați Tactica cercetării locului faptei”;

Tema 3 – Partea III: „Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați Metodologia investigării unei infracțiuni”.

Temele de control se prezintă de către fiecare student, iar rezultatele acestei evaluări se comunică de către cadrul didactic în mod direct și nemijlocit studenților.

Cursul de Criminalistică poate fi studiat atât în întregime, potrivit ordinii prestabilite a capitolelor, dar se poate și fragmenta în funcție de interesul propriu mai accentuat pentru anumite teme. În vederea susținerii examenului este obligatorie parcurgerea în totalitate a celor 3 părți și efectuarea testelor prezentate.

g. Cerințe preliminare

Pentru o mai bună înțelegere a materiei, este necesară coroborarea cunoștințelor dobândite în cadrul acestei discipline cu cele acumulate la Drept penal, Drept procesual penal, Criminologie, Psihologie juridică, și Logică juridică, având în vedere că disciplina se studiază în anul 4, semestrul 1.

h. Durata medie de studiu individual

Durata medie de învățare estimăm a fi de aproximativ 28 de ore.

În vederea susținerii examenului considerăm necesar, de regulă, un studiu de o săptămână.

Studierea fiecărui capitol necesită un efort de cca. 2 ore, astfel încât cunoștințele specifice acestui domeniu să se fixeze temeinic.

i. Evaluarea

La încheierea studierii cursului, este obligatorie realizarea celor trei teme de control, precum și elaborarea și prezentarea unui referat cu o temă aleasă de fiecare student din cadrul materiei prezentate, ținând seama de bibliografia prezentată în acest curs.

Înainte de examen este indicat să parcurgeți din nou toată materia, cu atenție, durata estimată pentru această activitate fiind de aproximativ o săptămână.

Forma de evaluare (E-examen, C-colocviu/test final, LP-lucrări de control)		E
Stabilirea notei finale (procentaje)	- evaluarea finală	50%
	- activități aplicative /laborator/lucrări practice/proiect etc.	30%
	- teste pe parcursul semestrului	20%

Partea I

Tehnica criminalistică

Unitatea de învățare I.

1.1. Introducere

Caracterul modern al activității judiciare a secolului XXI a fost conturat de-a lungul timpului de o serie de juriști și oameni de știință care au fost preocupați de faptul că realitățile și perspectivele științifice pot reprezenta apanajul unei științe ridicată la rangul de artă, criminalistica.

Simpla aplicare a regulilor de drept nu poate conduce la soluționarea cauzelor penale. Intervenția științei este decisivă în conturarea exactă a obiectului probațiunii.

1.2. Competențe

După parcurgerea acestui curs, studentul va fi capabil să :

- ✓ Descrie cadrulul general al investigațiilor criminalistice;
- ✓ Definească conceptul de identificare;
- ✓ Dezvolte metodologia identificării criminalistice;
- ✓ Identifice conținutul și modul de utilizare al truselor criminalistice și al laboratoarelor criminalistice.

1.3. Conținutul unității de învățare

Capitolul I. Privire introductivă asupra științei criminalisticii

1. Definiția criminalisticii
2. Obiectul criminalisticii
3. Metodele de investigare criminalistică
4. Caracterele criminalisticii
5. Conexiuni cu științele juridice și judiciare
6. Sistemul criminalisticii
7. Principiile fundamentale ale criminalisticii
8. Evoluția criminalisticii

Capitolul II. Identificarea criminalistică

1. Conceptul de identificare
2. Obiectul identificării
3. Principiile identificării criminalistice
4. Metodologia identificării criminalistice

Capitolul III. Mijloacele tehnico-științifice folosite în investigațiile criminalistice

1. Mijloace tehnico-științifice folosite în cercetarea la fața locului
2. Principalele tehnici și metode științifice folosite în laboratoarele criminalistice

Durata medie de studiu individual

Timpul necesar parcurgerii unității de învățare este de 2-3 ore de studiu individual.

Capitolul I.

Privire introductivă asupra științei criminalisticii

1. Definiția Criminalisticii

Pentru conturarea exactă a obiectului probațiunii, în prezent se folosesc metode științifice de investigare a realității, precum și procedee tactice specifice în desfășurarea actelor procedurale.

Fondatorul Criminalisticii este considerat a fi Hans Gross, judecător de instrucție austriac și profesor de Drept Penal, care a folosit pentru prima dată termenul în lucrarea sa „Manualul judecătorului de instrucție”, editată în anul 1893. Noua știință judiciară a cunoscut progresul odată cu evoluția științei și tehnicii, fiind cunoscută prin intermediul lucrărilor unor reputați specialiști între care se distinge Alphonse Bertillon.

Definiție .

- ✓ *“Criminalistica este știința judiciară, cu caracter autonom și unitar, care însumează un ansamblu de cunoștințe despre metodele, mijloacele tehnice și procedeele tactice, destinate descoperirii, cercetării infracțiunilor, identificării persoanelor implicate în săvârșirea lor și prevenirii faptelor antisociale.”* (Emilian Stancu) .
- ✓ *“Știință a stărilor de fapt în procesul penal “* (Hans Gross)
- ✓ *“Arta și tehnica investigațiilor penale”* (Jean Nepote – INTERPOL).

2. Obiectul criminalisticii

Direcțiile de acțiune ale criminalisticii sunt următoarele :

- Elaborarea unor metode tehnice specifice destinate cercetării urmelor faptelor penale, necesare pentru finalizarea procesului de identificare a persoanelor sau obiectelor.
- Adaptarea pentru necesitățile proprii a unor metode aparținând altor științe.
- Elaborarea, pe baze științifice, a regulilor și procedeele tactice necesare efectuării actelor de urmărire penală.
- Studierea și analiza evoluției modalităților de săvârșire a faptelor penale.
- Studierea practicii judiciare.
- Cercetarea și analiza modalităților de perfecționare a activității de investigare.
- Elaborarea de metode destinate prevenirii faptelor penale.

3. Metodele de investigare criminalistică

Ansamblul metodelor folosite de Criminalistică este următorul:

- a) Metodologia criminalistică are la bază, ca de altfel toate științele, modalități generale de cunoaștere cum sunt: observația, analiza și sinteza, deducția și inducția, comparația, adaptate domeniului analizat.
- b) *Metodele din alte domenii științifice adaptate la specificul Criminalisticii*, între care metode de analiză fizică și/sau chimică, biologice, medicale, antropologice.

- c) *Metode de cercetare proprii criminalisticii*, destinate:
- ▶ Descoperirii și examinării urmelor și mijloacelor materiale de probă;
 - ▶ Identificării persoanelor și cadavrelor ;
 - ▶ Cercetării înscrisurilor și a altor valori falsificate;
 - ▶ Organizării bazelor de date necesare indentificării;
 - ▶ Elaborării versiunilor proprii investigației penale
- d) *Procedee tactice* de efectuare a actelor de urmărire penală elaborate în baza experienței judiciare acumulate.
- e) *Metode tehnice specifice de prevenire* a infracțiunilor.

4. Caracterele criminalisticii

Criminalisticii îi sunt specifice următoarele caractere:

a. *Caracterul judiciar*

Pentru soluționarea cauzelor penale este necesară desfășurarea unei activități complexe de cercetare care constă în strângerea probelor, clarificarea împrejurărilor în care s-a produs infracțiunea, identificarea făptuitorului.

b. *Caracterul autonom*

Obiectul Criminalisticii este diferit de al altor științe juridice - având în vedere faptul că este singura din această categorie care elaborează metode și mijloace tehnico-științifice necesare pentru examinarea urmelor și identificarea infractorilor, precum și adaptarea metodelor specifice științelor naturii pentru clarificarea împrejurărilor în care s-a comis actul ilicit.

c. *Caracterul unitar*

Diversitatea faptelor penale supuse investigării a impus o structură complexă a criminalisticii, formată din următoarele părți: tehnica criminalistică, tactica criminalistică și metodologia criminalistică.

d. *Caracterul pluridisciplinar*

„Criminalistica constituie o punte de legătură între științele naturii și științele juridice, prin intermediul ei metodele celor dintâi găsindu-și aplicare în procesul judiciar” (Camil Suciu).

5. Conexiuni cu științele juridice și judiciare

a. *Conexiunea cu Dreptul penal*

În scopul apărării celor mai importante valori sociale ale statului de drept, dreptul penal stabilește faptele ce constituie infracțiuni, sancțiunile care pot fi aplicate și condițiile în care se realizează tragerea la răspundere penală a persoanelor care au săvârșit astfel de fapte, în timp ce criminalistica are rolul de investigare a faptelor prevăzute de legea penală, precum și de identificare a autorilor infracțiunilor.

b. *Conexiunea cu Dreptul procesual penal*

Activitatea criminalisticii servește scopul procesului penal prin punerea la dispoziție a probelor necesare demarării și desfășurării acestuia.

Activitatea de cercetare criminalistică se desfășoară numai cu respectarea normelor de drept și în special în conformitate cu normele procesual penale.

c. Conexiunea cu Criminologia

Între *Criminalistică* și *Criminologie* se face adeseori confuzie. În acest context precizăm că, deși scopul comun general al celor două științe este combaterea și prevenirea fenomenului infracțional, acestea sunt în esență diferite prin obiectul lor. Astfel, *Criminologia* studiază fenomenul criminal, urmărind cunoașterea complexă a acestuia în scopul combaterii și prevenirii faptelor ilicite, în timp ce *Criminalistica* elaborează metode și procedee tehnico-științifice și tactice de investigare a infracțiunilor și de identificare a autorilor.

d. Conexiunea cu Medicina legală

Încă de la începuturile criminalisticii, medicina legală a jucat un rol important în dezvoltarea acesteia. Cercetarea unor infracțiuni, cum sunt cele îndreptate împotriva persoanei, nu se poate desfășura decât prin întrepătrunderea celor două științe.

e. Conexiunea cu Psihologia judiciară

Criminalistica folosește cunoștințele de bază ale psihologiei pentru elaborarea metodelor specifice adecvate în audierea martorilor, persoanei vătămate, inculpaților, dar și în efectuarea unor activități de urmărire penală ca percheziția, recunoașterea sau confruntarea. Organele de urmărire penală trebuie să aibă cunoștințe din domeniul psihologiei, atât pentru studierea caracteristicilor psihosociale ale participanților la procesul penal, cât și pentru adoptarea unei conduite adaptate condițiilor cauzei necesar a fi soluționate.

f. Conexiunea cu științele naturii

Criminalistica se află la granița dintre științele juridice și științele naturii. Conexiunea acestor științe se materializează în activitatea de observare, analiză, investigare a urmelor, de punere în evidență a probelor necesare aflării adevărului. Criminalistica preia și adaptează metode de la fizică (investigare microscopică, spectrală, atomică, ș.a.), chimie (analiza stupefiantelor, a falsurilor în înscrisuri, ș.a.), biologia (analize serologice) și genetica (stabilirea profilului ADN).

6.Sistemul criminalistici

Criminalistica acționează pe parcursul întregului proces penal, începând cu faza de urmărire penală și terminând cu faza de judecată. Aportul Criminalisticii la soluționarea cauzelor penale se manifestă pe trei planuri, de unde rezultă și caracterul tripartit al științei:

- *Tehnica criminalistică*, cuprinde ansamblul mijloacelor și metodelor științifice necesare pentru descoperirea, fixarea, ridicarea, examinarea și interpretarea urmelor și a mijloacelor materiale de probă în condiții de laborator.
- *Tactica criminalistică*, cuprinde ansamblul de reguli și procedee specifice aplicate în activitatea de urmărire penală, începând cu procedura cercetării locului faptei, și continuând cu regulile tactice aplicate în ascultarea martorilor, a suspectului sau inculpatului, sau în audierea persoanei vătămate, reguli în efectuarea percheziției, ș.a.
- *Metodologia criminalistică*, cuprinde proceduri specifice de investigare prin utilizarea metodelor tehnice și a procedeele tactice în funcție de cauza penală particulară cercetată.

7. Principiile fundamentale ale criminalisticii

Sistemul principiilor fundamentale ale Criminalisticii cuprinde principii comune întregului drept, cum este principiul legalității, dar și principii ale activității procesual penale, cum ar fi principiul aflării adevărului, prezumția de nevinovăție, ș.a., la care se adaugă reguli fundamentale proprii criminalisticii, cum sunt : principiul identității, sau principiul conform căruia orice faptă infracțională lasă urme.

1. Principiul legalității. Este prevăzut în art.1 alin.(5) din Constituția României, dar și în normele penale, respectiv art. 1 și art.2 din Codul penal și art. 2 din Codul de procedură penală. Toate activitățile de investigare criminalistică trebuie să se desfășoare în perfectă concordanță cu prevederile legale, respectându-se drepturile și libertățile cetățenilor.
2. Principiul aflării adevărului. Conform art. 5 din Codul de procedură penală, în desfășurarea procesului penal trebuie să se asigure aflarea adevărului cu privire la faptele cauzei, precum și cu privire la persoana făptuitorului. Criminalistica pune la dispoziția justiției mijloacele științifice de cunoaștere a adevărului, utilizând metode complexe și tehnici care servesc la cunoașterea și explicarea lumii materiale.
3. Prezumția de nevinovăție. Operează pe tot parcursul procesului penal, organele judiciare având obligația de a administra probele necesare dovedirii vinovăției. În cadrul activității de cercetare, specialiștii criminaliști au datoria să caute în egală măsură atât elementele care pot stabili vinovăția unei persoane cât și pe cele care pot dovedi nevinovăția acesteia.
4. Principiul existenței urmelor în orice activitate infracțională. Orice activitate umană infracțională are ca rezultat producerea unor transformări sau modificări în spațiu, care se reflectă în urme. Reflectarea materială a actului infracțional este premisa cercetării criminalistice. Între fapta autorului și modificarea intervenită în spațiul infracțional trebuie să existe un raport cauzal. Astfel se poate explica de ce o anumită urmă poate fi realizată în exclusivitate de autorul faptei. Prin urmă, în sens larg, putem înțelege nu doar aceea urmă formată prin contactul a două corpuri, ci și tot ceea ce rezultă din consumarea infracțiunii, din modul de operare al infractorului. Trebuie de asemenea reținut faptul că o urmă nedescoperită nu înseamnă că ea nu există ; în această caz operează prezumția că doar metodele de căutare și mijloacele folosite nu au fost suficient exploatate.
5. Principiul identității. Identificarea presupune un proces complex de căutare și valorificare științifică a probelor, în scopul descoperirii infractorului și a soluționării cauzei penale.
6. Principiul operativității în efectuarea investigației penale. Este specific întregii activități penale, servind la constatarea în timp și, totodată, la constatarea completă a faptelor penale, precum și la identificarea infractorilor. Odată cu trecerea timpului, urmele aflate în spațiul infracțional sunt expuse distrugerii ori contaminării, prin acțiunea timpului, a factorilor meteorologici, ori prin acțiunea umană, animală, etc., iar experiențele imprimate în memoria oamenilor dispar, ori se alterează. Aceste pericole determină de cele mai multe ori luarea măsurii efectuării imediate de constatări tehnico-științifice sau expertize necesare identificării unor obiecte ale căror caracteristici exterioare se pot modifica în urma a acțiunii timpului.

8. Evoluția criminalisticii

Criminalistica a apărut ca o necesitate a asigurării unei probațiuni pe baze științifice, a aflării adevărului și identificării vinovaților, asigurându-se respectarea drepturilor și libertăților cetățenilor, precum și a principiilor statului de drept.

Dintre reperele istorice ale evoluției și dezvoltării acestei științe amintim :

- ▶ Anul 250 î.d.Chr. - Erasistratus, medic grec, a constatat că pulsul pacienților lui crește atunci când aceștia îl mint. Se poate spune că acesta este primul test pentru detectarea minciunii.
- ▶ Anul 44 î.d.Chr. - medicul roman Antistius, examinând corpul lui Julius Caesar, după ce acesta a fost asasinat, a observat 23 plăgi tăiate, dintre care numai una a fost fatală, anume aceea din piept.
- ▶ Anul 1248 - una dintre primele înregistrări cu privire la aplicare cunoștințelor medicale în rezolvarea unei crime, este consemnată în cartea *Hsi Duan Zu (The Washing Away of Wrongs)*, a medicului chinez Sung Tzuh, în care descrie cum se poate diferenția înecul de strangulare, sau suicidul de crimă și moarte naturală, precum și pericolul rănilor în diferite părți ale corpului. Lucrare este cunoscută ca prima aplicație a cunoștințelor medicale pentru soluționarea unei crime.
- ▶ Anul 1609 - Francois Demelle publică primul studiu asupra examinării scrisului de mână.
- ▶ Anul 1813 - Mathieu Bonaventure Orfila (1787-1853), considerat părintele toxicologiei moderne, profesor de chimie medicinală și forensică la Universitatea din Paris, publică *Traite des Poisons*. Totodată, acesta și-a adus contribuții importante în dezvoltarea unor teste pentru depistarea prezenței sângelui în context criminalistic, fiind considerat drept prima persoană care a folosit un microscop pentru analiza petelor de sânge și spermă.
- ▶ Anul 1858 - Sir William Hershel, conducătorul Administrației engleze din Bengal, India, a folosit pentru prima dată amprenta papilară aplicată pe contractele localnicilor.
- ▶ Anul 1859 - medicul german Gustav Kirchhoff și chimistul Robert Bunsen demonstrează faptul că se poate folosi culoarea unei flăcări pentru a identifica substanța care arde, construind pe baza acestei observații primul spectroscop.
- ▶ Anul 1880 - Burman folosește grafice de temperatură pentru a determina timpul scurs de la deces.
- ▶ Anul 1883 - Alphonse Bertillon, angajat al poliției franceze, dezvoltă un sistem antropometric de identificare a recidiviștilor.
- ▶ Anul 1895 - Conrad Röntgen descoperă razele X.
- ▶ Anul 1901 - Karl Landsteiner descoperă grupele sângelui uman și primește, în anul 1930, premiul Nobel pentru munca sa. Max RICHTER adaptează respectiva tehnică la tipurile de pete. Aceasta este una dintre primele validări ale unor experimente de adaptare a unor metode specifice la domeniul criminalisticii.
- ▶ Anul 1901 - Paul Uhlenhuth, imunolog german, dezvoltă testul de precipitare pentru sângele diverselor specii.
- ▶ Anul 1904 - Edmond Locard publică *L'enquete criminelle et les methodes scientifique*, în care apare pasajul care a devenit principiu criminalistic : “ *Orice contact lasă o urmă*”.
- ▶ Anul 1912 – Nicolae Minovici realizează pentru prima dată metoda de identificare prin fotografierea post-mortem cu ochi artificiali, metodă premiată la Roma cu medalia de aur.
- ▶ Anul 1914 – în cadrul serviciului de identificare român, metoda antropometrică este înlocuită cu metoda dactiloscopică.
- ▶ Anul 1915 – Ștefan Minovici publică lucrarea “*Aparat general macro și microfotografic pentru identificarea grafică și a falsurilor*”.

- ▶ Anul 1926 – Henric Stahl publică lucrarea “*Grafologia și expertizele în scrieri. Anonimul-falșul*”.
- ▶ Anul 1940 – K. Landsteiner și A.S. Wiener descriu pentru prima dată Rh-ul grupelor de sânge.
- ▶ Anul 1941 - Murray Hill inițiază studiul identificării amprente vocale.
- ▶ Anul 1953 - James Watson și Francis Crick publică un articol privind identificarea structurii ADN.
- ▶ Anul 1974 - J. E. Wessel, P. F. Jones, Q. Y. Kwan, R. S. Nesbitt și E. J. Rattin, de la Aerospace Corporation, dezvoltă tehnologia cu privire la detectarea rezidurilor lăsate de împușcături, folosind scanarea cu microscop electronic cu dispersie electronică de raze X (SEMEDX).
- ▶ Anul 1984 - Sir Alec Jeffreys, cercetător la Lister Institute - Leicester University, descoperă o metodă de identificare individuală din ADN - *Restriction Fragment Length Polymorphism* (RFLP). “*DNA Fingerprinting*”- *Amprenta ADN* – o nouă tehnică revoluționară, cea mai mare descoperire folosită în domeniul criminalisticii sfârșitului de secol XX.

Capitolul II. Identificarea criminalistică

1. Conceptul de identificare

Identificarea, fie că este a unei persoane, sau a unui obiect, este elementul definitoriu al investigației criminalistice, problema centrală a acesteia. Demonstrarea unicității este posibilă în baza faptului că nu există două lucruri în natură care să fie exact la fel. Conform acestui principiu putem afirma că nu există posibilitate ca două lucruri să poată fi purtate în același fel, sau două obiecte să se spargă în exact același fel, ori două situații (fapte) să se desfășoare în exact același mod.

Identificarea criminalistică se realizează în scopul determinării faptelor și împrejurărilor unei cauze penale, desfășurându-se atât în cadrul activității de laborator, cât și prin desfășurarea unor activități procedurale în conformitate cu regulile tactice criminalistice.

Stabilirea identității sau nonidentității unei persoane sau a unui obiect, recunoașterea acestora, sau individualizarea lor în raport cu alți indivizi sau lucruri asemănătoare, este posibilă datorită caracteristicilor ce dau unicitate atât ființelor, cât și obiectelor.

Identitatea este însușirea unei ființe, a unui obiect, sau a unui fenomen, de a-și manifesta individualitatea în timp și spațiu, prin caracteristici ce le deosebesc de toate celelalte și le determină să rămână ele însele pe întreaga durată a existenței lor.

Subliniem faptul că identificarea criminalistică se deosebește de procesele de identificare din alte domenii ale științei printr-o serie de elemente specifice.

Caracteristicile fundamentale de individualizare a persoanei sau a obiectului trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

- a) Stabilirea identității se poate face în condițiile în care există suficiente caracteristici esențiale care să permită individualizarea și diferențierea de celelalte obiecte;

- b) În procesul identificării trebuie avută în vedere acțiunea atât a unor factorii externi, cât și a unor factori interni asupra obiectului sau ființei care îl supun unei continue transformări;
- c) Caracteristicile temporare pot, în unele cazuri, conduce spre identificare.

Definiție .

Identificarea criminalistică este un proces de constatare a identității unor persoane, obiecte sau fenomene aflate în legătură cauzală cu fapta ilicită, prin metode științifice criminalistice, în scopul stabilirii adevărului în procesul judiciar (Emilian Stancu).

2. Obiectul identificării

În literatura de specialitate au fost formulate o serie de opinii cu privire la obiectul identificării criminalistice. Remarcăm preocuparea unor autori în atribuirea unui sens larg noțiunii de identificare criminalistică, incluzând în sfera acesteia elemente de natură ideală, pe când alți autori, mai riguroși sub raport științific, limitează acest obiect la elemente solide ale lumii materiale.

Alți autori consideră că obiectului identificării criminalistice îi sunt proprii câteva trăsături caracteristice legate de fapta penală :

- Obiectul material al identificării criminalistice poate fi orice persoană, ființă sau lucru, precum și orice element al lumii materiale care se manifestă în timp și spațiu și care este susceptibil de a fi identificat după urmele create în spațiul infracțional.
- Obiectul identificării este un obiect concret, atât prin natura sa, cât și prin raportul cauzal cu fapta cercetată.

Criteriile în funcție de care se clasifică obiectele identificării:

● Scopul identificării. Obiectele antrenate în procesul identificării sunt:

- *Obiecte scop* – obiecte care urmează să fie identificate (făptuitorul, sau obiectul care a format o urmă la locul faptei, instrumentul folosit în săvârșirea infracțiunii);
- *Obiecte mijloc de identificare* – obiecte care servesc la identificarea *obiectelor scop* (urmele create experimental cu încălțăminte suspectului)

Cele două tipuri de obiecte nu trebuie să fie confundate.

● Criteriul căutării și identificării, conform căruia în procesul identificării criminalistice, avem în vedere următoarele categorii de obiecte:

- *Obiecte căutate* – ale căror urme sau reflectări materiale au fost descoperite la locul faptei;
- *Obiecte verificate* – presupuse a fi creat urmele sau reflectările materiale descoperite în câmpul infracțional.

3. Principiile identificării criminalistice

- Principiul identității

În cadrul investigației penale trebuie determinată o persoană sau un obiect concret. În stabilirea identității trebuie avută în vedere atât identitatea cu sine, cât și deosebirea de orice alt individ sau obiect similar.

Stabilirea nonidentității este absolut necesară și trebuie riguros analizată pentru excluderea inocenților din cercul suspectilor, ca și a obiectelor presupuse a fi fost folosite de făptuitor.

- Principiul delimitării obiectelor identificării criminalistice în obiecte scop al identificării și obiecte mijloc de identificare.

Obiectul scop al identificării este obiectul sau persoana aflată în legătură de cauzalitate cu fapta penală. Obiectul scop poate fi instrumentul destinat să servească la săvârșirea faptei, obiectul – produs al infracțiunii, persoana infractorului sau a victimei.

Obiectul mijloc de identificare este reprezentat de urma obiectului scop, precum și de modelul de comparație, realizat în condiții de laborator, cu obiecte susceptibile a fi format urmele de la locul faptei.

- Principiul stabilității relative a caracteristicilor de identificare.

Urma creată în câmpul infracțional reflectă caracteristici esențiale, de natură să individualizeze și să diferențieze persoana sau obiectul care a creat-o, de orice altă persoană sau obiect.

În determinarea identității se va face diferență între elementele caracteristice stabile sau relativ stabile și cele schimbătoare, determinându-se totodată cu precizie factorii interni sau externi care au putut influența, în formă sau în conținut, momentul *ante* sau *post* creării urmei la locul faptei.

- Principiul dinamicității caracteristicilor de identificare.

În procesul de identificare criminalistică, atât obiectul scop al identificării, cât și obiectul mijloc de identificare trebuie cercetate avându-se în vedere faptul că, de la data săvârșirii faptei și până în momentul analizei propriu-zise, intervin modificări, transformări importante în caracteristicile esențiale ale acestora.

4. Metodologia identificării criminalistice

Fazele identificării criminalistice sunt:

1. Delimitarea grupului căruia îi aparține obiectul scop al identificării.
2. Individualizarea obiectului concret aflat în raport cauzal cu fapta cercetată.

Pentru stabilirea identității factorului creator de urmă este necesară derularea procesului de identificare prin parcurgerea celor două faze. Astfel posibilitatea identificării propriu-zisă a obiectului scop este posibilă numai după delimitarea grupului, pe baza trăsăturilor comune, generice, care conduc la restrângerea sferei de cercetare și excluderea acelor persoane sau obiecte care nu prezintă elemente similare cu cele reflectate în urmă. Pe parcursul desfășurării acestei etape sfera obiectelor incluse în grup devine din ce în ce mai limitată.

Uneori cele două faze nu pot fi parcurse datorită faptului că unele urme nu conțin suficiente elemente caracteristice necesare individualizării obiectului care le-a creat.

Pentru individualizarea concretă a factorului creator de urme este necesară evidențierea științifică atât a concordanței, cât și a deosebirii trăsăturilor reflectate în urmă și în modelele de comparație. Astfel, nu trebuie confundată asemănarea unui obiect cu identitatea unui obiect.

Modelele de comparație sunt obiecte anume create, în condiții de laborator, în vederea identificării.

Pentru obținerea modelelor de comparație se vor respecta următoarele cerințe :

- ▶ Cunoașterea cu certitudine a persoanei sau obiectului de la care provin impresiunile sau modelele de comparație ;
- ▶ Obținerea modelelor de comparație se va face reconstituindu-se condițiile în care s-a format urma la locul faptei. Pentru obținerea unor determinări calitative reale modelul de comparație se va obține, de exemplu, prin tragerea cu arma într-un suport de aceeași duritate cu cel din care s-a extras proiectilul la locul faptei ;
- ▶ Urma să conțină suficiente elemente caracteristice, de individualizare, astfel încât să justifice obținerea modelelor de comparație.
- ▶ Folosirea de modele similare, având aceeași proveniență în momentul examinării comparative.

Rezultatele obținute în urma desfășurării procesului identificării criminalistice pot conduce la concluzii categorice de certitudine (răspuns pozitiv sau negativ, fără echivoc), de probabilitate (utile în coroborarea cu alte probe), sau de imposibilitate (nu se poate stabili datorită unor factori obiectivi).

Capitolul III. Mijloacele tehnico-științifice folosite în investigațiile criminalistice

În activitatea sa, fiecare jurist trebuie să cunoască posibilitățile tehnice de investigare, să se servească direct de mijloacele tehnice criminalistice sau de sprijinul specialiștilor. Totodată, juristul trebuie să aibă capacitatea și cunoștințele necesare pentru a supraveghea corectitudinea folosirii metodelor științifice de investigare a faptelor penale, să aprecieze rezultatele expertizelor, iar mai apoi să le valorifice în cadrul procesului judiciar.

Mijloacele tehnico-științifice se pot distinge prin locul unde au fost aplicate:

- ➡ Mijloace tehnico-științifice folosite în cercetarea locului faptei
- ➡ Mijloace tehnico-științifice folosite în examinările criminalistice de laborator

1. Mijloace tehnico-științifice folosite în cercetarea locului faptei

Cercetarea la fața locului, unul dintre actele inițiale de urmărire penală, presupune cunoașterea imediată, directă și completă a locului faptei, fie că este locul unde s-a comis infracțiunea, fie că este locul unde au fost descoperite urme sau consecințe ale acesteia.

Locul infracțiunii este cel care cuprinde cele mai multe date despre actul infracțional și despre autorul său. Cercetarea și fixarea atentă a datelor existente la fața locului oferă posibilitatea cunoașterii nemijlocite a locului de către procuror, apărător și instanța de judecată.

Cercetarea la fața locului debutează prin derularea unor acte premergătoare de natură să soluționeze unele probleme urgente, cum ar fi :

- ✓ Stabilirea locului în care s-a comis infracțiunea prin delimitarea spațiului, protejarea și conservarea urmelor ;
- ✓ Înlăturarea unor pericole iminente și acordarea primului ajutor atunci când există o victimă ;
- ✓ Fixarea tuturor acelor împrejurări care se află în pericol a fi modificate sau schimbate.

Cercetarea la fața locului se derulează în două faze:

● Faza statică, în care :

- ▶ Se iau primele măsuri prin înlăturarea pericolelor, delimitarea spațiului infracțional, constatarea morții victimei, reținerea persoanelor suspecte, selectarea martorilor asistenți, examinarea generală a locului faptei ;
- ▶ Nici un obiect nu va fi atins sau mișcat ;
- ▶ Se fixează poziția principalelor obiecte și a victimei, precum și a întregului ansamblu al locului

● Faza dinamică, presupune implicarea întregii echipe în cercetarea spațiului prin folosirea mijloacelor tehnice pe care le are la dispoziție. Aceasta este faza în care :

- ▶ Este permisă mișcarea obiectelor pentru a fi examinate ;
- ▶ Se desfășoară căutarea, descoperirea, fixarea și ridicarea urmelor sau a mijloacelor materiale de probă ;
- ▶ Se execută fotografiile de detaliu ;
- ▶ Se clarifică împrejurările negative, respectiv unele neconcordanțe între poziția victimei sau obiectelor și situația de fapt. Aceste împrejurări pot conduce la concluzia conform căreia făptuitorul a avut intenția de a masca fapta, ori de a conduce investigațiile spre o cale eronată.

Trusele criminalistice folosite în cercetarea la fața locului sunt :

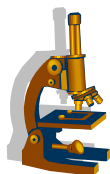
➡ Truse criminalistice universale, care dispun de instrumentar împărțit în mai multe compartimente, cum ar fi :

- ▶ Compartimentul traseologic folosit pentru descoperirea, fixarea și ridicarea urmelor formate de corpul uman, de instrumente de spargere, ș.a., din care fac parte : pensule din păr de veveriță sau pene de struț, substanțe pulverulente, pulverizatoare, spray-uri pentru relevarea urmelor latente, plicuri cu foi adezive pentru transferarea urmelor papilare, surse de lumină, ș.a.
- ▶ Compartimentul pentru executarea măsurătorilor și marcarea obiectelor sau a spațiului infracțional, din care fac parte ruletele, benzile metrice (împărțite în segmente de 10 cm, colorate alternativ în alb/negru), jetoanele numerotate de la 1 la 10, ș.a.
- ▶ Compartimentul necesar executării desenelor și schiței locului faptei, în care se găsesc diverse creioane colorate, busolă, riglă, hârtie milimetrică, ș.a.
- ▶ Instrumentar de amprentare a persoanelor și cadavrelor și instrumentar ajutător divers (șurubelnițe, ciocan, briceag universal, diamant pentru tăiat geamul, clește, patent, etc.)

- ▶ Eprubete, containere pentru ambalarea urmelor biologice, materiale, etc.
- ➡ *Truse criminalistice specializate, cum ar fi :*
 - ▶ Trusa pentru *testarea stupefiantelor*, care conține tuburi cu reactivi folosiți pentru identificarea substanțelor stupefiant.
 - ▶ Trusa pentru *marcarea obiectelor* cu substanțe fluorescente sau chimice, folosite în scopul prevenirii sau descoperirii unor fapte penale, care conține flacoane cu substanțe și instrumente precum pensule, pulverizator, mojar, cilindru gradat, etc.
 - ▶ Trusa pentru *revelarea urmelor papilare* latente cu radiație de tip laser.
 - ▶ Trusa destinată *cercetării accidentelor de circulație*.
 - ▶ Trusa destinată *cercetării exploziilor și incendiilor*
- ➡ *Laboratoarele criminalistice mobile* sunt folosite atunci când este necesară o investigație complexă la fața locului, în cazul infracțiunilor ce necesită o gamă largă de mijloace tehnice criminalistice. Aceste laboratoare pot fi montate pe diverse tipuri de autovehicule, pe elicoptere sau nave, în ipoteza necesității pătrunderii în spații greu accesibile.

Laboratoarele mobile dispun de următoarele truse și instrumente:

- ▶ Truse criminalistice universale și specializate la care se adaugă mijloace suplimentare necesare pentru descoperirea și ridicarea urmelor;
- ▶ Instrumente optice de examinare, microscopie simple sau stereomicroscopie;
- ▶ Compartiment foto dotat cu o gamă largă de mijloace pentru executarea fotografiilor în condiții diverse, completat cu un mini laborator care să cuprindă strictul necesar pentru realizarea fotografiilor;
- ▶ Aparatură necesară pentru fixarea locului faptei, precum și pentru audierea persoanelor la fața locului;
- ▶ Compartimentul care cuprinde aparatura de detecție: detectoare de metale, detectoare pentru descoperirea cadavrelor ascunse sau îngropate, detectoare de substanțe explozibile, sau cu radiații invizibile.

2. Principalele tehnici și metode științifice folosite în laboratoarele criminalistice

Principalele tehnici și metode de investigație folosite în laboratoarele criminalistice sunt:

➡ *Metode de examinare microscopică.*

Instrumentele optice sau de examinare electronică sunt folosite în majoritatea cazurilor în care sunt investigate fapte penale. Printre acestea menționăm :

- ▶ Lupa – folosită pentru descoperirea și examinarea urmelor și a mijloacelor materiale de probă. Lupele pot fi simple (formate dintr-o singură lentilă) sau compuse (formate dintr-un sistem convergent de lentile). Puterea de mărire (grosimentul) a lupelor se măsoară în dioptrii. Lupele pot fi concepute pentru necesități specifice: cu pedestal (pentru examinări dactiloscopice), de măsurat, cu dispozitiv de iluminare, etc.
- ▶ Microscopul optic – folosit în procesul de examinarea a urmelor și de identificare. Este compus din două părți principale: partea optică (cuprinde obiectiv și ocular) și partea

mecanică. Printre microscopale optice folosite în laboratoarele criminalistice enumerăm: stereomicroscopul (permite examinarea în relief a suprafeței obiectului); microscopul comparator (alcătuit din două obiective și un singur ocular, împărțit în două câmpuri, permite compararea prin realizarea continuității liniare); microscopul de polarizare (permite determinări calitative de elemente aflate în compoziția unor corpuri similare); microscop în radiații invizibile ultraviolete și infraroșii (folosite pentru examinarea unor urme biologice, a urmelor suplimentare de tragere cu armele de foc a documentelor falsificate); microscopale electronice (examinarea urmelor de praf, sol., biologice, microurmelor), ș.a.

- *Metode de analiză spectrală* folosite pentru determinări calitative și cantitative a elementelor chimice ce intră în compoziția unor probe materiale sau urme. Avantajele folosirii acestei metode sunt : precizie, sensibilitate și rapiditate ; necesită cantități mici de substanță ; este indispensabilă în cercetarea urmelor de materie. Printre analizele spectrale folosite în investigarea criminalistică de laborator menționăm : analiza spectrală prin emisie, prin absorbție, spectroscopia în raze X, microanaliza spectrală cu excitație laser, etc.
- *Metode cromatografice* folosite în investigațiile biocriminalistice ale produselor alimentare, toxicelor, stupefiantelor, materialelor de scriere, ș.a. Metodele permit separarea sau fracționarea unor amestecuri complexe de substanțe în părțile lor componente. Printre metodele cromatografice enumerăm : cromatografia în strat subțire, gazcromatografia, cromatografia de lichid de înaltă performanță, ș.a.
- *Alte metode fizico-chimice de examinare* sunt: analiza prin luminiscentă (dintre cele două variante de fotoluminiscentă, respectiv fluorescența și fosforescența, criminalistica folosește în special fluorescența) ; analiza prin activare cu neutroni (avantaj – metodă nedestructivă)
- *Metodele combinate moderne de analiză*, presupun îmbinarea mai multor tehnici care să ofere mai multe date despre proba analizată. Între aceste tehnici se află : acceleratorul circular de particule mass pectrometric (poate fi utilizat chiar la fața locului), gazomatograf miniatural (aparat portabil, permite detectarea și analiza microurmelor indiferent de starea lor de agregare), spectrometrul de masă cu laser (analize de microureme până la analize ale firului de păr)
- *Sisteme moderne de detectare și identificare a agenților biochimici*: microlaboratorul chimic pentru detectarea gazelor (poate analiza o mostră chimică la dimensiunea unei bacterii) ; roboți pentru detectarea și neutralizarea explozibililor, agenților biochimici, narcoticelor ; sisteme minicomputerizate cu senzori rapizi de depistare a agenților biologici ; nanotehnologia destinată combaterii actelor teroriste.

1.4. Rezumat

Criminalistica are o contribuție decisivă în aflarea adevărului pentru soluționarea cauzelor penale. Știință modernă a activității judiciare, criminalistica are anumite caractere specifice precum: autonom, unitar, pluridisciplinar. Prin natura obiectului său, criminalistica este indisolubil legată atât de științele juridice și judiciare, cât și de științele naturii, cum ar fi fizica, chimia, biologia.

Criminalistica este formată dintr-un sistem tripartit: *tehnică, tactică și metodologie*.

Principiile fundamentale ale criminalisticii sunt: legalitatea, aflarea adevărului, prezumția de nevinovăție, existența urmelor oricărei fapte penale, identității și operativității în efectuarea investigației penale.

Identificarea, fie că este a unei persoane sau a unui obiect, este elementul definitoriu al investigației criminalistice, problema centrală a acesteia. Activitatea de identificare se desfășoară în două faze: determinarea de grup și determinarea obiectului concret. Obiectele se examinează comparativ pe baza unor modele de comparație.

Investigația criminalistică se desfășoară prin utilizarea unor mijloace tehnico-științifice care sunt diferențiate după locul unde sunt folosite, respectiv mijloace tehnico-științifice folosite în cercetarea locului faptei și mijloace tehnico-științifice folosite în examinările criminalistice de laborator. În cadrul cercetării locului faptei, mijloacele tehnice sunt folosite în funcție de cele două faze ale cercetării: statică și dinamică. Astfel sunt folosite truse criminalistice generale sau specializate, precum și laboratoarele criminalistice, atunci când este necesar.

În cadrul laboratoarelor criminalistice sunt utilizate metode științifice complexe, adaptate obiectului și cazului investigat.

1.5. Test de evaluare/autoevaluare¹

1. Criminalisticii îi sunt specifice următoarele caractere:
 - a) Caracterul judiciar, autonom, unitar și pluridisciplinar.
 - b) Caracterul juridic, interdisciplinar.
 - c) Caracterul științific, practic.
2. Aria de acțiune a Criminalisticii cuprinde:
 - a) faza de urmărire penală,
 - b) întregul proces penal,
 - c) faza de judecată.
3. Sistemul criminalisticii este :
 - a) Tripartit : tehnică, tactică și metodologie
 - b) Bipartit : tehnică și procedurală
 - c) Diferită, în funcție de sistemul juridic
4. În funcție de scopul identificării, obiectele antrenate în procesul identificării se împart în :
 - a) Obiecte scop și obiecte mijloc de identificare
 - b) Obiecte ce urmează a fi identificate și obiecte identificabile
 - c) Obiecte căutate și obiecte verificate
5. Tehnicile de laborator destinate investigațiilor criminalistice sunt folosite în :
 - a) Cercetarea locului faptei și în laboratoarele criminalistice
 - b) Cercetarea infracțiunilor grave
 - c) Detectarea cadavrelor

¹ Răspunsurile corecte sunt subliniate

1.6. Bibliografie recomandată

- **Grigore Nicolae Labo**, *Cercetarea criminalistică*, Editura Pro Universitaria, 2014;
- **Emilian Stancu, Adrian Cristian Moise**, *Criminalistică. Elemente de tehnica si de tactica a investigatiei penale*, Editura Universul Juridic, Octombrie 2014;
- **Emilian Stancu**, *Tratat de criminalistica*, Editura Universul Juridic, 2016;
- **Gheorghe Popa, Niculae Gament**, *Criminalistica. Curs universitar*, Editura Pro Universitaria, Octombrie 2014;
- **Ionescu Lucian, Dumitru Sandu**, *Identificarea criminalistică*, editia a II-a , București, Editura C.H. Beck, 2011.

Unitatea de învățare II.

1.1. Introducere

Fotografia judiciară are un rol deosebit de important în fixarea locului faptei, a împrejurimilor acestuia, a probelor materiale care au fost descoperite în respectivul spațiu, a rezultatelor unor activități de urmărire penală, precum și a procedurii de examinare în condiții de laborator.

Fundamentul științific al investigațiilor criminalistice îl constituie determinarea modificărilor produse în mediul înconjurător cu ocazia săvârșirii unei fapte de natură penală. Aceste modificări reprezintă, sub raport criminalistic, urme ale infracțiunii.

Criminalistica studiază desenele papilare aflate la nivelul degetelor, palmei și tălpii piciorului, în vederea identificării autorului faptei penale, având în vedere unicitatea, fixitatea și inalterabilitatea acestui desen.

Posibilitatea identificării persoanei este dată și de studierea altor urme formate de părți ale corpului uman, cum ar fi dinții sau buzele.

1.2. Competențe

După parcurgerea acestui curs, studentul va fi capabil să :

- ✓ Descrie rolul și avantajele fotografiei judiciare;
- ✓ Identifice metodele fotografice aplicate în investigațiile criminalistice;
- ✓ Identifice criteriile de clasificare a urmelor infracțiunii;
- ✓ Dezvolte tehnicile de cercetare criminalistică a urmelor de mâini, de picioare, de dinți și de buze și a urmelor formate de alte părți ale corpului uman;
- ✓ Descrie principalele elemente care trebuie clarificate prin expertizele criminalistice de identificare a persoanelor după urmele de mai sus.

1.3. Conținutul unității de învățare

Capitolul I. Fotografia judiciară

1. Rolul fotografiei judiciare în investigarea criminalistică
2. Tipologia fotografiei judiciare

Capitolul II. Cercetarea criminalistică a urmelor – teoria generală

1. Noțiunea de urmă a infracțiunii
2. Clasificarea urmelor infracțiunii

Capitolul III. Cercetarea urmelor de mâini

1. Considerații privind desenele papilare
2. Cercetarea și interpretarea urmelor de mâini la fața locului
3. Expertiza criminalistică a urmelor de mâini

Capitolul IV. Identificarea persoanelor după urmele formate de corpul uman

1. Cercetarea criminalistică a urmelor de picioare
2. Cercetarea urmelor de dinți și de buze, precum și a altor părți ale corpului uman
3. Cercetarea urmelor formate de alte părți ale corpului uman

Durata medie de studiu individual

Timpul necesar parcurgerii unității de învățare este de 2-3 ore de studiu individual.

Capitolul I.

Fotografia judiciară

1. Rolul fotografiei judiciare în investigarea criminalistică

Mijloc de probă prevăzut de Codul de procedură penală, fotografia se află la baza majorității activităților specifice criminalistice, atât în cercetarea la fața locului, cât și în laborator, fiind un ajutor indispensabil organelor de urmărire penală. Confucius aprecia faptul că « *O imagine valorează mai mult decât 10.000 de cuvinte* ».

Fotografia a fost inventată în anul 1793 de fizicianul francez Nicephore Niepce. Tehnica a fost perfecționată de acesta, în colaborare cu Louis-Jacques Mande Daguerre. În țările anglo-saxone este considerat inventator al fotografiei William Henry Fox Talbot. România se află printre primele țări care au aplicat tehnica fotografiei în beneficiul investigației penale. În anul 1879 s-a înființat serviciul fotografic la Poliția Capitalei, iar în anul 1904, Nicolae Minovici avea să acorde un spațiu important fotografiei judiciare în cadrul lucrării sale « *Manualul tehnic de medicină legală* ».

Folosirea fotografiei în activitatea de investigare a faptelor penale are o serie de avantaje:

- ☑ Fidelitate în fixarea și redarea imaginii de ansamblu a locului faptei în cele mai mici detalii, indiferent de gradul și relevanța pe care acestea o au la un moment dat asupra investigării;
- ☑ Obiectivitate în redarea datelor obținute prin utilizarea mijloacelor criminalistice, fără posibilitatea unor interpretări subiective;
- ☑ Rapiditatea cu care se pot fixa, prin fotografiere, imaginile obiectelor și persoanelor ;
- ☑ Evidență probatorie;
- ☑ Influența psihologică asupra părților din cadrul procesul penal.

Definiție .

- ✓ Fotografia judiciară se constituie din totalitatea metodelor fotografice aplicate în cercetările criminalistice, atât în munca de teren, cât și în activitatea de laborator, prin adaptarea la necesitățile de cercetare a metodelor folosite în tehnica fotografică (Camil Suciu)
- ✓ Fotografia judiciară constituie un ansamblul de procedee tehnico-științifice necesare investigării, fixării și redării rezultatelor cercetărilor criminalistice sub forma imaginilor fotografice (Emilian Stancu).

2. Tipologia fotografiei judiciare

Fotografia judiciară cuprinde două mari categorii de metode :

1. *Fotografia judiciară operativă*, care cuprinde fotografiile executate la locul faptei;
2. *Fotografia judiciară de examinare*, care cuprinde fotografiile executate în laboratoarele criminalistice.

Fotografia judiciară operativă

Fotografia operativă se execută de către organele de urmărire penală, prin procedee specifice de fixare a imaginii locului faptei și a rezultatelor cercetării. Fotografia este un important mijloc de probă, care se anexează la procesul verbal întocmit cu ocazia cercetării.

1. Procedee de fotografiere la fața locului :

- ➡ Fotografia de orientare – fixează imaginii ale întregului loc infracțional într-un ansamblu de puncte de orientare astfel încât să poată fi identificată zona în care s-a comis fapta penală. Totodată, fotografia de orientare dă posibilitatea formării unei imagini de ansamblu asupra locului faptei și a împrejurimii acestuia, cum ar fi drumurile de acces, construcțiile, vizibilitatea.
- ➡ Fotografia-schiță – fixează imaginii ale întregului loc al faptei, cu toate caracteristicile sale.
 - Fotografia schiță unitară redă locul faptei într-un singur cadru
 - Fotografia schiță panoramică este folosită în cazul în care suprafața infracțională este mare, imposibil de redat într-o singură fotografie. Fotografia panoramică se clasifică în :
 - *liniară* (aparatură se deplasează paralel cu locul faptei)
 - *circulară* (imaginile sunt realizate prin rotirea aparatului dintr-un punct central)
 - Fotografia schiță pe sectoare în care locul faptei este fotografiat pe porțiuni, la aceeași scară, în aceleași condiții de iluminare.
 - Fotografia schiță încrucișată este folosită pentru eliminarea zonelor oarbe.
- ➡ Fotografia obiectelor principale se execută în faza statică și constă în fixarea imaginilor obiectelor cu care se află în legătură, sau care reflectă urmele și consecințele faptei penale, de exemplu: corpul victimei, armele și instrumentele folosite pentru săvârșirea infracțiunii, obiectele purtătoare de urme, urmele ca atare.

Fotografia trebuie să fie astfel realizată încât să redea elementele și detaliile caracteristice de identificare ale obiectului.

Obiectul va fi marcat cu un număr, va avea alăturată o unitate de măsură, după care, având o iluminare adecvată, va fi fotografiat în plan perpendicular.

- ➡ Fotografia de detaliu se execută în faza dinamică și constă în punerea în evidență a detaliilor caracteristice ale urmei, ale obiectului.

Detaliile odată localizate, sunt fotografiate din apropiere, cu o unitate de măsură alăturată, cu surse de lumină dispuse lateral și în spatele aparatului, la o scară mai mare, evitându-se umbrirea suprafeței obiectului.

- ➡ Fotografierea cadavrelor redă poziția corpului, a leziunilor vizibile, starea îmbrăcăminte, distanța și raportul de poziție cu obiecte din apropiere.

REGULĂ GENERALĂ: Cadavrele se fotografiază în poziția și starea în care au fost găsite.

Fotografierea se execută în plan perpendicular pe cadavrul pentru fixarea imaginii întregului corp, dar și din părțile laterale, evitându-se fotografierea dinspre cap sau picioare.

Sursele de lumină sunt dispuse frontal și lateral, astfel încât să fie înlăturate umbrele.

- ✓ *Cadavrele dezmembrate* sunt fotografiate în două etape:
 1. fiecare parte în locul și în poziția în care se află;
 2. întregul corp refăcut.
 - ✓ *Cadavrele înecaților* sunt fotografiate:
 1. în apă, dacă așa au fost găsite;
 2. imediat după scoatere.
 - ✓ *Cadavrele spânzurate sau în poziția șezând* sunt fotografiate din față, din spate și din părțile laterale. Se insistă asupra nodului și șanțului de spânzurare.
 - ✓ *Cadavrele carbonizate* sunt fotografiate:
 1. în starea în care au fost găsite;
 2. cu ajutorul unor lumini puternice, după ce au fost așezate pe o suprafață albă, pentru obținerea contrastului.
 - ✓ *Cadavrele înghețate* sunt fotografiate:
 1. în starea inițială;
 2. după dezghețarea la temperatura camerei.
- ➡ Măsurătorile fotografice sunt procedee ce permit stabilirea și fixarea dimensiunilor și distanței dintre obiecte.
- ☑ Măsurătoarea fotografică cu ajutorul riglei gradate este folosită pentru determinarea dimensiunilor liniare ale urmelor și obiectelor. Rigla se așează paralel și cât mai aproape de obiect, în același plan cu suprafața măsurată. Aparatul se instalează perpendicular pe urmă, iar iluminarea se va face din lateral și din spatele aparatului.
 - ☑ Măsurătoarea fotografică cu ajutorul benzii gradate este folosită pentru determinarea distanței dintre obiecte, precum și pentru redarea dimensiunilor obiectelor sau urmelor mari. Măsurătoarea se face în momentul executării fotografiilor-schiță și a fotografiilor obiectelor principale.
- Banda este din materiale plastic, cu o lățime de 10 cm și o lungime de până la 10 m, împărțită în segmente de 10 cm colorate alternativ în alb și negru.
- ☑ *Fotogrammetria* este folosită pentru realizarea simultană a două imagini ale aceluiași obiect, din două unghiuri diferite.

2. Fotografia semnalmentelor :

➡ Fotografia de identificare a persoanelor

Conform regulilor stabilite de A. Bertillon și R.A. Reiss, fotografiile se execută “bust”, din față și din profil dreapta, recomandându-se și profil stânga, în cazul existenței unor semne sau forme anatomice particulare. Persoana fotografiată va fi bărbierită, cu capul descoperit, pieptănat,

lăsând urechile neacoperite cu păr. Pentru surprindere unor anumite detalii ale pielii, se poate recurge la fotografia în radiații infraroșii. Fotografia se execută la o scară de 1/7, în condiții de iluminare care să nu permită formarea de umbre. La nivelul pieptului persoanei se atașează o plăcuță de cca. 28 cm pe care sunt scrise data și numărul de ordine.

➡ Fotografia de identificare a cadavrelor necunoscute

Fotografia de identificare a cadavrelor necunoscute este similară cu fotografia de identificare a persoanelor condamnate. În cazul fotografiei folosită pentru recunoașterea de către membrii familiei, se procedează la toaletarea cadavrului, astfel încât înfățișarea acestuia să fie cât mai aproape de cea avută în timpul vieții. În cazul în care fața a fost puternic afectată se execută adevărate operații estetice care să conducă la reconstrucția facială.

➡ Fotografia de urmărire

Fotografia de urmărire se execută în condițiile prevăzute de lege și constă în înregistrarea activității infracționale. Aparatele folosite pentru fotografiere sunt foarte rapide, de mici dimensiuni, silențioase, cu o redare clară și posibilitate de fixare de la mare distanță. Aparatele de fotografiat sunt adecvate fotografierii în diferite spații, în condiții meteorologice deosebite, precum și în condiții de luminozitate scăzută sau întuneric.

3. Fotografia de fixare a rezultatelor unor activități de urmărire penală este:

➡ Fotografia de fixare a rezultatelor percheziției

Fotografia efectuată pentru fixarea rezultatelor percheziției se realizează în condiții similare cu fotografia efectuată în cadrul cercetării locului faptei. O atenție deosebită se acordă locului în care au fost găsite obiectele căutate, modului în care au fost ascunse, camuflate, precum și detaliilor obiectelor găsite.

➡ Fotografia de fixare a rezultatelor reconstituirii

Fotografia de fixare se realizează pentru ilustrarea cele mai importante aspecte ale verificării experimentale a modului de desfășurare a activității infracționale. Fotografia va surprinde momentele esențiale prezentate de persoanele implicate în cauză, punându-se accentul pe succesiunea faptelor descrise/reconstituite și modul de mișcare a subiecților în spațiu.

➡ Fotografia de fixare a rezultatelor prezentării pentru recunoaștere

Fotografia este executată cu prilejul identificării unei persoane sau a unui obiect ca urmare a prezentării pentru recunoaștere dintr-un grup de persoane sau de obiecte.

➡ Înregistrarea video a activităților de urmărire penală

Înregistrarea video este o modalitate tehnică superioară fotografiei, cu un grad sporit de obiectivitate, prin care se fixează rezultatele activităților de urmărire penală. Pentru folosirea înregistrărilor video se recomandă respectare condițiilor impuse de lege pentru utilizarea și detalierea în cadrul procesului verbal - încheiat cu prilejul desfășurării investigării - a datelor privind înregistrările, precum și a condițiilor în care acestea au fost executate.

● **Fotografia judiciară de examinare**

Fotografia judiciară de examinare cuprinde ansamblul de procedee folosite în condiții de laborator pentru cercetarea mijloacelor materiale de probă și fixarea rezultatelor investigației tehnico-științifice a corpurilor delictive și a urmelor ridicate de la locul faptei.

1. Fotografia judiciară de examinare în radiații vizibile :

- **Fotografia de ilustrare** constă în fixarea imaginii unui obiect, a caracteristicilor și dimensiunilor sale, înainte de examinarea propriu-zisă a acestuia.
- **Fotografia de comparare** este una dintre cele mai importante metode care este întrebuințată prin folosirea a trei variante : confruntarea, suprapunerea și stabilirea continuității liniare a imaginilor.
- **Fotografia de umbre** este folosită pentru scoaterea în evidență a caracteristicilor de relief.
- **Fotografia de reflexe** este utilă pentru evidențierea urmelor de suprafață, latente.
- **Fotografia separatoare de culori** este realizată pentru revelarea petelor sau a urmelor formate pe un suport de aceeași culoare.
- **Fotografia de contrast** evidențiază unele detalii caracteristice ale urmei.

2. Fotografia judiciară de examinare în radiații invizibile :

- **Fotografia de examinare în radiații ultraviolete** este folosită atât în laboratoare cât și în cercetările desfășurate la locul faptei pentru descoperirea urmelor.
- **Fotografia de examinare în radiații infraroșii** este în special utilizată pentru cercetarea falsurilor, precum și în balistica judiciară.
- **Fotografia de examinare în radiații roentgen, gamma, beta și neutronice** sunt utilizate ținându-se cont de proprietățile pe care le au pentru a penetra corpurile, oferind astfel posibilitatea obținerii de date din interiorul acestora.

3. Microfotografia și holografia :

- **Microfotografia** este o metodă de fixare a rezultatelor cercetărilor efectuate la microscop.
- **Holografia** este metoda de înregistrare și redare tridimensională a locului și obiectelor.

Capitolul II.

Cercetarea criminalistică a urmelor – teoria generală

1. Noțiunea de urmă a infracțiunii

Principiul schimbului enunțat de Edmond Locard, conform căruia “*fiecare contact lasă o urmă*”, a devenit de-a lungul timpului o axiomă a investigației criminalistice. Astfel, în capitolul 3 (*Traces - Urme*) din *Manuel de Technique Policiere*, publicat în anul 1923, Locard a făcut următoarea observație : “*Este imposibil pentru un infractor să acționeze, cu intensitatea pe care o presupune o acțiune criminală, fără a lăsa urme ale trecerii sale*”.

Prin urmă a infracțiunii se înțelege “*orice modificare intervenită în condițiile săvârșirii unei fapte penale, între faptă și reflectarea ei materială existând un raport de cauzalitate*”(Emilian Stancu)

Domeniul din cadrul criminalisticii care se ocupă cu cercetarea urmelor se numește *traseologie*.

2. Clasificarea urmelor infracțiunii

Urmele au fost clasificate de-a lungul timpului după o serie de criterii.

Astfel în concepția lui Edmond Locard, clasificarea distingea între amprente (digitale, corporale, de îmbrăcăminte, ș.a.) și urme (obiecte lăsate de făptuitor, instrumente de spargere, ș.a.).

În literatura română de specialitate întâlnim o împărțire în două mari categorii :

- a) Urme formate prin reproducerea construcției exterioare a obiectelor
- b) Urme formate de resturi de obiecte și de materii organice și anorganice

O altă clasificare cuprinde următoarele categorii:

- *Factorul creator* – om, animal
- *Esența lor* – urme formă, materie și poziționale
- *Mărimea* – macroure și microure
- *Posibilitățile de identificare* – urme care conduc la identificarea factorului care a creat urma în câmpul infracțional, urme care permit stabilirea apartenenței de gen și urme care servesc la clarificarea unor împrejurări ale faptei penale.

Criteriile generale de clasificare a urmelor sunt :

- Factorul creator de urmă și factorul primitiv de urmă;
- Tipul sau natura urmei:
 - Urme care reproduc forma suprafeței de contact a obiectului creator;
 - Urme sub formă de pete sau resturi de materii organice și anorganice;
 - Urme sonore și urme olfactive;
 - Urme vizibile și urme latente;
 - Macroure și microure;
- Modul de formare a urmelor
 - Urme statice – formate prin atingere sau apăsare, fără ca cele două suprafețe ce intră în contact să se afle în mișcare una față de cealaltă. Urma statică este foarte valoroasă întrucât redă elementele caracteristice necesare identificării.
 - Urme dinamice – formate prin mișcarea unei suprafețe pe o alta. Deși nu are capacitatea de a reda trăsăturile caracteristice, poate fi utilă în a indica dinamica acțiunii infracționale.

- Urme de suprafață – numite și *de stratificare* (depunerea unui strat de substanță pe suprafața primitoare a urmei) și urme *de destratificare* (ridicarea de pe suprafața de contact a unei substanțe aflate inițial pe aceasta).
- Urme de adâncime –formate pe un suport cu un anumit grad de plasticitate, în care se imprimă suprafața obiectului care a creat urma.

Capitolul III. Cercetarea urmelor de mâini

1. Considerații privind desenele papilare

Ramura din cadrul criminalisticii care se ocupă cu studierea desenelor papilare în scopul identificării, este *dactiloscopia*.

Desenele papilare cunoscute și sub denumirea de *dermatoglife*, care au forma unor linii paralele ale creștelor papilare și sunt separate între ele de șanțuri papilare. În aceste locuri pielea este formată din trei straturi, care enumerate de la exterior spre interior, sunt: *epidermul*, *dermul* și *hipodermul*. Imprimarea desenului papilar la contactul mâinii cu un obiect, este posibilă prin acumularea de săruri și grăsimi la suprafața epidermului, formate prin acțiunea secrețiilor glandelor sudoripare și a glandelor sebacee.

Desenele papilare imprimate pe un suport (denumite și *dactilograme*) pot fi:

- Imprimate voluntar – denumite *impresiuni* sau *amprente de comparat*;
- Imprimate involuntar – denumite *urme* sau *amprente în litigiu*.

Proprietățile desenului papilar

Desenul papilar are următoarele **caracteristici**:

a. Unicitatea desenului papilar.

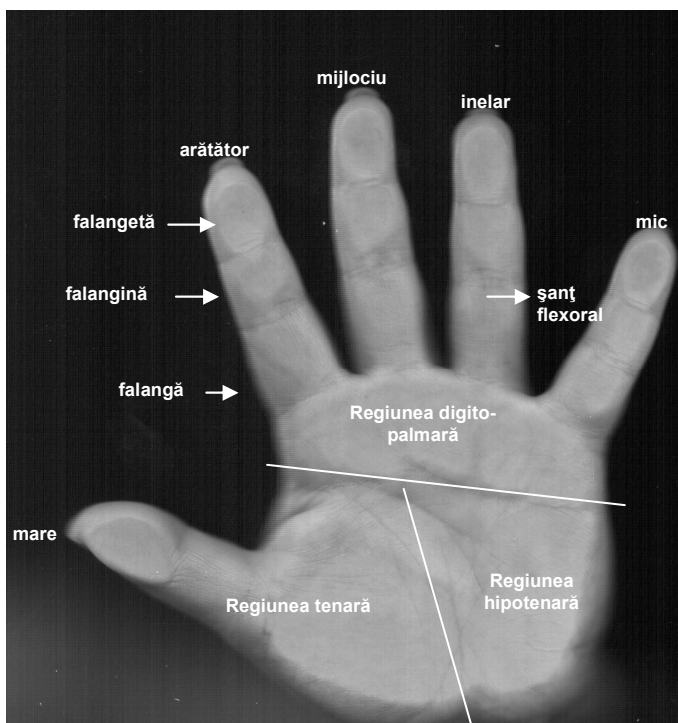
Cercetările întreprinse în timp arată că nu există două persoane cu desene papilare identice, mai mult, nu există două degete cu desene papilare identice la aceeași persoană.

b. Fixitatea desenului papilar.

Desenul papilar se formează în luna a 6-a de viață intrauterină și se distruge, ireversibil, după moartea persoanei, prin procesul de putrefacție al țesuturilor.

c. Inalterabilitatea desenului papilar

Modificările efectuate prin distrugere, deteriorare sau modificare a desenului papilar, fie că sunt voluntare sau involuntare, au caracter temporar. Arsurile și tăieturile profunde care atacă dermul, alterează după vindecare desenul papilar sau îl înlocuiesc cu cicatrice. Aceste noi caracteristici, înlocuiesc cu succes detaliile desenului papilar original, datorită formei și locului pe care îl ocupă în morfologia desenului.

Clasificarea desenului papilar

I. Regiunea anatomică.

Un prim criteriu îl constituie regiunea anatomică pe care se află desenul, respectiv a mâinii sau a piciorului. Fiecare regiune este structurată după cum urmează:

► Regiunea digitală cuprinde:

- Zona falangetei
- Zona falanginei
- Zona falangei

► Regiunea palmară cuprinde:

- Zona palmară
- Zona tenară
- Zona hipotenară

► Structura desenului falangetei formează:

- Zona bazală
- Zona centrală
- Zona marginală

II. Forma desenului din zona centrală, poziția și numărul deltelor:

1. Desenele adeltice sau de tip arc. În funcție de caracteristicile de grup, adelticele pot fi: 1. simple – cu arcuiri paralele, arcuiri lipite spre dreapta sau spre stânga, arcuiri cu lat spre dreapta sau spre stânga ; 2. piniforme – arc pin clasic, arc pin cu ax în dreapta sau în stânga.

2. Desenele monodeltice sau de tip laț sunt de două tipuri : dextrodeltic (delta este formată spre dreapta) și sinistrodeltic(delta este formată spre stânga).
3. Desenele bideltice sau de tip cerc, prezintă două delte, dispuse în dreapta și în stânga desenului central, având forme diverse : cerc, oval, spirală, lațuri.
4. Desene polideltice sau de tip combinat
5. Desenele excepționale sau amorfe sunt desene rar întâlnite, pot fi de tip simian, caracteristic maimuțelor, sau de tip danteliform, formate ca urmare a unor malformații accidentale.

Detalii caracteristice ale desenului papilar

- Capăt de creastă papilară;
- Bifurcare și trifurcare, deci creasta papilară se împarte în două creste sau în trei creste;
- Contopire simplă și contopire triplă ;
- Întrerupere în traseul crestei, pe o porțiune foarte mică.
- Fragment de creastă papilară.
- Butonieră, creasta se bifurcă formând un oval, după care revine la traseul normal.
- Inel, detaliu asemănător cu butoniera, fiind însă circular.
- Deviere a două creste ce aveau tendința să-și unească traseul.
- Intersecție a două creste papilare.
- Cârlig, un fragment mic de creastă este atașat unei creste mai mari.
- Anastomoză, creastă ce unește, sub forma unui pod, alte două creste papilare.

2. Cercetarea și interpretarea urmelor de mâini la fața locului

Urma papilară *se formează* prin contactul direct al mâinii sau a unei părți a acesteia, cu un suport. În funcție de modul în care se formează, urma papilară poate fi statică sau dinamică, de suprafață sau de adâncime, vizibilă sau invizibilă.

Pentru *descoperirea* urmelor papilare este necesară imaginarea fiecărei faze de desfășurare a infracțiunii, astfel încât urmele să fie căutate pe drumul presupus a fi fost parcurs de infractor, începând cu locul prin care se presupune că a intrat în câmpul infracțional. În cazul absenței urmelor papilare se poate presupune că făptuitorul a purtat mănuși. Acestea, la rândul lor, pot crea urme specifice, iar în cazul în care sunt găsite abandonate, în funcție de materialul din care sunt făcute (cauciucate, tip mănuși chirurgicale, sau de menaj, mănuși din fibre), pot fi examinate fie pentru depistarea urmelor papilare în interiorul mănușii, fie a materialelor biologice (fire de păr, piele, sânge) fie pentru compararea cu materialele desprinse din ele în timpul comiterii infracțiunii.

Stabilirea vechimii urmelor de mâini este necesară pentru alegerea mijloacelor adecvate de revelare, astfel încât urma să nu fie distrusă prin aplicarea unei metode incorecte. Totodată, vechimea urmelor poate să ofere importante indicii cu privire la faptă și la persoana autorului.

Metodele de revelare a urmelor papilare, folosite atât la locul faptei, cât și în condiții de laborator pentru obiectele presupuse a fi purtătoare de asemenea urme, sunt:

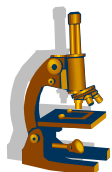
- Revelarea prin metode fizice se realizează prin pulverizarea de prafuri pe suprafețele purtătoare de urme. Praful trebuie să fie în contrast de culoare cu suprafața pulverizată și să prezinte aderență numai la materia din urmă. Pe suprafețele multicolore se aplică substanțe fluorescente.
- Revelarea prin metode chimice se bazează pe faptul că anumite substanțe chimice reacționează cu unele componente din sudoare determinând apariția unei colorații specifice.
- Revelarea prin metode optice folosește metode precum radiația de tip laser sau dispersia luminoasă.

Principalul mijloc, din punct de vedere procedural, de *fixare a urmelor*, este procesul verbal, în care se consemnează cu exactitate și detaliat orice informație cu privire la urmă: locul, poziția față de obiectele principale, metodele de revelare folosite, etc.

Din punct de vedere criminalistic, fixarea urmelor se face în primul rând prin fotografierea acestora atât în cadrul general al locului infracțiunii, cât și fiecare în parte, cu scopul de a reda cu claritate detaliile caracteristice.

Ridicarea urmelor papilare se face prin transferarea pe peliculă adezivă, după revelare și fotografiere, sau prin mulaj (în cazul în care urmele sunt de adâncime). Obiectele mici care au astfel de urme vor fi ambalate, etichetate și transportate în condiții de siguranță, la laborator.

Prin interpretarea la locul faptei a urmelor de mâini se stabilesc obiectele cu care infractorul a intrat în contact, sfera de interes a acestuia, drumul parcurs de acesta în câmpul infracțional, modul de operare, ș.a. Se pot obține o serie de date cu privire la persoana făptuitorului, cum ar fi: înălțimea, constituția fizică, vârsta, sexul, ș.a.

3. Expertiza criminalistică a urmelor de mâini

Dacă expertului i se prezintă numai urma ridicată de la locul faptei, acesta poate stabili: de la ce mână provine (stânga-dreapta), regiunea mâinii care a lăsat urma, tipul de desen papilar, modul de formare, vechimea urmei, dacă conține suficiente elemente de identificare și care este natura eventualei substanțe de pe crestele papilare în momentul contactului.

Dacă expertului i se prezintă, alături de urmă, impresiunea digitală luată de la persoana suspectă, sau din baza de date dactiloscopică, se poate stabili dacă urma și impresiunea sunt de la același deget, dacă aparțin aceleiași persoane.

Pentru desfășurarea examenului dactiloscopic comparativ este necesară amprentarea persoanelor aflate în sfera de interes a investigațiilor. Amprentarea se face folosindu-se procedee precum aplicare tușului tipografic, sau amprentarea chimică.

Pentru amprentarea cadavrelor se folosesc metode specifice, diferențiate în funcție de starea în care se află corpul. În condiții normale se folosește un rulou impregnat cu cerneală de amprentare, care se aplică pe fiecare deget urmată de apăsarea acestuia pe o hârtie susținută de o spatulă.

Examenul dactiloscopic comparativ al urmelor și impresiunilor se face prin folosirea unor sisteme AFIS (Automatic Fingerprint Identification System). Pentru stabilirea identității unei persoane identificată după amprentă este necesară existența a 12 puncte coincidente.

Capitolul IV.

Identificarea persoanelor după urmele formate de corpul uman

1. Cercetarea criminalistică a urmelor de picioare

Urmele de picioare se clasifică în :

- Urmele plantei piciorului, sau piciorul gol, care sunt cele mai valoroase pentru identificare datorită caracteristicilor papilare, precum și a particularităților morfofiziologice.

Planta piciorului se împarte în patru regiuni :

- Regiunea metatarsofalangiană
 - Regiunea metatarsiană
 - Regiunea tarsiană
 - Regiunea călcâiului
- Urmele piciorului semi-încălțat, sau urmele de ciorapi, reproduc forma piciorului și pot conduce la identificare dacă urma prezintă uzuri, cusături sau alte elemente de individualizare.
 - Urmele de încălțăminte conțin, de asemenea, elemente caracteristice, utile identificării.

Urmele de picioare pot fi întâlnite sub *formă*: statică sau dinamică; vizibilă sau latentă; de suprafață sau adâncime; izolată; cărare de urme.

Cărarea de urme permite analiza caracteristicilor specifice mersului persoanei, a stării fizico-psiheice a acesteia (bolnavă, cu dizabilități, amețită de droguri, alcool sau agresiuni fizice, excitată, hotărâtă, nehotărâtă, etc.), a stării de mișcare sau repaus în care s-a aflat persoana în momentul formării urmelor.

Principalele elemente ce caracterizează o cărare de urme sunt următoarele : direcția de mișcare; linia mersului; lățimea pasului; unghiul de mers.

Cercetarea criminalistică a urmelor de picioare la locul faptei

- Descoperirea urmelor de picioare în general similară cu aceea a urmelor de mâini.

Imediat după descoperirea la fața locului, se ia măsura urgentă de conservare a urmelor care se află în pericol a fi distruse fie de factorii atmosferici, fie de persoanele neautorizate ce pot pătrunde în spațiul infracțional.

Măsurarea urmei se face obligatoriu, după revelarea ei, punându-se în evidență toate particularitățile acesteia. Astfel, pentru piciorul gol, se vor face măsurători astfel încât să se evidențieze lungimea, forma, lățimea, poziția degetelor, iar pentru urma de încălțăminte măsurarea vizează în special desenul tălpii și al tocului și caracteristicile de uzură.

- Fixarea urmelor de picioare se realizează prin procesul verbal de cercetare la fața locului și prin fotografiere.

Procesul verbal va conține o descriere detaliată a urmelor de picioare descoperite, a naturii suportului în care s-a format, precum și elementele cărării de urme, dacă aceasta există. Totodată se vor da detalii cu privire la modul de revelare, fotografiere, ridicare și ambalare.

Fotografierea urmelor de picioare presupune pregătirea inițială a acestora prin curățarea de eventuale resturi materiale și după aceea fixarea imaginii de ansamblu a grupului de urme, procedându-se apoi la fixarea imaginii acelei urme din grup, care conține cele mai multe elemente de identificare. Totodată se vor realiza măsurătorile fotografice.

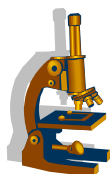
➡ **Ridicarea prin mulaj** a urmei de picior formată în adâncime se realizează după desfășurarea operațiunii de fotografiere.

În funcție de natura suportului, atât urma, cât și mulajul, suportă o pregătire specială. Astfel :

- Urmele formate în nisip necesită acționarea asupra lor pentru întărire și prevenirea aderării nisipului la mulaj, prin pulverizare în strat subțire de șerlac și ulei ;
- Urmele formate în pământ zgrunțuros necesită astuparea găurilor pentru a se opri scurgerea pastei de ghips în pământ. Urma se va pregăti prin presărarea în aceasta de parafină răzuită care se va încălzi și întinde uniform.
- Urmele formate în zăpadă pot fi ridicate cu mulaje de ghips, materiale plastice sau sulf topit.
- Urmele care au multă umiditate necesită o întărire inițială prin pulverizarea unui strat subțire de ghips și mai apoi a unui strat fin de ulei.

➡ **Interpretarea la fața locului** se face atât asupra urmelor izolate, cât și a cărărilor de urme. Din interpretarea urmelor izolate se pot desprinde date privind numărul persoanelor care au format urmele, sexul, talia, vârsta, viteza de deplasare, greutatea.

În cazul cărării de urme se pot desprinde date suplimentare cum ar fi : direcția de deplasare, caracteristicile mersului, eventuale defecte anatomice, starea psihofizică, încercări de derutare a cercetărilor prin modificarea cărării, etc.

➡ **Expertiza criminalistică** a urmelor de picioare. Pentru efectuarea expertizei se vor transmite spre laborator fie numai urma, fie urma și modelele de comparație.

a. Dacă expertului i se prezintă numai urma, vor putea fi soluționate următoarele probleme: determinarea sexului, vârstei, taliei, greutății, particularități anatomo-patologice, mecanism de formare și vechimea urmei. Pentru planta piciorului se poate preciza care este regiunea anatomică care a format urma și dacă există caracteristici de identificare. În cazul urmelor de încălțăminte se poate determina tipul de încălțăminte, uzurile specifice ale acesteia.

b. Dacă expertului i se prezintă atât urma, cât și modelele de comparație, se poate ajunge la identificarea persoanei sau a obiectului creator de urmă.

Se va acorda o atenție deosebită modalitățile de obținere a modelelor de comparație, respectându-se condițiile în care s-a creat urma.

2. Cercetarea urmelor de dinți și de buze, precum și a altor părți ale corpului uman

Odontologia judiciară este domeniul de studiu al dinților și urmelor acestora, care servește la stabilirea adevărului în procesul judiciar.

Urmele de dinți oferă o bază sigură de identificare datorită formei carecateristice, dispunerii, precum și a particularităților pe care le prezintă fiecare dinte în parte, dar și dantura în ansamblul ei, prin lățimea dinților, poziția și distanța dintre dinți, tratamentele efectuate, afecțiunile specifice fiecărei danturi în parte, s.a.

Urmele de dinți se prezintă în formă statică sau dinamică, de suprafață sau de adâncime. Atât urmele statice, valoroase datorită caracteristicilor pe care le redau, cât și urmele dinamice, formate în timpul mușcăturii, servesc la identificarea persoanelor.

► *Cercetarea la fața locului* a urmelor de dinți se realizează prin căutarea lor pe alimente cu un grad de plasticitate adecvat, pe corpul victimei și uneori pe corpul agresorului.

Fixarea urmelor de dinți se face prin consemnarea în procesul verbal și prin fotografiere, prezentându-se detaliile dentiției precum și poziția corpurilor purtătoare de astfel de urme față de celelalte obiecte principale.

Ridicarea și transportarea obiectelor purtătoare de urme de dinți necesită o atenție deosebită, procedându-se inițial la o conservare adecvată a obiectelor pentru păstrarea nealterată a caracteristicilor necesare identificării.

► *Expertiza odontologică* poate să ofere răspunsuri la întrebări privind natura umană sau animală a urmei, sexul, vârsta, tipul antropologic, mecanismul de formare și caracteristicile dinților reflectate în urmă. În cazul în care expertului i se pun la dispoziție și modele de comparație, se poate stabili identitatea sau se poate exclude din cercul comparației o persoană.

Cercetarea obiectului purtător de urme nu trebuie să se rezume numai la urmele de dinți, urmând să se parcurgă, într-o investigație complexă, următoarele etape:

- Cercetarea modului de mușcătură și fixarea caracteristicilor acesteia;
- Căutarea și prelevarea eventualelor urme de salivă, sau a oricăror urme biologice existente;
- Descoperirea și revelarea urmelor de mâini;
- Examinarea odontologică propriu-zisă.

Prelevarea și revelarea urmelor se va face într-o anumite succesiune, folosind metode nedistructive, astfel încât să se poată realiza examinarea complexă a obiectului.

Modelele de comparație se obțin cu materiale dentare obișnuite, iar pentru mulajele executate pe obiecte se folosesc diverși polimeri sau latex. Realizarea mulajului urmelor de pe alimente presupune întărirea suprafeței prin pulverizarea cu șerlac.

Examinarea urmelor lăsate pe piele umană se face de urgență, efectuându-se măsurători și fixare fotografică și avându-se în vedere dificultățile generate de procesele patologice care au loc în tegument, precum și de plasticitatea pielii.

3. Cercetarea urmelor formate de alte părți ale corpului uman

a. Urmele de buze

Identificarea unei persoane pe baza urmelor de buze este posibilă datorită particularităților anatomice pe care acestea le prezintă, a unicității dispunerii și formei papilelor sau șanțurilor coriale, a unghiurilor comisurale, a gropiței mediene, precum și a tuberculului buzei superioare. Cu toate acestea, trebuie avută în vedere stabilitatea relativă a caracteristicilor de identificare

având în vedere modificările cauzate de unele afecțiuni patologice sau afecțiuni care apar ca urmare a trecerii timpului.

Urmele de buze se formează prin depunerea materiei aflate pe buze - respectiv salivă, resturi alimentare sau cosmetice – pe diverse suprafețe, obiecte, îmbrăcăminte, sau pe corpul uman.

Aceste urme se găsesc în *formă* diversă, statică sau dinamică, vizibile sau latente, în general de suprafață, dacă suportul nu este elastic (nisip, praf, sol moale, ciment, etc.).

Pentru *revelarea și fixarea* urmelor de buze se folosesc procedee similare cu cele ale urmelor papilare, procedee nedistructive, care să permită examenul serologic sau chimic al substanțelor depuse în urmă, în condiții de laborator.

Interpretarea urmelor de buze la locul faptei conduce la stabilirea succesiunii activităților în cadrul desfășurării faptei infracționale, precum și stabilirea cu aproximație a sexului și vârstei persoanei care a creat urmele.

Expertiza criminalistică poate să dea următoarele răspunsuri:

- ➡ *Dacă expertului i se prezintă numai urma*, expertiza criminalistică poate să dea răspunsuri cu privire la natura umană sau animală a urmelor de buze, modul de formare și vechimea urmei, vârsta și sexul aparținătorului, dacă există suficiente elemente pentru identificare, precum și date despre substanțele identificate în respectiva urmă.
- ➡ *Dacă expertului i se prezintă atât, urma, cât și modelele de comparație*, expertul poate să stabilească identitatea persoanei presupuse a fi creat urma, sau să excludă persoane din cercul persoanelor presupuse a fi creat urma.

b. Majoritatea părților corpului uman sunt apte să creeze urme în procesul desfășurării unui act infracțional. Printre acestea, cele care apar cel mai des sunt urechile, nasul, fruntea și unghiile.

Urmele de ureche sunt valoroase datorită formatului unic al urechii pentru fiecare persoană și datorită faptului că acesta nu se modifică în timp.

Urmele nasului se formează numai în suporturi elastice, precum solul moale, nisipul, zăpada, și permit identificări generice pe baza particularităților anatomice.

Urmele frunții se formază prin depunerea de sudoare pe suprafețe ce permit revelarea și fixarea lor, în condiții similare urmelor papilare.

Urmele de unghii se găsesc sub formă de zgârieturi și permit determinări generice. În cazul formării în adâncime într-o suprafață cum ar fi chitul, se imprimă caracteristicile particulare ale unghiei – striatii, dimensiune, formă – care se definesc prin unicitate, fixitate și inalterabilitate, ceea ce poate conduce la identificarea persoanei care a format urma.

1.4. Rezumat

Fotografia operativă se execută de către organele de urmărire penală, prin procedee specifice de fixare a imaginii locului faptei și a rezultatelor cercetării. Fotografia este un important mijloc de probă, care se anexează la procesul verbal întocmit cu ocazia cercetării.

Fotografia judiciară de examinare cuprinde ansamblul de procedee folosite în condiții de laborator pentru cercetarea mijloacelor materiale de probă și fixarea rezultatelor investigării tehnico-științifice a corpurilor delictive și a urmelor ridicate de la locul faptei.

Urma, este orice modificare intervenită în condițiile săvârșirii unei fapte penale. Între faptă și reflectarea ei materială există un raport de cauzalitate.

Ramura din cadrul criminalisticii care se ocupă cu studierea desenelor papilare în scopul identificării persoanelor, este *dactiloscopia*. Urma papilară *se formează* prin contactul direct al mâinii sau a unei părți a acesteia, cu un suport. Identificarea persoanei care a format urma este posibilă datorită caracteristicilor desenelor papilare dată de unicitatea, inalterabilitatea și fixitatea acestora.

Urmele de picioare sunt clasificate în: urma plantară, urma piciorului semiîncălțat și urma piciorului încălțat.

Urmele de dinți oferă o bază sigură de identificare datorită caracteristicilor formei, dispunerii, a particularităților pe care le prezintă fiecare dinte în parte, precum și întreaga dantură prin lățimea dinților, poziția și distanța dintre ei, tratamente, afecțiuni, ș.a..

Identificarea unei persoane pe baza urmelor de buze este posibilă datorită particularităților anatomice pe care acestea le prezintă.

Majoritatea părților corpului uman sunt apte să creeze urme în procesul desfășurării unui act infracțional. Între acestea se disting urechile, nasul, fruntea și unghiile.

1.5. Test de evaluare/autoevaluare

1. Fotografia judiciară cuprinde două mari categorii de metode:

- a. Fotografia judiciară operativă și fotografia judiciară de examinare
- b. Fotografia semnalmentelor și fotografia de fixare
- c. Fotografia schiță și fotografia de detaliu

2. Caracteristicile urmelor papilare sunt:

- a. Unicitate, fixitate, inalterabilitate
- b. Inalterabilitate, cu excepția cazurilor de alterare a dermului în profunzime.
- c. Unicitate, cu excepția gemenilor.

3. Regiunile plantei piciorului sunt :

- a. Metatarsofalangiană, metatarsiană, tarsiană, călcâiul
- b. Falangetă, tenară, hipotenară
- c. Bazală centrală marginală

4..Mecanismul de formare a urmei de buze este:

- a. Identic cu cel al urmelor papilare
- b. Diferit de cel al urmelor papilare
- c. Similar cu al altor urme formate de părți ale corpului uman

5. Urmele de ureche permit:

- a. Identificarea persoanei datorită unicității și fixității în timp a formatului urechii
- b. Determinarea generică
- c. Identificarea persoanei datorită imposibilității de alterare a formei urechii.

1.6. Bibliografie recomandată

- **Emilian Stancu, Adrian Cristian Moise**, *Criminalistică. Elemente de tehnică și de tactică a investigației penale*, Editura Universul Juridic, Octombrie 2014;
- **Emilian Stancu**, *Tratat de criminalistică*, Editura Universul Juridic, 2016;
- **Gheorghe Popa, Nicolae Gament**, *Criminalistica. Curs universitar*, Editura Pro Universitaria, Octombrie 2014;
- **Mircea Ion**, *Criminalistica*, Editura Lumina Lex, București, 1999;
- **Văduva Nicolae**, *Criminalistica – Curs universitar de tactică și metodică*, ediția a II-a, Editura Universitaria, Craiova, 2006.

Unitatea de învățare III.

1.1. Introducere

În categoria urmelor biologice sunt incluse: secrețiile principale ale organismului uman, excrețiile, țesuturile moi și țesuturile dure. Studiul, ca și cercetarea urmelor biologice, se situează la intersecția dintre criminalistică și medicina legală. Această cercetare este proprie expertizei biocriminalistice, cunoscută și sub numele de expertiză complexă.

Sistemul de identificare a persoanelor după semnalmente exterioare, precum și după voce și vorbire, se alătură posibilităților de identificare realizată pe baza urmelor biologice, precum și pe baza altor urme lăsate de către făptuitor la locul faptei.

Patologia și antropologia judiciară sunt științe, instrumente judiciare aplicate în procesul identificării cadavrelor, a rămășițelor umane, pe baza cărora se stabilește cauza și natura morții.

1.2. Competențe

După parcurgerea acestui curs, studentul va fi capabil să :

- ✓ Identifice modalitățile de cercetare și interpretare la fața locului a urmelor de sânge, de salivă și a urmelor seminale, a urmelor de natură piloasă și a urmelor olfactive;
- ✓ Prezinte tehnicile de investigare și identificare biocriminalistică pe baza profilului A.D.N.;
- ✓ Descrie metodele tehnice folosite în identificarea persoanelor după semnalmente exterioare, după voce și vorbire;
- ✓ Explice metodele criminalistice de identificare a cadavrelor necunoscute.

1.3. Conținutul unității de învățare

Capitolul I. Identificarea criminalistică a urmelor biologice (Serologia)

1. Cercetarea urmelor de sânge
2. Cercetarea urmelor de salivă
3. Cercetarea urmelor de spermă
4. Cercetarea firelor de păr
5. Cercetarea urmelor entomologice

Capitolul II. Sisteme de identificare a persoanelor

1. Identificare persoanelor după semnalmente exterioare
2. Identificarea persoanelor după voce și vorbire
3. Identificarea persoanelor pe baza amprente genetice
4. Metode biometrice de identificare
5. Înregistrarea penală

Capitolul III. Patologia judiciară

1. Identificarea cadavrelor
2. Stabilirea timpului morții: elemente de tanatologie medico-legală
3. Examinarea postmortem - autopsia
4. Stabilirea cauzei morții

Capitolul IV. Antropologia judiciară

1. Recuperarea rămășițelor umane
2. Identificarea pe piese scheletice

3. Identificarea criminalistică după: examenul odontologic; reconstrucție facială; analize genetice.

Durata medie de studiu individual

Timpul necesar parcurgerii unității de învățare este de 2-3 ore de studiu individual.

Capitolul I.

Identificarea criminalistică a urmelor biologice (Serologia)

1. Cercetarea urmelor sânge

Sângele este un țesut fluid, alcătuit din plasmă și elemente celulare (globule roșii, globule albe și trombocite), șireprezintă aproximativ 1/13 din greutatea unei persoane (la un adult de 70 de kg., cantitatea de sânge este de 5-6 l). Proprietățile sângelui pentru fiecare individ în parte sunt determinate genetic și transmise în cadrul familiei, fiind permanente, ca și caracteristicile desenului papilar, fără posibilitatea de a fi schimbate în cursul vieții individului, fiind cunoscute sub numele de *grupe sanguine*.

Urmele de sânge în câmpul infracțional presupun provocarea unor leziuni ale vaselor sanguine și depunerea sângelui pe un suport. Aceste urme sanguinolente se găsesc sub formă de picături, stropi, bălți, dâre, mânjituri, fiind formate prin tășnirea din leziunea deschisă, prin prelingere, îmbibare, contact direct cu suportul sau prin cădere.

Descoperirea urmelor de sânge.

Cele mai dificil de găsit sunt urmele de sânge foarte mici, cele care și-au schimbat culoarea ca urmare a trecerii timpului, confundându-se cu alte tipuri de pete, precum și urmele formate pe suporturi care le maschează prin culoarea lor.

Pe parcursul căutării urmelor de sânge la locul faptei trebuie identificate și așa numitele împrejurări negative, caracterizate de neconcordanța dintre starea și poziția victimei, sau a unor obiecte și starea de fapt.

Căutarea urmelor sanguinolente se face în funcție de locul în care s-a săvârșit fapta, în special pe următoarele suporturi: îmbrăcămintea și corpul persoanelor antrenate în infracțiune, pe diferite suprafețe aflate la locul faptei, pe instrumente și obiecte susceptibile a fi fost folosite în săvârșirea infracțiunii, în instalații sanitare. În spațiile deschise, urmele se caută pe obiectele aflate în zonă, pe gheață, zăpadă, sol și vegetație.

După descoperire, asupra urmelor suspecte a fi de sânge se aplică metode biologice de natură a evidenția dacă urma are sau nu această natură. Reactivii folosiți trebuie să fie nedistructivi, lăsând posibilitatea examinării urmei în condiții de laborator. Urmele astfel descoperite, sunt consemnate în procesul verbal și sunt fixate prin procedee fotografice specifice.

Ridicarea urmelor de sânge.

Petele uscate se pot răzui, iar cele sub formă de bălți sau picături, ori cele diluate pentru a fi transferate de pe suporturi ce nu permit răzuirea, vor fi absorbite cu pipeta sau cu hârtia de filtru. Ridicarea și ambalarea oricărui obiect purtător de urme de sânge, cum este îmbrăcămintea, se va face în pungi de hârtie și numai după uscarea prealabilă a materialului biologic, avându-se în vedere faptul că pe piesele de vestimentație se pot afla și alte urme biologice cum sunt firele de păr și resturile de țesut, care trebuie păstrate și transportate în siguranță. Totodată, materialul biologic va fi examinat, ridicat și transportat astfel încât să se evite contaminarea acestuia. Etichetarea și sigilarea pachetelor ce conțin materialul ridicat de la locul faptei, este obligatorie.

Interpretarea urmelor de sânge.

Prin interpretarea urmelor de sânge la fața locului se poate deduce succesiunea activităților infracționale, modul în care au fost produse leziunile, precum și modul de săvârșire a faptei.

Urmelor de sânge se apreciază în funcție de: natura și forma suportului pe care s-a format urma; înălțimea de la care a căzut; unghiul de incidență; vechimea urmei; influența factorilor de mediu extern sau intern; mobilitatea corpului persoanei care sângerează și a suportului; regiunea anatomică afectată.

Suporturile pe care cade sângele condiționează atât aspectul, cât și modul de conservare a urmelor de sânge. O picătură de sânge va avea marginile cu atât mai zimțate, cu cât înălțimea de la care a căzut este mai mare.

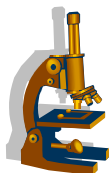
Dacă persoana sângерândă se afla în mișcare, urma de sânge creată are o formă prelungă cu lungime variabilă, în funcție de rapiditatea mișcării și cantitatea de sânge, cu o prelungire înconjurată de zimțături, orientate spre direcția de deplasare.

Stropii dispuși pe un perete, la o înălțime de 1,50 m, poate conduce spre concluzia că în momentul producerii leziunii victima se afla în picioare.

Stabilirea vechimii petei se poate face cu aproximație, avându-se în vedere condițiile în care s-a format pata și mediul în care s-a aflat până la examinarea ei. În funcție de trecerea timpului, culoarea petei de sânge se modifică.

Expertiza biocriminalistică a urmelor de sânge.

În urma expertizei biocriminalistice se poate stabili:

- Prezența sângelui în pete – prin reacții de probabilitate sau de certitudine, folosindu-se metode chimice, morfologice, cristalografice și spectrale.
- Apartenența la specia umană sau animală – prin testul de precipitare și testul de inhibiție a antiglobulinei.
- Grupele de sânge se bazează pe prezența în sânge a aglutininelor și a aglutinogenelor precum și pe rezistența lor.
- Identificarea sângelui din urmă după natura lui, menstrual (prezența celulelor endometriale), fetal (structură hemoglobinică specifică), sau provenit din viol (număr mare de celule epiteliale, sânge coagulat, spermă).
- Prezența de substanțe toxice și otrăvurile de orice fel, conținute în sânge.
- Exprimarea grupelor sanguine în funcție de statusul secretor/nesecretor.

2. Cercetarea urmelor de salivă

Urma de salivă reprezintă secreția glandelor salivare, respectiv produsul acestora eliminat în orice mod și depus pe un suport în procesul săvârșirii unei infracțiuni, sau în legătură cu aceasta.

Saliva este un lichid vâscos, având o compoziție de 99% apă, 0,3% substanțe organice, restul fiind elemente celulare degenerate, floră microbiană variată, substanțe anorganice. Conținutul de proteină serică al salivei asigură identificarea acesteia prin reacții specifice.

Urmele de salivă *se formează* prin contact direct între suport și cavitatea bucală, sau prin scurgerea din cavitatea bucală pe suport. Acest contact poate fi voluntar, creat prin activități obișnuite, sau poate fi un contact impus, violent. Urma de salivă este incoloră, lucioasă, dar uneori poate fi gălbuie, alburie sau cenușie. Factorii interni și externi acționează asupra urmei de salivă modificându-i forma și aspectul.

Respectivele urme *se vor căuta*, în special, pe obiecte de igienă corporală; instrumente folosite pentru fumat; obiecte de bucătărie susceptibile a purta urme de salivă; instrumente muzicale de suflat; instrumentar stomatologic; obiecte de îmbrăcăminte și încălțăminte; obiecte de cult religios; obiecte ce ar fi putut fi folosite ca instrumente de forțare a cavității bucale (căluș); lenjeria de pat și de corp; corpul victimei și locul unde acesta a fost găsit; pe corpul suspectilor sau pe obiectele personale ale acestora .

Procedura de *ridicare, ambalare și transport* a urmelor de salivă este similară cu cea al urmelor de sânge.

În cadrul *expertizei biocriminalistice* se stabilește:

- prezența salivei – prin metode chimice ;
- specia de la care provine – prin reacția de imunoprecipitare;
- determinarea caracterului secretor – prin cercetarea imunoglobulinei umane, cercetarea grupelor de secreție.

3. Cercetarea urmelor de spermă

Urma de spermă reprezintă secreția glandelor sexuale masculine, exteriorizată din cauze fiziologice sau patologice, prin acțiuni voluntare sau involuntare, și depusă pe diferite suporturi în cadrul desfășurării unei activități infracționale.

Urmele seminale sunt *descoperite* la locul faptei în cazuri care implică violența, cum sunt infracțiunile de omor, urmate sau precedate de viol, ori de activitate sexuală perversă, infracțiunile privitoare la viața sexuală, în urma unor accidente, ori în cazul sinuciderii prin spânzurare a bărbaților.

Aceste urme prezintă o importanță deosebită în procesul identificării criminalistice, oferind date privind agresorul, mobilul agresiunii, natura faptei și împrejurările în care s-a săvârșit infracțiunea.

Suporturile pe care se depune lichidul seminal, pot fi absorbante - cum sunt fibre naturale pe care sperma apare sub formă de pete gri-albicioase cu un contur neregulat - sau neabsorbante - cum sunt fibrele sintetice pe care sperma formează cruste solzoase sau dăre strălucitoare care cu timpul devin pulverulente. Pe suprafața pielii urmele de spermă formează pelicule subțiri. Unii

factori ai mediului extern, cum sunt temperaturile înalte, umiditatea, iluminarea în exces, resturile substanțelor anticoncepționale, influențează forma și aspectul urmei de spermă.

Căutarea acestor urme se face în primul rând pe corpul victimei, de către medicul legist, pe articolele de uz vestimentar și accesorii, pe obiectele utilizate în scop igienic, ș.a.

Prelevarea urmelor de spermă la fața locului necesită o atenție deosebită, datorită faptului ca urma trebuie păstrată intactă. Dacă suportul pe care se află urma seminală nu poate fi ridicat în totalitate, se procedează la decuparea porțiunii purtătoare de urme, evitându-se răzuirea, operație ce distruge spermatozoizii, care sunt esențiali în cadrul examinării biocriminalistice.

În *examinarea de laborator* a spermei se recurge la:

- stabilirea existenței unei urme de natură biologică, prin aplicarea unor reacții de orientare.
- stabilirea existența lichidului spermatic în urmă, prin reacții de certitudine care se bazează pe cercetarea singurului element prin a cărui prezență se poate afirma cu certitudine că o urmă este de spermă, spermatozoidul.
- Stabilirea speciei căreia îi aparține, prin performarea unor reacții imunologice.
- Stabilirea apartenenței individuale a urmelor de spermă prin antigenele de grup sanguin prezente în toate secrețiile unui individ care are gena secretoare.

4. Cercetarea firelor de păr

Cercetarea firelor de păr poate oferi informații cu privire la infractor și victimă, despre natura firelor, vârsta, sexul acestora, regiunea corporală de unde provine firul de păr, dacă persoana este consumator de droguri sau se află sub o medicație, precum și despre persoana căreia îi aparține, ca urmare a noilor examinări pe baza amprente genetice.

Din punct de vedere al structurii, firul de păr este format din tijă și rădăcină, iar din punct de vedere morfologic este format din trei straturi: *cuticula*, *cortexul* și *medulara*.

Firul de păr prezintă o serie de variații individuale moștenite în ceea ce privește structura, dimensiunea, ondulația, pigmentația ș.a..

Pentru descoperirea firelor de păr se vor avea în vedere nu doar firele de dimensiuni mari, vizibile cu ochiul liber, dar și firele de păr foarte mici, cum sunt cele din sprâncene, gene, mustață, sau firele de păr animal.

Aceste urme se pot găsi pe diferite suporturi, căutându-se în special pe corpul și îmbrăcămintea victimei și a agresorului, pe obiectele corp delict, pe obiectele de utilitate igienico-sanitar, sau în locul unde se află victima.

Firele se ridică cu ajutorul unei pensete cu brațe plate, învelite în cauciuc, apucându-se de la mijlocul firului - fără a se distruge structura acestuia - și se ambalează separat.

Expertiza biocriminalistică poate stabili :

- Sexul persoanei căreia îi aparține, determinând cromozomii de sex prin metode citogenetice.
- Grupa sanguină prin punerea în evidență a aglutininelor specifice fiecărei grupe din sistemul ABO.

- Caracteristicile individuale ale firelor de păr, cum sunt: distribuția pigmentilor în cortex și forma lor; structura internă a cuticulei; degradarea firului de păr; patologia firului – prin microscopia electronică.
- Compoziția chimică a părului, prin activare cu neutroni.
- Identificarea calitativă și cantitativă a elementelor metalice din firele de păr, prin spectrofotometrie de absorbție atomică.

5. Cercetarea urmelor entomologice

Insectele reprezintă o importantă sursă de informație pentru investigarea morții violente. Pentru procesarea informațiilor de ordin entomologic este necesară cunoașterea proceselor de dezvoltare a insectelor și transformările prin care trec acestea, de la stadiul de ou, până la moartea fiziologică a adultului.

Perioada de dezvoltare a insectei cuprinde trei stadii:

1. *embrionară* – începe odată cu fecundarea oului și ține până la apariția larvei;
2. *postembrionară* – începe odată cu apariția larvei și durează până la apariția adultului;
3. *postmetabolă* – începe de la apariția *imago*-ului și durează până la moartea fiziologică a acestuia.

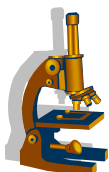
Cercetarea la locul faptei a urmelor entomologice se desfășoară astfel încât să nu fie tulburată activitatea insectelor aflate pe cadavru și în jurul acestuia.

În *faza statică* a cercetării locului faptei se va proceda la:

- elaborarea unui plan de colectare a probelor entomologice;
- observarea locului, habitatului, mediului, temperaturii și a condițiilor concrete de la locul faptei;
- stabilirea tipului arealului.

În *faza dinamică* a cercetării locului faptei se va proceda la:

- colectarea datelor climatologice la fața locului și măsurarea temperaturii ambientului, de la suprafața cadavrului, precum și a solului;
- descoperirea și fixarea speciilor, a locației lor, a poziției și activității acestora;
- colectarea specimenelor, de pe și de sub cadavru, din jurul acestuia și din imediata lui apropiere.
- se colectează, în containere speciale, atât insecte adulte, cât și ouă și larve.

Expertiza urmelor entomologice se face prin analiza de urgență a tuturor specimenelor recoltate, vii sau moarte, recurgându-se, dacă se consideră necesar, la experimente cu recrearea condițiilor de mediu de la locul faptei.

În urma expertizei se poate stabili: specia insectei colectate; arealul din care provine; succesiunea insectelor pe cadavru; stadiul de dezvoltare al specimenelor aflate pe

cadavru; viteza de dezvoltare a specimenelor în condițiile de mediu date; gradul de alterare al dezvoltării insectei.

Interpretarea urmelor entomologice. Entomologia contribuie la clarificarea următoarelor probleme:

- ▶ Stabilirea momentului comiterii infracțiunii. Calcularea intervalului postmortem se realizează prin cunoașterea colonizării succesive a cadavrului expus faunei locale de artropode. Pentru acest calcul trebuie avute în vedere:
 - condițiile de mediu;
 - faptul că popularea cadavrului de către insecte urmează o succesiune predictibilă a speciilor;
 - timpul de dezvoltare pentru fiecare stadiu al fiecărei specii, care este predictibil;
 - faptul că agenții chimici pot influența dezvoltarea insectei;
 - elementele de alterare a succesiunii speciilor (înghețarea, sau împachetarea cadavrului).
- ▶ Identificarea locului în care a fost săvârșită fapta. Insectele pot ajuta la stabilirea locului în care victima a încetat din viață, sau dacă a fost mutată postmortem, prin compararea faunei prezente pe lângă corp, cu aceea de pe corp.
- ▶ Stabilirea cauzei și naturii morții. În locurile de pe corp care prezintă leziuni, se va observa o aglomerare de ouă sau larve. În cazul morții violente prin agenți chimici, identificarea substanțelor se poate face prin analize entomotoxicologice aplicate insectelor colectate de pe corp. În prezent este posibilă determinarea speciei insectelor prin folosirea tehnologiei ADN.

Capitolul II.

Sisteme de identificare a persoanelor

1. Identificare persoanelor după semnalmentele exterioare

Identificare persoanelor după semnalmentele exterioare este posibilă datorită individualității și a relativei stabilități a caracteristicilor somatice specifice fiecărui individ. În descrierea caracteristicilor anatomice trebuie să se recurgă la o terminologie adecvată și la criterii exacte de apreciere a dimensiunilor.

Rezultatul obținut ca urmare a descrierii semnalmentelor poate fi influențat atât de persoana care efectuează descrierea, cât și de instrumentarul folosit în realizarea portretului.

- ▶ *Metoda portretului vorbit* are la bază descrierea semnalmentelor exterioare ale unei persoane de către o altă persoană. Se urmărește, în special, descrierea formelor statice și a formelor dinamice.

Descrierea formelor statice vizează elemente caracteristice precum: talia (scundă, mijlocie, înaltă), constituția fizică (robustă, mijlocie, slabă), aspectul general sau ținuta persoanei (atletică, elegantă, greoaie, ș.a.).

Descrierea formelor dinamice se referă la ținuta corpului, felul mersului, manifestare, vorbire, mimică, privire, ș.a.

Descrierea capului se face după: formă (se apreciază forma capului privit din față și din profil, precum și conturul feței și al profilului), față (descrierea se face pe cele trei zone : frontală, nazală și bucală), păr (se descrie culoarea, forma, lungimea, modul de pieptănătură, existența calviției, inserția frontală), frunte (înălțime, lățime, modul de ridare și distanța dintre acestea, particularități), ochi (forma, poziția, culoarea, distanța dintre ochi, particularități), nas (înălțime, lățime, conformația nărilor, rădăcina), gură (mărime, contur, poziție, grosime, elemente particulare), bărbie (profil, înălțime, particularități), ureche (dimensiune, poziția față de cap, aspectul elementelor componente), riduri (zona, forma, numărul), culoarea pielii (particularitățile cromatice), semne particulare (leziuni, anomalii anatomice, tatuaje).

- *Metoda portretului schițat* constă în schițarea de către un desenator a unui portret după descrierea făcută de martor sau de victimă.
- *Fotorobotul* este o metodă de identificare în cadrul căreia se folosesc diverse colaje fotografice reprezentând elementele faciale. Colajele provin din albume cu fotografii realizate la dimensiuni similare astfel încât cele trei zone ale feței să se completeze perfect.
- *Identi-kit și Photo-identi-kit*. Persoana care alcătuiește portretul robot are posibilitatea de a alege, dintr-un album ce conține elemente faciale diverse, o variantă din fiecare element, acestea urmând să fie suprapuse pe un suport special pentru obținerea unei compoziții grafice.
- *Mimicompozitorul* este o formă perfecționată a identi-kit-ului. Compunerea imaginii se face pe ecran, prin derularea variantelor de elemente faciale înregistrate.
- *Portretul robot* computerizat este realizat în baza datelor furnizate de martor sau victimă, și a unei baze de date deținute de organele judiciare.
- *Metode criminalistice de identificare a cadavrelor necunoscute :*
 - *Metoda supraproiecției* se face prin suprapunerea imaginii craniului peste imaginea fotografică a persoanei căreia se presupune că îi aparține craniul.
 - *Reconstituirea fizionomiei după craniu* este o reconstituire plastică și grafică a țesuturilor moi ale capului, respectându-se unele standarde științifice cu privire la grosimea acestora.
 - *Identificarea după resturile osoase* este examinarea osteologică pentru obținerea unor date cu privire la vârstă, rasă, sex, talie, eventuale boli, pentru a se determina dacă un schelet este întreg, sau resturile provin de la mai multe persoane.
 - *Identificarea după sistemul dentar și lucrările stomatologice* este o modalitate de identificare importantă, datorită particularităților specifice ale dentiției unei persoane. Evidențele stomatologice riguroase oferă posibilitatea identificării odontologice a persoanei pe baza lucrărilor dentare pe care aceasta le-a avut până la momentul cercetării.
 - *Identificarea prin expertiza fotografiei de portret* se bazează pe fotografierea semnalmentelor cadavrului după efectuarea toaletei sale, urmată de compararea acestuia cu fotografii mai recente ale persoanei dispărute.

2. Identificarea persoanelor după voce și vorbire

Individualizarea vocii este posibilă datorită stabilității sale în timp, fiind determinată de următoarele particularități specifice fiecărei persoane în parte: particularități de construcție ale

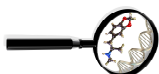
aparaturii fonorespirator; particularități ale funcției fonatori; particularități determinate de modificări ale aparatului fonorespirator.

Caracteristicile vocii sunt: acustice generale (intensitatea vocii, durata de pronunțare a unui cuvânt) și acustice individuale (un complex de frecvențe de rezonanță sau frecvențe specifice sunetelor și frecvenței vocii).

Caracteristicile vorbirii sunt particularități de natură să permită individualizarea vorbitorului, precum expresia și stilul, dar și particularități fonetice individuale sau defecțiuni de pronunție dublate de particularități lexicale.

Prin expertiza criminalistică a vocii și a vorbirii se poate stabili autenticitatea înregistrărilor audio sau video și se poate identifica persoana vorbitorului, putându-se totodată stabili dacă înregistrarea conține deghizări ale vocii și vorbirii.

3. Identificarea persoanelor pe baza amprente genetice

ADN-ul este un polimer, o moleculă formată prin legarea împreună a unei serii de unități numite nucleotide, care se repetă. Aceste nucleotide sunt de patru tipuri: *adenina*, *citozina*, *guanina* și *timina*, grupate de-a lungul unei bezi răsucite. Profilul genetic este codul alfanumeric obținut din materialul genetic, prin aplicarea tehnicilor de biologie moleculară.

Probele care permit identificare profilului ADN sunt: sângele, saliva, lichidul seminal, rădăcina părului și în general orice secreție sau țesut care conține celule nucleotice.

Cercetarea la locul faptei a urmelor biologice, în scopul examinării în condiții de laborator, pentru obținerea profilului genetic, se face prin suplimentarea măsurilor de siguranță, de ridicare și ambalare în condiții sterile a urmelor, evitându-se contaminarea acestor probe sau chiar distrugerea lor.

Expertiza ADN se realizează prin metoda enzimei de restricție (care necesită o cantitate suficientă de ADN și constă în fragmentarea benzilor ADN cu ajutorul unor enzime de restricție, rezultatele fiind apoi comparate cu probele tratate similar, provenind de la suspect), și prin metoda reacției în lanț a polimerazei (pentru care este suficientă o singură moleculă pentru a fi amplificată prin metoda PCR).

4. Metode biometrice de identificare

Tehnologia biometrică constă în identificarea sau verificarea automată a unei persoane folosindu-se caracteristicile anatomice și comportamentale ale acesteia.

Sistemele biometrice sunt: amprenta digitală, geometria mâinii, irisul, retina, fața, vocea, semnătura și urechea.

Sistemele biometrice pot fi clasificate în sisteme statice (amprenta digitală, geometria mâinii, fața și irisul) și sisteme dinamice (vocea și semnătura).

Identificarea irisului și a retinei. Identificarea irisului este posibilă datorită unicității acestuia, a faptului că nu există două irisuri identice. Irisul conține peste 400 de caracteristici distincte, dintre care aproximativ 260 sunt captate, măsurate, identificate și determinate prin aplicarea unui algoritm. Codul rezultat din aplicarea algoritmului este căutat în baza de date.

Grafic, rezultatul poate fi asemănător cu cel al amprentei genetice, identificarea putând fi realizată numai printr-un sistem computerizat.

Detaliile caracteristice identificabile ale irisului sunt: ligamentele arcuite, proeminențele liniare, șanțurile sclerale, striățiile, fibrele de colagen, vascularizația serpiginoasă, fosetele, etc.. Identificarea retinei se face pe baza topografiei vaselor de sânge aflate pe retină.

Identificarea persoanei pe baza amprentei digitale. Se folosesc două metode: metoda optică (amplasarea degetului pe un ecran de sticlă urmată de captarea imaginii amprentei cu ajutorul unui spot luminos) și metoda capacitivă (detectarea câmpului electric al degetului).

Identificarea vocii. Sistemele biometrice au în vedere modalități de apreciere a variațiilor din voce folosind modele de limbaj care determină numărul de cuvinte diferite care ar putea semăna cu un anume cuvânt.

Identificarea facială se realizează printr-un proces desfășurat în două etape: detectarea (localizarea și izolarea feței într-o imagine captată de camera video și crearea unei imagini de tip « mască binară ») și recunoașterea (compararea feței captate în imagine cu imagini aflate în baze de date).

Identificarea geometriei mâinii. Sistemul este folosit sub rezerva faptului că pot să apară modificări ale geometriei mâinii pe măsura avansării în vârstă, precum și în funcție de problemele medicale ale persoanei.

5. Înregistrarea penală

Înregistrarea penală se realizează pentru:

- *Identificarea persoanelor care au mai săvârșit infracțiuni*, depistate în cadrul unor baze de date privind înregistrarea nominală, înregistrarea dactiloscopică sau după modul de operare.
- *Identificarea persoanelor dispărute și a cadavrelor neidentificate* după semnalmentele exterioare.
- *Identificarea unor obiecte-corp delict* aflate în bazele de date, colecții, cartoteci.

Înregistrarea în cazierul judiciar se face prin:

- *Înregistrare nominală sau alfabetică*, caz în care fișele cuprind date cu caracter personal și situația juridică a persoanei, precum și măsurile care au fost luate împotriva sa pe parcursul desfășurării procesului penal. Fișa mai conține formula dactiloscopică decadactilară a persoanei.
- *Înregistrare dactiloscopică* este folosită pentru ordonarea fișelor în colecție și pentru determinarea grupului în care se înscrie o anumită amprentă. Pentru înregistrarea dactiloscopică decadactilară sunt avute în vedere tipurile și subtilurile de desene papilare, raportat la numărul și poziția deltelor.

Alte modalități de înregistrare penală sunt :

- *Înregistrarea dactiloscopică monodactilară* – se realizează prin elaborarea de fișe care conțin impresiunea unui singur deget.

- *Înregistrarea persoanelor dispărute și a cadavrelor cu identitate necunoscută* – fișele conțin date cu privire la semnalmente, obiecte de îmbrăcăminte purtate și au prevăzute spații speciale pentru fotografii de identificare, pentru amprente papilare, pentru formula odontologică, etc.
- *Înregistrarea după modul de operare* – este un sistem de luare în evidență a unor persoane care săvârșesc un anumit tip de infracțiune, având un mod specific de operare. Cartoteca asigură două categorii de înregistrare: înregistrarea infractorilor și înregistrarea datelor privitoare la faptele penale produse de aceștia.
- *Înregistrarea în baza de date genetice* se face în bazele de date cu profile genetice judiciare ce cuprind profilele genetice ale persoanelor de la care, conform legii, se pot preleva probe biologice (suspecți, persoane condamnate definitiv, cadavre cu identitate necunoscută, persoane dispărute sau decedate în urma unor catastrofe), precum și urme biologice prelevate de la fața locului. Profilele genetice introduse în baza de date sunt păstrate până când organele de urmărire penală sau instanțele judecătorești dispun ștergerea acestora.

Capitolul III. Patologia judiciară

1. Identificarea cadavrelor

Pentru identificarea cadavrului se procedează la:

- Descriere fizică, care se face similar descrierii unei persoane în viață, fără a se omite elementele de descompunere.
- Identificarea unor semne din naștere, cicatrici, tatuaje.
- Amprentarea, pentru care se vor aplica proceduri de prelevare în funcție de starea cadavrului.
- Fotografierea se face complet, prin fotografierea întregului corp, atât din față cât și din profil, punându-se accent pe valoarea particulară a unor părți anatomice, cum ar fi aceea a urechii. Totodată se vor efectua fotografii detaliate în cazul unor eventuale amputări.
- Determinarea vârstei prin studierea dentiției și a articulațiilor oaselor.
- Amprentarea dentară, urmată de compararea lucrărilor dentare cu înregistrările stomatologice.
- Examinare radiologică pentru depistarea unor fracturi ale oaselor, sau identificarea implanturilor.
- Stabilirea particularităților sângelui prin determinarea grupei de sânge, a Rh-ului și a altor caracteristici ale sângelui, dar și prin stabilirea profilului ADN.
- Indicații de natură medicală. Prin autopsiere examinarea postmortem poate conduce la depistarea unor boli sau a unor condiții importante cum ar fi diabetul, alzheimer, abuzul de droguri, preinfarcturi, hipertensiune.

2. Stabilirea timpului morții: elemente de tanatologie medico-legală

Moartea s-a instalat atunci când sunt suprimate: respirația, circulația și activitatea cerebrală. **Etapale morții organismului sunt:**

- ▶ *Preagonia* caracterizată prin stări de luciditate și euforie, cu o durată ce variază în funcție de boală, vârstă, constituția organismului.
- ▶ *Agonia* este etapa ireversibilă de trecere de la viață la moartea clinică, cu o durată în funcție de boală (scurtă în cazul asfixiilor, ore sau zile în cazul bolilor cronice)
- ▶ *Moartea clinică* se caracterizează prin dispariția funcțiilor respiratorii și a celor cardiace. Moartea clinică poate fi ireversibilă dacă sunt aplicate metode ATI la maxim cinci minute de la instalarea ei.
- ▶ *Moartea cerebrală* apare după încetarea funcțiilor corticale. În această fază apar leziunile morfologice ireversibile ale neuronilor corticali. Moartea cerebrală corespunde morții organismului.
- ▶ *Coma depășită* este o moarte corticală cu menținerea funcțiilor vegetative (supraviețuire artificială).
- ▶ *Viața vegetativă* este acea stare de menținere a funcțiilor vegetative.
- ▶ *Moartea cordului* este stopul cardiac ireversibil.
- ▶ *Moartea reală* constă în oprirea metabolismului.

Clasificarea semnelor morții și a modificărilor cadaverice:

- *Semnele negative de viață*, care apar imediat după moartea organismului. Se observă încetarea funcțiilor respiratorii, absența pulsului, absența reflectivității, musculatură flască apar modificări oculare (opacifierea corneei).
- *Semnele morții reale* sunt date de: răcirea cadavrului ca urmare a opririi circulației sanguine și a metabolismului; deshidratare; lividitate cadaverică (cel mai precoce semn de moarte reală); hipostază viscerală și modificări sanguine (au valoare orientativă pentru stabilirea cauzei morții și constituie un indicator al poziției cadavrului și al modificărilor lui, ca și al timpului scurs de la moarte); rigiditatea cadaverică (permite aprecierea datei morții, se instalează imediat după moarte și durează până la debutul putrefacției).

Stabilirea datei morții (*tanatocronologia*) se face prin examinarea semnelor morții reale, a proceselor cadaverice distictive, a modificărilor post-mortem care intervin asupra unor substanțe din sânge, a stadiului în care se găsesc unele procese fiziologice și a examenului microscopic al plăgilor.

3. Examinarea postmortem- autopsia

Examinarea postmortem debutează cu studierea cadavrului la locul unde a fost găsit, pentru constatarea indiciilor privind cauza morții și circumstanțele ei, după care acesta este transportat la una dintre unitățile medico-legale.

În vederea transportării, lucrătorii de poliție sau medicul legist, aplică la mâna dreaptă a cadavrului, o brățară de identificare, după care se procedează la introducerea acestuia în husa de plastic.

Autopsia medico-legală a cadavrului se efectuează la solicitarea organelor judiciare, fiind obligatorie în următoarele cazuri:

1. moarte violentă sau suspectată a fi violentă;
2. când nu este cunoscută cauza morții;
3. când există o suspiciune rezonabilă că decesul a fost cauzat direct sau indirect printr-o infracțiune ori în legătură cu comiterea unei infracțiuni.

Un deces este considerat a fi moarte suspectă în următoarele situații:

- *moarte subită;*
- *decesul unei persoane a cărei sănătate, prin natura serviciului, este verificată periodic din punct de vedere medical;*
- *decesul care survine în timpul unei misiuni de serviciu;*
- *decesul care survine în custodia unor persoane sau instituții;*
- *cadavrele neidentificate sau scheletizate;*
- *decese survenite în locuri publice sau izolate;*
- *când moartea este pusă în legătură cu o deficiență în acordarea asistenței medicale sau în aplicarea măsurilor de profilaxie ori de protecție a muncii;*
- *decesul pacientului a survenit în timpul, sau la scurt timp, după o intervenție diagnostică sau terapeutică medico-chirurgicală.*

Concluziile medico-legale privind cauza și împrejurările morții nu pot fi formulate numai pe baza unor examene externe sau interne parțiale. De aceea este necesar ca autopsia să fie completă fără a se omite vreun segment, țesut sau organ.

Autopsia se execută atât pe cadavre proaspete (autopsia prosectorală), cât și pe cadavre aflate în diferite grade de putrefacție, pe schelete sau fragmente de cadavre, ori pe cadavre carbonizate sau exhumate (autopsia medico-legală).

Autopsia medico-legală urmează o metodă dinainte stabilită, începând examenul extern și continuând cu cel intern. Pe măsură ce sunt examinate, toate organele sunt mai întâi măsurate și cântărite, fiind apoi, eventual, secționare sau deschise. Pe întreg parcursul procedurii se execută fotografii, astfel încât să poată fi fixate toate aspectele particulare ale cazului.

Întreaga procedură este consemnată în raportul de autopsie medico-legală, care cuprinde trei părți:

1. *Partea introductivă*, care cuprinde: preambulul, istoricul faptelor și examenul preliminar.
2. *Partea descriptivă*, care cuprinde:
 - a. Examenul extern
 - Identificarea cadavrului;
 - Descrierea semnelor morții reale;

- Identificarea și descrierea leziunilor provocate prin violență;
- Semne de tratament;
- Semne de boală.

b. Examenul intern desfășurat în succesiune cranio-caudală

c. Prelevarea de piese pentru examinarea în laborator

3. Partea sintetică cuprinde:

- a. diagnosticul anatomopatologic;
- b. argumente medicale;
- c. concluzii.

4. Stabilirea cauzei morții

Ca urmare a examinărilor medico-legale amănunțite se va stabili felul morții, respectiv dacă moartea a fost *nonviolentă* (datorată unor boli sau a survenit ca urmare a vârstei înaintate), sau moartea a fost *violentă*, în această împrejurare trebuind să se stabilească factorii traumatici externi care au acționat asupra organismului conducând la suprimarea acestuia. Morțile violente pot apărea ca urmare a sinuciderilor, accidentelor și omuciderilor. În toate cazurile de moarte violentă este obligatorie examinarea postmortem prin autopsie medico-legală.

Capitolul IV. Antropologia judiciară

1. Recuperarea rămășițelor umane

Rămășițele umane pot fi găsite în diferite locuri: închise sau în exterior, în locuri izolate sau locuri publice, în apă, la suprafața sau în interiorul solului. Acestea se găsesc atât sub forma unor fragmente cu conținut de țesut moale, cât și osos, sau numai sub forma unor piese scheletice. Forma în care se găsesc poate fi o urmare a acțiunii infracționale urmată de acțiunea asupra cadavrului a unor factori de mediu, activității animalelor sau a unor accidente.

În funcție de locul în care sunt descoperite rămășițele umane, în echipa de cercetare la locul faptei trebuie să fie incluși, în mod obligatoriu, un medic legist, un antropolog, un arheolog și un entomolog.

Materialul descoperit va fi ambalat și transportat pentru efectuarea de analize aprofundate în cadrul laboratoarelor de specialitate.

Se va acorda o atenție deosebită recoltării întregului material relevant și manevrării acestuia astfel încât fiecare piesă să fie ambalată separat, în pugi sau în cutii din carton. Dacă există mai multe pungi cu piese aparținând aceluiași schelet, acestea vor fi puse într-o singură cutie. Atât pungile cât și cutiile, sigilate și etichetate, se vor transporta astfel încât acestea să nu se lovească unele de altele.

La sosirea în laborator, după înregistrarea coletelor, se procedează la examinarea prealabilă a materialului recoltat, evitându-se deteriorarea acestuia.

2. Identificarea pe piese scheletice

În procesul de identificare se stabilește inițial *apartenența materialelor la specia umană*, prin folosirea mai întâi a examenului macroscopic, urmat de aplicarea metodelor anatomiei și histologiei comparate, precum și a metodelor biologice.

Pentru *stabilirea vârstei* se au în vedere 4 etape:

1. etapa vieții intrauterine;
2. etapa apariției punctelor de osificare;
3. etapa de creștere și sudură diafizo-epifizară;
4. etapa involuției.

Metodele folosite pentru stabilirea vârstei după schelet sunt: măsurătorile antropometrice, examenul histologic și examenul radiologic.

Stabilirea sexului după schelet este posibilă numai după pubertate. Oasele persoanelor de sex feminin sunt în general mai subțiri și mai lungi, excepție făcând oasele bazinului, care deși au reliefuri mai șterse, sunt mai dezvoltate decât cele ale persoanelor de sex masculin. Craniul masculin are dimensiuni mai mari, calota mai puțin boltită, fose temporale mai adânci și proeminențele pentru inserțiile mușchilor capului și gâtului sunt mai reliefate decât cele ale craniului feminin. Datele obținute în urma examinării craniului și a dentiției conduc la concluzii privind și determinarea rasei.

Pentru *studiul aspectelor patologic* pe fragmentele osoase, se folosesc metode precum cele macroscopice, radiologice, chimice și microscopice, apreciindu-se astfel eventualele leziuni osoase, vârsta și data morții.

Pentru *determinarea datei morții* prin examenul materialului osos trebuie avute în vedere stadiile de descompunere a cadavrului, respectiv: scheletizarea (putrefacția țesutului moale) și diagenetă (modificări apărute ca urmare a trecerii timpului). Metodele folosite pentru examinare sunt cele morfologice, metodele chimice și fizice.

3. Identificarea criminalistică după: examenul odontologic; reconstrucția facială; analize genetice.

Identificarea după sistemul dentar este foarte importantă și de valoare, întrucât permite individualizarea persoanei pe baza elementelor caracteristice ale dentiției. Această identificare este des folosită în special în cazul catastrofelor (accidente aviatice, explozii, etc.) și în general a tuturor cazurilor în care, datorită consecințelor acțiunii unor factori asupra corpului uman, posibilitățile de identificare sunt limitate.

Expertiza odontologică permite :

- stabilirea apartenenței la specia umană;
- stabilirea vârstei, ținându-se cont de cele două etape ale evoluției dinților: etapa prefuncțională și etapa funcțională sau posteruptivă;
- stabilirea sexului, însă în coroborare și cu alte examinări;
- determinarea acțiunii ante și postmortem a factorilor fizici asupra dinților;
- stabilirea statutului social, a modului de viață, a profesiei;

- ➡ stabilirea profilului ADN, în special prin analiza a pulpei dentare.

Reconstrucția facială este sistemul de refacere a fizionomiei după craniu, prin reconstituirea plastică și grafică a țesuturilor moi ale capului, conform unor standarde determinate științific. Metoda are rezultate spectaculoase pentru identificare persoanei după craniu.

Osteoantropometria este un domeniu ce permite identificare după resturile osoase, fără însă a permite stabilirea identității persoanei căreia i-au aparținut, excepție făcând cazul în care există și craniul. **Genetica** vine să completeze aceste analize și să ducă spre perfecțiune procesul de identificare, prin decodarea informațiilor genetice conținute de molecula de ADN aflată în oase.

3.4. Rezumat

Urmele de sânge în câmpul infracțional presupun provocarea unor leziuni ale vaselor sanguine și depunerea sângelui pe un suport. Aceste urme sanguinolente se găsesc sub formă de picături, stropi, bălți, dăre, mânjituri, formate prin țâșnirea din leziunea deschisă, prin prelingere, îmbibare, contact direct sau prin cădere.

Urmele de salivă *se formează* prin contact direct între suport și cavitatea bucală.

Urmele seminale sunt *descoperite* la locul faptei în cazuri violente, cum sunt infracțiunile de omor, urmate sau precedate de viol, ori de activitate sexuală perversă, sau de infracțiuni privitoare la viața sexuală, în cazul unor accidente, ori în cazul sinuciderii prin spânzurare a bărbaților.

Cercetarea firelor de păr poate oferi informații cu privire la infractor și victimă, despre natura, vârsta și sexul acestora, despre regiunea corporală de unde provine firul de păr, despre împrejurarea că persoana este consumator de droguri sau se află sub o medicație, precum și despre persoana căreia îi aparține ca urmare a noilor examinări a amprente genetice.

În urma expertizei entomologice se poate stabili: specia insectei colectate; arealul din care provine; succesiunea insectelor pe cadavru; stadiul de dezvoltare al specimenelor aflate pe cadavru; viteza de dezvoltare a specimenelor în condițiile de mediu date; gradul de alterare al insectei.

Identificare persoanelor după semnalmente exterioare este posibilă datorită individualității și a relativei stabilități a caracteristicilor somatice specifice fiecărui individ.

Examinarea postmortem debutează cu studierea cadavrului la locul unde a fost găsit, pentru constatarea indiciilor privind cauza morții și circumstanțele ei, după care acesta este transportat spre una dintre unitățile medico-legale.

Pentru *determinarea datei morții* prin examenul materialului osos, trebuie avute în vedere stadiile de descompunere a cadavrului, respectiv scheletizarea (putrefacția țesutului moale) și diagenetă (modificări apărute ca urmare a trecerii timpului).

3.5. Test de evaluare/autoevaluare

1. Urma de sânge creată de o persoană în mers are forma:
 - a. Alungită, cu partea ascuțită în direcția deplasării.
 - b. Rotundă cu marginile zimțate
 - c. Alungită cu partea rotunjită în direcția deplasării.

2. Recoltare firelor de păr de la persoanele suspecte se face prin:
 - a. Smulgere
 - b. Tăiere
 - c. Recoltarea firelor căzute în mod natural
3. Ce trebuie să conțină proba biologică pentru a fi folosită în identificarea profilului ADN?
 - a. Celule nucleotide
 - b. Globule roșii
 - c. O cantitate suficientă de material biologic.
4. Autopsia medico-legală este obligatorie într-unul din următoarele cazuri:
 - a. Când există suspiciuni cu privire la cauza morții.
 - b. Când persoana moare din cauze naturale
 - c. Când cadavrul a fost inițial declarat distpărut.
5. *Osteoantropometria* este un domeniu ce permite :
 - a. Identificare după resturile osoase
 - b. Stabilirea identității persoanei căreia i-au aparținut resturile osoase
 - c. Idnetificare genetică.

1.6. Bibliografie recomandată

- **Emilian Stancu, Adrian Cristian Moise**, *Criminalistică. Elemente de tehnica si de tactica a investigatiei penale*, Editura Universul Juridic, Octombrie 2014;
- **Emilian Stancu**, *Tratat de criminalistica*, Editura Universul Juridic, 2016;
- **Constantin Dumitrescu și Eugeniu Gacea**, *Elemente de antropologie judiciară*, Editura Ministerului de Interne, 1993;
- **Beliș V.**, *Tratat de medicină legală*, Editura Medicală, Vol. II, București, 1995.
- **Gabriela Matei**, *Considerații privind amprenta genetică (I)*, în *Revista Română de Criminalistică*, București, nr.1, an.III, februarie 2001, p.31-32;
- **Gabriela Matei**, *Considerații privind amprenta genetică (II)*, în *Revista Română de Criminalistică*, București, nr.2, an.III, martie 2001, p.31-32;
- **Gabriela Matei , Emilian Stancu**, *Importanța entomologiei în investigația criminalistică*, în *Revista Română de Criminalistică*, nr.6, București, noiembrie, 2005, p.14-16.

Unitatea de învățare IV.

1.1. Introducere

Chimia este una dintre științele fundamentale care are un rol determinant în investigația criminalistică. Metodele dezvoltate de această știință, precum și substanțele utilizate pentru reacții chimice care se constituie în probe relevante într-un caz sau altul, au făcut ca respectiva știință să capete un rol proeminent și decisiv pentru investigația criminalistică, în special în ceea ce privește depistarea și identificarea drogurilor și halucinogenelor, a tipurilor specifice de cerneală, a rezidurilor de plumb rămase în jurul unei găuri de glonț, precum și pentru identificarea compoziției unor materiale și substanțe cu posibilități de atribuire certă a acestora unui anume producător. Așadar, chimia este folosită în investigațiile care privesc drogurile, toxicologia, materialele incendiare și explozibile.

Prin aplicarea metodelor chimice se pot identifica și microurme ale substanțelor utilizate cu scop distructiv (în incendii provocate și explozii), putându-se pune în relație substanțele cu sursa de proveniență, iar nu în ultimul rând cu cei care au comis fapta sau au contribuit, într-un fel sau altul, la producerea acesteia.

1.2. Competențe

După parcurgerea acestui curs, studentul va fi capabil să:

- ✓ Descrie particularitățile cercetării la fața locului a urmelor de incendii și explozii, a urmelor formate ca urmare a producerii accidentelor;
- ✓ Explice urmele formate de mijloacele de transport;
- ✓ Descrie modul de ridicare a urmelor formate de obiecte și diverse materii;
- ✓ Identifice armele de foc după urmele formate pe tub și pe glonț;
- ✓ Identifice urmele formate prin folosirea armelor de foc și a celor aparținând factorilor secundari ai tragerii cu arma de foc.

1.3. Conținutul unității de învățare

Capitolul I. Chimia judiciară

1. Investigarea toxicologică judiciară
2. Cercetarea urmelor de incendii
3. Cercetarea urmelor de explozii
4. Cercetarea urmelor accidentelor feroviare, navale și aeriene
5. Investigarea odorologică judiciară

Capitolul II. Investigarea urmelor obiectelor și a urmelor formate din resturi de obiecte sau materii diverse

1. Cercetarea urmelor corpurilor delictuale folosite în spargerii
2. Cercetarea urmelor de îmbrăcăminte
3. Cercetarea urmelor formate din resturi de obiecte sau de diverse materii
4. Cercetarea urmelor mijloacelor de transport rutier

Capitolul III. Elemente de balistica judiciară

1. Noțiuni generale privind armele de foc și cercetarea criminalistică a urmelor acestora.
2. Expertiza balistică

Durata medie de studiu individual

Timpul necesar parcurgerii unității de învățare este de 2-3 ore de studiu individual.

Capitolul I. Chimia judiciară

1. Investigarea toxicologică judiciară

Toxicologia judiciară constă în analiza și identificarea substanțelor toxice aflate în materialul biologic sau cadaveric, precum și interpretarea rolului acestora în producerea decesului.

Investigarea toxicologică se face în cazurile de:

- Sinucidere (voluntară sau involuntară) prin agenți chimici. În cazul toxicomaniilor facem diferența între intenția de sinucidere și accidentul de supradozare.
- Intoxicații accidentale, produse prin inhalare de gaze, vapori sau pulberi, contaminarea cu alimente sau băuturi, depășirea dozelor de produși medicamentoși, abuzul de alcool, ingestia accidentală de substanțe periculoase, intoxicația cu ciuperci, ș.a..
- Otrăviri în scop criminal.

Substanțele și produsele care pot provoca intoxicații pot fi clasificate după originea toxinelor, după starea de agregare, după simptomele pe care le declanșază, după domeniul principal de utilizare.

Toxicitatea este caracteristica unei substanțe de a reacționa în contact cu un organism viu, fiind condiționată de factori precum: constituția organismului cu care vine în contact, doza ingerată de organism, incidența cu anumiți factori care pot modifica gradul de toxicitate.

În scopul prevenirii altor intoxicații, investigațiile trebuie efectuate cu prudență, în special când există suspiciunea unei intoxicații pe cale respiratorie la fața locului. Observațiile făcute la locul faptei au o valoare deosebită în desfășurarea ulterioară a expertizei, în special în cazuri în care toxina nu mai poate fi pusă în evidență în urma recoltărilor cadaverice,

2. Cercetarea urmelor de incendii.

Cauzele incendiilor pot fi diverse, acestea fiind provocate prin declanșare de către factorul uman, sau datorită unor factori naturali (fulger, căldură solară, erupție vulcanică). Pentru determinarea cauzei care a dus la declanșarea incendiului, investigației criminalistice îi revine principalul rol. În funcție de condițiile existente la locul incendiului se pot face estimări cu privire la cauzele care au condus la declanșarea și la propagarea acestuia.

Factorii naturali, cum sunt fulgerele, razele solare, electricitatea statică sau erupțiile vulcanice, pot crea, simultan, mai multe focare de incendiu.

De asemenea, între incendiile neprovocate intenționat se află și autoaprinderea. Aceasta din urmă se datorează instabilității unor substanțe chimice care se află în natură, dar care pot fi și depozitate în mod necorespunzător, fără a se ține cont de respectarea unor norme stabilite în raport cu proprietățile de autoaprindere ale respectivelor substanțe.

Între cele mai instabile substanțe se află îngrășămintele mixte (superfosfat amestecat cu gunoi de grajd) a căror autoaprindere se poate produce la o temperatură relativ scăzută, de cca. 25°C, sau substanțele care se autoaprind în contact cu aerul (fosfor alb, zinc, magneziu, praful de aluminiu).

Din categoria incendiilor accidentale fac parte și acelea produse în instalațiile electrice, scurtcircuitate, în aceste situații însă factorul uman putând juca un rol important prin neglijarea normelor privind izolarea firelor electrice, necesitatea înlocuirii circuitelor electrice și a instalațiilor de branșare uzate, sau prin efectuarea defectuoasă a unor lucrări.

Incendiile premeditate sunt produse atât cu scop terorist, cât și ca urmare a finalizării unui act de răzbunare, sau pentru ascunderea unor fapte infracționale, precum și prin producerea lor de către persoane cu instabilitate psihică și emoțională.

Incendiile provocate pot fi declanșate direct și instantaneu prin punere focului într-unul sau mai multe locuri cu intenția de a realiza o combustie a materialelor incendiate și o propagare a incendiului pe spații mai întinse, sau prin utilizarea unor dispozitive care asigură aprinderea cu întârziere, după ce autorul incendiului nu se mai află la locul faptei.

Unele dintre aceste incendii pot fi provocate prin utilizarea unor metode care au legătură cu incendiile neprovocate, în aceste circumstanțe autorul utilizând substanțe cu autoaprindere pe care le lasă voit în spațiul infracțional, sau modificând caracteristicile unor instalații electrice în așa fel încât, în absența sa de la locul faptei, să se producă scurtcircuitul. În toate cazurile de incendii provocate făptuitorul lasă suficiente urme pentru ca activitatea sa infracțională să poată fi percepută.

Cercetarea locului faptei pentru depistarea urmelor de incendiu. Primele date despre natura incendiului și/sau a modului în care a fost declanșat, sunt culoarea flăcărilor și a fumului rezultat, mirosul și viteza de propagare a incendiului. Principalele căutări se concentrează asupra identificării focarului sau focarelor, iar odată acestea descoperite, cercetarea va urmări să identifice orice urme care conduc la concluzia că incendiul este unul produs intenționat, sau produs neintenționat, ori unul spontan.

Ca și în alte cazuri de cercetare criminalistică în spații închise (clădiri, depozite, etc.), se vor cerceta toate urmele care pot fi puse în legătură cu pătrunderea ilicită în acest spațiu. Fixarea urmelor se face atât în timpul incendiului, prin fotografiere și filmare, cât și după ce incendiul a luat sfârșit.

Din focarele identificate se vor preleva urme de cenușe, resturi carbonizate, sol și praf, care se vor ambala în recipiente etanșe pentru a nu fi contaminate. Analiza materialelor foto și video poate conduce la concluzii preliminare privind atât materialele care au declanșat incendiul, cât și materialele care au constituit combustibil pentru acesta.

Fumul alb este specific arderii materialelor umede sau a celor cu conținut mare de fosfor. Fumul roșu cenușiu este specific arderii lemnului sau a produselor derivate (celuloză, hârtie). Fumul negru se asociază arderii uleiurilor minerale sau lipsei de oxigen.

După culoarea flăcării se poate determina temperatura de ardere și prin asociere, materialul care constituie combustibilul principal al incendiului (500⁰C - roșu închis iar spre 1000⁰C - roșu deschis, specific produselor petroliere, 1500⁰C - galben specific arderii alcoolului).

Expertiza criminalistică a urmelor de incendiu presupune utilizarea unei aparaturi complexe, efectuându-se de regulă în laboratoare specializate și bine dotate. Identificarea focarelor de incendiu și a gradului de simultaneitate existent în declanșarea incendiului în fiecare dintre ele, poate conduce la concluzia că incendiul a fost provocat de una sau mai multe persoane, iar descoperirea unor declanșatori ai incendiului poate oferi date despre profilul socio-profesional al făptuitorului.

3. Cercetarea urmelor de explozii

Explozia constă în combustia unor substanțe care elimină o mare cantitate de gaze la ardere, într-un timp foarte scurt, fiind conținute de regulă în recipiente metalice, ceramice sau chiar plastice. Aprinderea substanțelor explozive se face de regulă printr-un element ce poartă numele de declanșator (fîtil, scînteie electrică, sau capsă detonatoare), și degajă o mare cantitate de gaze cu efecte mecanice și termice, asociate cu împrăștierea fragmentelor recipientelor care au conținut substanțele explozive, sau a solului și a unor elemente de arhitectură din spațiile în interiorul cărora au fost plasate materialele explozive. Unele substanțe explodează la simpla mișcare sau vibrație, în momentul lovirii, fiind extrem de instabile (spre exemplu nitroglicerina).

Prin efectele lor, exploziile afectează structuri naturale și arhitecturale, precum și obiectele și ființele, oameni și animale, aflate în proximitatea explozibilului, gradul de distrugere provocat fiind invers proporțional cu distanța la care se află acestea. De regulă, exploziile sunt asociate cu incendii, a căror proporție este determinată de materialele combustibile aflate în raza de acțiune a explozibilului.

Puterea unei explozii este dată de tipul de explozibil folosit, recipientul în care acesta a fost plasat și de locul – deschis sau închis – unde are loc explozia. Exploziile produse în încăperi, clădiri, sau mijloace de transport (mașini, vagoane feroviare, nave, avioane), pot produce distrugerea parțială sau totală a respectivelor spații, iar în cazul aeronavelor și navelor maritime sau fluviale, chiar și explozii de mică putere pot conduce la distrugerea acestora. Oamenii și obiectele aflate în spațiile închise unde are loc o explozie pot fi pulverizați de aceasta, sau într-atât de afectați încât este necesar să se aplice multiple metode și analize pentru identificarea lor.

Exploziile pot fi provocate sau neprovocate. Exploziile *neprovocate* sunt acelea datorate autoaprinderii unor substanțe, scăpărilor și acumulărilor de gaze, fiind datorate neglijenței, nesupravegherii sau supravegherii dificitare a unor instalații, defectelor de fabricație a instalațiilor, sau depozitării în condiții neadecvate a unor substanțe cu potențial exploziv. Acest tip de explozii se mai numesc și *difuze*, deoarece nu sunt concentrate, ca în cazul exploziilor provocate, în jurul unui punct unde s-a plasat intenționat explozibilul, sau la linia de convergență dintre două substanțe care au interacționat provocând explozia.

Exploziile *provocate* împreună cu exploziile care au loc prin interacțiunea a două substanțe alăturate în mod neintenționat poartă numele de explozii *concentrate*.

Cercetarea locului faptei are aproape aceleași caracteristici cu cercetarea locului faptei în cazul incendiilor, și urmărește :

- Determinarea focarului de explozie ;

- ▶ Identificarea urmelor de explozibil, a modului în care acesta a fost ambalat și manipulat, precum și a modului în care s-a efectuat declanșarea exploziei ;
- ▶ Identificarea substanțelor explozibile după mărimea pagubelor produse ;
- ▶ Identificarea modului de operare al făptuitorului/făptuitorilor care au plasat explozibilul în spațiul respectiv ;
- ▶ Identificare făptuitorului prin asocierea sa cu spațiul infracțional, modul de operare, substanțele folosite și mai ales a modului în care a fost declanșată explozia (declanșatorul, recipientul care a conținut explozibilul și substanțele explozibile pot conduce la identificări certe a persoanelor care au confecționat, achiziționat, cumpărat sau sustras, bomba ca atare.)

4. Cercetarea urmelor accidentelor feroviare, navale și aeriene

În urma *accidentelor de cale ferată* se creează urme specifice precum: de slăbire a șinelor și macazelor, de tăiere, distrugere sau îndepărtare a șinei, de deteriorare a mecanismelor de macaz, urme de modificare voită sau fortuită a instalațiilor de semnalizare luminoasă, urme de obstacole aflate pe calea ferată.

Cercetarea locului faptei unui accident feroviar presupune căutarea, descoperirea, fixarea și ridicarea urmelor atât din locul accidentului, cât și din stațiile de plecare și sosire a trenului, stabilirea imediată a modului în care au funcționat instalațiile de semnalizare și comandă centralizată, macazurile, precum și starea de funcționare a locomotivei și vagoanelor. Se vor căuta urme ale neglijenței în lucrările de întreținere a instalațiilor feroviare, urme lăsate prin intervenția distructivă intenționată sau de utilizare a unor instrumente în producerea faptei.

Expertiza criminalistică a urmelor create în accidentele de cale ferată trebuie să clarifice care au fost cauzele și natura accidentului, și să indice, dacă este cazul, persoana responsabilă de producerea acestuia.

În *cazul accidentelor aeriene* se crează urme pentru cercetarea cărora sunt necesare cunoștințele unor specialiști în domeniul aviației care trebuie să lucreze în strânsă colaborare cu organele judiciare.

Accidentele aviatice se pot produce din următoarele cauze :

- ▶ eroare de pilotaj sau ghidaj greșit al aeronavei;
- ▶ utilizarea de către pasageri a unor instrumente electronice interzise spre a fi folosite în timpul zborului;
- ▶ defecțiuni ale aparatului de zbor;
- ▶ declanșarea unor explozii sau incendii la bord;
- ▶ condiții meteorologice nefavorabile.

Cu prilejul cercetării locului faptei se va determina cu exactitate locul producerii accidentului, se vor căuta urme specifice ale defecțiunilor la motoare, ale comenzilor de zbor, a slăbirii sau desprinderii unei părți sau a unor componente ale aeronavei. Se va cerceta posibilitatea izbucnirii unui incendiu sau a unei explozii la bord, căutându-se urme de substanțe explozive sau scurgeri de carburant.

Pentru identificarea cauzelor care au condus la producerea accidentului este esențial să se recupereze « *cutia neagră* » a avionului, instrumentul care înregistrează cu fidelitate ultimele momente dinaintea și din timpul producerii accidentului. Datele conținute de « *cutia neagră* » se vor corobora cu înregistrările făcute la turnurile de control de la sol.

Se vor aduna date exacte cu privire la: tipul aeronavei, compania aeriană căreia îi aparține, numărul de înmatriculare, numărul zborului, natura zborului și tipul de încărcătură, numărul și identitățile pasagerilor.

În cazul *cercetării urmelor accidentelor navale*, organele judiciare trebuie să coopereze cu organele de specialitate din domeniul naval.

Accidentele navale se pot produce din următoarele cauze :

- ▶ eroare de pilotaj sau greșeli în manevrarea instalațiilor;
- ▶ distribuirea sau ancorarea greșită a încărcăturii în cala vasului, sau pe puntea acestuia;
- ▶ declanșarea unor incendii sau explozii la bord.

Modalitățile de cercetare a navei sunt diferite în funcție de starea navei, dacă aceasta se află la suprafață, eșuată, sau dacă s-a scufundat.

În cazul navelor scufundate cercetările sunt dificile, se execută de către scafandri, cu respectarea procedurilor de căutare - adaptate la caz și situație - descoperire, fixare și ridicare a urmelor. Cercetarea va fi cu atât mai amănunțită cu cât nava se află la o adâncime mai mică. La adâncime mare se porcedează la examinarea exterioară, în limitele asigurării protecției și securității echipei de investigare.

Ca și în cazul accidentelor aviatice, se vor aduna date despre navă, tipul acesteia, compania căreia îi aparține, se va preciza dacă transporta marfă și se va menționa tipul acesteia, se va prezenta numărul și identitatea victimelor și a persoanelor dispărute.

5. Investigarea odorologică judiciară

În cadrul unui loc infracțional, formarea urmelor olfactive este inevitabilă, orice persoană lăsându-și propriul miros pe obiectele pe care le atinge. Îmbrăcămintea sau încălțăminte nu pot să oprească formarea acestui gen de urmă care putem spune că este o amprentă olfactivă.

Urma olfactivă cuprinde mai multe categorii de miros care se adaugă mirosului de bază al organismului. Aceste mirosuri sunt :

- ▶ Mirosul specific este format prin procesele metabolice ale organismului și este influențat de starea de sănătate a persoanei, de alimentație, medicație și igienă personală.
- ▶ Mirosul profesional este determinat de locul de muncă al persoanei, de încăperea în care petrece mai mult timp.
- ▶ Mirosul ocazional este determinat de contactul întâmplător cu substanțe diverse, produse cosmetice, ș.a.

Având în vedere proprietatea urmelor olfactive de a se forma la simpla trecere printr-un loc, ele devin importante și sunt exploatate în investigațiile criminalistice. O astfel de urmă formată în spațiu închis, poate să persiste cca. 20 de ore, pe când în spații deschise, degradarea acesteia este foarte rapidă. Durata urmei depinde și de natura suportului pe care s-a format,

deoarece suporturi precum sticla, sau asfaltul, rețin mai puțin mirosul, spre deosebire de suporturi precum vegetația sau pământul care păstrează mirosul un timp mai mare.

Urmele olfactive pot fi clasificate în urme proaspete (< 1 oră), urme normale (3 ore), urme reci (> 3 ore). Limita normală de prelucrare a urmelor este de aproximativ 6-7 ore.

Cercetarea la locul faptei. Descoperirea se face cu ajutorul câinilor de urmărire, care are capacitatea de a selecta o urmă de miros din alte 200. Câineli i se va da spre prelucrare urma de miros, înainte de a se desfășura alte activități la locul faptei, după salvarea victimei și a înlăturării eventualelor pericole.

Se recomandă ca persoanele care efectuează cercetarea să nu se apropie pe o reză de cca. 2-3 metri, de locul unde se află urmele suspecte, pentru a nu crea urme suplimentare care ar putea să deruteze câinele.

Pe lângă câinele de urmărire, în cercetarea urmelor olfactive se folosesc și metode tehnice de ridicare a acestora de pe obiecte, cum ar fi aspirarea cu dispozitive speciale și conservarea lor în containere ermetice. Acestea sunt supuse examinării comparative cu modelele prelevate de la persoanele suspecte. Fixarea și prelevarea urmelor olfactive se face prin acoperirea lor cu o bucată de pânză timp de aproximativ 30 de minute, după care se ridică cu o pensetă și se introduce într-un vas de sticlă steril care se închide ermetic.

Cele mai frecvente cazuri în care sunt folosiți câinii de urmărire sunt cele pentru depistarea stupefiantelor, pentru detectarea explozivilor și pentru descoperirea de persoane răpite.

Capitolul II.

Investigarea urmelor obiectelor și a urmelor formate din resturi de obiecte sau materii diverse

1. Cercetarea urmelor corpurilor delictu folosite în sparger

Pentru deschiderea forțată a unei uși, a unor obiecte de mobilier, fișete, sau case de bani, infractorii folosesc instrumente de spargere (ciocane, clești, șurubelnițe, levier, șperacle, fierăstraie, ș.a.) care se constituie într-o categorie importantă de corpuri delictu. Majoritatea respectivelor instrumente sunt întrebuințate de lăcătuși, tinichigii, mecanici, dulgheri, electricieni. Urmele formate în timpul spargerilor sunt diferite în funcție de instrumentul folosit: urmele de apăsare, de natură dinamică, sunt formate de levier sau șurubelnițe; urmele de frecare, de natură în general dinamică, sunt formate de fierăstraie; urmele de tăiere, de natură dinamică, sunt formate de cuțit, topor, sau alte lame fără zimți.

În cadrul activității de cercetarea la fața locului în cazurile în care se presupune că au fost folosite instrumente de spargere, se caută urme ale instrumentelor începând cu locurile prin care s-a pătruns forțat și continuând cu elementele de mobilier care s-au aflat în atenția făptuitorului.

Pentru a pătrunde într-o încăpăre, făptuitorul forțează uși sau ferestre. În funcție de instrumentul folosit, urmele formate pe uși sunt diverse, de exemplu: urme de adâncime formate pe canatul ușii prin forțarea acesteia cu un levier, urme de adâncime formate în tocul ușii prin acțiunea asupra acestuia cu un dispozitiv de îndepărtare a ramei, urme de adâncire și deformare a tocurilor ușii formate cu cricul.

Asupra broaștelor sau încuietorilor se acționează cu diferite instrumente care formează urme în locul de fixare a broaștelor, sau în interiorul încuietorii, acestea din urmă fiind examinate

numai în condiții de laborator, organul judiciar aflat la fața locului rezumându-se la examinarea urmelor formate pe suprafețele exterioare ale ușii și a sistemelor de închidere.

Casele de bani sau de valori au în general sisteme de închidere mai complexe, ceea ce face ca mecanismele de forțare a acestora să fie mult mai diverse, iar făptuitorul să fie inițiat în astfel de sisteme. Urmele formate prin spargerea unei case de bani prezintă unele particularități în funcție de sistemul de protecție al casei și de modul de operare folosit de infractori, decelându-se dacă s-a folosit forța brută, tăierea la cald sau la rece, ori dacă s-au folosit sisteme electronice menite să identifice codul sau cifrul de deschidere.

Pătrunderea prin forțarea ferestrelor creează urme caracteristice particulare acestui mod de operare. Pentru forțare se procedează la dislocarea cadrului ferestrei cu ajutorul unui levier, la perforarea dispozitivului de închidere, sau tăierea cu un diamant a unei mici suprafețe din geamul ferestrei, pentru a permite introducerea mâinii spre acționarea mecanismului de deschidere.

Prin forțarea mobilierului se crează urme asemănătoare cu cele întâlnite în cazul forțării ușilor.

Pentru descoperirea urmelor de spargere se procedează la examinarea cu ochiul liber sau cu sisteme optice și surse suplimentare de lumină a sistemelor de închidere a incintei sau obiectului cercetat. Urmele descoperite sunt fixate prin consemnare în procesul verbal și prin fotografiere (se apelează la măsurători fotografice și la procedeul fotografiei de umbre).

Ridicarea urmelor se face prin mulaje pentru imprimarea caracteristicilor de identificare a instrumentului care a creat urma. Se acordă, totodată, o atenție deosebită în ridicarea obiectelor corp delict și a resturilor materiale ale spargerii. Interpretarea urmelor instrumentelor de spargere revelate la fața locului conduce la indicii privind modul de operare, tipul instrumentelor folosite, profesia sau deprinderile făptuitorului.

Prin expertizarea urmelor formate de corpurile delictate folosite la săvârșirea faptei penale se pot clarifica o serie de aspecte privind spargerea: natura și tipul instrumentului, dacă urmele sunt formate de unul sau mai multe instrumente, mecanismul de formare a urmelor, precum și succesiunea acestora.

Prin expertiza urmelor formate din resturile materiale ale spargerii se poate determina compoziția materialului și apartenența lui la instrumentul de spargere sau la obiectul asupra căruia s-a acționat.

Pentru obținerea modelelor de comparație se vor folosi suporturi/materiale similare, astfel încât să nu modifice relieful instrumentului. Cercetarea în laborator a urmelor instrumentelor de spargere se face cu ajutorul dispozitivelor de examinare a striatiilor (striagraf, profilograf).

În cazul spargerii vagoanelor sau containerelor se produc violări ale sigiliilor de plumb. Prin expertiză se poate stabili dacă există urme specifice lărgirii plumbului, dacă acesta a fost înlocuit, dacă există lipituri ulterioare desfacerii sigiliului, dacă sfoara este întreruptă, dacă presa aplicată pentru sigilare este originală sau dacă sigiliul a fost contrafăcut.

2. Cercetarea urmelor de îmbrăcăminte

Obiectele de îmbrăcăminte ale victimei sau infractorului pot să formeze urme în cadrul activității infracționale, fie sub forma imprimării caracteristicilor țesăturii sau a materialului din care sunt confecționate pe un suport, fie sub forma unor resturi materiale desprinse sau rupte din obiectul de îmbrăcăminte. Urmele de îmbrăcăminte se pot găsi și pe corpul uman, formate prin

acționarea unei presiuni puternice asupra corpului, astfel încât să determine imprimarea particularităților texturii materialelor din care este confecționată îmbrăcămintea, pe piele.

Urmele acestor obiecte se pot prezenta sub forma statică sau dinamică, de suprafață sau de adâncime, de stratificare, vizibile sau latente. Pentru procesul identificării criminalistice, de regulă pentru determinări de grup, pot fi folosite numai urmele statice, formate în adâncime.

Revelarea urmelor de îmbrăcămintă la fața locului se realizează prin mijloace specifice revelării urmelor latente de mâini. Pentru urmele de adâncime se folosește metoda mulajului care să redea cele mai mici detalii ale țesăturii.

Fixarea urmelor descoperite se face prin descrierea lor în procesul verbal și prin fotografiere de detaliu.

Prin interpretarea acestor urme se pot obține date cu privire la dinamica activității infracționale, a tipului de agresiune executată de făptuitor asupra victimei, despre îmbrăcămintea și sexul persoanei care purta respectiva îmbrăcămintă.

Prin expertiza urmelor de îmbrăcămintă se poate stabili tipul și natura materialului din care este confecționată îmbrăcămintea, se poate stabili dacă există particularitățile capabile să individualizeze un obiect de îmbrăcămintă, sau să conducă la o determinarea de grup, restrângându-se astfel sfera persoanelor care puteau să fi purtat obiectul vestimentar.

Atunci când se pune la dispoziția expertului atât urma, cât și modelul de comparație, sau obiectul care se presupune că a creat urma la fața locului, se poate stabili cu certitudine identitatea obiectului de îmbrăcămintă care a creat urma.

3. Cercetarea urmelor formate din resturi de obiecte sau de diverse materii

La fața locului pot fi descoperite, pe lângă urmele formate de corpul uman sau de instrumente, și urme formate din resturi sau fragmente de obiecte, sau aparținând unor materii diverse. Astfel de urme pot fi formate din: obiecte sau resturi de îmbrăcămintă, alimente sau produse cosmetice, substanțe toxice, resturi de fumat sau de iluminat, resturi de frânghie, sfoară, praf, sol, vopsea, metal, cioburi de sticlă.

Obiectele de îmbrăcămintă găsite în câmpul infracțional, care au fost uitate, pierdute sau aduse special în acest spațiu, pot fi purtătoare de urme biologice sau de fibre, ori de resturi desprinse din alte obiecte de îmbrăcămintă. De aceea se impune ridicarea și conservarea lor astfel încât să se evite contaminarea, distrugerea, modificarea sau deteriorarea materiei suplimentare aflată pe obiecte.

Urmele de alimente și de cosmetice pot fi descoperite pe veselă, șervețele, îmbrăcămintă, prosoape, batiste, și pot fi însoțite de urme de salivă. Prin examinarea în condiții de laborator se poate stabili compoziția cosmeticilor și produsul alimentar consumat.

Cercetarea la fața locului a urmelor de *substanțe toxice sau stupefiante* se face numai de către personalul specializat, pentru a se preveni distrugerea sau starea de pericol datorată stării de agregare și de concentrație a toxinelor. Pentru căutarea substanțelor toxice se folosesc reactivi și truse chimice specializate. Se verifică flacoanele, fiolele, borcanele sau cutiile de medicamente, sau orice alt obiect în care ar putea fi ascunse respectivele substanțe. Expertiza criminalistică stabilește tipul și cantitatea de substanță toxică găsită la fața locului.

Resturile de fumat sunt deseori găsite la fața locului sub forma mucerilor de țigări, a țigărilor întregi sau fragmentare, a scrumului sau ambalajelor în care s-au aflat țigările, a bețelor

de chibrit sau a cutiilor de chibrit, uneori putând fi descoperite și brichete, ieftine, consumate și aruncate, sau brichete de toate tipurile pierdute la fața locului. Resturile de fumat pot fi însoțite de urme cosmetice sau de urme de salivă, chiar și de urme papilare. Interpretarea acestor urme servește la stabilirea unor obiceiuri, automatisme ale fumătorului, cum ar fi: modul de stingere a țigării, modul de ardere și stingere a chibritului, fumarea cu sau fără filtru, fumarea unei anumite mărci de țigări. Expertiza criminalistică poate stabili tipul și cantitatea, proveniența tutunului, gradul de conservare, anul și locul de fabricație. Prin analiza scrumului se stabilește dacă acesta provine de la țigară, țigară de foi sau tutun de pipă. În cazul în care scrumul conține stupefiante, se poate determina cu precizie natura acestora.

Urmele *resturilor de iluminat* pot fi întâlnite sub forma chibriturilor, brichetelor, a lumânărilor, resturilor de făclii improvizate, a resturilor de ceară ș.a.. Urmele de ceară pot fi descoperite și pe hainele sau încălțăminte a făptuitorului. Resturile de lumânări se ridică fără a se atinge suprafața laterală a acestora, care ar putea să conțină urme papilare, și se ambalează separat.

Urmele de resturi de frânghie, sfoară, cordoane, ale nodurilor sau legăturilor sunt *urme formă*, care pot să rețină particule de materie și pot crea diverse urme particulare, cum sunt cele sub formă de rosături și adâncituri. Acestea pot da indicii cu privire la pregătirea profesională, obiceiurile sau hobiul persoanei care a format nodul sau legătura.

Urmele de frânghie, sfoară, cordoane, se creează prin acțiuni care implică imobilizarea victimei, strangularea ori spânzurarea acesteia, prin escaladarea zidurilor, prin împachetarea obiectelor sustrase sau a instrumentelor folosite la săvârșirea infracțiunii, ș.a.

Aceste materiale au forme extrem de variate și sunt create din materiale diverse. Ele pot fi găsite la locul faptei sub formă de resturi alături de urme sub formă de rosături, șanțuri, ș.a.

Urmele astfel descoperite sunt fixate prin fotografiere de detaliu executate la scară pentru surprinderea tuturor elementelor caracteristice ale urmei. Prin cercetarea urmei se vor avea în vedere aspecte precum: culoarea firelor, dacă sunt împletite, țesute sau răsucite, forma și mărimea nodurilor, numărul capetelor, uzura materialului, prezența altor materiale.

Pentru ridicarea nodurilor în cazurile de strangulare sau spânzurare, se va proceda la tăierea sforii la o distanță suficientă încât să fie păstrat nodul intact.

Prin expertiză se determină tipul materialului, lungimea, grosimea acestuia, modul de efectuare a a nodului modul de secționare a capetelor, sensul de orientare a fibrelor, scamelor, etc. De asemenea, se obțin date cu privire la împrejurările și etapele în care a fost comisă fapta, precum și informații privind starea persoanei la momentul imobilizării, respectiv dacă era sau nu în viață.

Urmele de praf sunt resturi de material de natură organică (resturi vegetale sau animale), sau anorganică (resturi minerale, metalice, plastice), fiind depuse sub formă de particule de materie uscată, sau sub formă de noroi sau crustă. Prelevarea urmelor de praf se face prin aspirare sau prin răzuire, dacă praful este sub formă de noroi sau crustă, evitându-se amestecarea prafului recoltat din mai multe zone ale locului infracțional. Fiecare loc din care s-a făcut recoltarea se va indica în procesul verbal, cu precizie. Praful va fi căutat și pe obiectele de îmbrăcăminte, la cusături, în zonele ascunse care pot reține astfel de materii, pe încălțăminte, sau pe corpul persoanei, în special în urechi, nas, sub unghii, pe păr sau pe picioare.

Expertiza criminalistică a prafului se realizează prin metode tehnico-științifice complexe cu ajutorul cărora se poate stabili natura și compoziția chimică a prafului, precum și dacă praful ridicat de la locul faptei are aceeași compoziție cu praful recoltat de pe îmbrăcăminte

suspectului, sau dacă este un praf profesional (provenit din domenii diverse precum cel minier, silozuri, brutării, siderurgie).

Urmele de polen și spori. Polenul și sporiile reprezintă amprenta fiecărei specii vegetale în parte, analizarea lor premiiând identificarea plantei producătoare. Valoarea studierii celor două elemente vegetale este determinată de abundența și de rezistența acestora în mediul natural și artificial.

Polenul și sporiile sunt împrăștiați de curenții de aer, sunt purtați de apă, de animale sau de insecte, ajungând la un moment dat pe suprafața solului în cantități întotdeauna suficiente pentru a permite studierea lor și determinarea arealului din care provine respectiva probă de sol.

În criminalistică, studierea urmelor de polen poate conduce la identificarea unor făptuitori, iar urmele de polen identificate pe obiectele personale ale acestora sau în mediul unde a avut loc infracțiunea, inclusiv pe corpul și îmbrăcămintea victimei, pot stabili identitatea făptuitorului sau pot conduce la restrângerea cercului de suspecți.

4. Cercetarea urmelor mijloacelor de transport rutier

Prin urma mijloacelor de transport se înțelege orice modificare produsă de sistemul de rulare, sau de celelalte părți componente ale unui vehicul, pe obiectele sau suprafețele cu care vehiculul a venit în contact (*Emilian Stancu*).

Aceste urme se formează în funcție de mai mulți factori, precum :

- ▶ Modul de mișcare al mijlocului de transport – se crează urme statice pe parcursul deplasării normale a mijlocului de transport, și urme dinamice atunci când intervine frânarea.
- ▶ Natura suprafeței pe care rulează (asfalt, pământ moale, nisip, zăpadă) determină crearea urmelor de suprafață sau de adâncime, de stratificare sau destratificare ;
- ▶ Tipul de bandaj sau șină cu care sunt prevăzute roțile rezultă în urme dinamice create în special de anvelope de cauciuc cu desen antiderapant divers, șinele metalice, șenile și tălpi metalice.

Alte urme care pot fi găsite la locul accidentelor sunt: cele ale caroseriei, formate prin lovire; resturile de obiecte precum cioburile, formate în urma spargerii farurilor sau parbrizelor; resturi metalice, urme de vopsea benzină sau ulei, urme de sol aflate pe caroserie sau pe roți; urme biologice ale victimei sau cele lăsate de animalele folosite în tracțiunea mijloacelor de transport, ș.a.

Activitatea de cercetare la fața locului a urmelor mijloacelor de transport rutier este deosebit de complexă. Principalele probleme pe care trebuie să le rezolve cercetarea la fața locului sunt:

- ▶ Stabilirea tipului de vehicul și identificarea acestuia pe baza măsurării ecartamentului sau lățimii dintre roțile din spate ale vehiculului, a formei desenului antiderapant, a lățimii bandajului roții și diametrului roții, dar și prin examinarea traseologică și fizico-chimică a urmelor de vopsea, a resturilor de metal, a cioburilor de sticlă, a uleiurilor, sau obiectelor desprinse din caroserie.
- ▶ Determinarea direcției de deplasare se stabilește pe baza urmelor statice ale desenului antiderapant, a urmelor de frânare, a poziției sau potcoavelor animalelor folosite la tractarea vehiculelor.

- Stabilirea vitezei de circulație se stabilește prin măsurarea lungimii urmei de frânare, aceasta fiind direct proporțională cu viteza vehiculului. Pentru aprecierea vitezei se va avea în vedere faptul că lungimea urmei de frânare depinde și de gradul de aderență a anvelopelor la suprafața drumului, de eficiența sistemului de frânare, precum și de alți factori care afectează starea drumului, cum ar fi poleiul, umiditatea, denivelările, urmele de substanțe diverse fixate pe suprafața acestuia, etc.

Pentru fixarea urmelor se folosesc procedeele de fotografiere judiciară operativă, procedându-se și la măsurători pentru stabilirea distanței dintre centrele urmelor, raportul de distanță dintre obiectele principale, lungimea urmei de frânare, urmele formate din resturi de obiecte și alte materiale. Pentru animale, măsurătorile trebuie să pună în evidență elementele cărării de urme, similare cu cele ale omului.

Expertiza criminalistică va stabili tipul, modelul și culoarea autovehiculului și direcția de deplasare, mecanismul de formare a urmei și partea din vehicul care a format-o, starea sistemului de frânare, a sistemului de direcție, precum și viteza de deplasare. Pentru identificarea mijlocului de transport se folosesc modele de comparație obținute de la autovehiculul suspect. Totodată se poate realiza reconstituirea piesei din resturile de obiecte cum sunt cioburile de la faruri sau părțile ornamentale.

Capitolul III. Elemente de balistica judiciară

1. Noțiuni generale privind armele de foc și cercetarea criminalistică a urmelor acestora.

Balistica judiciară reprezintă o ramură distinctă a tehnicii criminalistice, destinată examinării armelor de foc și urmelor acestora, prin metode și mijloace tehnico-științifice specializate, în scopul determinării împrejurărilor în care a fost folosită o armă la comiterea unei infracțiuni și al identificării sale.(Emilian Stancu)

Principalele elemente de construcție ale armelor sunt :

- *Țeava armei* formată din țeava cartușului, conul de racordare care permite pătrunderea glonțului în ultima zonă a țevii. Ele se diferențiază în funcție de calibru, numărul lor, sensul de rotație, lățimea și pasul ghinturilor, ș.a.
- *Ansamblul mecanismelor* de închidere, percuție și scoatere a tubului în momentul tragerii.

Clasificarea armelor de foc se face în funcție de mai multe criterii :

- După *destinație* sunt arme militare, arme de apărare, arme sportive, arme de vânătoare, arme de tir și arme cu destinații speciale.
- După *modul de funcționare* sunt arme simple, arme semiautomate, arme automate.
- După construcția canalului țevii sunt arme cu țeavă lisă, arme cu țeavă ghintuită și arme cu țevi combinate.
- După *calibru* sunt arme de calibru mic (până și 6,35 mm), calibru mijlociu (6,35mm-9mm), calibru mare (peste 9 mm).

- După *lungimea țevei* sunt arme cu țeava lungă, arme cu țeava mijlocie, arme cu țeavă scurtă.

Muniția de foc. Elementele principale ale *cartușului* sunt :

- *Proiectilul* (glonțul) se prezintă sub formă de glonț, alicie sau mitralii.
- *Tubul cartușului* conține încărcătură de pulbere, capsă și proiectilul și este confecționat din metal, plastic sau carton.
- *Capsa* conține exploziv și este destinată aprinderii încărcăturii.

Încărcătura de pulbere a cartușului conține substanțe explozive de azvârlire sub formă depulbere coloidală și pulbere neagră.

Elementele de tragere sunt : viteza proiectilului (în funcție de tipul și cantitatea de pulbere), traiectoria (definită prin elemente precum unghiul și linia de tragere, punctul de incidență) și bătaia armei (distanța maximă la care poate ajunge un proiectil).

Urmele formate prin folosirea armelor de foc sunt :

- *Urme formate de armă pe cartuș* – se formează urme pe tub în trei momente succesive, respectiv în momentul încărcării, în momentul tragerii și în momentul extragerii tubului. Alte urme se formează pe glonț și reflectă caracteristici ale țevei.
- Urmele de împușcare sunt formate de proiectil și sunt : urme principale (urme de perforare, urme de pătrundere și urme de ricoșare) și urme secundare (inelul de frecare, inelul de metalizare, rupturile provocate de gaze, urmele gurii țevei, urme de funingine, tatuajul și urmele de unsoare).

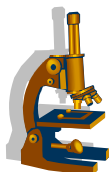
Cercetarea la locul faptei. Pentru căutarea armelor de foc și a muniției se recurge la detectoare de metale în cazul în care armele sunt îngropate, sau la electromaneți puternici, dacă armele au fost aruncate în fântâni, ape curgătoare, etc. Căutarea se face în întreg spațiul pornindu-se de la corpul victimei. Se va aprecia numărul cartușelor trase după numărul orificiilor de intrare existente pe corpul victimei. Se efectuează o examinare preliminară a armei, pentru ridicarea urmele de orice natură care ar putea să fie pe aceasta (urme papilare, urme biologice, urme de alte substanțe sau materiale).

În procesul verbal se menționează tipul armei, locul și poziția în care a fost găsită, distanța de cadavru și de obiectele principale. Totodată se efectuează fotografierea pentru evidențierea particularităților armei.

Ridicarea armei și a muniției de la locul faptei se face astfel încât să nu fie șterse urmele de pe ea, și să nu se descarce. Arma se ambalează într-o cutie pentru a fi transportată, iar încărcătorul și cartușele se ambalează separat. Glonțele se ridică evitându-se crearea de urme suplimentare, iar tuburile sunt protejate pentru conservarea rezidurilor tragerii.

Stabilirea distanței și a direcției de tragere se face prin trageri experimentale de la distanțe variabile folosindu-se arme și muniții similare celor ridicate de la locul faptei.

2. Expertiza balistică

Principalele probleme pe care trebuie să le clarifice expertul sunt legate de : determinarea tipului, modelului și calibrului armei, stabilirea stării de funcționare a armei și examinarea muniției.

Expertiza urmelor formate de armele de foc constă în examinarea :

- Urmelor principale ale tragerii care presupune observarea orificiilor de intrare și de ieșire formate pe corpul uman și pe obiectele cu care glonțul a venit în contact, precum și a urmelor de ricoșare.
- Urmelor secundare ale tragerii care se face prin : examinarea preliminară a obiectului presupus a fi purtător de urme de tragere, cu ajutorul microscopului optic și mai apoi examinarea chimică pentru punerea în evidență a urmelor suplimentare de tragere.

Identificarea armei cu care s-a tras în câmpul infracțional este scopul final al expertizei balistice. Examinarea pentru identificarea armei se desfășoară în două faze: determinarea de grup și identificarea propriu-zisă.

Pentru identificarea armei după urmele formate de glonț este necesară obținerea modelelor de comparație prin trageri experimentale cu armele examinate. Tragerile se efectuează în captatoare de proiectile sau tuburi de cca. 4 m cu apă închise în membrană de cauciuc.

Examinarea comparativă se face cu ajutorul microscopului comparator.

1.4. Rezumat

Toxicologia judiciară constă în analiza și identificarea substanțelor toxice aflate în materialul biologic sau cadaveric, precum și interpretarea rolului acestora în producerea decesului.

În cazurile de incendiu, principalele căutări se concentrează asupra identificării focarului sau focarelor, iar odată acestea descoperite, cercetarea va urmări să identifice orice urme care conduc la concluzia că incendiul este unul produs intenționat, sau produs neintenționat, ori unul spontan.

Explozia constă în combustia unor substanțe care elimină o mare cantitate de gaze la ardere, într-un timp foarte scurt, fiind conținute de regulă în recipiente metalice, ceramice sau chiar plastice.

Expertiza criminalistică a urmelor create în accidente de cale ferată trebuie să clarifice care au fost cauzele și natura accidentului, și să indice, dacă este cazul, persoana responsabilă de producerea acestuia.

Prin expertizarea urmelor formate de corpurile delictuale folosite la săvârșirea faptei penale se pot clarifica o serie de aspecte privind spargerea: natura și tipul instrumentului, dacă urmele sunt formate de unul sau mai multe instrumente, mecanismul de formare a urmelor, precum și succesiunea acestora.

Principalele probleme pe care trebuie să le clarifice expertiza balistică sunt legate de : determinarea tipului, modelului și calibrului armei, stabilirea stării de funcționare a armei și examinarea muniției.

1.5. Test de evaluare/autoevaluare

1. Urmele de noduri pot da indicii cu privire la:
 - a. Profesiunea făptuitorului
 - b. Persoana făptuitorului
 - c. Înălțimea făptuitorului
2. Investigarea toxicologică se face în cazurile de :
 - a. Intoxicații accidentale
 - b. Accidente rutiere
 - c. Investigații odorologice
3. Accidentele aviatice se pot produce din următoarele cauze :
 - a. Eroare de pilotaj sau ghidaj greșit al aeronavei
 - b. Cauze care nu au legătură cu pilotajul
 - c. Cauze neidentificabile
4. Urmele principale de împușcare sunt:
 - a. Urme de perforare, urme de pătrundere și urme de ricoșare.
 - b. Urme de destratificare
 - c. Urme biologice
5. Urmele secundare formate indiferent de distanța de tragere sunt:
 - a. Inelul de frecare și inelul de metalizare
 - b. Urme de tăiere
 - c. Urme complementare

1.6. Bibliografie recomandată

- **Emilian Stancu, Adrian Cristian Moise**, *Criminalistică. Elemente de tehnica si de tactica a investigatiei penale*, Editura Universul Juridic, Octombrie 2014;
- **Emilian Stancu**, *Tratat de criminalistica*, Editura Universul Juridic, 2016;
- **Beliș V.**, *Tratat de medicină legală*, Editura Medicală, Vol. II, București, 1995;
- **I. Anghelescu**, *Expertiza fonobalistica judiciara*, Ed. M.I. Bucuresti 1975;
- **Popa G.**, *Investigarea criminalistică a infracțiunilor la regimul armelor, munițiilor și materialelor explozive*, Editura Sfinx, Târgoviște, 2002 .

Unitatea de învățare V.

1.1. Introducere

Obiectivele principale în cercetarea criminalistică a înscrisurilor sunt: cercetarea tehnică a actelor scrise pentru decoperirea falsurilor sau a contrafacerilor, cercetarea scrisului de mână pentru identificarea persoanei scriptorului, a autenticității scrisului unei persoane sau a imitării ori deghizării, precum și cercetarea falsului de bancnote, monede, ștampile și sigilii, timbre.

Falsurile operelor de artă reprezintă o producere frauduloasă a unui obiect ce se prezintă ca fiind lucrarea unui anume autor, când în realitate aceasta aparține altei persoane. Falsul, în general, nu este un duplicat al unui obiect specific. Cele mai bune falsuri asimilează trăsături definitorii ale unui stil particular, pentru a le induce în produsul final ce va trebui să convingă un achizitor, sau un colecționar, că se află în prezența unei opere ce cuprinde un set de calități existente numai la o piesă originală.

1.2. Competențe

După parcurgerea acestui curs, studentul va fi capabil să:

- ✓ Descrie operațiile de manipulare și de reconstituire a înscrisurilor deteriorate;
- ✓ Rezume metodele de stabilire a autenticității înscrisurilor;
- ✓ Definească caracteristicile scrisului de mână pe baza cărora este posibilă identificarea persoanei scriptorului;
- ✓ Explice metodele de falsificare a operelor de artă, precum și cele de detectare a falsurilor.

1.3. Conținutul unității de învățare

Capitolul I. Cercetarea criminalistică a înscrisurilor

1. Elemente introductive privind cercetarea criminalistică a înscrisurilor sau documentelor
2. Elemente de grafoscopie judiciară
3. Cercetarea criminalistică a falsului material în înscrisuri
4. Cercetarea textelor dactilografiate și a altor categorii de falsuri

Capitolul II. Cercetarea criminalistică a falsurilor operelor de artă

1. Aspecte introductive - Metode de falsificare
2. Mijloace și metode criminalistice folosite pentru detectarea falsurilor operelor de artă

Durata medie de studiu individual

Timpul necesar parcurgerii unității de învățare este de 2-3 ore de studiu individual.

Capitolul I.

Cercetarea criminalistică a înscrisurilor

1. Elemente introductive privind cercetarea criminalistică a înscrisurilor sau documentelor

Înscrisul este exprimarea gândirii și voinței prin scris, respectiv prin redarea prin semne grafice a sunetelor și cuvintelor. Fotografiile, schemele și planșele pot fi considerate mijloace materiale de probă, diferite de înscrisuri, în măsura în care acestea nu conțin și semnele scrierii fonetice.

Pentru operațiunile judiciare în care se impune manipularea de înscrisuri în diferite stări de conservare, este necesar ca organele judiciare care intră într-un prim contact la fața locului cu aceste înscrisuri să aibă în vedere câteva reguli deosebit de importante pentru păstrarea și conservarea probelor materiale în starea în care au fost găsite. Astfel:

- ▶ înscrisurile vor fi protejate de orice factori care le-ar putea altera sau distruge;
- ▶ Pentru cercetarea, examinarea sau ridicarea lor, înscrisurile vor fi manipulate numai prin prinderea de colțuri cu o pensetă, pentru protejarea eventualelor urme de mâini;
- ▶ Nu se fac sublinieri sau mențiuni pe înscrisuri;
- ▶ Nu se capsează și nu se perforează pentru a fi prinse la dosar, ci se introduc în plicuri sau mape speciale din material transparent;
- ▶ Se evită folosirea metodelor de cercetare cu caracter distructiv.

Refacerea și reconstituirea înscrisurilor deteriorate sau distruse. În cazul înscrisurilor rupte sau tăiate, bucățile de hârtie sunt ridicate cu o pensetă și sortate în funcție de natura și calitatea hârtiei și cernelii, caracteristicile scrisului, ștampilele imprimate pe hârtie, elementele de antet.

Pe baza formeii marginilor fragmentelor și a direcției rândurilor, bucățile de hârtie se fixează, precum un *puzzle*, începând cu marginile și colțurile actului, între două plăci de sticlă sau de plastic transparent, care se lipesc cu bandă adezivă pe margini. Este interzisă lipirea directă a bucăților de hârtie pe plăcile respective.

Pentru refacerea înscrisurilor *arse* sunt necesare operațiuni mai complexe, începând cu ridicarea acestora de la fața locului. Dacă la momentul sosirii organului judiciar la locul faptei documentul încă arde, se procedează de urgență la stingerea acestuia prin acoperirea cu un vas mai mare, astfel încât focul să se stingă de la sine ca urmare a lipsei oxigenului. Este contraindicată aruncarea de apă peste înscris, acoperirea cu o pătură, sau orice alt mod de stingere care ar distruge înscrisul.

După stingere, hârtia este ridicată cu ajutorul unui clește lat, sau așezată pe un carton cu ajutorul unui curent de aer. Dacă înscrisul se află în stare avansată de *carbonizare*, înainte de ridicare se procedează la întărirea acestuia prin folosirea unui lac fixativ, sau prin pulverizarea unui întăritor.

Înscrisul se transferă într-o cutie cu vată, în care hârtia să nu fie presată sau să se lovească de pereții cutiei pe perioada transportului.

Pentru examinarea în laborator, se iau mai întâi măsuri de conservare a înscrisului și de asigurare a elasticității hârtiei prin pulverizarea cu vapori de iod și ulei de ricin. Revealarea

scrisului de pe un înscris carbonizat se face prin procedee precum: fotografierea separatoare de culori, radiații ultraviolete, radiații infraroșii.

Înscrisurile care au fost supuse *acțiunii apei* pot fi refăcute în funcție de timpul cât au stat în apă, vechimea actelor, compoziția apei, calitatea cernelii și a hârtiei, gradul de solubilitate al acestora. Foile de hârtie se vor usca separat, la o temperatură constantă, ferite de lumina soarelui. După uscare, înscrisul este presat între două plăci de sticlă. Revelarea scrisului se face prin fotografierea de contrast, ori prin utilizarea separatoarelor de culori, prin radiații invizibile, prin amplificare electronică și numai în condițiile în care în masa hârtiei există urme ale substanței folosite la scriere.

Stabilirea autenticității unui înscris se face de cele mai multe ori pentru documentele de identitate, legitimații, permise, documente contabile, la care se adaugă și moneda de hârtie, cecurile, titlurile de credit.

Pentru stabilirea autenticității unui document sau înscris trebuie avute în vedere următoarele elemente:

- ▶ îndeplinirea cerințelor legale privind forma și conținutul actului;
- ▶ dacă actul este în termenul de valabilitate;
- ▶ corespondența între înfățișarea persoanei și fotografia de pe documentul de legitimare;
- ▶ existența elementelor de protecție sau de securitate.

Principalele măsuri de securitate pentru prevenirea falsificării și contrafacerii sunt:

- ▶ asigurarea securității hârtiei, prin securitate pasivă (modificarea compoziției hârtiei, sau filigranare) și securitate activă (introducerea în masa hârtiei a unor fibre colorate, sau fire de securitate);
- ▶ imprimarea de securitate, prin grafica elaborată a elementelor imprimate;
- ▶ perfecționarea elementelor succesorii de identificare, prin perfecționarea modului de capsare a fotografiilor și de aplicare a ștampilelor și timbrelor seci, introducerea protecției magnetice, ș.a.

Stabilirea vechimii unui înscris se face prin:

- ▶ stabilirea neconcordanței dintre data documentului și vechimea lui reală;
- ▶ examinarea caracteristicilor hârtiei și a gradului ei de îmbătrânire;
- ▶ examinarea substanței de scriere;
- ▶ examinarea intersectărilor trăsăturilor de cerneală;
- ▶ stabilirea tipului de instrument scriptural.

Cercetarea hârtiei. Elementele pe baza cărora se stabilesc caracteristicile hârtiei sunt: dimensiunea hârtiei, greutatea, raportul dintre grosimea și greutatea hârtiei, culoarea, elasticitatea și rezistența acesteia, transparența, filigranarea și compoziția chimică.

Caracteristicile hârtiei pot fi determinate prin mai multe metode tehnice, care pot fi grupate în examinări optice folosite pentru stabilirea gradului de transparență și a fluorescenței, și examinarea compoziției pe cale chimică, folosită pentru identificarea substanțelor de înțepiere, a naturii și modului de prelucrare a hârtiei.

Cercetarea cernelurilor și a altor materiale de scriere. Compoziția cernelurilor și a materialelor de scriere în general este deosebit de diversă. În cazul unor documente tipizate, se folosesc cerneluri cu compoziție specială care asigură durabilitatea scrisului și previn contrafacerea. În condiții de laborator, examinarea cernelurilor se face prin metode fizico-chimice, în primul rând fotometria microscopică. Se procedează la identificare compoziției cernelurilor și stabilirea vechimii acesteia. Trăsătura de creion se cercetează pornindu-se de la compoziția minei (grafit, chimic, dermatograf).

2. Elemente de grafoscopie judiciară

Principalele cauze ale modificărilor survenite în scrisul unei persoane sunt: scrierea rapidă, stările patologice sau de intoxicație, direcționarea mâinii de către o altă persoană, executarea scrierii în condiții improprii.

Identificarea persoanei scriptorului pe baza caracteristicilor scrisului este posibilă datorită faptului că: scriptorul folosește un limbaj specific, are un mod specific de amplasare a textului în pagină, forma sau aspectul general al scrisului este unul particular, iar construcția semnelor grafice prezintă particularități ce individualizează scriptorul.

Caracteristicile exprimării în scris sunt, în fapt, caracteristici de natură extragrafică. Cu toate acestea ele sunt incluse în categoria caracteristicilor scrierii întrucât servesc la individualizarea scriptorului prin analiza vocabularului, folosirea terminologiilor de specialitate, respectarea regulilor de punctuație și de ortografie, ș.a.

Studiul caracteristicilor topografice ale scrisului vizează modul în care este dispus, amplasat sau aliniat un text în pagină. Astfel sunt observate: marginile lăsate libere, mărimea alineatelor, distanța dintre rânduri, amplasarea titlului, semnăturii și a altor mențiuni.

Caracteristicile generale ale scrisului sunt :

- ▶ gradul de evoluție a scrisului, inferior, mediu sau superior;
- ▶ forma scrisului, forme arcadate, ghirlandate, rotunjite și unghiulare;
- ▶ dimensiunea scrisului, mare, mijlocie, mică. Literele pot avea mărime uniformă, crescândă sau descrescândă;
- ▶ înclinarea literelor, spre dreapta, spre stânga și neregulată;
- ▶ continuitatea scrisului, respectiv gradul de legare a literelor de cuvânt;
- ▶ viteza scrisului se apreciază după simplificarea construcției grafice, după prescurtări, ș.a.;
- ▶ presiunea scrisului se reflectă în grosimea trăsăturilor și diferă în funcție de instrumentul folosit la scriere;
- ▶ forma liniei de bază a rândurilor este o caracteristică topografică și poate fi: linie dreaptă, concavă, convexă, șerpuitoare, frântă.

Caracteristicile particulare ale scrisului reflectă construcția semnului grafic. În cadrul construcției unei litere, *trăsăturile verticale* se numesc *grame*, iar *trăsăturile orizontale* se numesc *ducte*.

O literă poate fi construită din una până la patru trăsături, care pot fi drepte, circulare, unghiulare, concave, convexe, etc. Direcția mișcării de executare a *gramelor* este o caracteristică particulară de natură să individualizeze persoana scriptorului. Alte astfel de caracteristici sunt:

modalitatea de începere și finalizarea execuției semnului grafic, legătura dintre *grame*, modul de executare a *depasantelor*, mișcările de scriere în plan vertical.

Expertiza grafoscopică vizează următoarele obiective: verificarea autenticității textului, identificarea autorului unui text anonim și descoperirea falsurilor. În vederea efectuării expertizei se procedează la obținerea modelelor de comparație. Acestea sunt modele de comparație libere sau preconstituite, realizate anterior examinării (însemnări, scrisori, ș.a.) și modele de comparație experimentale, sub forma unei probe scrise, prin scriere liberă și prin dictare, solicitate de organul judiciar și date în prezența acestuia.

În cadrul expertizei se face o cercetare prealabilă a materialelor, se face o analiză separată a scrisului în litigiu și a celor de referință pentru evidențierea caracteristicilor generale și particulare. Examinarea comparativă se face pentru stabilirea atât a deosebirilor, cât și a asemănărilor dintre scrisul în litigiu și cel de comparație. Concluziile expertizei pot fi certe privind identitatea sau neidentitatea persoanei, sau de probabilitate.

3. Cercetarea criminalistică a falsului material în înscrisuri

Cercetarea falsului prin înlăturarea de text. Modalitățile de înlăturarea a textului dintr-un înscris sunt: înlăturarea mecanică, înlăturarea chimică, și acoperirea unui text sau a unor semne grafice.

Pentru stabilirea locului din care a fost înlăturat textul se procedează la o examinare optică, la stereoscop, pentru depistarea unor elemente precum scămoșarea hârtiei, alterarea trăsăturilor semnelor grafice aflate în vecinătatea celor șterse, ș.a.. Pentru identificarea porțiunilor alterate se poate folosi vaporizarea cu iod a înscrisului, pudrarea hârtiei cu grafit, turnarea picăturii de benzină în locul răzuit, folosirea radiațiilor ultraviolete pentru cazurile de ștergere chimică.

Refacerea textului înlăturat este posibilă prin folosirea metodelor fizice (radiații invizibile) și chimice (nitratul de argint, soluție clorhidrică de ferocianură), în funcție de natura materialului de scriere și a suportului pe care s-a scris, dar și în funcție de vechimea și condițiile de conservare.

De regulă, în laborator nu pot fi folosite metode distructive; uneori metodele distructive care pot fi folosite se utilizează doar cu avizul prealabil al organului judiciar care a dispus expertiza. După primirea avizului, este necesară fotografierea înscrisului în litigiu și stabilirea faptului că niciuna dintre metodele nedistructive nu poate conduce la un rezultat de identificare.

Refacerea textelor acoperite prin hașurare sau prin pete de substanțe se face prin metode specifice, cum ar fi examinarea înscrisului prin transparență, într-o lumină puternică, sau cu ajutorul radiațiilor invizibile (infraroșii sau *roentgen*).

Cercetarea falsului prin adăugarea de text. Falsul prin adăugarea de text este executat prin modificarea, adăugarea, sau transferul de litere, cifre ori cuvinte. Cercetarea acestui tip de fals se face prin:

- Cercetarea caracteristicilor grafice. În urma cercetării se pot constata unele elemente care indică falsul prin adăugare de text, respectiv: îngrămădirea cuvintelor, separarea incorectă, diminuarea spațiului dintre rânduri, sau modificarea liniei de bază a rândurilor. Apar, totodată, modificări datorită schimbării suportului pe care s-a așezat înscrisul la momentul scrierii și a schimbării instrumentului de scriere.

- Cercetarea materialului de scriere se face prin examinare fizico-chimică.
- Studiarea modului de intersectare a trăsăturilor urmărește să identifice trăsăturile executate ulterior, care se suprapun peste trăsăturile executate anterior.

Cercetarea falsului prin imitarea scrisului. Imitarea scrisului poate fi liberă sau servilă. Imitarea liberă se realizează cu modelul în față sau după memorie și poate fi depistată datorită faptului că imitatorul, în mod involuntar, inserează în text caracteristicile propriului scris, exercită o presiune și scrie cu o viteză care sunt imposibil de mascat, ignoră modul de așezare în pagină a textului, dispunerea diacriticelor, fiind concentrat asupra imitării formelor grafice.

Imitația servilă se realizează de către plastograf prin urmărirea strictă a modelului scrierii originale, având documentul în față. Depistarea acestui tip de fals este posibilă datorită faptului că executarea scrisului este lipsit de spontaneitate, presiunea ca și grosimea trăsăturilor este uniformă, iar viteza de scriere este scăzută.

Unul dintre cele mai frecvente falsuri este acela al semnăturilor, executate prin copierea acestora prin proiecție, prin transfer de semnături sau de text, prin transfer de suport ori prin folosirea unui spațiu liber între text și locul semnat, sau prin scanare.

Cercetarea falsului prin deghizarea scrisului. Deghizarea scrisului se face, în principal, prin următoarele metode:

- modificarea sau deformarea caracteristicilor semnelor grafice;
- modificarea înclinației scrisului;
- scrierea cu mâna stângă;
- scrierea cu semne grafice de tip caligrafic;
- scrierea cu semne grafice de factură tipografică;
- simularea unui grafism dezorganizat.

4. Cercetarea textelor dactilografiate și a altor categorii de falsuri

Cercetarea textelor dactilografiate.

Expertiza criminalistică a textelor dactilografiate este destinată identificării mașinii la care a fost scris textul și persoana dactilografului.

În vederea identificării mașinii de scris se determină tipul sau modelul mașinii, pe baza unor caracteristici cum sunt: tipul caracterelor semneleor grafice, pasul mașinii, complexitatea semnelor, distanța dintre rânduri. Identificarea propriu-zisă a mașinii de scris se face prin compararea textului în litigiu cu un text probă, de comparație, luat de la mașina suspectă. Caracteristicile care permit individualizarea sunt: defectele de fabricație, de uzuri, sau devierile literelor de la forma inițială.

Persoana dactilografului poate fi identificată prin studierea elementelor de tehnică de dactilografiere, caracteristicile topografice, modul de corectare a greșelilor, respectarea ortografiei. În cadrul expertizei se va stabili, totodată, vechimea înscrisului dactilografiat, ca și tipul de fals (prin adăugare, înlăturare de text, etc).

Falsificarea impresiunilor de ștampile.

Este un fals de completare a documentelor destinate să producă efecte juridice. Printre modalitățile de realizare a falsului de ștampile menționăm: desenarea modelului ștampile pe înscris, copierea, transferarea, sau scanarea unei impresiuni aflate pe un înscris, în vederea confecționării unei ștampile după modelul original. În cazul ștampilelor desenate, prin acțiunea radiațiilor ultraviolete sau infraroșii, se pot evidenția urme precum lipsa uniformității traseului, îngroșarea și reluarea acestuia.

Falsificarea sigiliilor se face în funcție de materialul din care sunt confecționate (plastilină, ceară roșie, plumb, materiale termoplastice). Falsificarea sigiliilor se poate face prin următoarele metode: desenarea impresiunilor originale prin transparență, contrafacerea clișeului, prin gravarea unui negativ al sigiliului original în gumă sau cauciuc.

Falsificarea documentelor de identitate.

Falsificarea documentelor de identitate, cel mai frecvent a pașapoartelor, se face prin înlocuirea fotografiilor, modificarea numelor și a prenumelor, a numărului documentului, modificare vizelor. Pentru depistarea falsurilor de pașapoarte se apelează la tehnici radiografice prin care se radiografiază coperta și fereastra în care se află numele, prenumele și numărul pașaportului. Se depistează fotografiile adăugate în locul celor originale și paginile substituite, se verifică măsurile de protecție încorporate în masa hârtiei pașaportului.

Falsificarea bancnotelor și timbrelor.

Bancnotele sunt falsificate prin procedee de falsificare parțială, dar și prin falsificare totală. Un fals total presupune folosirea unei hârtii identice cu cea originală, același metode de prelucrare și de filigranare, folosirea unor cerneluri cu compoziție identică și imprimarea în condiții similare.

Respectare acestor condiții este practic imposibilă, ceea ce face ca falsurile totale să fie de natură a păcăli doar persoane necunoscătoare în ceea ce privește tehnica de execuție și condițiile ce impun perfecțiunea execuției. Infractorii care încearcă acest tip de fals, încearcă să apropie cât de mult posibil calitatea și compoziția materialelor de cele utilizate pentru original, precum și modul de execuție al falsului de cel al documentului autentic.

Pentru prevenirea contrafacerii sau falsificării bancnotelor, instituțiile emitente au luat următoarele măsuri de siguranță :

- ▶ *Hârtia* să fie de foarte bună calitate, să aibă o compoziție unică, să conțină fibre țesut, precum și fibre de protecție din materiale diverse, pastile colorate, toate cu fluorescență specifică.
- ▶ *Filigranul* să fie realizat cu cilindrii filigranori, prin mulaj sau prin tratare chimică.
- ▶ *Desenele* să fie realizate în culori diverse, și forme variate.
- ▶ *Cerneala* să aibă o compoziție specială de diverse culori și uneori cu un conținut de particule magnetice sau substanțe fluorescente.
- ▶ *Imprimarea* să se facă printr-o combinație de tipărire (plan, înalt sau adânc), prin procedee fotografice (fotogravură).
- ▶ Bancnotele să fie confecționate pe suport de polimer și să conțină ferestre transparente sau semitransparente, unele având și elemente de securitate suplimentare precum « holograma virtuală ».

În cadrul expertizei criminalistice se efectuează examinarea comparativă cu bancnotele autentice, prin metoda juxtapunerii, suprapunerii, ori se folosește sistemul « grătarului » pentru localizarea elementelor de contrafacere grafică.

Falsificarea timbrelor se întâlnește sub forma falsului total, în special pentru timbrele poștale sau fiscale cu valoare ridicată și pentru timbrele cu valoare filatelice mare. Falsurile sunt realizate prin litografiere, zincografiere, fotocopiare, ș.a. În examinarea criminalistică se procedează la cercetarea hârtiei, șanțurilor gravurii, modului tipăririi, a modului de ștanțare a marginilor și a altor particularități greu de realizat în alte condiții decât cele ale imprimeriei.

Un alt fals îl reprezintă punerea în circulație a unor timbre fictive, care în realitate nu au fost niciodată imprimate, prezentate ca fiind autentice și de mare valoare.

Capitolul II.

Cercetarea criminalistică a falsurilor operelor de artă

1. Aspecte introductive - Metode de falsificare

Numeroase opere de artă, aflate în marile colecții publice sau private, sunt susceptibile de a fi false, ele nefiind declarate ca atare din motive dintre cele mai diverse, între care predomină motivele economice, indisolubil legate de imaginea și bonitatea respectivelor instituții publice, ori a persoanelor de drept privat.

Depistarea cazurilor de fals presupune efectuarea unor cercetări și expertize cu grad mare de specificitate, la care experții în domeniu participă efectiv, îndrumând cercetările și efectuând o parte dintre operațiunile care pot conduce la încadrarea exactă a fenomenelor infracționale și la măsurile pe care justiția este chemată să le adopte în astfel de situații.

În vederea realizării unei *picturi false greu de detectat*, falsificatorii folosesc metode cât mai apropiate de cele pe care, inițial, le-a folosit autorul a cărei operă urmează a fi falsificată. Între aceste metode menționăm:

- ▶ Alegerea unui suport contemporan cu opera ce urmează a fi falsificată;
- ▶ Folosirea pensulelor pe cât posibil similare cu cele utilizate de autorul copiat;
- ▶ Utilizarea vopselurilor în compoziții identice cu cele folosite de autorul operei originale;
- ▶ Pictarea direct pe suport a unor schițe, variante ale picturii finale pe care o crează;
- ▶ Acordarea unei mari atenții fixării canvasului pe cadrul de lemn, pornind de la ipoteza că o pictură poate să fie refixată, în timp, pe un alt cadru;
- ▶ Pentru realizarea craclurilor, falsificatorii efectuează “coacerea” picturii de ulei în cuptoare.

Falsificatorii mai puțin inițiați în această artă, sau aceia care nu doresc să realizeze o operă greu detectabilă, ci doar o lucrare care să redea atmosfera originalului, vechimea, tușa autorului, fără a avea grija rezultatelor compozițiilor, mai aplică metode cum ar fi:

- ▶ Folosirea unui suport vechi, pe care au fost pictate opere fără mare valoare artistică, fără a îndepărta parțial sau total vechea imagine;
- ▶ Utilizarea unor metode simple de tratare a materialelor pentru a le da un aspect de vechi;

- Utilizarea unor compoziții ale vopselurilor care nu respecta întocmai rețetele epocii, sau rețetele folosite de autor;
- Realizarea unor false cracluri, prin desenarea lor pe suprafața picturii.

Pentru *acuarele* există două tipuri de falsificare:

- Copierea unei acuarele aparținând unui autor consacrat;
- Crearea unei noi acuarele atribuită unui artist consacrat.

În domeniul *gravurii* este greu, uneori imposibil, de detectat falsul prin analizarea plăcii de gravură, datorită faptului că, de regulă, falsificatorii distrug respectivele plăci după ce au imprimat o serie din gravura falsificată. De aceea, atenția falsificatorului nu se concentrează asupra suportului pe care gravează.

În acest caz atenția falsificatorului se concentrează asupra altor elemente care alcătuiesc obiectul finit, falsul, respectiv hârtia sau alte suporturi pe care imprimă gravura falsă (textile, piele), și asupra cernelii sau vopselurilor folosite pentru imprimare.

Falsificatorii de *monede antice* profită de existența a două tipuri de cumpărători:

- a. cumpărători ocazionali, fără expertiză în domeniul numismatic, care achiziționează artefacte sporadic.
- b. colecționarii, care achiziționează prin casele de licitație, direct de la dealeri, sau din variate alte spații de tranzacție, iar în ultima vreme prin intermediul licitațiilor pe Internet.

În general, falsificatorii își aleg metodele de producere a falsurilor în funcție de tipul de achizitor căruia i se adresează.

Dintre metodele folosite pentru falsificarea monedelor antice menționăm: metoda turnării în nisip, metoda mulajului metalic refolosibil, metoda “cerii pierdute”, metoda de falsificare prin electroliză, metoda falsificării prin matrița bătută mecanic, metoda matriței tăiate manual, metoda prelucrării manuale a falsurilor.

În cazul sculpturii, falsurile au un caracter deosebit, legat în primul rând de atributele specifice ale acestei categorii de creații artistice.

Pentru investigarea falsificării sculpturilor este necesar să se cunoască faptul că artiștii de diferite naționalități și din diferite epoci, preferau să lucreze cu anumite tipuri de materiale, într-un anumit stil și cu un anumit instrumentar. Pentru realizarea unei copii fidele, falsificatorul trebuie să utilizeze aceleași unelte pe care le-a folosit autorul copiat

2. Mijloace și metode criminalistice folosite pentru detectarea falsurilor operelor de artă

Între evaluările și analizele care pot conduce la judecăți de valoare privind un obiect cercetat, se disting:

- analizele stilistice comparative, la care se adaugă, în cazul obiectelor arheologice, analizele stratigrafice comparative;
- analizele fizico-chimice, care au drept scop să precizeze vechimea obiectului și să îi identifice compoziția;

- analiza provenienței, a documentelor doveditoare privind proveniența artefactului și drumul său de la momentul producerii până la momentul efectuării cercetării.

Analizele în ansamblul lor trebuie să îndeplinească două condiții:

- să fie nedestructive;
- să fie extrem de precise.

Printre **metodele de analiză comparativă**, menționăm :

- Analiza semnăturii unei opere de artă. În cercetarea unei opere de artă se pornește întotdeauna de la identificarea și atribuirea semnăturii, siglei, sau ștampilei, aplicată pe suprafața obiectului de către presupusul autor. Trebuie să se țină seama de faptul că, de multe ori, artiștii își schimbă semnătura de la o perioadă a creației la alta.
- Analiza subiectelor abordate și a stilurilor operelor de artă. Analiza se va axa pe studiul subiectului abordat de artist, elementele care ar putea să nu fie în concordanță cu elementele existente în timpul în care a trăit artistul, culorile și suportul folosit pentru pictură, tușele folosite pentru realizarea picturii, etc.

În vederea **stabilirii autenticității și vechimii**, în funcție de materialul din care sunt produse picturile, se va proceda astfel:

- utilizarea microscopiei optice și a microscopiei electronice în vederea stabilirii stratigrafiei tușelor de vopsea sau suprapunerea unor picturi;
- folosirea microfluorescenței în raze X pentru identificarea pigmentilor;
- utilizarea cromatografiei lichide înalt performante pentru identificarea coloritului;
- analiza prin reflectografie a substraturilor desenelor;
- folosirea tehnicii de radiografiere pentru analiza distribuției plumbului alb;
- fotografierea în ultraviolete pentru localizarea unor desene, schițe, preexistente;
- utilizarea stereomicroscopului pentru verificarea autenticității semnăturii.

Acțiunile de falsificare a operelor de artă sau a artefactelor arheologice sunt însoțite, de multe ori, de acțiuni de falsificare materială sau intelectuală a documentelor de proveniență.

Acțiunile de falsificare a provenienței sunt săvârșite fie de falsificatori, fie (de cele mai multe ori), de către persoane ce înlesnesc traficele sau vânzarea directă a falsurilor.

În cazul operelor create în stilul marilor maeștri, spre a fi vândute ca originale, pentru pătrunderea pe piața de artă legală a artefactelor contrafăcute se realizează documente de autentificare și documente în care sunt înregistrate: date despre autor și despre locul în care a fost creată opera, actele de vânzare-cumpărare sau donație existente în legătură cu înstrăinarea operei, ș.a.

În cazul în care opera a dispărut pentru o anumită perioadă de timp, datorită unor împrejurări excepționale, se va stabili împrejurarea în care opera a reapărut și se va verifica dacă la timpul respectiv s-a procedat, cu mijloace specifice, la stabilirea autenticității acesteia.

1.4. Rezumat

Manipularea înscrisurilor care ar putea conține sau purta urme ale infracțiunii, se face cu respectarea cerințelor minime de păstrare și conservare a înscrisului în starea în care s-a găsit. Stabilirea autenticității înscrisului se face prin stabilirea principalelor elemente comune, a măsurilor de securitate, a concordanțelor și neconcordanțelor din cadrul textului. Identificarea după scrisul de mână are la bază particularitățile scrisului fiecărei persoane.

În vederea realizării unei picturi false greu de detectat, falsificatorii folosesc metode cât mai apropiate de cele pe care, inițial, le-a folosit autorul a cărui operă urmează a fi falsificată. Metode criminalistice folosite pentru detectarea falsurilor operelor de artă sunt analizele stilistice comparative, analizele fizico-chimice și analizarea provenienței.

1.5. Test de evaluare/autoevaluare

1. Falsul prin înlăturarea textului se realizează prin::
 - a. Înlăturarea mecanică, înlăturarea chimică, și acoperirea unui text sau a unor semne grafice.
 - b. Adăugarea sau transferul de litere, cifre sau cuvinte
 - c. Inserarea în text a caracteristicilor propriului scris
2. Imprimarea de securitate, ca măsură de prevenire a falsificării și contrafacerii înscrisurilor se face prin următoarele tehnici:
 - a. Tipografică, heliogravură sau prin grafica elementelor imprimate.
 - b. Introducerea în hârtie a unor elemente de siguranță
 - c. Marcarea hârtiei cu elemente caracteristice
3. Modelele de comparație experimentale sunt probe de scris care se iau prin:
 - a. Sciere liberă a unui text și prin textul scris după dictare
 - b. Recuperarea unor înscrisuri de la victimă.
 - c. Imitarea scrisului din textul prezentat.
4. Pentru *acuarele* există două tipuri de falsificare:
 - a. Copierea unei acuarele aparținând unui autor consacrat și crearea unei noi acuarele atribuită unui artist consacrat.
 - b. Imitarea acuarelelor folosite inițial de autor și imitarea tușei.
 - c. Folosirea unei hârtii vechi și a unei imagini adecvate perioadei copiate.
5. Metodele de analiză comparative folosite pentru detectarea falsurilor operelor de artă sunt:
 - a. Analiza semnăturii unei opere de artă și analiza subiectelor abordate și a stilurilor operelor de artă.
 - b. Analiza pânzei și a uleiurilor
 - c. Analiza vechimii craclurilor.

1.6. Bibliografie recomandată

- **Gabriela Matei**, *Investigarea criminalistică a infracțiunilor privind operele de artă și artefactele arheologice*, Editura Universul Juridic, 2010 ;
- **Gabriela Matei**, *Critica de text, procedeu de stabilire a autenticității documentelor*, în *Revista Română de Criminalistică*, București, nr.1, 2011, p.624-628;
- **Emilian Stancu, Adrian Cristian Moise**, *Criminalistică. Elemente de tehnică și de tactică a investigației penale*, Editura Universul Juridic, Octombrie 2014;
- **Emilian Stancu**, *Tratat de criminalistică*, Editura Universul Juridic, 2016;
- **Athanasie A., Constantin R.**, *Characterologie, Grafologie, Eseuri*, Editura Tehnică, București, 2000;
- **Vîlvoi N.**, *Falsul în documente istorice și în operele de artă românești*, Editura Universitaria, Craiova, 2013;
- **Alămoreanu S**, *Falsuri în acte. Metode clasice și moderne*, Teză de doctorat, Universitatea Babeș- Bolyai, 1998.

Partea a II-a

Tactică criminalistică

Unitatea de învățare VI.

1.1. Introducere

Cercetarea locului faptei reprezintă procedeul probator prin care organul judiciar, deplasându-se la locul unde s-a comis o infracțiune, constată situația locului, descoperă, fixează și ridică urmele infracțiunii, stabilește poziția și starea mijloacelor materiale de probă și analizează împrejurările în care s-a produs fapta penală.

Constatarea tehnico-științifică este un procedeu probator dispus în cursul urmăririi penale, prin care sunt lămurite, prin folosirea cunoștințelor unor specialiști, faptele și împrejurările legate de săvârșirea unei infracțiuni, atunci când există pericolul de dispariție a unor mijloace de probă sau de schimbare a unor situații de fapt.

Expertiza este un procedeu probator prin care o persoană specializată într-un anumit domeniu, autorizată conform legii, lămurește, pentru organul judiciar, fapte sau împrejurări ale cauzei.

1.2. Competențe

După parcurgerea acestui curs, studentul va fi capabil să :

- ✓ Explice obiectivele cercetării la fața locului;
- ✓ Identifice regulile tactice specifice cercetării la fața locului;
- ✓ Descrie diferențele procesual penale dintre constatarea tehnico- științifică și expertiza judiciară;
- ✓ Dezvolte regulile tactice cu privire la efectuarea constatărilor tehnico – științifice și a expertizelor criminalistice
- ✓

1.3. Conținutul unității de învățare

Capitolul I. Cercetarea locului faptei

1. Considerații privind reglementarea procesual penală
2. Cadru tactic general
3. Reguli tactice privind pregătirea cercetării locului faptei
4. Măsuri preliminare cercetării locului faptei
5. Fazele cercetării locului faptei
6. Fixarea rezultatelor cercetării locului faptei

Capitolul II. Constatarea tehnico-științifică și expertiza criminalistică

1. Constatarea tehnico-științifică – aspecte procesual penale
2. Expertiza criminalistică – aspecte procesual penale
3. Reguli tactice aplicate în dispunerea constatărilor tehnico-științifice și a expertizelor criminalistice
4. Tactica efectuării expertizelor criminalistice
5. Aprecierea și valorificarea concluziilor expertizei

Durata medie de studiu individual

Timpul necesar parcurgerii unității de învățare este de 2-3 ore de studiu individual.

Capitolul I.

Cercetarea locului faptei

1. Considerații privind reglementarea procesual penală

Cercetarea locului faptei este acel procedeu probatoriu prin care debutează activitatea de investigare a unor fapte de pericolozitate deosebită, pentru care organul judiciar se deplasează la locul faptei pentru a descoperi, fixa și ridica urmele infracțiunii, pentru a stabili poziția și starea mijloacelor materiale de probă și pentru a analiza împrejurările în care s-a săvârșit infracțiunea.

În contextul art. 41 al. 2 din C.proc.pen., „*locul săvârșirii infracțiunii*” este locul unde s-a desfășurat activitatea infracțională, în totul sau în parte, ori locul unde s-a produs urmarea acesteia. Locul săvârșirii faptei este și locul unde s-au descoperit urmele infracțiunii ori în care s-au extins urmările ei. Așadar, cercetarea locului faptei se realizează inițial în spațiul în care s-au găsit primele urme sau rezultate ale infracțiunii, urmând ca această cercetare să se extindă, ulterior, în toate spațiile în care se găsesc urme ale faptei.

Cercetarea la fața locului se dispune de către organul de urmărire penală, iar în cursul judecății de către instanța de judecată.

Cercetarea la fața locului, conform art. 192 al.1 din C.proc.pen. se dispune atunci când sunt necesare:

- Constatarea directă în scopul determinării sau clarificării unor împrejurări de fapt ce prezintă importanță pentru stabilirea adevărului ;
- Ori de câte ori există suspiciuni cu privire la decesul unei persoane.

Finalitatea cercetării o constituie identificarea făptuitorului și dovedirea infracțiunii.

Având în vedere caracterul nepublic al fazei de urmărire penală, cercetarea la fața locului este obligatoriu a fi efectuată în prezența martorilor asistenți, prezență ce are rolul de a asigura garanția unei investigații efectuate corect și temeinic.

Pentru finalizarea cercetării, se încheie un proces verbal care să cuprindă în detaliu constatările făcute, urmele și obiectele găsite și ridicate de la locul faptei. La procesul-verbal se pot anexa și schițele, desenele, fotografiile sau înregistrările care sunt menite să confere un plus de obiectivitate a cercetării.

2. Cadru tactic general

Printre regulile generale de desfășurare a activității de cercetare a locului faptei, menționăm:

- *Efectuarea cu maximă urgență a activității de cercetare a locului faptei.*

Această activitate procedurală se efectuează numai atunci când este necesar și determinată de urgență, deoarece orice întârziere poate avea consecințe iremediabile. Urgența cercetării se impune în special, datorită a riscul deteriorării, degradării, distrugerii sau dispariției urmelor.

- *Efectuarea completă și în detaliu, cu obiectivitate, a cercetării locului faptei.*

Echipa de cercetare va acorda o atenție deosebită căutării minuțioase a urmelor pe întregul loc al faptei, descoperirii și cercetării urmelor vizibile sau latente, microurmelor, urmelor perisabile.

► *Observarea atentă a locului faptei.*

Observarea cu atenție a locului faptei se efectuează în vederea descoperirii neconcordanțelor dintre starea locului faptei, modul în care sunt dispuse urmele, existența ori inexistența acestora și fapta ca atare.

► *Desfășurarea organizată a cercetării, sub o conducere unică.*

Pentru ca cercetarea să fie eficientă se constituie o echipă care să aibă o conducere unică. Fiecare membru al echipei va avea sarcini concrete și precise, va conlucra fără rezerve cu ceilalți membrii ai echipei de cercetare și va informa permanent conducătorul desemnat, conform legii, pentru centralizarea tuturor datelor obținute din câmpul infracțional.

Organizarea activității se face într-o ordine dinainte stabilită, respectându-se succesiunea firească a activităților de delimitare a spațiului în care s-a comis infracțiunea, de examinare de ansamblu și mai apoi de căutare, descoperire, ridicare a urmelor sau probelor materiale și de fixare a rezultatelor cercetării.

► *Fixarea integrală și obiectivă a rezultatelor cercetării.* Principalul mijloc de fixare a celor constatate de către organul judiciar este procesul verbal. Conform art. 131 din C.proc.pen., conținutul procesului verbal, întocmit pentru consemnarea cercetării locului faptei, trebuie să cuprindă mențiuni arătate în art. 91 C.proc.pen., la care se adaugă unele elemente specifice cum ar fi: descrierea în detaliu a spațiului cercetat, a urmelor descoperite, a stării și poziției în care se aflau mijloacele materiale de probă, la care se adaugă schițe, desene și fotografii care au fost realizate pe parcursul cercetării.

3. Reguli tactice privind pregătirea cercetării locului faptei

Pregătirea cercetării locului faptei presupune inițierea unor măsuri specifice de către organul judiciar ca urmare a primirii unei sesizări cu privire la săvârșirea unei infracțiuni.

Organul de urmărire penală, sesizat, conform art. 288 din C.proc.pen, prin plângere sau denunț, prin actele încheiate de alte organe de constatare prevăzute de lege ori se sesizează din oficiu, trebuie să efectueze niște acte de cercetare premergătoare (pregătitoare), potrivit art. 60 din C.proc.pen., chiar dacă respectiva cauză nu este de competența sa:

- identificarea persoanei care a făcut plângerea sau denunțul;
- stabilirea, în baza sesizării, a unor date cu privire la infracțiune, locul acesteia și orice alte date care pot servi la formarea unei prime imagini asupra faptei;
- dispunerea unor măsuri urgente pe care trebuie să le ia lucrătorul de poliție care se deplasează la locul faptei, până la sosirea echipei de cercetare.

După verificarea competenței, conform art.58 din C.proc.pen, organul de urmărire penală care a efectuat actele de cercetare urgente, va proceda, după caz, fie la trimiterea lucrărilor astfel efectuate către organul competent să exercite cercetarea, fie la continuarea efectuării pregătirilor în vederea cercetării locului faptei, prin:

- Constituirea echipei ce va efectua cercetarea. Echipa ce se va deplasa la locul faptei în vederea cercetării, va fi formată din membrii specializați în domeniul de cercetare specific faptei investigate.

- Asigurarea prezenței martorilor asistenți și a participării părților civile, responsabile civilmente, a victimelor, făptuitorilor sau a reprezentanților acestora.

Prezența martorilor asistenți la cercetarea locului faptei este obligatorie, în măsura în care este posibil. Totodată, fără a se condiționa, limita sau restrânge în nici un fel acest drept, părțile și apărătorii lor au dreptul să asiste la cercetarea locului faptei. Atunci când cercetarea locului faptei se realizează în faza de judecată, neprezentarea părților nu împiedică efectuarea cercetării, însă în situația specială în care inculpatul se află arestat, prezența acestuia se asigură prin aplicarea dispozițiilor generale care reglementează desfășurarea judecății.

- Pregătirea mijloacelor tehnico-științifice criminalistice adecvate pentru infracțiunea cercetată implică pregătirea truselor criminalistice universale, a trusele foto și a trusele criminalistice specializate. Pentru cercetări cu grad mare de complexitate se apelează la aparatura aflată în dotarea laboratoarelor criminalistice mobile.

4. Măsurile preliminare cercetării locului faptei

Organul de urmărire penală sesizat, chiar într-o cauză care nu este de competența sa, va lua măsura deplasării de urgență a unui lucrător de poliție la locul semnalat, imediat după primirea sesizării. Acesta are rolul de a efectua, până la venirea echipei de cercetare competentă în cauză, primele acte de cercetare care nu suferă amânare.

1. *Acordarea primului ajutor victimelor.* Prima măsură în cazul în care fapta a avut ca urmare vătămarea unei/unor persoane, este aceea de a acorda acestora primul ajutor și de a informa de urgență persoanele specializate cu privire la necesitatea transportării victimelor la spital, în ipoteza în care acestea mai sunt în viață. Până la venirea cadrelor medicale se va lua și măsura fixării poziției inițiale a victimei și a obiectelor aflate în apropierea acesteia.

2. *Determinarea locului faptei, protejarea și paza urmelor.* Stabilirea cât mai exactă a perimetrului locului în care s-a desfășurat fapta este o măsură ce trebuie luată imediat după sosirea agentului constatator la fața locului. Determinarea se face avându-se în vedere limita exterioară a celei mai îndepărtate urme vizibilă în raport cu centrul spațiului.

În cazul în care fapta a fost comisă într-un spațiu deschis, se iau măsuri de protejare a urmelor ce pot fi afectate de condițiile meteorologice (intemperii, vânt) sau de prezența animalelor.

3. *Fixarea împrejurărilor care se pot modifica sau pot dispărea.* Lucrătorul de poliție va trebui să rețină acele împrejurări ce se pot modifica până la venirea echipei de cercetare.

4. *Prevenirea și înlăturarea unor pericole iminente.* În funcție de tipul infracțiunii se impune luarea unor măsuri care să prevină producerea de noi victime prin extinderea, de exemplu, a unor deflagrații, distrugerea spațiului, sau punerea în pericol a echipei de cercetare.

5. *Identificarea martorilor și reținerea eventualelor persoane suspecte.* Această măsură are o importanță deosebită în stabilirea împrejurărilor în care s-a produs infracțiunea. Identificarea urgentă a martorilor este cu atât mai importantă, cu cât percepția actului infracțional este proaspătă, iar memoria acestora nu este alterată de factori subiectivi sau obiectivi.

Observarea mulțimii și reținerea suspectilor este un punct important în adoptarea acestor măsuri preliminare cercetării locului faptei.

5. Fazele cercetării locului faptei

Cercetarea locului faptei se realizează în două faze: statică și dinamică.

1. Cercetarea în faza statică. Faza statică este faza inițială a activităților desfășurate la locul faptei de către echipa de cercetare competentă. În această fază se caută și se observă urmele infracțiunii, obiectele purtătoare de urme, se execută fotografii, se fac măsurători și se adună informații, fără a se atinge sau modifica poziția obiectelor din câmpul infracțional.

Între activitățile importante desfășurate la locul faptei, în cadrul fazei statice, menționăm:

- delimitarea teritorială a zonei ce urmează să fie cercetate;
- identificarea unor repere pentru determinarea punctului de începere și mai apoi sensul și direcția cercetării;
- fotografierea locului faptei prin aplicarea unor procedee de fotografiere specifice. De asemenea se pot executa înregistrări video și schițe ale locului faptei. Este obligatorie fixarea exactă a imaginii întregii scene a infracțiunii;
- stabilirea stării și a poziției mijloacelor materiale de probă, a tuturor tipurilor de urme care au legătură cu cauza;
- efectuarea de măsurători pentru stabilirea distanței dintre obiectele principale, dintre acestea și urmele aflate în vecinătatea lor;
- stabilirea eventualelor modificări care au survenit la locul faptei anterior venirii echipei de cercetare.

În cadrul fazei statice a cercetării, medicul legist are numai rolul de observator, fără a interveni în nici un fel asupra cadavrului și fără a emite păreri superficiale la acest moment, în care nu a fost încă posibilă o investigare a victimei.

2. Cercetarea în faza dinamică. În faza dinamică participă întreaga echipă de cercetare, care are rolul de a investiga în amănunt locul faptei și a tuturor elementelor prezente care sunt implicate în activitatea infracțională, folosind în acest sens toate mijloacele tehnico-științifice criminalistice pe care le are la dispoziție.

În această fază a cercetării se desfășoară următoarele activități:

- *Examinarea amănunțită a corpului victimei.* Aceasta este efectuată de către o echipă interdisciplinară special constituită și formată din medicul legist, desemnat din partea instituției de medicină legală, procuror, ofițer de poliție, criminalist.

Din punct de vedere medico-legal, această activitate are loc în cadrul etapei prenecrotică. În cadrul cercetării la fața locului a cadavrului, medicul legist va proceda la:

- a) descrierea poziției și a locului pe care îl ocupă cadavrul în câmpul infracțional;
 - b) consemnarea și examinarea hainelor și încălțăminteii victimei;
 - c) constatarea semnelor pozitive tardive de moarte;
 - d) evidențierea leziunilor traumatiche prin examinarea externă completă.
- *Examinarea amănunțită a urmelor și a fiecărui obiect* presupus a fi purtător de urme, sau despre care se consideră că a servit la săvârșirea infracțiunii. În această fază obiectele pot fi mișcate din poziția inițială astfel încât să poată fi examinate în detaliu și mai apoi fotografiate.

O atenție deosebită este acordată procedurii de transport și depozitare a probelor, în special în cazul probelor biologice și a substanțelor diverse, care își pot modifica conținutul în cazul în care nu sunt respectate unele condiții de ambalare, expunere sau depozitare, cum ar fi cele de temperatură, mediu, luminozitate, expunere solară, etc.

- *Executarea fotografiilor de detaliu*, a măsurătorilor bidimensionale, cu scopul de a se capta imagini ale tuturor detaliilor și ale elementelor susceptibile să conducă spre identificarea persoanei sau obiectului ce a creat respectiva urmă.
- *Definitivarea schițelor* locului faptei și începerea redactării procesului verbal.
- *Audierea persoanelor* suspecte, a martorilor și a victimei, prin luarea primelor declarații.
- *Clarificarea împrejurărilor negative* create de făptuitor pentru a conduce investigația spre o direcție greșită. Împrejurările negative sunt determinate de neconcordanța dintre situația de fapt și activitatea infracțională, dintre dinamica infracțiunii, astfel cum este observată din ansamblul locului faptei și din absența unor urme sau obiecte care ar trebui să existe în câmpul infracțional.

6. Fixarea rezultatelor cercetării locului faptei

Activitatea desfășurată în cadrul cercetării locului faptei este consemnată într-un proces verbal.

Procesul verbal reprezintă mijlocul procedural principal de fixare a rezultatelor cercetării și se structurează în: partea introductivă, partea descriptivă și încheiere, Acesta, conform art.199 din C.proc.pen, trebuie să cuprindă:

- Indicarea ordonanței sau încheierii prin care s-a dispus măsura;
- Numele și prenumele suspectului sau inculpatului;
- data și locul unde este încheiat, ora la care a început și ora la care s-a terminat încheierea procesului verbal;
- numele, prenumele și calitatea celui care îl încheie;
- numele, prenumele, cod numeric personal și adresa persoanelor prezente la întocmirea procesului verbal, calitatea acestora;
- descrierea amănunțită a celor constatate, precum și a măsurilor luate;
- numele, prenumele, codul numeric personal și adresa persoanelor la care se referă procesul-verbal, obiecțiile și explicațiile acestora;
- mențiunile prevăzute de lege pentru cazurile speciale;
- descrierea amănunțită a situației locului, a urmelor găsite, a obiectelor examinate și a celor ridicate, a poziției și stării celorlalte mijloace materiale de probă, astfel încât acestea să fie redată cu precizie și, pe cât posibil, cu dimensiunile respective.

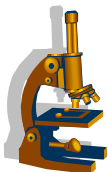
La procesul verbal se pot anexa schițe, desene sau fotografii, ori alte asemenea lucrări.

Partea descriptivă a procesului verbal trebuie să fie redactată în termeni clari și exacti astfel încât persoanele care nu au participat la acest act inițial de urmărire penală să poată avea imaginea completă și amănunțită a locului faptei.

Capitolul II. Constatarea și Expertiza

1. Constatarea– aspecte procesual penale

Constatarea este unul dintre mijloacele de probă prevăzute în art. 172 Cod procedură penală. Constatarea se desfășoară de urgență atunci când există pericolul dispariției unor mijloace de probă, modificarea unor situații de fapt sau este necesară lămurirea urgentă a unor fapte sau împrejurări ale cauzei. Constatarea este efectuată de către specialiști care funcționează în cadrul organelor judiciare sau sunt din afara acestora.

2. Expertiza – aspecte procesual penale

Expertiza este un mijloc de probă prevăzut de Codul de procedură penală, în cadrul căruia expertul folosește mijloace tehnico-științifice pentru clarificarea unor fapte pentru care sunt necesare cunoștințe specializate.

„Expertiza criminalistică reprezintă o cercetare științifică a probelor materiale, destinată indentificării persoanelor, obiectelor, substanțelor și fenomenelor aflate în legătură cauzală cu fapta, stabilirii anumitor proprietăți ale acestora, precum și a unor eventuale modificări de formă, conținut sau structură” (Emilian Stancu)

Efectuarea expertizei este dispusă de organul de urmărire penală sau de instanța de judecată, după punerea în mișcare a acțiunii penale, și numai atunci când este necesară lămurirea unor fapte sau împrejurări ale cauzei, în vederea aflării adevărului, apelându-se astfel la un expert. În efectuarea expertizei, alături de experții numiți de organele judiciare poate participa și experți numiți la solicitarea părților sau a subiecților procesuali principali.

Printre expertizele criminalistice menționăm următoarele: dactiloscopice, traseologice, balistice, grafoscopice, artistică ș.a. Alături de acestea menționăm expertizele medico-legale, expertizele psihiatrice, precum și expertizele tehnice și contabile.

În cazurile în care împrejurările cauzei necesită o expertiză de cercetare multidisciplinară, expertiza simplă fiind neacoperitoare, se recurge la participarea unor experți din mai multe domenii.

Expertizele sunt efectuate de experți oficiali din laboratoarele sau instituțiile de specialitate ori de experți independenți autorizați din țară sau din străinătate.

3. Reguli tactice aplicate în dispunerea constatărilor și a expertizelor

Oportunitatea expertizei este o primă cerință pe care trebuie să o aibă în vedere organele judiciare. În funcție de probele existente în cauză se apreciază dacă este sau nu necesară dispunerea unei expertize. Astfel, vor fi solicitate părerile experților numai pentru acele aspecte care nu pot fi clarificate în alt mod, sau care nu au fost încă elucidate.

Stabilirea corectă a obiectului expertizei este o cerință importantă pentru delimitarea strictă a aspectelor ce trebuie clarificate. Pentru clarificarea acestor aspecte se recurge la experți din cele mai diverse domenii, iar atunci când este necesar se poate solicita părerea unor specialiști pentru lămurirea unor împrejurări de fapt.

Formularea clară a întrebărilor adresate expertului este o altă cerință careia trebuie să i se acorde atenție. Întrebările trebuie să circumstanțieze direct obiectul expertizei, să fie formulate cu claritate, concis, fără confuzii sau exprimări generale. Întrebările trebuie formulate astfel încât atât organul judiciar, cât și expertul, să le dea același înțeles. În cazul în care întrebările lasă loc interpretărilor, expertul poate să solicite organului judiciar lămuriri suplimentare.

Asigurarea calității materialelor trimise spre expertiză este o cerință esențială pentru obținerea unor rezultate corecte prin administrarea acestui mijloc de probă. Pentru începerea examinărilor expertul trebuie să aibă la dispoziție atât urmele, mijloacele de probă, cât și modelele de comparație, impresiunile sau obiectele presupuse a fi format urmele la fața locului. Fiecare dintre ele va purta mențiunea “litigiu” sau “comparație”. Toate materialele supuse examinării trebuie să aibă proveniența cunoscută cu certitudine. De asemenea, materialele trebuie să fie de bună calitate și să conțină suficiente elemente caracteristice pe baza cărora să se poată face indentificarea.

4. Tactica efectuării expertizelor criminalistice

Pentru efectuarea expertizei propriu-zise se parcurg trei etape principale :

- *Cunoașterea obiectului expertizei.* În această primă etapă se procedează la studierea actului de dispunere a expertizei și a materialelor transmise pentru a fi examinate, cu scopul de a se vedea dacă corespund din punct de vedere calitativ, dacă au fost ambalate și transportate corect. În cazul unor nelămuriri, expertul are posibilitatea de a solicita clarificări.
- *Examinarea separată.* În cea de a doua etapă atât urmele cât și obiectele în litigiu sunt examinate pentru identificarea particularităților sau caracteristicilor, urmate de fixare prin fotografiere. Se obțin modele tip de comparație cu obiectele suspecte și se derulează experimente pentru verificarea posibilităților de creare a urmelor în condițiile în care a fost săvârșită fapta.
- *Examinarea comparativă.* În această etapă se compară caracteristicile reflectate sau conținute în urma ridicată de la fața locului, cu caracteristicile modelelor de comparație. Pentru comparație se folosesc procedee precum: confruntarea, juxtapunerea, suprapunerea a două imagini.

În urma examinării expertul trebuie să explice coincidența sau divergența caracteristicilor care conduc la identificare sau exclud obiectul din sfera cercetării, precum și eventualele modificări apărute în forma sau conținutul obiectului care a creat urma.

După finalizarea examinării, expertul întocmește un raport de expertiză criminalistică în care prezintă rezultatele investigației științifice. Conform art. 178 C.pr. pen., raportul trebuie să cuprindă trei părți:

- a) *Partea introductivă,* în care se menționează organul judiciar care a dispus efectuarea expertizei, și data dispunerii, numele și prenumele expertului, data și locul unde s-a desfășurat examinarea, data întocmirii raportului de expertiză, obiectul acesteia și întrebările formulate de către organul judiciar la care trebuia să răspundă expertul, materialul care a fost pus la dispoziția expertului pentru efectuarea expertizei, precum și dacă părțile care au participat la aceasta au dat explicații în cursul expertizei.
- b) *Partea expozitivă,* cuprinde descrierea în amănunt a tuturor operațiunilor, a mijloacelor și metodelor tehnico-științifice folosite în efectuarea expertizei, obiecțiile sau explicațiile părților, analiza acestor obiecții ori explicații în lumina celor constatate de expert.

- c) *Concluziile*, cuprind răspunsurile la întrebările formulate de către organul judiciar, și părerea expertului asupra obiectului expertizei.

Raportul va cuprinde schițe, fotografii și planșe pentru ilustrarea aspectelor importante ale examinării.

În executarea expertizei, expertul va respecta prevederile legale, va aplica metodele cele mai moderne și adecvate pentru examinare, va efectua o cercetare completă și riguroasă a întregului material, limitându-se la sarcinile indicate în actul de dispunere a expertizei, și în cele din urmă va fundamenta științific rezultatele cercetării și concordanța între constatările făcute pe parcursul examinării și concluziile raportului.

În funcție de rezultatele la care a condus examinarea, concluziile formulate de expert pot fi:

- *Concluzii de certitudine*, pozitive sau negative. Acestea sunt răspunsuri categorice cu privire la întrebări, care stabilesc identitatea sau nonidentitatea unei persoane, obiect, ș.a.
- *Concluzii de probabilitate*, atunci când rezultatele sunt, din diferite cauze, incerte, cum ar fi de exemplu insuficiența elementelor caracteristice ale materialului prezentat pentru examinare, sau limitele posibilităților tehnico-științifice de analiză.
- *Concluzii de imposibilitate*, în situația când nu se poate formula o concluzie datorită modului defectuos de revelare, ridicare, ambalare sau transport a urmelor ori corpurilor delictuale de la fața locului, sau a calității nesatisfăcătoare a elementelor caracteristice de identificare a obiectelor examinate, sau datorită lipsei mijloacelor științifice necesare pentru investigare.

5. Aprecierea și valorificarea concluziilor expertizei

Aprecierea raportului de expertiză parcurge două etape:

- a. *Verificarea respectării prevederilor legale referitoare la expertiză*. Se verifică dacă au fost îndeplinite condițiile legale de numire a expertului, modul în care au fost formulate răspunsurile, dacă s-a respectat procedura citării părților și dacă s-au dat lămuririle necesare, precum și dacă raportul respectă condițiile de formă.
- b. *Verificarea conținutului științific al raportului de expertiză*. Este verificată respectarea condițiilor de fond ale raportului de expertiză, modul în care a fost folosit întregul material dat spre examinare și dacă s-au respectat normele de calitate în desfășurarea expertizei.

Valorificarea concluziilor expertizelor este momentul în care se apreciază ponderea pe care o probă o poate avea în clarificarea unor situații de fapt și în derularea investigației. Dintre concluziile rapoartelor de expertiză, cele de certitudine au valoarea cea mai mare în constatarea existenței sau inexistenței unei infracțiuni, ori în identificarea autorului ei. În ceea ce privește concluziile de probabilitate și concluziile de imposibilitate, este necesară acordarea unei atenții deosebite în interpretarea acestora.

6.4. Rezumat

Cercetarea locului faptei este acel procedeu probatoriu prin care debutează activitatea de investigare a unor fapte de pericolozitate deosebită, pentru care organul judiciar se deplasează la locul faptei pentru a descoperi, fixa și ridica urmele infracțiunii, pentru a stabili poziția și starea mijloacelor materiale de probă și pentru a analiza împrejurările în care s-a săvârșit infracțiunea.

Cercetarea locului faptei se realizează în două faze: statică și dinamică.

Cercetarea în faza statică. Faza statică este faza inițială a activităților desfășurate la locul faptei, de către echipa de cercetare competentă. În această fază se caută și se observă urmele infracțiunii, obiectele purtătoare de urme, se execută fotografii, se fac măsurători, se adună informații, toate acestea însă fără atingerea sau modificarea poziției obiectelor din câmpul infracțional.

Cercetarea în faza dinamică. În faza dinamică participă întreaga echipă de cercetare, care are rolul de a investiga în amănunt locul faptei, a tuturor elementelor prezente, implicate în activitatea infracțională, folosind în acest sens toate mijloacele tehnico-științifice criminalistice pe care le are la dispoziție.

Constatarea este unul dintre mijloacele de probă prevăzute în art. 172 Cod procedură penală și are un caracter de urgență.

Expertiza este un mijloc de probă prevăzut de Codul de procedură penală, în cadrul căruia expertul folosește mijloace tehnico-științifice pentru clarificarea unor fapte pentru care sunt necesare cunoștințe specializate.

6.5. Test de evaluare/autoevaluare

Aspecte de aprofundat

- Obiectivele cercetării la fața locului
- Cadrul tactic general al cercetării la fața locului
- Măsuri preliminare cercetării la fața locului
- Regulile tactice specifice cercetării
- Fixarea rezultatelor cercetării la fața locului
- Diferențieri procesual penale între constatarea tehnico-științifică și expertiza judiciară
- Tactica dispunerii constatărilor tehnico-științifice și a expertizelor criminalistice
- Tactica efectuării constatărilor tehnico-științifice și a expertizelor criminalistice
- Tactica evaluării și valorificării constatărilor tehnico-științifice și a expertizelor criminalistice

În cadrul întâlnirilor tutoriale, studenții vor fi îndrumați pentru clarificarea problemelor asupra cărora trebuie să se concentreze în însușirea materiei.

1.6. Bibliografie recomandată

- **Emilian Stancu**, *Tratat de criminalistica*, Editura Universul Juridic, 2016;
- **Văduva N., Văduva L.**, *Expertizele, constatările tehnico-științifice și medicolegale, mijloace de probă în procesul penal*, Editura Terathopius, Craiova, 1997;
- **Colectiv**, *Procedura cercetării la fața locului în Poliția Română, Manual de bune practici*, Institutul de Criminalistică al Poliției Române București, 2007;
- **Buzăianu**, *Expertiza tehnică judiciară și extrajudiciară*, Editura Nomina Lex, București, 2000.

Unitatea de învățare VII.

1.1. Introducere

În vederea aflării adevărului cu privire la o faptă și împrejurările în care a fost săvârșită, organele judiciare desfășoară o investigație științifică, cu respectarea procedeeleor tactice, într-un mod organizat, printr-o planificare judicioasă.

Activitatea de probațiune relevă importanța și utilitatea declarațiilor martorilor, dar și a persoanei vătămate, ca participanți la procesul penal. Audierea acestor persoane trebuie să se desfășoare în limitele prevăzute de lege, cu respectarea unor reguli tactice criminalistice.

1.2. Competențe

După parcurgerea acestui curs, studentul va fi capabil să:

- ✓ Identifice principiile organizării urmăririi penale;
- ✓ Descrie structura și conținutul planului de urmărire penală;
- ✓ Rezume cauzele relativității probei testimoniale;
- ✓ Identifice factorii care distorsionează receptia senzorială a martorului și a victimei;
- ✓ Dezvolte particularitățile psihologiei persoanei vătămate.

1.3. Conținutul unității de învățare

Capitolul I. Organizarea anchetei penale

5. Principiile organizării urmăririi penale
6. Structura și conținutul planului de urmărire penală
7. Versiunile de urmărire penală

Capitolul II. Tactica ascultării martorilor

1. Reglementare procesual penală, valoare probantă a declarațiilor.
2. Procesul psihologic de formare a declarațiilor martorilor
3. Reguli tactice aplicate în ascultarea martorilor
4. Particularități tactice aplicate în ascultarea martorilor minori și a altor categorii de martori
5. Consemnarea declarațiilor martorilor, alte metode tehnice de fixare.

Capitolul III. Tactica ascultării persoanei vătămate

1. Considerații privind reglementarea procesual penală.
2. Considerații privind psihologia persoanei vătămate și formarea declarațiilor sale.
3. Tactica audierii propriu-zise a persoanei vătămate

Durata medie de studiu individual

Timpul necesar parcurgerii unității de învățare este de 2-3 ore de studiu individual.

Capitolul I. Organizarea anchetei penale

1. Principiile organizării urmăririi penale

Planificarea organizării urmăririi penale trebuie să fie făcută cu respectarea regulilor fundamentale ale procesului penal și să se raporteze la principiile specifice criminalisticii.

Majoritatea autorilor consideră că există două reguli de bază ale planificării și anume individualitatea și dinamicitatea.

Principiul individualității. Fiecare faptă penală este unică, identică numai cu sine însăși, este irepetabilă. Chiar dacă modul de operare în cadrul unor infracțiuni este specific unui anume făptuitor, nu se pot aplica scheme de cercetare identice având în vedere faptul că, în afara făptuitorului și a modului de operare, toate celelalte elemente ale faptei sunt altele, începând cu victimele, condițiile de timp și de loc și martorii care au perceput fapta.

Principiul dinamismului trebuie privit sub două aspecte:

- Cercetările penale trebuie să se desfășoare *dinamic* și *prompt* în scopul creșterii eficienței urmăririi penale;
- Adaptarea permanentă a planului de urmărire penală la noile situații, la datele apărute pe parcursul desfășurării investigațiilor.

2. Structura și conținutul planului de urmărire penală

Sub raport tactic, principalele elemente constitutive ale planului de urmărire penală sunt versiunile, problemele ce trebuie rezolvate pentru fiecare versiune, activitățile desfășurate pentru rezolvarea acestor probleme, termenele de rezolvare și de verificare a versiunilor, precum și persoanele responsabile de soluționarea lor.

Planul de urmărire penală trebuie elaborat în formă scrisă și numai în momentul în care s-au strâns suficiente informații cu privire la faptă.

Pentru determinarea elementelor constitutive ale infracțiunii - identificarea făptuitorului și în cele din urmă probarea vinovăției sale - organul de urmărire penală trebuie să elaboreze un plan în cadrul căruia să se regăsească răspunsurile la ceea ce numim «*formula celor 7 întrebări*»:

- Ce faptă s-a comis și care este natura ei ?
- Unde s-a comis fapta ?
- Când a fost săvârșită?
- Cine este autorul faptei?
- Cum, în ce mod a fost săvârșită fapta?
- Cu ajutorul cui ?
- În ce scop a fost comisă ?

În practică s-a impus și «*formula celor 4 întrebări*». Aceasta delimitează mai clar conținutul infracțiunii, pornind de la elementele constitutive ale acesteia:

- Determinarea obiectului infracțiunii.
- Stabilirea laturii obiective a infracțiunii.
- Identificarea subiecților infracțiunii.
- Determinarea laturii subiective a infracțiunii.

3. Versiunile de urmărire penală

Versiunea de urmărire penală este o presupunere, o supoziție (ipoteză), elaborată pe baza unor date deținute într-un anumit moment al urmăririi penale, date prin care s-ar putea explica faptele și împrejurările unei cauze, ea urmând să facă obiectul verificării de către organul de urmărire penală. (Emilian Stancu)

În funcție de *obiectul și întinderea* versiunilor, acestea se clasifică în:

- *Versiunile principale*, care se referă la faptă, în ansamblul ei și/sau la elementele constitutive ale infracțiunii, privind latura obiectivă a infracțiunii (stabilirea locului, timpului și a modului în care a fost săvârșită fapta), latura subiectivă (forma vinovăției și scopul urmărit prin săvârșirea faptei), subiectul infracțiunii (urmele descoperite la fața locului, modul de operare, relatările martorilor ș.a.), și uneori obiectul infracțiunii, acesta fiind în majoritatea cazurilor cunoscut încă de la începutul cercetărilor.
- *Versiunile secundare* se referă la unele aspecte izolate ale faptei, unele dintre ele aparent fără legătură cu cauza. Acestea sunt elaborate și verificate înaintea celor principale cărora li se subordonează.

Tactica elaborării versiunilor de urmărire penală.

Pentru elaborarea versiunilor de urmărire penală este necesar să fie întrunite mai multe condiții :

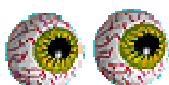
- Deținerea unui minim de date referitoare la faptă și a unor informații precise și concrete. Aceste informații sunt de natură procesuală, majoritatea avându-și originea în date provenite din cercetarea la locul faptei, în declarațiile martorilor, în expertize criminalistice și medico-legale, ș.a. Unele date pot să fie și de natură extraprocusuală, cum sunt zvonurile, sau acțiunile operative de urmărire, însă acestea nu pot constitui unica sursă pentru întemeierea unei versiuni.
- Organul de urmărire penală trebuie să aibă o pregătire multilaterală, complexă, experiență și intuiție. Sunt elemente fără de care organul de urmărire penală și magistrații nu pot aprecia în mod corect realitatea infracțională pentru stabilirea la timp și cât mai complet a faptelor comise.
- Pentru elaborarea versiunii se folosesc forme logice de raționament:
 - *Raționamentul deductiv* este o operație logică prin care se pornește de la premisele problemei pentru a se ajunge la o concluzie ce va servi la elaborarea versiunii. În acest tip de raționament se pornește de la general spre particular.
 - *Raționamentul inductiv* este o operație logică în care se pleacă de la elementele particulare ale cauzei pentru a se ajunge la aspectele esențiale. Este un raționament folosit mai ales în cazurile în care nu există suficiente date cu privire la faptă și făptuitor.

- *Raționamentul prin analogie* este o operație logică care are la bază asemănarea dintre două sau mai multe elemente caracteristice ale unui fapt cunoscut și cele ale unui fapt aflat în curs de cunoaștere. Raționamentele prin analogie sunt întotdeauna probabile, necesită prudență, iar concluziile lor au un caracter incert, ceea ce face să fie mai rar folosite.

Verificarea versiunilor de urmărire penală se face cu respectarea de reguli tactice:

- ▶ Verificarea concomitentă a tuturor versiunilor. Se face o verificare atentă, aprofundată, a fiecărei versiuni în parte, stabilindu-se cu precizie fiecare problemă ce trebuie clarificată, prin ce activități de urmărire penală, metode tehnice sau tactice criminalistice și de către cine.
- ▶ Stabilirea cu precizie și rezolvarea acelor probleme care sunt urgente și a căror amânare poate să împiedice aflarea adevărului.
- ▶ Studiarea fiecărei ipoteze și eliminarea lor numai în momentul în care se constată că acestea nu sunt conforme cu realitatea.

Planul de urmărire penală va avea o formă scrisă, în care vor fi trecute problemele de clarificat și răspunsul la acestea, termenul și persoana care se ocupă de soluționare, precum și activitățile ce se întreprind pentru clarificarea problemelor.

Capitolul II. **Tactica ascultării martorilor**

1. Reglementare procesual penală, valoare probantă a declarațiilor.

Martorul este persoana fizică care a dobândit prin propriile simțuri, înaintea desfășurării procesului penal, cunoștințe despre o faptă sau o împrejurare de natură să servească la aflarea adevărului într-o cauză. Pentru dobândirea calității procesuale de martor este necesar să fie îndeplinite, cumulativ, trei condiții:

- ▶ să existe un proces în curs de desfășurare;
- ▶ să existe o persoană fizică care are cunoștință despre cauză și poate contribui la aflarea adevărului;
- ▶ persoana fizică să fie ascultată de organele judiciare.

Întrucât nimeni nu poate fi martor în propria cauză, calitatea de parte este incompatibilă cu aceea de martor. Dacă persoana vătămată nu se constituie parte vătămată sau parte civilă, poate dobândi calitatea de martor.

Sunt exceptate de la obligația de a depune ca martor persoanele care, deși au cunoștință despre faptă, sunt obligate să respecte secretul profesional, și persoanele scutite de obligația depunerii mărturiei și anume soțul și rudele apropiate ale suspectului sau inculpatului.

Martorii sunt protejați prin lege împotriva oricăror violențe sau amenințări prin care ar fi constrânși să dea declarații. Totodată, atunci când martorul se teme pentru viața, integritatea corporală sau libertatea sa, ca urmare a depunerii mărturiei în proces, statul are obligația să îl protejeze în funcție de gravitatea riscului în care se află.

Conform principiului liberei aprecieri a probelor, organele judiciare au obligația de a aprecia declarațiile martorilor și de a trage o concluzie corectă asupra veridicității acestora. Autorii de specialitate au avansat ideea relativității depoziției martorilor, fără a avea în vedere reaua credință a acestora, ci ținând cont doar de existența unor factori obiectivi care afectează percepția faptelor de către aceștia.

Principalele cauze ale relativității mărturiei sunt:

- ▶ imperfecțiunea organelor de simț care afectează atât percepția cât și memoria;
- ▶ particularitățile generale ale psihicului, cum sunt subiectivismul și selectivitatea psihică ;
- ▶ convingerea organului judiciar că declarația martorului nu este o reproducere fidelă a evenimentelor la care a asistat;
- ▶ particularitățile psihologice ale organului judiciar, care au consecințe în planul ascultării și evaluării declarațiilor

2. Procesul psihologic de formare a declarațiilor martorilor

Din perspectiva psihologiei judiciare, *mărturia* este rezultatul unui proces de observare și memorare involuntară a unui fapt juridic, urmat de reproducerea acestuia, într-o formă orală sau scrisă, în fața organelor de urmărire penală sau a instanțelor de judecată (Emilian Stancu).

Procesul de cunoaștere a realității obiective este structurat în patru faze: recepția informațiilor, prelucrarea lor logică, memorarea și reactivarea informațiilor.

Recepția informațiilor. Recepția senzorială este realizată prin *senzații* și *percepții*.

- ▶ *Senzația* se naște în funcție de intensitatea stimulilor care acționează asupra analizatorului, respectiv asupra sistemului percepției umane. Pentru ca un stimul să provoace senzația, trebuie să atingă un prag minim. Aceste praguri variază de la o persoană la alta. Cu cât sensibilitatea analizatorului este mai mare, cu atât stimulii care provoacă senzația sunt mai puțin intenși. În derularea ascultării martorului, organul judiciar trebuie să aprecieze care este limita posibilităților de percepție a acestuia.
- ▶ *Percepția este un act de organizare a senzațiilor.* Martorii receptează informațiile deferit, în funcție de diferiți factori precum interesul, experiența, educația, profesia, ș.a.. Totodată, limitele posibilităților de percepție sunt determinate de calitatea organelor de recepție și de starea de sănătate generală a organismului.

Factorii de bruij ai recepției senzoriale sunt:

- ▶ Structuri și configurații (Gestalt) care permit oamenilor să perceapă întregul înaintea părților componente. Aceste elemente componente ale întregului sunt sesizate divers, mai alert sau mai lent, în funcție de fiecare persoană în parte.
- ▶ Constanța percepției este fenomenul care permite corectarea imaginii percepute.
- ▶ Fenomenul de iluzie este deformarea subiectivă a realității, percepția eronată de tip optico-geometric, dimensional, ș.a.
- ▶ Fenomenul de expectanță face ca analizatorul să recepționeze numai în prezența anumitor stimuli.
- ▶ Efectul « halo » este un fenomen care determină extinderea unui detaliu asupra întregului.

Din perspectiva criminalistică, factorii care distorsionează (bruiază) recepția senzorială a martorilor sunt de natură obiectivă sau subiectivă. Pentru stabilirea corectă a calității recepției martorului cu privire la condițiile și împrejurările în care s-a comis o faptă, este necesar ca încă de la începutul ascultării să se țină cont de factorii capabili să influențeze procesul de percepție.

Factorii de natură obiectivă sunt: vizibilitatea, audibilitatea, durata percepției și disimularea înfățișării.

Factorii de natură subiectivă sunt: calitatea organelor de simț, personalitatea și gradul de instruire a individului, vârsta și inteligența, temperamentul și gradul de mobilitate al proceselor de gândire, stările de oboseală, stările afective, atenția (voluntară sau involuntară) și tipul perceptiv (analitic sau sintetic).

Prelucrarea informațiilor este etapa de decodare a informațiilor recepționate senzorial. În cadrul prelucrării, informațiile sunt completate cu posibile goluri în percepție. Factorii cei mai importanți în prelucrarea informațiilor sunt experiența de viață a martorului, gradul de cultură, profesia, capacitatea de a aprecia elemente precum spațiul, timpul sau viteza, semnificația celor percepute.

Organul judiciar trebuie să testeze capacitatea de recepție a celui ascultat, aprecierea de către acesta a spațiului, a dimensiunilor unor obiecte, localizarea în timp a unui eveniment, aprecierea duratei unei acțiuni, aprecierea vitezei, a mișcării în general.

Stocarea memorială este un proces dinamic desfășurat în funcție de personalitatea fiecărui individ și presupune desfășurarea în trei etape succesive: *achiziția, reținerea și reactivarea*. Factorii care condiționează procesul memorizării sunt: rapiditatea și durata stocării memoriale, tipul de memorie a martorului (vizuală, auditivă, afectivă, mecanică sau logică, voluntară sau involuntară) și uitarea (determinată de timpul scurs din momentul recepției, interesul pentru cele percepute, temperamentul martorului, afecțiuni ale memoriei, stare afectivă).

Reactivarea memorială este ultima etapă a procesului de memorare, întâlnită sub forma *reproducerii* sau *recunoașterii*. Calitatea reproducerii depinde în mare măsură de calitatea percepției. Totodată, pentru obținerea unei mărturii, în cadrul căreia să fie prezentate cât mai fidel faptele și împrejurările percepute, este necesar ca organul judiciar să asigure unele condiții pentru ascultare, astfel încât martorul să nu fie inhibat, să fie reduse emoțiile firești depunerii mărturiei, și să se aibă în vedere personalitate acestuia, temperamentul, gradul de cultură, vârsta, ș.a.

Recunoașterea este un proces psihic, în cadrul căruia se face compararea a ceea ce a fost perceput anterior, cu ceva care este perceput în momentul audierii. Este o formă de reactivare memorială întâlnită în special în cazul recunoașterii de persoane sau obiecte.

3. Reguli tactice aplicate în ascultarea martorilor

În vederea desfășurării procesului de ascultare a martorului se procedează mai întâi la pregătirea ascultării prin :

- ▶ *studierea dosarului* în cauză, atât pentru cunoașterea în amănunt a tuturor aspectelor, cât și pentru stabilirea faptelor și împrejurărilor care pot fi clarificate pe baza declarațiilor martorilor.
- ▶ *stabilirea martorilor* care pot fi audiați, și în primul rând a împrejurării în care aceste persoane au calitatea de martori, precum și a faptului dacă au perceput fapta în mod direct sau

indirect. Selectarea martorilor se face în baza calității datelor pe care le dețin, a personalității lor, a poziției față de faptă, a naturii relațiilor dintre aceștia și făptuitor sau victimă.

- *cunoașterea personalității martorilor* presupune obținerea de date cu privire la profilul psihologic, la pregătirea și profesia acestora.

Martorii vor fi ascultați: în funcție de natura relațiilor dintre ei și părțile din proces; martorii principali vor fi ascultați înaintea martorilor indirecti; ascultarea martorilor se va face fie înainte, fie după ascultarea suspectului sau a persoanei vătămate.

Momentul și locul ascultării, în cazul în care există mai mulți martori, se va face la ore diferite, astfel încât să se evite întâlnirea acestora în sediul sau înafara sediului organului judiciar. Totodată, în alegerea momentului și locului ascultării, trebuie avut în vedere programul de activitate și profesia persoanei. Este recomandabil ca audierile să nu se facă în sediile persoanelor juridice, ale instituțiilor, ș.a.

Pentru audiere se întocmește un plan în care sunt incluse problemele de clarificat, datele desprinse din materialul aflat la dosar, întrebările și ordinea adresării lor. Planul va avea atașate, dacă se consideră necesar, pentru lămurirea unor împrejurări, înscrisuri, fotografii, mijloace materiale de probă.

Ascultarea propriu-zisă a unui martor parcurge trei etape principale :

- Etapa identificării martorului constă în depunerea jurământului, declararea datelor personale, respectiv numele, prenumele, etatea, domiciliul, ocupația, dacă este soț sau rudă apropiată cu vreuna dintre părți și în ce raporturi este cu acestea, precum și dacă a suferit vreo pagubă ca urmare a producerii infracțiunii. Martorului i se pune în vedere că în cazul în care nu va spune adevărul, săvârșește infracțiunea de mărturie mincinoasă. Pentru ascultare se crează un climat caracterizat de seriozitate, psihologic favorabil declarațiilor sincere, prin discuții libere, afișarea unei atitudini calme, încurajatoare, menținute pe întreaga perioadă a ascultării, evitându-se sfidarea și aroganța.
- În etapa relatării libere se aduc la cunoștința martorului, obiectul cauzei, faptele și împrejurările pentru dovedirea cărora a fost propus ca martor. În această etapă martorul are posibilitatea să prezinte faptele așa cum le-a perceput și memorat, fără a fi întrerupt de către organul judiciar. Acesta din urmă va evita manifestarea oricărui gest, reacție sau expresie, va ajuta martorul fără însă a-l sugestiona, va interveni atunci când acesta se pierde în amănunte care nu fac obiectul cauzei, solicitând concentrarea asupra subiectului și își va nota aspectele semnificative, contrazicerile, neconcordanțele, etc.
- Etapa formulării de întrebări, de ascultare a răspunsurilor date de martor, nu are caracter obligatoriu. Aceasta se desfășoară numai atunci când declarațiile făcute de martor în faza relatării libere nu sunt complete și clare, organul judiciar fiind nevoit să intervină cu întrebări pentru verificarea sau clarificarea relatărilor martorului. Deseori, din relatarea martorului se observă denaturarea realității fie prin adăugarea sau exagerarea unor fapte și/sau omisiunea altora, fie prin substituirea unor persoane sau obiecte, ori prin modificarea unor detalii de timp sau spațiu sau chiar de succesiune a evenimentelor. Pentru înlăturarea acestor denaturări organul judiciar va trebui să intervină cu întrebări de completare, de precizare, ajutoare și/sau de control. Întrebările formulate trebuie să fie clare, precise și concise, să vizeze strict faptele percepute de martor, să nu sugereze răspunsul și să nu conțină elemente de intimidare. Raportat la gradul lor de sugestibilitate, întrebările pot fi: întrebări determinative, deschise (care nu conțin elemente de sugestibilitate – « cum era îmbrăcat făptuitorul ? »), întrebări incomplet sau complet disjunctive, închis (conțin elemente de sugestie – « victima avea sau

nu geantă ?»), și întrebări implicative sau ipotetice (conțin grad mare de sugestibilitate – « Arma era în mâna dreaptă sau stângă ? »).

În ascultarea răspunsurilor la întrebări, organul judiciar trebuie să asculte cu atenție și seriozitate, să nu reacționeze imediat și să nu-și manifeste surprindere sau nemulțumirea.

Verificarea declarațiilor se face pe baza altor probe sau date existente la dosar, prin reformularea întrebărilor, confruntări, sau reconstituiri.

Aprecierea declarațiilor presupune compararea faptelor stabilite inclusiv prin intermediul martorilor, și studierea calității surselor din care provin datele.

4. Particularități tactice aplicate în ascultarea martorilor minori și a altor categorii de martori

Ascultarea martorilor minori. Persoana care nu a împlinit vârsta de 18 ani, poate fi ascultată ca martor. Până la vârsta de 14 ani, ascultarea minorului se face în prezența unuia dintre părinți ori a tutorelui, sau a persoanei căreia îi este încredințat spre creștere și educare.

În vederea ascultării minorului, acesta trebuie să fie cunoscut cât mai bine, obținându-se date cu privire la familie, dezvoltare intelectuală, situația la învățătură, pasiuni, cerc de prieteni, ș.a. Aceleași date vor fi obținute și cu privire la persoana care asistă minorul sub 14 ani.

Ascultarea se va face într-un termen cât mai scurt, astfel încât minorul să nu fie influențat în declarațiile sale. Locul ascultării poate fi sediul organului judiciar, sau un loc din mediul minorului (școala, cămin).

Ascultarea începe prin identificarea minorului. Organul judiciar va încerca să cunoască nivelul intelectual și cunoștințele minorului, manifestându-se cu blândețe, încrezător și prietenos.

În faza relatării libere, minorul este ascultat fără a fi întrerupt sau bruscat, chiar dacă nu vor fi obținute multe date de calitate. Faza adresării de întrebări este cea mai importantă în cazul ascultării minorilor. Întrebările vor fi formulate într-un limbaj accesibil minorului, clare, lipsite de sugestie, astfel încât acesta să înțeleagă ce i se cere. Ascultarea se va face fără întreruperi, fără gesturi de aprobare sau dezaprobare.

Regulile tactice de ascultare a minorilor sunt specifice fiecărui stadiu al dezvoltării lui psihosomatice :

- ▶ Perioada între 1 și 3 ani, nu prezintă interes pentru cercetarea judiciară.
- ▶ Perioada preșcolară, de la 3 la 6 ani se caracterizează prin instabilitate și percepție inegală a spațiului și timpului.
- ▶ Perioada școlară, de la 6 la 10 ani, se caracterizează printr-o creștere a funcțiilor cognitive, percepția spațiului și a timpului se îmbunătățește sensibil.
- ▶ Perioada școlară, mijlocie, sau a pubertății, de la 10 la 14 ani, se caracterizează prin modificări biologice, reflectate și la nivelul psihicului prin conduită contradictorie, atracție spre fapte senzaționale, dispoziție de a exagera.
- ▶ Perioada adolescenței, de la 14 la 18 ani, se caracterizează prin dezvoltarea sensibilității, a spiritului de observație.

Ascultarea vârstnicilor. Procesul de îmbătrânire devine evident după vârsta de 65 de ani, și se accentuează după 70-75 de ani, limitele acestea însă diferă de la o persoană la alta. Pe

măsura înaintării în vârstă se constată o scădere a posibilităților de recepție senzorială, îndeosebi cea vizuală și auditivă, apare sindromul de depersonalizare, însoțit de isterie, ipohondrie, frustrare, egoism, irascibilitate, dorință de răzbunare. Pentru ascultarea martorilor vârstnici trebuie stabilit cu atenție contactul psihologic, printr-o atitudine serioasă, politicoasă și respectuoasă. Din punct de vedere tactic, ascultarea persoanelor vârstnice se apropie de aceea a minorilor, având însă un caracter mai complex.

Ascultarea unor martori cu handicap. Ascultarea martorilor *surdo-muți* se face având în vedere nivelul dezvoltării lor psihice intelectuale. Relatarea martorului vizează aspectele pe care le-a perceput vizual, inclusiv conținutul unor dialoguri recepționate de acesta prin citirea mișcării buzelor persoanelor participante la acțiunea infracțională.

Ascultarea martorilor *nevăzători* este importantă în special pentru că aceștia au un simț tactil foarte dezvoltat și o acuitate auditivă foarte mare, care le permite să recunoască persoanele după voce și să identifice zgomotele produse în jurul lor.

Ascultarea persoanelor cu tulburări psihice se va face cu multă prudență, în prezența unui specialist și numai dacă se consideră că este absolut necesar. În aprecierea declarației martorului se va avea în vedere posibilitatea apariției unor denaturări determinate de starea psiho-patologică a acestuia.

Ascultarea persoanelor care nu cunosc limba română se face cu ajutorul unui interpret. Se vor avea în vedere: nivelul de dezvoltare psihică și intelectuală, profesia, zona de proveniență, tipul de educație, particularitățile sistemului judiciar din țara din care provine. Obligațiile interpretului sunt asemănătoare cu cele ale martorului. El trebuie să traducă fidel și corect întreaga declarație, întrebările și răspunsurile, și să păstreze secretul datelor de care a luat cunoștință cu ocazia ascultării martorului.

5. Consemnarea declarațiilor martorilor, alte metode tehnice de fixare.

Declarațiile martorilor se consemnează în scris, acesta fiind, conform prevederilor procesuale, principalul mijloc de fixare a rezultatelor ascultării. Declarația poate fi scrisă la mașina de scris, sau poate fi scrisă de martor, după declarația sa verbală, atrăgându-i-se atenția să răspundă la toate problemele care fac obiectul declarației.

Declarațiile se fixează pe bandă magnetică sau videomagnetică și pot servi ca mijloc de probă alături de declarația scrisă.

Capitolul III.

Tactica ascultării persoanei vătămate

1. Considerații privind reglementarea procesual penală.

Persoanele constituite ca părți în procesul penal vor depune declarații potrivit calității procesuale pe care o au, calitatea de martor fiind incompatibilă cu aceea de martor, întrucât nimeni nu poate fi martor în propria cauză.

În cazul în care persoana vătămată nu dorește să participe la procesul penal ca parte vătămată, sau ca parte civilă, aceasta va putea fi ascultată ca martor. Persoana vătămată are posibilitatea recuperării prejudiciului material și moral, în cadrul procesului penal, prin exercitarea acțiunii civile, în calitate de parte civilă. Dacă însă după ce s-a constituit parte civilă,

a renunțat la despăgubiri, dar a continuat să participe în proces ca parte vătămată, nu poate fi ascultată ca martor.

Partea vătămată, ca și partea civilă și partea responsabilă civilmente, sunt subiecți principali ai cauzei penale au cunoștință despre faptă și făptuitor, motiv pentru care declarațiile acestora se numără printre mijloacele de probă. Aceste declarații sunt de natură să contribuie la stabilirea adevărului cu privire la existența ori inexistența infracțiunii, la persoana autorului infracțiunii, a modului în care a săvârșit infracțiunea, la prejudiciul produs. O condiție prealabilă efectuării ascultării este dobândirea calității procesuale de parte vătămată.

Ascultarea persoanei vătămate în calitate de martor se face cu respectarea prevederilor privind ascultarea martorilor. Persoana vătămată beneficiază totodată de instituția protecției martorilor, dacă aceasta se teme pentru viața, integritatea corporală sau libertatea sa, ca urmare a mărturiei depuse în proces.

În aprecierea declarațiilor persoanei vătămate se au în vedere interesul acesteia ca făptuitorul să fie aspru pedepsit, fapt pentru care acestea vor fi valorificate numai în măsura în care pot fi coroborate cu alte probe existente în cauză.

Măsura ascultării persoanei vătămate se dispune atât în faza de urmărire penală, cât și în faza de judecată.

2. Considerații privind psihologia persoanei vătămate și formarea declarațiilor sale.

În momentul în care este supusă unei agresiuni, victima percepe alături de senzații auditive sau vizuale și senzații de durere, precum și senzații olfactive și gustative. În declarații, victima trebuie să redea cuvinte, expresii, termeni, modul de a vorbi al agresorului și să descrie unele fenomene sonore.

Factorii de distorsiune a recepției senzoriale a victimei pot fi obiectivi și subiectivi. Factorii de natură *obiectivă* sunt: condițiile de iluminare, condițiile meteorologice, distanța mare și diversele obstacole, existența unor surse sonore adiacente sau perturbatoare, durata percepției, disimularea înfățișării și complexitatea fenomenului perceput.

Factorii de natură *subiectivă* sunt: calitatea organelor de simț, vârsta și sexul persoanei vătămate, personalitate și gradul ei de instruire, temperamentul și gradul de mobilitate al proceselor de gândire, stările de oboseală, stările afective, și atenția.

Prelucrarea și decodificarea informațiilor percepute de persoana vătămată presupune luarea în calcul a unor factori de bruij cum sunt :

- ▶ *Aprecierea dimensiunilor.* Persoana vătămată are tendința de a supraestima dimensiunile obiectelor mici și de a subestima dimensiunile obiectelor mari.
- ▶ *Aprecierea timpului.* Persoana vătămată are tendința de a supraaprecia atât duratele scurte cât și duratele lungi de timp. Totodată percepția timpului este influențată de starea afectivă din momentul agresiunii.
- ▶ *Aprecierea mișcării.* Evaluarea vitezei de mișcare a obiectelor este influențată de distanța dintre obiect și subiect.

Persoana vătămată care receptează și fixează faptele mai lent, ca avea o percepție lacunară și o memorie similară percepției. Dacă memorarea se produce ușor, persoana va putea să facă o depoziție exactă.

Reactivarea memorială, ca ultimă etapă a procesului de memorare este întâlnită fie sub forma reproducerii (actualizarea informațiilor achiziționate), fie sub forma recunoașterii (modalitatea de comunicare a informațiilor).

3. *Tactica audierii propriu-zise a persoanei vătămate*

În vederea desfășurării procesului de ascultare a persoanei vătămate, se procedează mai întâi la pregătirea ascultării prin :

- ▶ Studiarea materialului cauzei pentru stabilirea persoanelor care vor fi ascultate și care pot avea calitatea procesuală de parte vătămată, parte civilă sau de parte responsabilă civilmente.
- ▶ Cunoașterea persoanelor care urmează a fi ascultate, adunarea de informații cu privire la identitatea, profesia, locul de muncă, natura relațiilor cu făptuitorul.
- ▶ Întocmirea planului de ascultare, dacă este necesar, vizează problemele care trebuie clarificate prin ascultarea persoanei vătămate, materialul probator care ar putea fi folosit în timpul ascultării.

Ascultarea în faza relatării libere presupune :

- Verificarea identității persoanei ce urmează a fi ascultată. Organul judiciar are obligația de a aduce la cunoștința persoanei faptul că aceasta are posibilitatea de a se constitui ca parte vătămată, parte civilă în proces, de a renunța la acest drept și de a fi ascultată în calitate de martor.
- Relatarea liberă începe prin adresarea unor întrebări generale prin care se dă posibilitatea persoanei vătămate să declare ceea ce știe despre faptă și despre împrejurările în care aceasta s-a produs. Ascultarea se va face cu calm și răbdare, evitându-se reacțiile de orice fel.

În ultima fază a audierii se formulează întrebări :

- ▶ De completare atunci când persoana relatează mai puțin decât știe.
- ▶ De precizare necesare pentru clarificarea unor detalii.
- ▶ Ajutătoare necesare pentru reactivarea memoriei și înlăturarea denaturărilor.
- ▶ De control, formulate pentru verificarea exactității și veridicității unor afirmații.

Verificarea declarațiilor persoanei vătămate se face prin compararea acestora cu alte mijloace de probă administrate în cauză și prin efectuarea altor activități de urmărire penală cum sunt expertizele, reconstituirile, confruntările, ș.a. Analiza declarațiilor se efectuează în cadrul examinării și aprecierii întregului probatoriu.

7.4. Rezumat

Pentru determinarea elementelor constitutive ale infracțiunii - identificarea făptuitorului și în cele din urmă probarea vinovăției sale - organul de urmărire penală trebuie să elaboreze un plan în cadrul căruia să se regăsească răspunsurile la ceea ce numim « *formula celor 7 întrebări* ».

Martorii vor fi ascultați: în funcție de natura relațiilor dintre ei și părțile din proces; martorii principali vor fi ascultați înaintea martorilor indirecti; ascultarea martorilor se va face fie înainte, fie după ascultarea suspectului sau a persoanei vătămate.

Ascultarea persoanei vătămate în calitate de martor se face cu respectarea prevederilor privind ascultarea martorilor.

7.5. Test de evaluare/autoevaluare

Aspecte de aprofundat

- Principiile organizării urmăririi penale
- Structura și conținutul planului de urmărire penală
- Versiunile de urmărire penală și clasificarea acestora
- Tactica elaborării versiunilor de urmărire penală.
- Cauzele relativității probei testimoniale
- Recepția senzorială a martorilor; factorii care distorsionează recepția senzorială
- Stocarea și reactivarea memorială
- Tactica pregătirii audierii martorilor
- Audierea martorilor în faza relatării liber
- Audierea martorilor în faza adresării de întrebări
- Verificarea și aprecierea declarațiilor martorilor
- Tactica audierii martorilor minori și a altor categorii de martori
- Consemnarea declarațiilor martorilor.
- Particularități ale psihologiei victimei.
- Factori de distorsiune a recepției senzoriale a victimei.
- Caracteristici ale formării declarațiilor persoanei vătămate.
- Tactica audierii propriu-zise a persoanei vătămate.

În cadrul întâlnirilor tutoriale, studenții vor fi îndrumați pentru clarificarea problemelor asupra cărora trebuie să se concentreze în însușirea materiei.

1.6. Bibliografie recomandată

- **Emilian Stancu**, *Tratat de criminalistica*, Editura Universul Juridic, 2016;
- **Buneci, Petre; Butoi, Ioana, Teodora**, *Martorul pe tărâmul justiției perspectiva procesual penală și psihologică*, Editura Pinguin Book, București, 2004;
- Coordonatori **Mona-Maria Pivniceru, Cătălin Luca**, Asociația Alternative Sociale Institutul Național Al Magistraturii, *Ghid de audiere a copilului în proceduri judiciare*, Editura Hamangiu, 2009.

Unitatea de învățare VIII.

1.1. Introducere

Declarațiile suspectului sau inculpatului sunt indispensabile activității procesuale, reprezintă un mijloc de probă important care servește la aflarea adevărului în cadrul procesului judiciar. Mărturisirea are o forță probantă condiționată, aceasta trebuind să fie coroborată cu celelalte probe existente în cauză, fiind acceptată în măsura în care este confirmată de întregul probatoriu.

Percheziția este actul procedural prin care este efectuată căutarea și ridicarea unor obiecte purtătoare de urme ale infracțiunii, a corpurilor delictive sau a înscrisurilor și care este importantă pentru soluționarea unei cauze penale.

1.2. Competențe

După parcurgerea acestui curs, studentul va fi capabil să :

- ✓ Explice psihologia suspectului sau inculpatului în momentul interogatoriului;
- ✓ Descrie regulile și procedeele tactice aplicate în ascultarea suspectului sau inculpatului;
- ✓ Stabilească indicatorii fiziologici de depistare a emoției și mijloacele folosite în acest scop;
- ✓ Descrie organizarea și desfășurarea testării la poligraf și valoarea probantă a rezultatelor obținute în urma testării;
- ✓ Dezvolte regulile tactice aplicate în efectuarea percheziției, confruntării, prezentării pentru recunoaștere și a reconstituirii;
- ✓ Explice aspectele privind psihologia percheziției și a prezentării pentru recunoaștere;
- ✓ Identifice particularităților privind efectuarea unor categorii de percheziții domiciliare și a percheziției corporale.

1.3. Conținutul unității de învățare

Capitolul I. Tactica ascultării suspectului sau ale inculpatului

1. Cadrul general al reglementării procesual penale
2. Reguli și procedee tactice aplicate în ascultarea suspectului sau a inculpatului
3. Modalități tehnico-tactice de depistare a comportamentului simulat
4. Testul Farwell Brain Fingerprinting (FBF)

Capitolul II. Reguli și procedee tactice aplicate în efectuarea unor acte de urmărire penală.

1. Tactica efectuării percheziției
2. Tactica efectuării confruntării
3. Tactica efectuării prezentării pentru recunoaștere
4. Tactica efectuării reconstituirii.

Durata medie de studiu individual

Timpul necesar parcurgerii unității de învățare este de 2-3 ore de studiu individual.

Capitolul I. **Tactica ascultării suspectului sau a inculpatului**

1. Cadrul general al reglementării procesual penale

Suspectul este persoana față de care se efectuează urmărirea penală și se numește astfel atât timp cât nu a fost pusă în mișcare acțiunea împotriva sa. Persoana împotriva căreia s-a pus în mișcare acțiunea penală este parte în procesul penal și se numește *inculpat*.

Declarațiile suspectului sau inculpatului constituie mijloace de probă prevăzute de lege, prin care persoana care cunoaște cel mai bine realitatea cauzei este ascultată și întrebată în legătură cu aceasta. Acest mijloc de probă are o dublă funcționalitate datorită faptului că, pe lângă elementele pe care le furnizează, necesare aflării adevărului, se constituie și ca modalitate prin care persoana acuzată își exercită dreptul la apărare.

Persoana acuzată nu este obligată să facă declarații, dar are dreptul să o facă dacă dorește, atât în faza efectuării actelor premergătoare, cât și în tot cursul procesului penal.

Întrucât în practică s-a dovedit că declarațiile suspectilor sau inculpaților nu sunt totdeauna confirmate de probe, în mod inevitabil susținerile lor sunt privite cu suspiciune, iar forța lor probantă este justificată numai în coroborare cu alte probe existente în cauză. Totodată, simpla recunoaștere a săvârșirii infracțiunii, nu poate fi luată în considerare dacă nu se coroborează cu fapte și împrejurări ce rezultă din ansamblul probelor administrate în cauză.

Mecanismele psihologice ale suspectului sau inculpatului se raportează la trei etape:

- ▶ Etapa postinfracțională în care făptuitorul marcat de tensiune psihică recurge la acțiuni ca:
 - Plecarea precipitată de la locul faptei ;
 - Distrugerea sau ascunderea unor mijloace materiale de probă ;
 - Disparația de la domiciliu ;
 - Crearea de alibiuri ;
 - Revenirea la locul faptei ;
 - Încercarea de ascundere a faptei.
- ▶ Momentul interogatorului în care trebuie identificate de către organele judiciare manifestările viscerale sau somatice ale suspectului sau inculpatului cum sunt:
 - Accelerarea și dereglarea ritmului respirației, dereglarea emisiei vocale și scăderea salivăției ;
 - Schimbări în presiunea sanguină ;
 - Crisparea și blocarea funcțiilor motorii ;
 - Schimbarea mimicii;
 - Modificarea timpului de reacție.

Încercările de simulare sau disimulare la care suspectul sau inculpatul apelează cel mai frecvent sunt:

- Tăcerea sau refuzul de face declarații, sau de a recunoaște faptele care i se impută ;
- Motivarea imposibilității de ași aduce aminte ;
- Motivarea faptei prin « momente de rătăcire » ;
- Incercări de sinucidere sau de automutilare ;
- Prezentarea de alibiuri inventate.

Rezultatele activității de audiere depind în mare măsură de personalitatea magistratului. Acesta trebuie să aibă un control riguros asupra anumitor trăsături ale personalității sale, care pe parcursul cercetărilor ar putea să influențeze în mod negativ. Conform analizelor psihologice, succesul poate depinde de efectul « Galatea » (consecința încrederii în sine, a depășirii propriilor limite) sau de efectul « Pygmalion » (consecința echilibrului între așteptările pe care le avem de la alții și pe care alții le au de la noi).

2. Reguli și procedee tactice aplicate în ascultarea suspectului sau a inculpatului

În vederea ascultării suspectului sau inculpatului este necesară o organizare riguroasă a acestei activități prin:

- Studiarea materialelor sau datelor existente în cauză pentru cunoașterea datelor referitoare la modul și împrejurările în care s-a săvârșit actul infracțional, la probele existente la dosarul cauzei, la ceilalți participanți, victimă, martori, sau orice alte date care urmează să fie detaliate de suspect sau inculpat.
- Cunoașterea personalității suspectului sau inculpatului este o cerință tactică necesară pentru conturarea ulterioară a laturii subiective a infracțiunii. Dintre elementele de natură să definească personalitatea unui individ menționăm:
 - Trăsăturile psihice ale personalității, respectiv caracterul, temperamentul și aptitudinile;
 - Factorii care au influențat evoluția somato-psihică și socială a suspectului sau inculpatului, respectiv, mediul în care s-a format, cercul de prieteni, nivelul de inteligență, sau eventualele antecedente penale.
- Organizarea modului de desfășurare a ascultării presupune :
 - Stabilirea problemelor care trebuie clarificate prin ascultare ;
 - Stabilirea datelor care trebuie verificate ;
 - Pregătirea materialului probator ce poate fi folosit în timpul ascultării ;
 - Stabilirea ordinii în care se va face ascultarea, în cazul în care există mai mulți învinuiți sau inculpați ;
 - Stabilirea modalității de citare, a datei, orei și locului, unde va avea loc ascultarea.
- Planificarea ascultării se realizează la finalizarea pregătirii pentru ascultare și se materializează într-un plan care va cuprinde problemele de clarificat și succesiunea de abordare a lor, întrebările ce vor fi puse, materialele care îi vor fi prezentate.

Ascultarea propriu-zisă a suspectului sau inculpatului se desfășoară în conformitate cu prevederile procesual penale, în trei etape principale :

- ▶ *Verificarea identității suspectului sau inculpatului.* Conform art.107 C.pr.pen. suspectul sau inculpatul înainte de a fi ascultat, este întrebat cu privire la nume, prenume, poreclă, data și locul nașterii, numele și prenumele părinților, cetățenie, studii, situația militară, loc de muncă, ocupație, adresa la care locuiește efectiv, antecedente penale și alte date pentru stabilirea situației sale personale. Organul judiciar care efectuează ascultarea va crea o atmosferă de seriozitate, de calm, lipsită de duritate, propice confesiunii, mărturisirii.
- ▶ *Faza relatării libere.* Fiecare suspect sau inculpat va fi audiat separat. După ce se i se aduce la cunoștință fapta care formează obiectul cauzei, încadrarea juridică a acesteia, dreptul de a avea un apărător, precum și dreptul de a nu face nicio declarație, atrăgându-i-se totodată atenția că ceea ce declară poate fi folosit și împotriva sa. Dacă suspectul sau inculpatul dă o declarație, i se pune în vedere să declare tot ce știe cu privire la faptă și la învinuirea ce i se aduce în legătură cu aceasta.

Pentru început acesta este lăsat să facă o relatare liberă a faptelor cerându-i-se să dea și o declarație scrisă personal. În timpul ascultării nu se recurge la citirea declarațiilor anterioare, sau reamintirea unor elemente specifice din cadrul acestora. Suspectul sau inculpatul nu poate citi o declarație scrisă mai înainte.

- ▶ *Faza adresării de întrebări.* Întrebările sunt formulate în funcție de declarațiile făcute de suspect sau inculpat și de poziția pe care acesta o are față de învinuirea adusă, respectiv :
 - *Recunoașterea faptelor ;*
 - *Respingerea învinuirii ;*
 - *Disimularea adevărului prin recunoașterea unor fapte minore ;*
 - *Refuzul de a face declarații.*

Întrebările adresate suspectului sau inculpatului pot fi :

- ✓ Întrebări de control, de precizare, de completare sau ajutoare ;
- ✓ Întrebări cu caracter personal, întrebări problemă, sau întrebări de detaliu.

Se vor evita întrebările sugestive cum sunt cele implicative sau disjunctive.

În modalitatea de adresare a întrebărilor trebuie să se aibă în vedere poziția suspectului sau inculpatului față de învinuirea adusă :

- ▶ În cazul recunoașterii, întrebările vizează numai unele precizări sau completări ;
- ▶ În cazul refuzului de a face declarații, sau a declarațiilor nesincere, se apelează la reguli tactice adecvate ;
- ▶ În cazul declarațiilor mincinoase, contradictorii, sau de respingere a învinuirii se apelează la o tactică cu un caracter mult mai complex.

Procedeele de ascultare a suspectului sau inculpatului pot fi următoarele :

- ▶ *Procedeul ascultării repetate* în care se pune accent pe întrebările de detaliu, atunci când declarațiile sunt incomplete și mincinoase ;
- ▶ *Procedeul ascultării încrucișate* este folosit pentru derutarea și destrămarea sistemului de apărare a celui ascultat;
- ▶ *Procedeul întâlnirilor surpriză* este folosit în momentele de tensiune;
- ▶ *Procedeul « complexului de vinovăție »* constă în alternarea unor întrebări neutre ;

- *Procedeul ascultării progresive* în care suspectului sau inculpatului i se prezintă probele în mod gradual, începând cu cele cu o importanță mai mică ;
- *Procedeul ascultării frontale* constă în prezentarea pe neașteptate a unor probe dintre cele mai importante, din care rezultă cu claritate vinovăția celui ascultat.

Consemnarea declarațiilor suspectului sau inculpatului se face în scris, imediat după ascultare, după care este citită suspectului sau inculpatului, iar dacă este de acord cu conținutul ei o va semna pe fiecare pagină. Consemnarea în scris trebuie să fie cât mai precisă și mai fidelă expunerii suspectului sau inculpatului, fără a se folosi reformulări sau sintetizări ale celor declarate.

Declarațiile se pot *înregistra pe bandă magnetică sau videomagnetică*, în condițiile regulilor procesual penale, în vederea folosirii lor ca mijloace de probă, pentru sesizarea nuanțelor din declarații și studierea modului de manifestare a suspectului sau inculpatului.

3. Modalități tehnico-tactice de depistare a comportamentului simulat

În momentul simulării individul prezintă o serie de manifestări emoționale care nu pot fi controlate în întregime. Astfel apar modificări ale activității cardiovasculare, respirația devine neregulată, se modifică rezistența electrică a pielii, apar modificări ale vocii și ale caracteristicilor de scriere.

Pentru depistarea acestor tensiuni emoționale se recurge la mijloace tehnice, cum sunt :

- Poligraful sau « detectorul de minciuni », care înregistrează sub formă grafică indicatorii de bază și modificările fiziologice pe care le prezintă individul în stare de stres psihologic, respectiv : tensiunea arterială și pulsul, dereglările respirației, rezistența electrică a pielii și contractura musculară.
- Detectorul de stres emoțional în voce sau « Dektor » care se folosește împreună cu poligraful și constă în identificarea microtremurului vocii determinat de stările neurovegetative.
- Detectorul de stres emoțional în scris este folosit ca anexă a poligrafului pentru înregistrarea modificărilor ce apar în scrisul unei persoane aflate în stare de stres psihic.

Precizăm faptul că testele pentru depistarea simulării comportamentale nu fac parte dintre mijloacele de probă admise în legislația noastră, fiind însă o valoroasă metodă de investigare extrajudiciară.

4. Testul Farwell Brain Fingerprinting (FBF)

Testul *Farwell Brain Fingerprinting* (FBF), cunoscut și sub numele de *Brainwave Mapping*, sau *Brain Mermer*, fiind un sistem de identificare a informațiilor stocate de creier, care se bazează pe principiul conform căruia creierul este centrul tuturor acțiunilor umane.

Testul utilizează un EEG (electroencefalograf) pentru a înregistra diferitele modele (paternuri) ale activității creierului. Practic, testul constă în aplicarea pe capul subiectului a unor benzi elastice pe care sunt montați electrozi pentru zone specifice ale creierului, după care subiectul se instalează în fața unui monitor, unde, timp de maximum 10 minute, va trebui să se concentreze asupra datelor care apar pe ecran. În cazul în care subiectul nu se concentrează asupra testului - cu scopul de a determina un rezultat eronat - sistemul evidențiază acest comportament.

Subiectului îi vor fi prezentați pe monitor, sub controlul computerului, succesiv, timp de câteva fracțiuni de secundă, stimuli, fiecare sub forma unor cuvinte, fraze, sau imagini.

Există trei tipuri de stimuli: tipul țintă, tipul irelevant și tipul probă.

Răspunsurile involuntare la cele trei tipuri de stimuli menționate mai sus vor fi analizate și comparate, folosindu-se o metodă statistică.

Trebuie precizat faptul că testul nu poate fi efectuat decât în condițiile în care anchetatorul deține suficiente detalii cu privire la locul și modul în care a fost săvârșită infracțiunea, detalii ce pot fi cunoscute, în afară de anchetator, numai de către făptuitor.

Testul FBF relevă următoarele:

- nu este un test de citire (*screening*) a creierului, pentru că aceasta ar presupune interogarea suspectului cu privire la evenimente necunoscute anchetatorului;
- nu determină modul de a gândi al subiectului;
- nu prezintă ceea ce gândește subiectul;
- nu arată dacă subiectul spune, sau nu, adevărul;
- nu are capacitatea de a "planta" imagini, idei sau evenimente în mintea subiectului;
- nu este o tehnică prin care se descoperă noi elemente pentru completarea imaginii asupra actului infracțional;
- nu pune întrebări și nu solicită răspunsuri;
- nu este un test de identificare a persoanei, iar identitatea acesteia nu are nici o relevanță asupra rezultatului testului;
- este independent de elemente cum sunt rasa, religia, sexul.

Capitolul II.

Reguli și procedee tactice aplicate în efectuarea unor acte de urmărire penală.

Tactica efectuării percheziției

1. Considerații privind reglementarea procesual penală.

Conform art.157 din C.pr.pen., când există suspiciune rezonabilă cu privire la săvârșirea unei infracțiuni de către o persoană ori la deținerea unor obiecte ce au legătură cu o infracțiune, precum și când se presupune că efectuarea unei percheziții este necesară pentru descoperirea și strângerea probelor, se poate dispune efectuarea acesteia.

Percheziția poate fi domiciliară sau corporală. Percheziția domiciliară se face între orele 6-20, iar în alt interval orar, numai în cazul infracțiunilor flagrante sau atunci când percheziția urmează să se efectueze într-un local public. Percheziția începută înainte de orele 20 poate continua și în cursul nopții.

Obiectele și înscrisurile căutate prin percheziție sunt cele care pot servi ca mijloc de probă în procesul penal, respectiv : obiecte care provin din infracțiune, mijloace sau instrumente folosite în săvârșirea faptei, obiecte purtătoare de urme ale infracțiunii, obiecte sau înscrisuri care

nu sunt deținute legal, sau care sunt de natură să servească la stabilirea faptelor, sau/și identificarea făptuitorului.

Perchezițiile se pot clasifica astfel :

- ▶ După natura locului în care se efectuează sunt : percheziții ale locurilor deschise și a locurilor închise ;
- ▶ După locul de efectuare sunt : percheziții corporale, domiciliare, la locul de muncă și în locurile publice ;
- ▶ După persoanele participante sunt : percheziții la care participă numai organele de urmărire penală și percheziții la care participă și specialiști.

2. Pregătirea percheziției

Pregătirea percheziției se face în mod riguros și atent procedându-se la :

- Stabilirea obiectivelor percheziției. Se determină cu precizie scopul percheziției și oportunitatea acesteia.
- Cunoașterea locului percheziției în care se va face percheziția, respectiv dispunerea , caracteristicile de construcție, destinația spațiului, persoanele care folosesc locul, sau care au acces în spațiu, ș.a.
- Cunoașterea persoanelor la care se va efectua percheziția, în sendul de cunoaștere a personalității acestuia, a profesiei, a vieții de familie, a relațiilor cu alte persoane, ș.a.
- Stabilirea momentului efectuării percheziției, astfel încât să se efectueze cu maximă operativitate, inopinat, nu însă fără o pregătire prealabilă.
- Pregătirea mijloacelor tehnice necesare efectuării percheziției, de tipul truselor criminalistice complexe, a surselor de iluminare, a detectoarelor de metale, de cadavre sau cu ultraviolete.
- Formarea echipei care va efectua percheziția dintr-un număr suficient pentru desfășurarea activității de căutare, dar și de asigurare a pazei locului percheziționat. Fiecare membru din echipă are sarcini precise. În cazul căutării unor documente considerate a fi secret de stat, sau dacă locul percheziționării este supus unui regim special, vor fi incluse în echipă și persoane care au acces în astfel de locuri, la date secrete.

Percheziția se efectuează în prezența unor martori asistenți, selectați dintre persoane care nu au legătură cu cei percheziționați și nu au nici un interes în cauză.

3. Reguli tactice de efectuare a percheziției

În timpul desfășurării percheziției se va observa permanent comportamentul persoanei percheziționate, manifestările somato-viscerale, respectiv dereglarea respirației și a emisiei vi'ocale, modificarea activităților cardiovasculare, crisparea, răspunsul întârziat, ș.a.

Delapasarea la locul percheziției se pregătește cu atenție, pentru surprinderea persoanei percheziționate, astfel încât aceasta să nu poată înlătura obiectele sau înscrisurile, sau să dispară de la domiciliu. Mașina în care se deplasează membrii echipei, va fi parcată la o distanță mai mare de intrarea în imobil. Dacă în urma sunării la ușă persoana refuză să deschidă, se procedează la forțarea ușii, după ce în prealabil s-a atras atenția cu privire la luarea acestei măsuri, și a calității persoanei care o efectua forțarea. În cazul în care nu este nimeni acasă, se

procedează la deschiderea ușii în prezența unui reprezentant al persoanei percheziționate, sau a unui responsabil al asociației de proprietari.

După pătrundere în locul ce trebuie percheziționat, organul judiciar este obligat să se legitimeze și să prezinte dacă este cazul, autorizația dată de procuror pentru efectuarea percheziției.

Printre primele măsuri luate la locul percheziției menționăm :

- Inspectarea rapidă a întregului loc și prevenirea încercărilor de semnalizare spre exterior ;
- Luarea măsurilor de contracarare a unor eventuale acțiuni violente ale persoanei percheziționate ;
- Stângerea tuturor persoanelor care se află în locul percheziției, într-un spațiu limitat astfel încât să poată fi efectuată supravegherea lor.
- Studiarea atentă a topografiei locului, a destinației fiecărei încăperi, precum și a mobilierului, aparatelor și instalațiilor existente.
- Organizarea percheziției propriu-zise prin luarea măsurilor preliminare, a măsurilor destinate blocării intrărilor și ieșirilor.

Percheziția se efectuează în strictă conformitate cu prevederile legale, cu minuțiozitate, metodic și sistematic, urmându-se o anumită direcție dinainte stabilită.

Pentru descoperirea ascunzătorilor se identifică particularitățile locului, a modului de construire și asamblare a mobilei, obiectelor și instalațiilor, se determină greutatea normală ale unor lucruri și se depistează împrejurările negative cum ar fi dispunerea de obiecte în locuri în care nu își justifică prezența.

Obiectele descoperite la locul percheziției sunt fotografiate, prezentate martorilor asistenți și persoanei percheziționate, ambalate și sigilate.

Fixarea rezultatelor percheziției se realizează prin consemnarea în procesul verbal adatei și locului de încheiere, numele și calitatea celui care îl încheie, datele de identificare ale martorilor asistenți și al persoanelor la care se referă procesul verbal, descrierea obiectelor sau înscrisurilor găsite, ș.a.

4. Ridicarea de obiecte și de înscrisuri

Ridicarea de obiecte și de înscrisuri este o activitate de urmărire penală, prin care organul judiciar asigură obiectele și documentele ce pot servi ca mijloc de probă în procesul penal.

Conform art. 170 din C.pr.pen., orice persoană fizică sau persoană juridică, în posesia căreia se află un obiect sau un înscris ce poate servi ca mijloc de probă, este obligată să-l prezinte și să-l predea, sub luare de dovadă, organului de urmărire penală sau instanței de judecată, la cererea acestora. Astfel, în împrejurarea în care persoana refuză predarea obiectelor sau înscrisurilor sau neagă deținerea sau existența lor, se recurge la ridicarea silită sau la o percheziție.

Pentru ridicarea de obiecte și înscrisuri, organul judiciar se prezintă la domiciliul persoanei care le deține. Dacă persoana refuză predarea acestor obiecte sau înscrisuri, ridicarea silită nu poate fi realizată decât după obținerea autorizației procurorului, timp suficient pentru ca persoana de rea credință, să distrugă sau să ascundă obiectul sau înscrisul în litigiu.

În cazul în care se consideră necesar, în interesul urmăririi penale se dispune ca orice unitate poștală sau de transport să rețină și să predea corespondența adresată inculpatului.

Tactica efectuării confruntării

Conform art.131 din Codul de procedură penală, atunci când se constată că există contradicții între declarațiile persoanelor audiate în aceeași cauză, se procedează la confruntarea lor dacă aceasta este necesară pentru lămurirea cauzei.

Confruntarea este un procedeu probatoriu care poate fi dispus atât de organul de urmărire penală cât și de instanța de judecată.

Persoanele confruntate sunt audiate cu privire la faptele și împrejurările în privința cărora declarațiile date anterior se contradic. Pentru orice neconcordanță cu declarațiile anterioare, persoana audiată trebuie să răspundă la întrebările ce îi sunt adresate de cel ce desfășoară acest mijloc distinct de ascultare. Totodată, persoanele confruntate își pot adresa reciproc întrebări.

Declarațiile persoanelor confruntate se vor consemna într-un proces verbal.

Confruntarea este folosită mai ales în cazurile în care neconcordanțele în declarațiile persoanelor ascultate nu pot fi înlăturate prin intermediul altor mijloace de probă.

Avantajele confruntării sunt:

- Crează posibilitatea observării personalității persoanelor audiate, ca și reacțiile acestora la punerea față în față;
- Crează condițiile stimulării memoriei persoanei ascultate;
- Organul judiciar poate să observe reacții de natură să demaște persoanele care au făcut declarații nesincere

Cauzele declarațiilor contradictorii sunt dintre cele mai diverse:

- Suspecții sau inculpații încearcă, prin astfel de declarații, să învinuiască alte persoane pentru a scăpa de răspunderea penală;
- Martorii pot fi influențați de părți interesate, ori de observatori precum mass media.

Pregătirea confruntării

1. Studiarea dosarului cauzei. Vor fi studiate declarațiile persoanelor ascultate în cauză și se vor extrage contradicțiile din cadrul acestora.
2. Stabilirea persoanelor care au făcut declarații contradictorii și care trebuie supuse confruntării;
3. Cunoașterea personalității persoanelor ce urmează a fi confruntate, a trăsăturilor psihice ale personalității acestora, precum și analiza factorilor care au putut influența sau condiționa neclaritățile ori neconcordanțele din declarațiile anterioare ale acestora.
4. Ascultarea prealabilă a confruntării în vederea stabilirii elementelor menționate în declarația persoanei, ori apariția unor informații suplimentare, ori diferite față de declarația inițială. Atât persoanelor considerate sincere, cât și celor suspectate că disimulează adevărul, li se aduce la cunoștință că urmează să fie supuse confruntării.
5. Organizarea confruntării. Se va alege locul confruntării, momentul și ordinea în care persoanele vor fi puse față în față. Vor fi stabilite întrebările și succesiunea acestora, precum și probele ce urmează a fi clarificate. Persoanele stabilite a participa la supravegherea celor confrunțați trebuie să observe toate reacțiile celor ce se confruntă.

Reguli tactice de efectuare a confruntării propriu-zise

Persoanele care se confruntă vor fi așezate față în față, iar organul judiciar își va stabili o poziție care să îi permită observarea cât mai bună a celor confrunțați.

Înainte de începerea confruntării, organul judiciar va aduce la cunoștință persoanelor, care sunt regulile pe care trebuie să le respecte pe parcursul derulării acestei proceduri, respectiv: atât întrebările cât și răspunsurile vor fi adresate prin intermediul organului judiciar; persoanele nu au voie să vorbească între ele, nu pot să folosească semne pentru avertizarea sau intimidarea persoanei cu care se confruntă.

Pentru început se vor stabili raporturile dintre persoanele confruntate, după care se procedează la adresarea întrebărilor, destinate să clarifice contradicțiile apărute. Întrebările vor fi clare și concise.

După ce fiecare dintre persoanele confruntate vor răspunde la întrebările adresate de către organul judiciar, acesta poate permite ca persoanele să-și adreseze întrebări.

În încheiere persoanele au posibilitatea să revină asupra declarațiilor anterioare, caz în care se vor respecta procedurile ascultării obișnuite.

Întreaga procedură de confruntare se va consemna într-un proces verbal, respectându-se prevederile art.199 din Codul de procedură penală cu privire la structura acestuia. Deasemenea, confruntarea va fi înregistrată video, pentru captarea obiectivă a întrebărilor și răspunsurilor, precum și a comportamentului persoanelor confruntate.

Tactica efectuării prezentării pentru recunoaștere

Prezentarea pentru recunoaștere este un procedeu tactic destinat identificării de persoane, cadavre sau obiecte. Persoane care le-au perceput pe parcursul derulării actului infracțional, sunt chemate să le recunoască.

Recunoașterea este supusă aceluiași prevederi procedurale precum ascultarea martorilor, fiind astfel necesară efectuarea acesteia pe baza regulilor tactice specifice.

Pregătirea prezentării pentru recunoaștere se realizează astfel:

- Studierea dosarului cauzei pentru stabilirea cu exactitate a obiectului sau persoanei ce urmează să fie prezentate pentru recunoaștere;
- Ascultarea în prealabil a persoanei ce urmează să facă recunoașterea pentru cunoașterea posibilității acesteia de percepție, fixare și redare ale persoanei și a trăsăturilor sale psihice; determinarea condițiilor în care au fost percepute obiectele sau persoanele; stabilirea numărului de caracteristici esențiale percepute .
- Organizarea prezentării pentru recunoaștere se face în funcție de natura obiectului recunoașterii și de condițiile în care a avut loc percepția obiectului sau persoanei. Persoanele prezentate pentru recunoaștere vor fi incluse în grupuri cu persoane asemănătoare ca vârstă, talie, îmbrăcăminte. Cadavrele prezentate pentru recunoaștere vor fi toaletate astfel încât să fie mascate orice modificări apărute după deces. Obiectele vor fi prezentate într-un grup de obiecte asemănătoare, însă nu identice.

Tactica efectuării reconstituirii.

Conform art.193 din Codul de procedură penală, organul de urmărire penală sau instanța de judecată poate să procedeze la reconstituire dacă găsește că este necesar pentru verificarea și precizarea unor date sau probe administrate ori pentru a stabili împrejurări de fapt ce prezintă importanță pentru soluționarea cauzei. Se poate proceda la reconstituirea, întregime sau în parte, a modului și a condițiilor în care s-a comis fapta.

Reconstituirea este în fapt o reproducere experimentală a condițiilor și împrejurărilor în care s-a realizat fapta, în scopul verificării datelor aflate la dosarul cauzei, pe baza probelor administrate.

În cazul în care există variante diferite cu privire la desfășurarea activității infracționale, se va efectua o reconstituire pentru fiecare dintre aceste variante.

Reconstituirea se efectuează în prezența suspectului sau inculpatului, iar în cazul în care asistența juridică a acestuia este obligatorie, va fi asistat de apărător. În cazul în care suspectul sau inculpatul nu poate sau refuză să participe la reconstituire, aceasta se efectuează cu participarea unei alte persoane.

Reconstituirea trebuie efectuată astfel încât să nu fie încălcată legea sau ordinea publică, să nu fie adusă atingere moralei publice și să nu fie pusă în pericol viața sau sănătatea persoanelor.

Acest procedeu probator are ca scop verificarea datelor aflate la dosar, clarificarea probelor îndoielnice, precum și obținerea de noi probe.

Disponerea reconstituirii

Reconstituirea este dispusă în faza de urmărire penală de către organul de urmărire penală prin ordonanță motivată, iar în faza de judecată de către instanță prin încheiere. Procedul va fi dispus după constatarea îndeplinirii condițiilor cât mai apropiate de cele în care s-a desfășurat actul infracțional.

Organizarea reconstituirii

Organul judiciar va întocmi un plan de desfășurare a reconstituirii având în vedere:

- problemele care trebuie verificate pe parcursul procedurii;
- persoanele participante la reconstituire: persoanele ale căror declarații sunt verificate, apărătorii acestora; specialiștii din domeniul în care se efectuează verificarea posibilităților de executare a unor activități cu caracter tehnic;
- modalitatea de efectuare a reconstituirii, locul și timpul și condițiile de desfășurare, inclusiv condițiile atmosferice.

Efectuarea reconstituirii

Reconstituirea se va face prin reproducerea faptei, ori de câte ori este necesar, fiind recomandată repetarea acțiunii într-un ritm mai lent, pentru a se permite observarea atentă și fixarea tuturor detaliilor acțiunii.

Pe parcursul reconstituirii se vor evita observațiile sau sugestiile și se va pune accent pe pe episoadele importante care trebuie verificate.

Fixarea rezultatelor reconstituirii se va face prin procesal verbal în care se vor consemna strict condițiile în care s-a efectuat, fără a se pune concluzii. Un mijloc suplimentar de fixare va fi înregistrarea video.

1.4. Rezumat

Declarațiile suspectului sau inculpatului constituie acel mijloc de probă care are o dublă funcționalitate datorită faptului că, pe lângă elementele pe care le furnizează, necesare aflării adevărului, se constituie și ca modalitate prin care persoana acuzată își exercită dreptul la apărare.

În momentul simulării individul prezintă o serie de manifestări emoționale care nu pot fi controlate în întregime. Pentru depistarea acestor tensiuni emoționale se recurge la mijloace tehnice

Percheziția se efectuează în strictă conformitate cu prevederile legale, cu minuțiozitate, metodic și sistematic, urmându-se o anumită direcție dinainte stabilită.

1.5. Test de evaluare/autoevaluare

Aspecte de aprofundat

- Psihologia suspectului/inculpatului în momentul interogatoriului.
- Trăsături de personalitate a magistratului sau anchetatorului: A se vedea și efectele „Galatea”, „Pygmalion”
- Pregătirea ascultării suspectului/inculpatului. Atenție și la trăsăturile de personalitate.
- Modalități tactice de ascultare a suspectului/inculpatului în faza relatării libere.
- Modalități tactice de ascultare în faza adresării de întrebări
- Indicatori fiziologici de depistare a emoției și mijloacele tehnice folosite.
- Organizare și desfășurarea testării la poligraf.
- Valoarea probantă a acestor testări.
- Pregătirea percheziției
- Aspecte privind psihologia percheziției
- Deplasarea, intrarea și primele măsuri luate la locul percheziției
- Regulile tactice aplicate în efectuarea percheziției propriu-zise

În cadrul întâlnirilor tutoriale, studenții vor fi îndrumați pentru clarificarea problemelor asupra cărora trebuie să se concentreze în însușirea materiei.

1.6. Bibliografie recomandată

- **Emilian Stancu**, *Tratat de criminalistica*, Editura Universul Juridic, 2016;
- **Popa, Gheorghe**, *Interviul și interogatoriul mijloace eficiente de obținere a informațiilor în investigarea criminalistică* în lucrarea *Învățământul românesc de criminalistică și medicină-legală în slujba justiției*, Ed. Little Star, București, 2005.

Partea a III- a

Metodologia criminalistică

Unitatea de învățare IX.

1.1. Introducere

Orice om are dreptul la viață, la libertate, la inviolabilitatea persoanei. (art. 3 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată de Adunarea Generală a O.N.U. în 1948).

Pentru clarificarea cauzelor de viol a unei persoane, sub toate aspectele sale, organul de urmărire penală apelează la întreaga gamă de mijloace de probă tehnico-științifice, tactice și metodologice criminalistice.

1.2. Competențe

După parcurgerea acestui curs, studentul va fi capabil să :

- ✓ Identifice problemele, obiect al probațiunii, care trebuie clarificate prin investigarea morții violente și a violului;
- ✓ Stabilească regulile generale metodologice aplicate în investigarea omorului;
- ✓ Explice măsurile luate de polițistul sosit primul la fața locului și a activităților premergătoare propriu-zise;
- ✓ Descrie particularitățile cercetării locului faptei în cazul omorului;
- ✓ Descrie primelor măsuri care trebuie luate în vederea investigării infracțiunilor viol; precum și actele de urmărire penală efectuate în acest scop;
- ✓ Dezvolte particularitățile investigării violului;
- ✓ Definească rolului evaluărilor de tip *profiling* în investigațiile penale.

1.3. Conținutul unității de învățare

Capitolul I. Metodologia investigării infracțiunilor de omucidere

1. Aspecte introductive
2. Cadrul metodologic general și primele măsuri luate în investigarea omuciderii
3. Particularitățile cercetării la fața locului a infracțiunilor de omucidere
4. Dispunerea expertizelor criminalistice
5. Elaborarea versiunilor de urmărire penală
6. Evaluările de tip *profiling*
7. Particularitățile cercetării omorului în cazul cadavrelor dezmembrate sau al cadavrelor nedescoperite

Capitolul II. Metodologia investigării infracțiunilor de viol

1. Aspecte introductive
2. Cadrul metodologic general și primele măsuri luate în investigarea infracțiunii de viol
3. Particularitățile cercetării la fața locului a infracțiunilor de viol
4. Dispunerea expertizelor criminalistice. Dispunerea expertizelor palinologice
5. Elaborarea versiunilor de urmărire penală
6. Evaluările de tip *profiling*

Timpul necesar parcurgerii unității de învățare este de 2-3 ore de studiu individual.

Capitolul I.

Metodologia investigării infracțiunilor de omucidere

1. Aspecte introductive

Dreptul la viață apare, conform cercetărilor în domeniul medical, în momentul declanșării procesului biologic al nașterii. Moartea violentă a nou-născutului se poate produce atât înainte de naștere, cât și în timpul nașterii sau după naștere. Moartea se instalează atunci când sunt suprimate: respirația, circulația și activitatea cerebrală., trecând prin mai multe etape cum sunt: agonia, moartea clinică, sau moartea biologică.

În Codul penal, omorul îmbracă mai multe forme, în funcție de gravitatea sa:

- Omorul simplu - uciderea unei persoane
- Omorul calificat – omorul săvârșit în vreuna din următoarele împrejurări:
 - a. cu premeditare;
 - b. din interes material;
 - c. pentru a se sustrage ori pentru a sustrage pe altul de la tragerea la răspundere penală, sau de la executarea unei pedepse;
 - d. pentru a înlesni sau a ascunde săvârșirea altei infracțiuni;
 - e. de către o persoană care a mai comis anterior o infracțiune de omor sau o tentativă la infracțiunea de omor;
 - f. asupra a două sau mai multor persoane;
 - g. asupra unei femei gravide;
 - h. prin cruzimi.
- Uciderea la cererea victimei
- Determinarea sau înlesnirea sinuciderii
- Uciderea ori vătămarea nou-născutului săvârșită de către mamă
- Uciderea din culpă
- Lovirile sau vătămările cauzatoare de moarte

Indiferent de particularitățile infracțiunii, în investigarea omorului trebuie să se răspundă la cele 7 întrebări : Ce faptă s-a comis și care este natura ei ?, unde s-a comis fapta ?, când a fost săvârșită ?, cine este autorul ?, cum și în ce mod a săvârșit-o ?, cu ajutorul cui ?, în ce scop ?.

Principalele probleme, obiect al probațiunii, care trebuie clarificate prin investigarea morții violente, sunt :

- ▶ Stabilirea cauzei și naturii morții se face atât prin investigațiile medico-legale, dar și prin investigații științifice criminalistice începând cu echipa de cercetare a locului faptei prin interpretarea urmelor și a datelor rezultate în urma examinărilor.
- ▶ Identificarea locului în care a fost săvârșit omorul este foarte important datorită faptului că este locul cu cele mai multe urme formate în timpul desfășurării actului infracțional.
- ▶ Stabilirea momentului comiterii faptei poate conduce la delimitarea timpului în care autorul a efectuat diferite acte pregătitoare, precum și intervalul de timp în care acesta s-a aflat în câmpul infracțional.
- ▶ Determinarea modului în care a fost săvârșit omorul este posibilă pe baza interpretării urmelor găsite la locul faptei. Se pot astfel stabili o serie de elemente ale faptei cum ar fi : natura relației dintre victimă și agresor, sau încercările de mascare a faptei, ș.a.
- ▶ Identificarea făptuitorului și a eventualilor participanți. Omorul poate fi comis de una sau mai multe persoane, în calitate de coautori, instigatori sau complici. Participarea mai multor persoane la săvârșirea faptei este indicată în primul rând de prezența la locul faptei a urmelor mai multor persoane, urme care pot fi de picioare, urme de mâini, de mucus de țigară de mărci diferite, precum și de numărul și natura leziunilor descoperite asupra corpului victimei.
- ▶ Identificarea victimei este importantă pentru determinarea cercului de suspecți și pentru încadrarea faptei.
- ▶ Identificarea instrumentelor sau mijloacelor care au servit la săvârșirea infracțiunii, este necesară pentru încadrarea juridică a faptei.
- ▶ Stabilirea mobilului sau scopului infracțiunii prezintă importanță pentru stabilirea faptelor, a identificării autorului, cât și a încadrării juridice a faptei.

2. Cadrul metodologic general și primele măsuri luate în investigarea omuciderii

Cercetarea se face de către o echipă complexă formată din procuror (asigură conducerea), medic legist, lucrători de poliție, care trebuie să asigure operativitatea activităților desfășurate, printr-o organizare eficientă.

Echipa va efectua o cercetare atentă, completă și calificată a locului faptei, după o planificare judicioasă, în funcție de particularitățile fiecărui caz în parte.

Se vor stabili cu exactitate elementele constitutive ale infracțiunii, pornindu-se de faptă la autor.

Activitatea de urmărire penală trebuie să aibă continuitate, recomandându-se ca procurorul competent să desfășoare întreaga cercetare.

Măsuri luate de reprezentantul organelor de urmărire penală sosit primul la locul faptei sunt :

- ▶ Verificarea dacă victima mai este în viață pentru a putea fi transportată de urgență la spital ;
- ▶ Determinarea locului faptei, luarea măsurilor de delimitare a zonei, de pază și de protejarea a urmelor aflate în pericol să dispară ;
- ▶ Fixarea tuturor împrejurărilor care pot să se modifice sau să dispară ;

- Identificarea martorilor și reținerea persoanelor suspecte.

La venirea la locul faptei echipa va acționa de urgență pentru prevenirea contaminării locului, identificarea victimei și a tuturor persoanelor implicate în săvârșirea faptei, efectuarea examenului medico-legal de către medicul specialist, ascultarea imediată a martorilor și efectuarea de percheziții.

3. Particularitățile cercetării la fata locului a infracțiunilor de omucidere

Cercetarea în faza statică debutează cu:

- Constatarea morții victimei, de către medicul legist;
- Orientarea și examinarea generală a locului faptei;
- Obținerea unor date cu privire la victimă, faptă și martori;
- Stabilirea modificărilor intervenite în câmpul infracțional după săvârșirea omorului ;
- Determinarea punctului din care se vor începe cercetările ;
- Selecționarea martorilor asistenți la desfășurarea cercetării locului faptei.

Inițial în câmpul infracțional vor intra numai medicul legist și procurorul, pentru evitarea contaminării locului, dar și pentru eliminarea posibilității formării de urme suplimentare. O altă măsură urgentă este aceea a exploatării urmelor olfactive cu ajutorul câinelui de urmărire. Se iau măsuri pentru înlăturarea curioșilor, a ziariștilor sau reporterilor de la fața locului. Pentru operativitate, dar și pentru reținerea completă a imaginii întregii activități desfășurate la locul faptei se fac înregistrări video.

Cercetarea în faza dinamică se realizează de către toți membrii echipei. Se începe cu examinarea cadavrului de către medicul legist împreună cu procurorul sau cu un expert criminalist, după care se începe descoperirea, fixarea și ridicarea urmelor și clarificarea împrejurărilor negative.

Examinarea cadavrului de către medicul legist se face inițial la locul faptei pentru obținerea a cât mai multor date cu privire la cauza și natura morții, a posibilității de autolezare de către victimă, a legăturii dintre locul în care a fost găsită victima și locul în care a fost omorâtă, precum și date cu privire la data și modul în care s-a comis omorul.

Începerea examinării începe numai după constatarea morții victimei. Constatarea este făcută pe baza principalelor semne care servesc la diagnosticarea morții, respectiv, semnele precoce (absența respirației, încetarea activității cardiace), semitardive (răcirea cadavrului, deshidratare, rigiditate, apariția lividităților), tardive și conservatoare (apariția fenomenelor de putrefacție).

Examinarea cadavrului se face cu minuțiozitate, pentru a se evita concluzii pripite. Examinarea parcurge cele două etape în fază statică și dinamică. În faza statică se observă locul în care a fost descoperit cadavrul, cu particularitățile lui, și poziția corpului. În cea de a doua fază, se examinează obiectele de îmbrăcăminte și încălțăminte și se procedează la cercetarea amănunțită a cadavrului.

4. Dispunerea expertizelor criminalistice

Potrivit prevederilor procesual penale, expertiza medico-legală este obligatorie pentru stabilirea cauzei morții, dacă nu s-a întocmit un raport medico-legal. Expertiza medico-legală trebuie să răspundă la următoarele probleme:

- ▶ Care este cauza și natura morții ;
- ▶ Diferențierea leziunilor vitale de celelalte leziuni și explicarea modului de producere ;
- ▶ Determinarea agentului vulnerant și a modalității de lovire ;
- ▶ Identificarea urmelor de substanțe toxice ;
- ▶ Stabilirea particularităților ce pot conduce spre identificarea victimei, a sexului, vârstei, grupei sanguine.

Expertiza medico-legală se desfășoară la morgă, unde se efectuează examinarea necropsică, se ridică urmele de pe cadavru, dacă este necesar se efectuează amprentarea, ș.a.

Clarificarea naturii judiciei a morții vizează trei direcții :

- ▶ Diferențierea omuciderii de moartea naturală
- ▶ Diferențierea omuciderii de sinucidere
- ▶ Diferențierea omuciderii de moartea prin accident

Alte expertize care se dispun în cadrul investigației omuciderii sunt :

- ▶ Expertizele urmelor lăsate de corpul uman
- ▶ Expertizele traseologice
- ▶ Expertizele bio-criminalistice și cele genetice

5. Evaluările de tip profiling

Metodele de elaborare a profilului infractorului sunt metode științifice ale investigațiilor penale, adoptate de multe state americane și vest europene, fără valoare probantă în accepiunea procesual penală.

Profiling-ul este, o tehnică de detreminare a personalității și a caracteristicilor comportamentale ale unui individ, ținând cont de trecutul infracțional al acestuia, de tipuri variate de personalități ale unor infractori care comit fapte similare.

Profiling-ul nu are ca rezultat numele și nici portretul robot al făptuitorului, ci mai degrabă o etichetă psihologică și care se aplică personalității acestuia. Această descriere include : vârsta, sexul, etnia, trăsături fizice, greutate, înălțime, ocupație, pregătire profesională, starea civilă, ș.a.

Evaluările de tip profiling sunt utilizate atât în faza de urmărire penală, cât și în faza de judecată.

Pentru elaborarea profilului infractorului se folosesc forme logice de raționament, respectiv logica inductivă și logica deductivă.

Logica inductivă permite generalizarea, care nu este în mod necesar corectă, având la bază analize statistice. Astfel se pornește de la comportamentul și caracteristicile pe care le au alți infractori care au fost studiați în trecut și care au motivații similare în situații similare.

Profilul deductiv este rezultatul exclusiv al examinării urmelor descoperite în urma cercetării locului faptei, a expertizelor judiciare, urmate de o analiză a caracteristicilor locului infracțiunii și cele ale victimei.

Profilerii folosesc aceste modalități de elaborare a profilului în funcție de necesitățile cazului, stabilind mecanismele care stau la baza comportamentului antisocial al infractorului.

Capitolul II.

Metodologia investigării infracțiunilor de viol

1. Aspecte introductive

Violul este infracțiunea sexuală care constă în actul sexual, de orice natură, cu o persoană de sex diferit sau de același sex, prin constrângerea acesteia sau punerea ei în imposibilitatea de a se apăra ori de a-și exprima voința sau profitând de această stare. Acțiunea penală pentru acțiunea simplă se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Prima variantă agravantă a infracțiunii de viol, potrivit Codului penal se realizează atunci când:

- a) victima se află în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau tratamentul făptuitorului;
- b) victima este rudă în linie directă, frate sau soră;
- c) victima nu a împlinit vârsta de 16 ani;
- d) fapta a fost comisă în scopul producerii de materiale pornografice;
- e) fapta a avut ca urmare vătămarea corporală;
- f) fapta a fost săvârșită de două sau mai multe persoane împreună.

A doua variantă agravantă se realizează dacă fapta a avut ca urmare moartea victimei.

Pentru clarificarea cauzelor de viol a unei persoane, sub toate aspectele sale, organul de urmărire penală va trebui să apeleze la întreaga gamă de mijloace de probă tehnico-științifice, tactice și metodologice criminalistice.

Astfel, va folosi mijloacele de probă prevăzute de Codul de procedură penală cum sunt : cercetarea la fața locului, efectuarea de constatări tehnico-științifice, de expertize criminalistice și medico-legale, ascultarea părții vătămate, a martorilor și a suspectilor sau inculpaților, efectuarea de prezentări pentru recunoașterea de persoane sau obiecte, efectuarea de percheziții, efectuarea de reconstituiri, atât pentru verificarea unor susțineri ale victimei, precum și a martorilor și a suspectului, efectuarea de confruntări, în cazul în care există contradicții în declarațiile celor audiați.

Pe lângă aceste mijloacele de probă se folosesc și mijloace tehnico-tactice criminalistice și medico-legale, cum sunt: mijloacele tehnico-științifice de examinare a urmelor infracțiunii, mijloacele de identificare a persoanelor, procedeele tactice de efectuare a actelor de urmărire

penală, regulile metodologice specifice aplicate pentru cazurile de viol, mijloacele proprii medicinei legale.

Principalele probleme, obiect al probațiunii, care trebuie clarificate prin investigarea infracțiunii de viol sunt:

Investigarea violului se particularizează față de cercetarea altor categorii de infracțiuni, prin natura relațiilor ocrotite, prin problematica sa specifică, concentrată asupra următoarelor direcții principale :

- stabilirea existenței actului sexual;
- identificarea locului în care a fost săvârșit violul;
- stabilirea momentului comiterii infracțiunii;
- stabilirea existenței constrângerii ori a imposibilității victimei de a se apăra ori de a-și exprima voința;
- stabilirea vârstei persoanei vătămate și a raporturilor care au existat între aceasta și făptuitor;
- identificarea făptuitorului și a eventualilor participanți;
- stabilirea consecințelor infracțiunii.

2. Cadrul metodologic general și primele măsuri luate în investigarea infracțiunii de viol

Prima măsură care trebuie luată la locul faptei este ajutorarea victimei și solicitarea acesteia de a nu proceda la igienizare, inclusiv a mâinilor, datorită faptului că în general în timpul agresiunii victima acumulează material biologic precum piele și sânge, prin zgârierea victimei sau fire de păr prin smulgerea acestora. De cele mai multe ori victima agresiunii sexuale se află într-o stare emoțională severă, este incoerentă, în stare de șoc. De aceea este recomandat ca o persoană de același sex cu victima, din cadrul lucrătorilor de poliție să o asigure pe aceasta că nu mai are de ce să se teamă și că totul va fi bine. Totodată se va proceda la o audiere preliminară a victimei pentru a afla dacă necesită asistență medicală imediată, dacă îl poate identifica sau descrie pe făptuitor și dacă poate explica ce s-a și cum s-a întâmplat.

De asemenea, locul infracțiunii va fi delimitat și cercetat pentru protecția urmelor.

Atunci când fapta s-a petrecut la domiciliul victimei, aceasta este rugată să își schimbe hainele înainte de a fi transportată la spital pentru examinarea medicală, evitând scuturarea lor. Obiectele de îmbrăcăminte pot fi importante surse de informație și de aceea trebuie să fie ambalate și transportate spre laborator împreună cu celelalte urme ridicate de la locul faptei.

În cazul în care locul faptei este altul decât domiciliul victimei, obiectele de îmbrăcăminte ale victimei vor fi colectate imediat ce se va ajunge la spital.

Hainele pot fi analizate în condiții de laborator pentru urme de spermă, sânge, păr și alte urme precum cele de ulei, iarbă, ș.a.

3. Particularitățile cercetării la fața locului a infracțiunilor de viol

Obiectivele cercetării locului faptei în cazul violului sunt similare infracțiunilor grave, respectiv :

- Examinarea generală a locului faptei și stabilirea faptului că s-a săvârșit o infracțiune, respectiv viol ;
- Căutarea, descoperirea, ridicarea și ambalarea urmelor formate în timpul comiterii infracțiunii ;
- Determinarea legăturii la fața locului dintre victimă și agresor;
- Identificarea martorilor
- Identificarea persoanei care a comis infracțiunea

În cadrul infracțiunii de viol activitatea de căutare a urmelor care trebuie să se concentreze spre trei direcții:

- pe corpul victimei și al agresorului (având în vedere actul sexual și constrângerea victimei prin violență) ;
- pe obiectele de îmbrăcăminte ale victimei și ale autorului ;
- la locul infracțiunii și în alte locuri unde pot fi urme rezultate din infracțiune.

Urmele ce pot fi găsite la locul faptei sunt de aceeași natură (spermă, păr, sânge) sau de natură diferită (urme de violență, mușcături, tăieturi, înțepături, resturi de obiecte). Fiecare dintre aceste urme comportă un mod specific de căutare, fixare și ridicare și ambalare.

Examinarea corpului victimei în condiții de laborator.

În cazul infracțiunilor de viol, purtătorul celor mai multe probe materiale create cu ocazia săvârșirii faptei este corpul și îmbrăcămintea victimei și ale autorului faptei.

Examinarea victimei se face de către medicul legist și se desfășoară în trei etape:

- *interogatoriul*, se realizează de către medicul legist, care trebuie să asigure confortul psihic persoanei examinate, pentru a afla de la aceasta, pe lângă datele necesare cu privire la împrejurările săvârșirii infracțiunii, și date cu privire la antecedentele psihico-medicale ale acesteia.
- *examenul general* al corpului victimei se face în cabinetul medicului legist, sau într-o încăpere special destinată acestui scop, în cadrul căreia se asigură condițiile de mediu steril corespunzătoare examinării, relevării, ridicării și ambalării urmelor, dar și recoltărilor care se impun în urma examinării. Laboratoarele medico-legale trebuie să dețină instrumentar specific pentru căutarea urmelor și aparatură de fotografiat pentru fixarea acestor urme.
- *examenul local* se face pentru stabilirea stării teganelor genitale și a anusului, pentru stabilirea existenței actului sexual prin intromisiune, precum și a violenței cu care s-a desfășurat aceasta. În urma examinării se va proceda la recoltarea de : secreții vaginale, recoltarea de porbe din regiunea ano-rectală, recoltarea de sânge pentru stabilirea impregnantei etilice și a grupei sanguine, recoltarea de probe în vederea examenului toxicologic, recoltarea probelor de salivă, recoltarea depozitului subunghial, recoltarea de fire de păr, ș.a.

Examinarea corpului victimei infracțiunii de viol în afara laboratorului medico-legal

În cazul în care victima se află într-o stare care necesită deplasarea la spital, examinarea acesteia se va face în cadrul spitalului. Dacă violul a avut ca urmare moartea victimei, examinarea se va face în instituțiile medico-legale.

Etapele examinării victimei în condiții de spitalizare sunt următoarele :

- interogatoriul în condiții de spitalizare se desfășoară de regulă cu dificultate, având în vedere atât starea victimei, faptul că violențele suferite sunt suficient de grave încât să necesite intervenția medicală imediată, dar și prezența altor persoane care pot influența în mod negativ desfășurarea audierii în prezența lor.

Totodată, intervenția personalului ambulanței, într-o primă fază, operațiunilor efectuate pentru transportarea victimei și pentru administrarea primului ajutor, sunt factori involuntari creatori de urme suplimentare, fără legătură cu activitatea infracțională, și în același timp factori de distrugere a urmelor create în timpul desfășurării faptei.

În spital, pentru intervenția medicală, eventual chirurgicală, este necesară toaletarea victimei, ceea ce va duce la distrugerea urmelor aflate pe corpul victimei. De aceea, se recomandă, prelevarea preliminară a probelor biologice aflate în zonele ce vor suferi intervenții medicale.

Hainele victimei, vor fi colectate în regim de urgență, ambalate și transportate spre laboratoarele criminalistice.

În examinarea post spitalizare, medicul legist va avea în vedere în examinarea corpului victimei, urmele noi create, sau cele înlăturate prin intervenția medicală.

Examinarea corpului victimei decedate în urma infracțiunii de viol

Moartea victimei poate să survină în cadrul infracțiunii de viol, ca urmare a violențelor agresorului în vederea înfrângerii rezistenței victimei, dar și ca urmare a sinuciderii acesteia.

În acest caz, examinarea victimei se efectuează în două etape :

- la locul faptei, prin observarea atentă a cadavruului, pentru stabilirea cauzei și naturii morții, data și modul de săvârșire, precum și a corespondenței dintre locul în care a fost găsită victima și locul unde s-a comis fapta.
- în cadrul unități medico legale pentru efectuarea unui examen amănunțit, a necropsiei.

Examinarea urmelor de viol aflate pe corpul suspectilor

Suspectul va fi examinat pentru descoperirea pe corpul său a urmelor caracteristice de luptă și de autoapărare. Totodată vor fi cercetate obiectele de îmbrăcăminte care pot fi purtătoare de diferite materiale ale infracțiunii, cum ar fi secreția vaginală, salivă, sânge, fire de păr ale victimei. În examinarea corpului suspectului se vor observa particularități ale corpului, cum sunt constituția, forța, existența unor semne particulare precum cicatrici, tatuaje, ș.a.

4. Disponerea expertizelor criminalistice. Disponerea expertizelor palinologice

Prin disponerea de expertize judiciare se urmărește stabilirea adevărului prin rezolvarea în principal a următoarelor probleme:

- *identificarea autorului și a celorlalți eventuali participanți la săvârșirea violului ;*
- *identificarea instrumentelor și substanțelor, sau a altor obiecte folosite la comiterea infracțiunii ;*

- *stabilirea împrejurărilor* în care a avut loc agresiunea, a modului în care a fost săvârșit violul, precum și a eventualilor martori.

1.4. Rezumat

Prima măsură care trebuie luată la locul faptei este ajutorarea victimei și solicitarea acesteia de a nu proceda la igienizare, inclusiv a mâinilor, datorită faptului că în general în timpul agresiunii victima acumulează material biologic precum piele și sânge, prin zgărierea victimei sau fire de păr prin smulgerea acestora.

Examinarea cadavrului de către medicul legist se face inițial la locul faptei pentru obținerea a cât mai multor date cu privire la cauza și natura morții, a posibilității de autolezare de către victimă, a legăturii dintre locul în care a fost găsită victima și locul în care a fost omorâtă, precum și date cu privire la data și modul în care s-a comis omorul.

1.5. Test de evaluare/autoevaluare

Aspecte de aprofundat

- Problemele, obiect al probațiunii care trebuie clarificate prin investigarea violului.
- Reguli generale metodologice aplicate în investigarea violului.
- Particularitățile examinării corpului victimei în cazurile de viol.
- Problemele, obiect al probațiunii care trebuie clarificate prin investigarea morții violente.
- Reguli generale metodologice aplicate în investigarea omorului.
- Măsuri luate de polițistul sosit primul la fața locului și activitățile pregătitoare cercetării propriu-zise.
- Cercetarea în faza statică și dinamică.
- Particularități privind examinarea cadavrului, constatarea morții și a datei acesteia.
- Particularități privind cercetarea în funcție de modul de suprimare a vieții.
- Dispunerea expertizelor criminalistice și medico-legale.
- Elaborarea versiunilor de urmărire penală.
- Evaluării de tip profiling privind personalitatea făptuitorului.

În cadrul întâlnirilor tutoriale, studenții vor fi îndrumați pentru clarificarea problemelor asupra cărora trebuie să se concentreze în însușirea materiei.

1.6. Bibliografie recomandată

- **Emilian Stancu**, *Tratat de criminalistica*, Editura Universul Juridic, 2016;
- **Gheorghe Scripcaru, Madalina Cuciureanu**, *Considerații de criminologie clinică privind violul*, în Studii de Drept Românesc, nr.1-2/1999;
- **Vladimir Belis**, *Curs de medicină legală pentru facultățile de științe juridice*, Societatea de medicină legală din România, 1995;
- **Vladimir Belis**, *Medicina legala în practica judiciara*, Ed. Juridică, Bucuresti, 2001.

Unitatea de învățare X.

1.1. Introducere

În această unitate sunt prezentate particularitățile metodologice de investigare a infracțiunilor privind infracțiunile de furt și tâlhărie, precum și infracțiunile din domeniul traficului de stupefiante.

Distrugerea siturilor arheologice prin excavații neautorizate este o infracțiune care are consecințe ireparabile pentru patrimoniul cultural, pentru care sunt necesare metodologii specifice de investigare.

1.2. Competențe

După parcurgerea acestui curs, studentul va fi capabil să :

- ✓ Descrie măsurile speciale de investigare a infracțiunilor de furt, tâlhărie, trafic de stupefiante
- ✓ Identifice modalitățile de operare în săvârșirea acestor tipuri specifice de acțiuni penale
- ✓ Identifice problemele, obiect al probațiunii, care trebuie clarificate prin cercetarea acestor infracțiuni
- ✓ Explice activitățile de urmărire penale efectuate în cadrul investigării acestor infracțiuni.
- ✓ Identifice tipurile de distrugeri de situri arheologice
- ✓ Identifice elementele metodologice aplicate în investigarea distrugerii de situri arheologice
- ✓ Dezvolte modalitățile de săvârșire a infracțiunilor din domeniul patrimoniului cultural arheologic
- ✓ Identifice problemele care trebuie clarificate în investigarea infracțiunilor de distrugere

1.3. Conținutul unității de învățare

Capitolul 1. Metodologia investigării infracțiunilor de furt și tâlhărie

1. Aspecte juridice
2. Principalele probleme, obiect al probațiunii, care trebuie clarificate prin investigarea furtului și a tâlhăriei
3. Principalele măsuri luate în vederea investigării furtului și a tâlhăriei
4. Particularități ale investigării furtului și tâlhăriei

5. Metodologia investigării infracțiunilor de distrugere a siturilor arheologice

- a) Considerații introductive
- b) Principalele probleme, obiect al probațiunii, care trebuie clarificate prin investigarea distrugerii siturilor arheologice
- c) Constatarea infracțiunii flagrante.
- d) Cercetarea la fața locului a unui sit unde s-a efectuat o săpătură ilegală.
- e) Dispunerea de expertize judiciare.

Capitolul 2. Metodologia investigării infracțiunilor din domeniul traficului de stupefiante

1. Considerații introductive
2. Moduri și sisteme de operare folosite de traficanți
3. Elemente metodologice aplicate în investigarea traficului de stupefiante

Timpul necesar parcurgerii unității de învățare este de 2-3 ore de studiu individual.

Capitolul 1. Metodologia investigării infracțiunilor de furt și tâlhărie

1. Aspecte juridice

Furtul în forma simplă este prevăzut de art.228 din Codul penal și constă în luarea unui bun mobil din posesia sau detenția altuia, fără consimțământul acestuia, în scopul de a și-l însuși pe nedrept. Fapta constituie furt și dacă bunul aparține în întregime sau în parte făptuitorului, dar în momentul săvârșirii acel bun se găsea în posesia sau detenția legitimă a altei persoane. Se consideră bunuri mobile și înscrisurile, energia electrică, precum și orice alt fel de energie care are valoare economică.

Furtul calificat este prevăzut de art.229 din Codul penal și este săvârșit în următoarele împrejurări:

- a)** într-un mijloc de transport în comun;
- b)** în timpul nopții;
- c)** de o persoană mascată, deghizată sau travestită;
- d)** prin efracție, escaladare sau prin folosirea fără drept a unei chei adevărate ori a unei chei mincinoase;
- e)** prin scoaterea din funcțiune a sistemului de alarmă ori de supraveghere.

Alte forme ale furtului calificat sunt :

- furtul a fost săvârșit în următoarele împrejurări:
 - a)** asupra unui bun care face parte din patrimoniul cultural;
 - b)** prin violare de domiciliu sau sediu profesional;
 - c)** de o persoană având asupra sa o armă
- furtul privind următoarele categorii de bunuri:
 - a)** țiței, gazolină, condensat, etan lichid, benzină, motorină, alte produse petroliere sau gaze naturale din conducte, depozite, cisterne ori vagoane-cisternă;
 - b)** componente ale sistemelor de irigații;
 - c)** componente ale rețelelor electrice;
 - d)** un dispozitiv ori un sistem de semnalizare, alarmare ori alertare în caz de incendiu sau alte situații de urgență publică;
 - e)** un mijloc de transport sau orice alt mijloc de intervenție la incendiu, la accidente de cale ferată, rutiere, navale sau aeriene ori în caz de dezastru;
 - f)** instalații de siguranță și dirijare a traficului feroviar, rutier, naval, aerian și componente ale acestora, precum și

componente ale mijloacelor de transport aferente;

g) bunuri prin însușirea cărora se pune în pericol siguranța traficului și a persoanelor pe drumurile publice;

h) cabluri, linii, echipamente și instalații de telecomunicații, radiocomunicații, precum și componente de comunicații

Furtul în scop de folosință este prevăzut de art.230 din Codul penal și este furtul care are ca obiect un vehicul, săvârșit în scopul de a-l folosi pe nedrept ; ori folosirea fără drept a unui terminal de comunicații al altuia sau folosirea unui terminal de comunicații racordat fără drept la o rețea, dacă s-a produs o pagubă.

Tâlhăria în forma simplă este prevăzută de art.233 din Codul penal și este furtul săvârșit prin întrebuințarea de violențe sau amenințări ori prin punerea victimei în stare de inconștiență sau neputință de a se apăra, precum și furtul urmat de întrebuințarea unor astfel de mijloace pentru păstrarea bunului furat sau pentru înlăturarea urmelor infracțiunii ori pentru ca făptuitorul să-și asigure scăparea.

Tâlhăria calificată este prevăzută de art.234 din Codul penal și este săvârșită în următoarele împrejurări:

- a)** prin folosirea unei arme ori substanțe explozive, narcotice sau paralizante;
- b)** prin simularea de calități oficiale;
- c)** de o persoană mascată, deghizată sau travestită;
- d)** în timpul nopții;
- e)** într-un mijloc de transport sau asupra unui mijloc de transport;
- f)** prin violare de domiciliu sau sediu profesional,

Tâlhărie calificată este și tâlhăria care a avut ca urmare vătămarea corporală.

2. Principalele probleme, obiect al probațiunii, care trebuie clarificate prin investigarea furtului și a tâlhăriei

- Determinarea concretă a bunurilor luate din posesia sau detenția unei persoane fiice sau juridice
- Stabilirea cu exactitate a momentului și locului în care a fost săvârșită fapta (important pentru calificarea faptei în furt simplu sau calificat)
- Identificarea modalității de operare, precum și a mijloacelor folosite în săvârșirea faptei
- Identificarea autorului și a participanților la săvârșirea faptei
- Identificarea persoanei vătămate
- Stabilirea condițiilor care au favorizat săvârșirea infracțiunii – neglijență, nesupravegherea bunurilor, etc.

3. Principalele măsuri luate în vederea investigării furtului și a tâlhăriei

- Cercetarea locului faptei
- Ascultarea persoanei vătămate și a martorilor
- Desfășurarea perchezițiilor
- Identificarea autorilor faptei
- Alte activități de urmărire penală precum: ascultarea suspectului sau inculpatului, efectuarea reconstituirii și prezentarea pentru recunoaștere, dispunerea expertizelor judiciare

4. Particularități ale investigării furtului și tâlhăriei
 - Furtul din locuințe
 - Furtul din buzunare
 - Furtul din și de autoturisme
 - Alte tipuri de furt : din bagaje, din hoteluri, de la garderobe, de la persoane aflate într-o stare în care nu își pot apăra sau supraveghea bunurile
 - Furtul sau tâlhăria în paguba proprietății publice

5. Metodologia investigării infracțiunilor de distrugere a siturilor arheologice

5.1. Considerații introductive

Distrugerea siturilor arheologice prin excavații neautorizate este o infracțiune care are consecințe ireparabile pentru patrimoniul cultural. Acest tip de violență se desfășoară cel mai adesea în scopul traficului ilicit cu artefacte arheologice.

Conform Ordonanței nr. 43/2000 privind protecția patrimoniului arheologic și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național, *“patrimoniul arheologic reprezintă ansamblul bunurilor arheologice care este format din:*

1. *siturile arheologice înscrise în Repertoriul arheologic național, cu excepția celor distruse ori dispărute, și siturile clasate în Lista monumentelor istorice, situate suprateran, subteran sau subacvatic, ce cuprind vestigii arheologice: așezări, necropole, structuri, construcții, grupuri de clădiri, precum și terenurile cu potențial arheologic reperat, definite conform legii;*
2. *bunurile mobile, obiectele sau urmele manifestărilor umane, împreună cu terenul în care acestea au fost descoperite.”*

Distrugerea, degradarea sau aducerea în stare de neîntrebuințare a unui bun care face parte din patrimoniul cultural ori împiedicarea luării măsurilor de conservare sau de salvare a unui astfel de bun, precum și înlăturarea măsurilor luate se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani, conform art. 253 alin.3 din Codul Penal.

5.2. Principalele probleme, obiect al probațiunii, care trebuie clarificate prin investigarea distrugerii siturilor arheologice

➡ Stabilirea tipului de distrugere. *Distrugerea reversibilă și distrugerea ireversibilă.*

- ▶ *Distrugerea reversibilă, sau degradarea, este caracteristică siturilor arheologice parțial distruse, de unde pot fi recuperate informații de situații, ori obiecte nedescoperite sau ignorate de făptuitori în aria săpată ilicit.*
- ▶ *Distrugerea ireversibilă se caracterizează prin pierderea definitivă a contextului arheologic, fără posibilitatea recuperării părții distruse prin activitatea ilicită. În timpul distrugerii contextului arheologic multe dintre artefactele care sunt extrase din contextul lor suferă degradări severe, sau sunt chiar distruse definitiv prin:*
 - a) folosirea intenționată a unor substanțe care atacă artefactul
 - b) distrugerea mecanică;

- c) folosirea neintenționată a unor tehnici, metode sau substanțe neadecvate ori incompatibile cu materialul din care este realizat artefactul.

► Determinarea concretă a bunurilor distruse sau degradate, oferă posibilitatea urmăririi acestora. În cazul tuturor artefactelor distruse parțial sau total, se va determina proveniența lor.

Pentru artefactele arheologice, primul indiciu al provenienței ilicite îl constituie lipsa informațiilor privind contextul arheologic.

După statutul lor juridic și după informațiile privind contextul arheologic, există trei tipuri de artefacte:

- *Artefacte licite.* Acestea au context arheologic clar precizat (“amforă de la Histria”). Orice săpătură arheologică sistematică presupune în mod obligatoriu înregistrarea obiectelor descoperite. Înregistrările conțin informații privitoare la data, locul descoperirii, descoperitorul și spațiul de localizare în depozit a obiectului.
- *Artefacte passim.* Acestea sunt găsite la suprafața solului, sau în ape puțin adânci, la țărm, întâmplător, ajungând în aceste locuri ca urmare a unor activități umane (lucrări agricole), sau a unor activități nonumane (alunecări de teren). Acest tip de artefacte creează obligativitatea legală a descoperitorului să le declare și să le predea instituțiilor de specialitate.
- *Artefacte cu proveniență ilicită.* Aceste artefacte sunt lipsite de context arheologic, deși, uneori, pentru a le spori valoarea de piață, traficanții le creează o fișă de locație, de regulă prin menționarea unor zone întinse (Transilvania, Dunărea de Jos, Dobrogea, Scythia, etc) .
 - Artefactele traficate, fără context arheologic, pot proveni din descoperiri întâmplătoare.
 - Artefactul a făcut parte dintr-o colecție sau din mai multe colecții private, schimbându-și succesiv proprietarul.
 - Artefactele fără context arheologic precizat și fără documente care să dovedească apartenența lor la o colecție, ori schimbarea succesivă a proprietarului, sunt susceptibile de a face parte din situri arheologice jefuite, deci distruse, sau pot proveni din furturi.

► Stabilirea naturii distrugerii

Se va determina modul în care s-a produs distrugerea, precum și timpul aproximativ în care aceasta a avut loc.

► Identificarea mijloacelor și metodelor folosite în săvârșirea infracțiunii.

Jefuitorii profesioniști de situri arheologice adoptă măsuri speciale, astfel încât să evite detectarea acțiunii lor ilegale. Aceștia își pregătesc cu grijă planul de săpătură ilegală, studiind cu atenție, în prealabil, documente sau hărți topografice aflate în arhive sau biblioteci.

Cel mai des jefuite sunt siturile izolate, sau cele nepăzite ori păzite superficial. În cazul siturilor păzite, făptuitorii urmăresc, pentru o perioadă de timp, comportamentul, obiceiurile și programul paznicilor. Făptuitorii folosesc echipamente împotriva detecției de către eventualii câini folosiți pentru paza sitului, ori folosesc chiar ei câini de pază, sau echipamente de radioscanare pentru a urmări îndeaproape și localiza echipajele de poliție sau pază. Alți făptuitori

folosesc baghete de sondare a solului și site de cernut, precum și documente de identitate false, permise de săpătură false, sau chiar diverse uniforme, de asemenea, false.

5.3. Constatarea infracțiunii flagrante.

Jefuirea siturilor arheologice - fie că acesta sunt terestre sau subacvatice - este foarte dificil de prevenit, detectat sau urmărit, mai ales în cazurile în care siturile nu fac obiectul unei săpături sistematice. Săpătura dezorganizată, vâlmașă, a unui sit, poate crea, chiar pentru persoane neavizate, suspiciunea unei săpături ilegale.

► *Surprinderea în flagrant a utilizatorilor de detectoare de metale*

Odată cu apariția unor mijloace de detectare performante, portabile, prospectorii ilegali ai siturilor și-au specializat atacurile și au restrâns aria de acțiune a săpăturilor ilicite la locuri precise, unde săpătura se concentrează pentru descoperirea și extragerea artefactelor din metal.

Folosirea detectorului (detectoarelor) în mod ilicit, în situri arheologice identificate sau neidentificate în teren, de către persoane care dețin astfel de mijloace în mod legal, dar pentru alt scop decât efectuarea de cercetări arheologice, este ilegală.

Detectoarele de metale nu sunt instrumente standardizate. Acestea pot face diferența între tipuri diferite de metal. Partea activă a magnetometrului conține un emițător și un receptor, care funcționează pe principiul emiterii de unde electromagnetice în sol, acestea oprindu-se în momentul în care ating artefacte din metal, fiind reflectat de către acestea către receptor. Detectorul înregistrează orice modificare a câmpului magnetic produsă de prezența unor obiecte metalice, în trei moduri:

- a. *Generarea unui vârtej de curent.*
- b. *Forța câmpului asimetric.*
- c. *Pierderea forței câmpului.*

Pentru a deveni eficient, detectorul trebuie, de asemenea, să elimine așa numitele “efecte ale pământului”. Aceste efecte sunt cauzate de electricitatea indusă de mineralele din sol, în special sarea și fierul.

Detectorul de metale este folosit de către utilizatorii iliciți în următoarele moduri:

- Scanarea la suprafața solului. Operațiunea este efectuată atunci când terenul prospectat nu se află într-un spațiu de săpătură sistematică supus cercetării;
- Scanarea stratigrafică. Acest tip de scanare se efectuează în excavațiile deja începute, scanându-se, pe verticală, peretele (martorul) aflat în adâncimea săpăturii;
- Scanarea aglomerărilor de pământ deversat din săpătură. Scanarea pământului rezultat în urma săpăturilor se efectuează în scopul detectării unor obiecte care au scăpat atenției arheologilor.

► *Efectuarea de săpături ilicite în zone arheologice protejate*

Surprinderea săpăturilor iliciți la locul infracțiunii este frecventă. Făptuitorii nu pot să motiveze lucrările pe care le efectuează în siturile arheologice protejate, sau în preajma acestora, ori în locuri cu urme arheologice, identificate și cartografiate ca atare.

În conformitate cu legislația în vigoare și cu obligațiile pe care le are instituția care administrează situl, este necesară semnalizarea corespunzătoare a sitului și a ariei lui de protecție.

Simpla identificare, publicare și cartografiere a unei zone arheologice, de regulă în publicații de specialitate, fără a fi dublată de o publicitate corespunzătoare prin semnalizare, nu poate produce efecte juridice. Din păcate, infractorii care au un grad de cultură și o specializare superioară, folosesc tocmai aceste publicații pentru a se informa și pentru a-și alege zonele de acțiune.

5.4. Cercetarea la fața locului a unui sit unde s-a efectuat o săpătură ilegală.

Cercetarea se realizează urmându-se aceeași procedură generală ca și în alte infracțiuni, în acest caz existând însă unele proceduri specifice.

Cercetarea locului faptei, este un act procedural indispensabil în cercetarea infracțiunii de distrugere a siturilor arheologice, și constă nu numai în cercetarea locului propriu-zis al săpăturii ilegale - care a fost devastat pentru a se sustrage artefacte - dar și cercetarea căilor de acces, a itinerarului parcurs de făptuitor, atât la venirea, cât și la plecarea din câmpul infracțional, precum și cercetarea locului unde au fost ascunse artefactele, după sustragerea lor.

Prin cercetarea locului faptei pot fi cunoscute date importante cu privire la numărul făptuitorilor, metodele și mijloacele folosite pentru efectuarea săpăturii, perioada de timp aproximativă în care s-au efectuat săpăturile, vechimea săpăturii, proporțiile distrugerii, posibilitatea salvării parțiale a sitului.

Se va avea în vedere pătrunderea la locul faptei și a altor persoane decât a celor care au săvârșit infracțiunea, fie că aceștia sunt ziariști, fie că sunt persoane specializate care au intervenit în săpătură înainte de venirea organelor de anchetă. Se va avea în vedere, de asemenea, existența unor săpături ilicite multiple, precum și superficialitatea, neprofesionalismul organelor de poliție, sosite primele la fața locului, care - fără a avea expertiză în domeniul cercetării infracțiunilor săvârșite asupra artefactelor arheologice - deranjează locul faptei prin intervenție directă, de cele mai multe ori neintenționată. În cazul în care există unele complicități, intervenția unor persoane în situl arheologic poate fi intenționată, determinată de dorința de a șterge unele urme ale infracțiunii ce ar conduce la identificarea autorilor acesteia.

Organele de urmărire penală sosite la fața locului vor proceda, în primul rând, la izolarea ariei cercetate, la cercetarea cu grijă a sitului, cu ochiul liber și eventual cu ajutorul unor surse puternice de lumină. Se vor efectua măsurători și fotografii ale săpăturii și a urmelor lăsate de făptuitor, ale instrumentelor de săpat, a urmelor specifice de frecare lăsate de unelte în sol, a urmelor de tăiere/decupare a unor părți din anumite artefacte (mozaicuri, grupuri statuare, inscripții, etc.) sau lovire și dărâmare a unor construcții, în scopul căutării de artefacte prezumate a fi fost ascunse în miezul zidurilor sau la temelia acestora.

Cercetarea se efectuează în strânsă legătură cu întregul proces de descoperire, fixare și ridicare a altor categorii de urme, cum ar fi cele aparținând persoanei infractorului, resturi de obiecte, resturi alimentare, de fumat, urme de natură biologică (saliva, fragmente de piele, păr, etc.). Se vor efectua mulaje ale urmelor de încălțăminte și ale urmelor lăsate de echipamentele folosite pentru săpat. Datorită prafului fin rezultat în urma săpăturilor, sau a solului excavat și mărunțit, urmele palmare, plantare sau de încălțăminte, precum și cele ale unor echipamente și articole vestimentare folosite de făptuitori, sunt deosebit de numeroase, de clare, și pot fi ridicate ușor.

Se va proceda, totodată, la ridicarea unor probe de sol pentru a putea fi comparate cu urmele de sol aflate pe artefactele sau obiectele de îmbrăcăminte, încălțăminte, ori pe echipamente ce ar putea fi descoperite în urma percheziției efectuate suspectilor.

Analizele urmelor, împreună cu probele de sol, pun în evidență legătura dintre suspect și artefactele dintr-un sit anume.

Cercetarea la fața locului necesită asistența unui arheolog care să evalueze pagubele, să efectueze o descriere exactă a ceea ce s-a pierdut definitiv, a ceea ce este de recuperat, precum și a ceea ce este deteriorat iremediabil, sau mutat.

Dosarul cauzei trebuie să conțină o declarație a autorității în domeniul de specialitate, care să ateste că nu a fost eliberat suspectului nici un permis care să îi permită acestuia să efectueze săpături arheologice, să strămute un sit arheologic sau artefactele aferente acestuia.

Practic, urmărirea jefuitorilor de situri este foarte dificilă. De cele mai multe ori, făptuitorii sunt descoperiți ca urmare a încălcării altor prevederi legale. De exemplu: organele de poliție efectuează o percheziție la domiciliul unui suspect pentru deținerea de narcotice, și se descoperă fotografiile, desenele, însemnările despre unele artefacte dispărute sau de proveniență necunoscută, sau chiar obiectele ca atare.

Unelte cu ajutorul cărora se efectuează săpăturile arheologice sunt, în general, obiecte comune, utilizate în scopuri domestice pentru efectuarea unor lucrări agricole sau de construcție (sape, săpăligi, lopeți, târnăcoape, șpacluri, mistrii...), care nu ar putea trezi suspiciunea folosirii lor într-o acțiune ilicită. Într-un context în care acestea se găsesc asociate cu obiecte de îmbrăcăminte care au fost purtate în timpul săpăturilor, urme de sol, cioburi, sau floră specifică, acestea crează suspiciunea existenței unei activități arheologice ilicite.

Cercetarea la fața locului a siturilor arheologice subacvatice.

Cercetarea arheologică subacvatică necesită aplicarea unei metodologii specifice și a unei tehnologii avansate, diferite de cele utilizate pentru siturile terestre. Echipele de investigare sunt compuse din personal specializat în scufundări, coordonate de un arheolog specializat în cercetări marine. În general, se recomandă folosirea a două echipe: o echipă de cercetare subacvatică și o echipă de suprafață. Cele două echipe trebuie să cunoască în amănunțime, procedurile de prelevare și cele de scoatere a diferitelor tipuri de obiecte din mediul acvatic și introducerea în mediul uscat. Totodată, se vor adopta procedee de fotografiere specifice cercetărilor criminalistice, care să redea cu claritate poziția și detaliile urmelor și a spațiului subacvatic.

În vederea efectuării cercetării subacvatice este important să se stabilească următoarele elemente:

- Tipul de cercetare subacvatică;
- Echipamentul necesar;
- Dacă există vizibilitate în mediul cercetat;
- Tipul de probe susceptibile a fi descoperite și ridicate la suprafață.

Siturile aflate la mare adâncime pot fi investigate numai cu ajutorul submarinelor de tip ROV (Remote Operated Vehicles) sau AUV (Autonomous Underwater Vehicles).

Accesul așa-numiților vânători de tezaure sau scafandrii de plăcere la echipament subacvatic, dificultatea detectării infracțiunii în flagrant și a cercetării la fața locului, imposibilitatea descoperirii, fixării și ridicării urmelor infracțiunii din spațiul infracțional, sunt numai câteva dintre impedimentele cercetării infracțiunilor de distrugere a siturilor subacvatice, constituindu-se în impedimente favorizante ale acestui tip de infracțiuni. Devastarea sitului arheologic subacvatic, prin scoaterea la suprafață a artefactelor, are drept urmare nu numai distrugerea contextului arheologic, lipsirea sa de valoare științifică, dar și distrugerea artefactelor,

parțială sau totală, prin trecerea lor dintr-un mediu în altul, fără asigurarea măsurilor necesare conservării bunurilor.

Nici un obiect nu trebuie ridicat la suprafață înainte de a fi efectuată fotografierea, filmarea, măsurarea cu scale de referință, efectuarea schițelor.

Toate urmele ridicate de la fața locului vor fi transmise echipei de la suprafață, respectând procedura pentru fiecare tip de obiect în parte, în funcție de compoziția sa, pentru a fi etichetate și ambalate.

Artefactele provenite din siturile subacvatice sunt similare cu cele din siturile terestre, cu deosebirea că primele, aflate timp îndelungat în submersie, suferă transformări calitative speciale cum sunt: fragilizare, sfărâmare, pulverizare, modificarea compoziției și a aspectului fizic. Atât prin cercetarea la fața locului, cât și prin analizele de laborator, se va determina cauza și momentul distrugerii sau deteriorării obiectelor, fie că acestea au fost distruse în momentul scufundării navei (dacă situl subacvatic este o navă), al prăbușirii țărmului, sau ulterior, prin intervenția faunei subacvatice, fie că au fost distruse prin activitatea scufundătorilor ocazionali asupra sitului, ori ca urmare a extragerii violente a obiectelor din mediul acvatic, în grabă, fără interesul sau intenția de a proteja contextul arheologic.

5.5. Dispunerea de expertize judiciare.

În cadrul investigării distrugerii siturilor arheologice se vor dispune:

1. expertiza criminalistică a urmelor formate la fața locului de corpul făptuitorului;
2. expertiza artefactelor, întregi sau fragmentare, presupuse a fi rezultat dintr-o săpătură ilicită;
3. expertiza artefactelor arheologice distruse sau deteriorate, *in situ*, la locurile de deținere;
4. expertiza altor obiecte și materii diverse specifice, ori destinate să cosmetizeze și să modifice artefactele extrase ilicit din săpături și să le supună operațiunilor de preschimbare.

Capitolul 2. Metodologia investigării infracțiunilor din domeniul traficului de stupefiante

1. Considerații introductive

Conform art.359 din Codul penal, Traficul de produse sau substanțe toxice **constă în** producerea, deținerea, precum și orice operațiune privind circulația produselor ori substanțelor toxice, cultivarea în scop de prelucrare a plantelor care conțin astfel de substanțe ori experimentarea produselor sau substanțelor toxice, fără drept.

Potrivit Legii nr.143/2000 privind combaterea traficului și consumului ilicit de droguri, drogurile sunt plante și substanțe stupefiante ori psihotrope sau amestecuri care conțin asemenea plante și substanțe. Drogurile sunt clasificate în : droguri de mare risc și droguri de risc.

Conform Convenției ONU din anul 1971, substanțele psihotrope se împart în : stimulente, depresive, halucinogene, narcotice (morfina, heroina).

În funcție de natura lor, drogurile se clasifică în : analgezice, sedative, hipnotice, stimulente, halucinogene.

În funcție de acțiunea asupra organismului, drogurile se clasifică în : psiholeptice (depresive), psihoanaleptice (stimulente) și psihodisleptice (halucinogene).

2. Moduri și sisteme de operare folosite de traficanți

Modalități de ascundere.

Modalități de mascare sau ascundere a drogurilor. Drogurile pot fi ascunse în containere fabricate industrial (cutii, conserve, etc.), se poate proceda la înlocuirea conținutului din cutiile de conserve, producerea artizanală a unor cutii de transport, impregnarea țesăturilor cu substanțe stupefiante. De asemenea, drogurile sunt transmise prin intermediul sistemului poștal sau de curierat.

Mirosurile specifice drogurilor sunt mascate prin introducerea în pachete a unor produse puternic mirositoare, de natură să împiedice depistarea drogurilor de către câinii specializați în astfel de operațiuni.

Drogurile sunt deseori ascunse în mijloace de transport auto (în tapiserii, capace de roți), în vagoane de cale ferată, avioane sau vapoare.

Persoanele care transportă droguri crează spații de ascundere în îmbrăcăminte, în alimente, țigări, etc.

Modalități de operare.

Multe dintre narcoticele fabricate în scopuri medicale, ajung să fie consumate în mod abuziv și traficate ilicit.

Unii fermieri aleg să dezvolte culturi clandestine în locul culturilor alimentare.

Fabricarea stupefiantelor se realizează în laboratoare special amenajate în clădiri mascate, izolate sau părăsite, și folosind echipamente ieftine, a căror achiziție nu trezește suspiciuni.

Distribuirea drogurilor se face pe piața neagră sau pe piața secretă.

3. Elemente metodologice aplicate în investigarea traficului de stupefiante

Depistarea traficantilor se realizează de cele mai multe ori prin folosirea investigatorilor acoperiți. Se desfășoară activități de supraveghere și verificare a persoanelor, corespondențelor, registrelor, clădirilor, terenurilor suspectate a avea informații despre trafic sau chiar depozit de substanțe.

În vederea depistării drogurilor se folosesc câinii special dresați pentru astfel de activități, dispozitive cu raze X, aparatură de examinare electronică, etc.

Toxicomanii sunt identificați prin examene medico-legale, prin comportament simptomatic specific, deținerea unor obiecte folosite pentru consumul unor droguri, urme lăsate pe corp prin injectare.

1.4. Rezumat

Jefuirea siturilor arheologice - fie că acesta sunt terestre sau subacvatice - este foarte dificil de prevenit, detectat sau urmărit, mai ales în cazurile în care siturile nu fac obiectul unei săpături sistematice. Săpătura dezorganizată, vâlmașă, a unui sit, poate crea, chiar pentru persoane neavizate, suspiciunea unei săpături ilegale.

1.5. Test de evaluare/autoevaluare

Aspecte de aprofundat

- Modalități de săvârșire a infracțiunilor de furt, tâlhărie, de distrugere a siturilor arheologice
- Principalele probleme de clarificat

- Mijloace de prevenire și combatere
- Efectuarea unor acte de urmărire penală
- Particularități în efectuarea cercetării la fața locului unui sit arheologic

În cadrul întâlnirilor tutoriale, studenții vor fi îndrumați pentru clarificarea problemelor asupra cărora trebuie să se concentreze în însușirea materiei.

1.6. Bibliografie recomandată

- **Gabriela Matei**, *Investigarea criminalistică a infracțiunilor privind operele de artă și artefactele arheologice*, Editura Universul Juridic, 2010 ;
- **Marin Ruiu**, *Metodologia investigării criminalistice a unor genuri de infracțiuni*, Editura Universul Juridic, Octombrie 2014;
- **Marin Ruiu**, *Metodologie criminalistica*, Editura Universul Juridic, Noiembrie 2013.

Unitatea de învățare XI.

1.1. Introducere

În această unitate sunt prezentate particularitățile metodologice de investigare a infracțiunilor de terorism, precum și infracțiuni din domeniul afacerilor.

Termenul de "terorism" înseamnă violență premeditată și motivată politic, îndreptată împotriva țărilor noncombatante, de către grupuri sub-naționale, sau agenți clandestini, care, în mod uzual, încearcă să influențeze o parte a opiniei publice.

Termenul de "terorism internațional" înseamnă terorism care angrenează cetățenii sau teritoriul mai multor țări;

Termenul "grup terorist" desemnează orice grup care practică sau care are subgrupuri semnificative care practică terorismul internațional.

1.2. Competențe

După parcurgerea acestui curs, studentul va fi capabil să :

- ✓ Identifice modalitățile de operare în săvârșirea acestor tipuri specifice de acțiuni penale
- ✓ Identifice problemele, obiect al probațiunii, care trebuie clarificate prin cercetarea acestor infracțiuni
- ✓ Explice activitățile de urmărire penale efectuate în cadrul investigării acestor infracțiuni.
- ✓ Descrie măsurile speciale de investigare a infracțiunilor de terorism
- ✓ Identifice tipurile de terorism
- ✓ Identifice modurile de acțiune în atacurile teroriste
- ✓ Explice particularitățile investigării criminalistice a infracțiunilor de terorism

1.3. Conținutul unității de învățare

Capitolul 1. Particularități ale investigației actelor de terorism

1. Motivarea actelor de terorism. Substanțe folosite în crearea armelor biochimice
2. Metode de prevenire și detectare a substanțelor folosite în atacul terorist biochimic
3. Modalități de operare folosite în efectuarea actelor de terorism biologic și chimic
4. Elemente metodologice aplicate în investigarea actelor de terorism.

Capitolul II. Metodologia investigării criminalistice a infracțiunilor din domeniul afacerilor

1. Cadrul juridic
2. Modalități de săvârșire a infracțiunilor în domeniul afacerilor
 - a. Însușirea unei identități false
 - b. Însușirea unei calități false
 - c. Escrocherii prin înscenare
3. Modalități de operare
4. Metodologia investigării infracțiunilor din domeniul afacerilor

Durata medie de studiu individual

Timpul necesar parcurgerii unității de învățare este de 2-3 ore de studiu individual.

Capitolul I. Particularități ale investigației actelor de terorism

1. Motivarea actelor de terorism. Substanțe folosite în crearea armelor biochimice

Terorismul este un rău social care datează încă din timpuri biblice. Dar, începând cu anii '60, terorismul a îmbrăcat forme noi, impulsivat fiind de doctrina și maniera de acțiune a unor grupuri cum ar fi "Baader Meinhof", "Brigăzile Roșii" și "Pante rele Negre". Acestea au recurs la arme cu putere mare de distrugere, răpiri și deturnări de avioane, pentru a obține o publicitate sporită a acțiunilor lor.

Investigațiile cu referire la terorismul chimic și biologic se desfășoară sub sigla "celor trei w" (Why - de ce; Who - cine; Why - de ce),:

- Primul "W" se referă la motivațiile pentru care teroriștii ar dori să urmeze metodele sectei japoneze Aum;
- Al doilea "W" se referă la grupurile care se aseamănă doctrinar și metodologic cu secta Aum;
- Al treilea "W" caută un răspuns la întrebarea "de ce nu a fost duplicat atacul sectei Aum".

În cercetarea criminalistică, un punct central îl constituie identificarea motivațiilor folosirii acestui tip de arme, între care armele biologice sunt considerate cu cel mai mare grad de pericolozitate, organizațiile teroriste putând avea următoarele obiective:

- ▶ să masacreze un număr cât mai mare de persoane;
- ▶ să incite populația și să inducă o panică acută care să aibă drept rezultat căderea guvernului;
- ▶ să se plaseze pe o poziție de forță de pe care să-și negocieze cererile;
- ▶ să-și folosească abilitatea de a executa atacuri anonime;
- ▶ să distrugă sau să afecteze semnificativ o societate sau o economie;
- ▶ să copieze modul de acțiune a unor organe ale statului;
- ▶ să copieze modul de operare a altor teroriști;
- ▶ să folosească agenți biologici sau chimici pentru a îndeplini profeții biblice.

Arme biologice

Microorganismele sau toxinele (virusi, bacterii, spori funginali), sunt cel mai adesea folosite pentru producerea armelor biologice.

Toxinele sunt otrăvuri biologice care pot include și acele otrăvuri produse de bacterii, numite endotoxine, sau acelea produse de către fungi numite micotoxine. Chiar dacă nu toți acești agenți patogeni au efectivitate maximă - unii putând cauza infecții ușoare, alții incapacitate temporară sau permanentă și doar unii având capacitatea de a fi letali efectele produse de acestea sunt devastatoare prin numărul mare de subiecți afectați. Prin problemele de sănătate pe care le provoacă, agenții biologici creează nesiguranță, panică și haos social cu urnări economice și politice greu de estimat.

Pentru producerea agenților biologici cu grad mare de infectare, capabili de a se constitui în

arme biologice, există, patru moduri de achiziționare a culturilor de semințe patogene: **1.** surse naturale; **2.** colecții de culturi; **3.** mostre de cercetare folosite de laboratoare și unități de sănătate publică; **4.** state sponsori sau foști angajați ai unor țări care și-au menținut capacități de luptă biologică.

Investigația criminalistică este extrem de mult îngreunată de faptul că natura abundă în *ucigași microscopici*:

- ▶ bacillus anthracis (antrax);
- ▶ țânțarii sunt purtători de febră galbenă și febră hemoragică;
- ▶ rozătoarele poartă cinci tipuri de febră hemoragică sud-americană;
- ▶ măgarii, maimuțele, caii și țânțarii sunt purtători ai encefalitei equine".

Arme chimice

Agenții chimici folosiți atât în conflictele militare, cât și în acțiunile teroriste, au un grad de pericolitate foarte mare, producând efecte sociale, economice și politice similare cu cele ale armelor biologice.

Experimentele au demonstrat că armele chimice au un efect toxic ridicat atunci când sunt utilizate sub forma unor substanțe lichide sau gazoase, ce pot fi dispersate de către bombe, rachete, proiectile de artilerie, mine, grenade sau simple butelii de spray. În funcție de modul de acțiune, armele chimice pot fi împărțite în patru categorii:

- ▶ Agenți care distrug țesuturile de piele expuse contactului direct (ex. gazul muștar);
- ▶ Agenți ai sângelui care, atunci când sunt inhalați, blochează circulația oxigenului în corp (ex. hidrogen cianida și cianogen clorida);
- ▶ Agenți șocanți care inflamează tuburile bronhice și plămânii, ce pot cauza asfizierea (ex. fosgenii și clorinele);
- ▶ Agenți neurologici care scurtcircuitează sistemul nervos, conducând la blocări ale respirației urmate de moarte, în câteva minute de la contactul cu victima (ex. gazele tabun, sarin, soman, VX).

Majoritatea acestor agenți sunt inodori și incolori, răspândindu-se în atmosferă atunci când sunt împrăștiați, unii dintre aceștia (VX și gazul muștar), fiind de asemenea extrem de persistenți și creând pericole pe termen lung. Cercetările au condus la concluzia că respectivii agenți chimici pot distruge același număr de persoane în cantități infinit mai mici decât armele convenționale cele mai periculoase.

Mulți agenți chimici, extrem de toxici, sunt folosiți uzual în industrie sau în cosmetică și farmaceutică:

- ▶ Gazul sarin se folosește în: aditivi ai gazolinei, solvenți pentru vopsele, ceramică, enticeptice, mase plastice;
- ▶ Gazul soman se folosește ca: aditiv lubrifiant, în curățirea și dezinfectarea echipamentelor de procesare a hranei;
- ▶ VX este utilizat în: producerea insecticidelor, pirotehnică, aditivi lubrifianți pentru ulei, sinteze organice.

La fel ca ingredientele, echipamentele chimice necesare în producerea unor astfel de arme pot fi achiziționate aproape de oriunde.

Agroterorismul

O formă de terorism, care nu are implicații directe asupra persoanelor, este agroterorismul. Acesta se caracterizează prin folosirea unor agenți patogeni împotriva animalelor și plantelor în scopul distrugerii acestora. Din punctul de vedere al organizațiilor criminale care ar apela la acest tip de terorism, implicațiile directe ale depozitării și împrăstierii agenților patogeni ar constitui o cotă de risc mult mai scăzută față de alte forme de bioterorism.

Consecințele unui act agroterorist nu ar fi nici ele directe, deoarece nu afectează în mod nemijlocit persoanele împotriva cărora este îndreptată acțiunea teroristă. Consecințele indirecte însă, ar conduce la efecte social economice și politice dezastruoase.

În primul rând, afectarea unor întinse zone agricole, prin distrugerea culturilor acestora, va conduce la un dezechilibru major în ceea ce privește securitatea alimentară a populației prin:

- ▶ **diminuarea rezervelor alimentare strategice și crearea unei "dependențe alimentare" de alte entități statale producătoare de resurse similare;**
- ▶ **creșterea explozivă a prețului alimentelor de bază și apariția unor importante dezechilibre economice pe piețele agroalimentare internaționale;**
- ▶ **apariția unor mișcări sociale de anvergură, legate atât de falimentul producătorilor agricoli, cât și de incapacitatea unor categorii ale populației de a face față creșterii prețului la produsele alimentare;**
- ▶ **apariția unor consecințe politice, în primul rând manifestări de stradă, ce ar conduce la o pronunțată instabilitate politică.**

Agroterorismul se poate manifesta și ca politică de stat, având drept scop fie eliminarea unor grupuri de populație din anumite zone, pe care un anumit stat dorește să le controleze nemijlocit și nelimitat. De asemenea, în cazul unor conflicte militare, în care adversarele încearcă să se impună, cu ajutorul forței, folosind mijloace tipice războiului biologic.

Datorită consecințelor nefaste pe care agroterorismul le poate avea asupra situației economice, sociale și politice internaționale, metodele folosite în purtarea unor asemenea acțiuni au fost prohibite.

Deșeurile biochimice

Una dintre operațiunile care trebuie privite cu cea mai mare atenție este aceea a prevenirii și combaterii accesului unor grupări teroriste la depozitele de agenți chimici și patogeni ce constituie reziduri industriale.

Același pericol îl constituie și depozitele de materiale biochimice scoase din uz, care pot fi folosite de potențiali teroriști în scopuri criminale.

2. Metode de prevenire și de detectare a substanțelor care pot fi folosite în cazul unui atac terorist biochimic

Prevenirea actelor teroriste se desfășoară pe mai multe planuri. Astfel:

- ▶ *Elaborarea de programe antiteroriste*, care presupun activități de cercetare și dezvoltare a portofoliului unor baze de date cu elemente cât mai numeroase și mai concludente referitoare la grupuri și indivizi angrenați.
- ▶ *Înființarea unor oficii locale și naționale de prevenire și pregătire a luptei*

antiteroriste, care să structureze programe informaționale destinate cunoașterii potențialelor ținte din teritoriul unde își desfășoară activitatea și punctelor vulnerabile de atac ale acestora;

- *Popularizarea măsurilor de prevenire și combatere a terorismului* prin intermediul unor publicații speciale, destinate să educe publicul în scopul sporirii vigilenței acestuia, în acțiunile de prevenire și combatere, precum și în ceea ce privește modul de acțiune al cetățenilor în cazul unor atacuri teroriste;
- *Elaborarea unor cataloage biometrice* care să cuprindă informații asupra tehnologiilor biometrice care pot fi folosite în aplicații de securitate avansată;
- *În ființarea unor centre pentru zonele de protecție civilă*, acestea fiind în special laboratoare cu rol activ în cercetarea, testarea, producerea și utilizarea de aparatură sofisticată, destinată prevenirii producerii actelor bioteroriste și limitării efectelor acestora.

3. Modalități și sisteme de operare folosite în efectuarea actelor de terorism biologic și chimic

Metode de contaminare a aerului

Sunt cunoscute trei posibilități de diseminare (împrăștiere) a agenților chimici și biologici:

1. *Aerosolizarea* (pulverizarea) - se efectuează cu ajutorul unor instalații de tip spray, care poate avea cele mai diverse forme și are rolul de a împrăști lichide sau pulberi în aer. Aerosolizarea se poate face cu ajutorul gazelor sub presiune, așa cum este CO₂, prin producerea de vapori, sau se pot folosi tehnici cum ar fi atomizarea ultrasonică pentru a produce nori de vapori.

2. *Diseminarea* cu ajutorul explozibilului se poate face folosindu-se agenți biologici și chimici, comprimați împreună cu materialul exploziv ce va fi detonat, sau în capsule de gaz aflate sub presiune, atașate bombei propriu-zise.

3. *Diseminarea pasivă a toxinelor și agenților patogeni* este posibilă mai ales în spațiile închise, unde aceștia pot fi presărați sub formă de pulberi. Unul dintre agenții patogeni, care poate avea o dispersie rapidă în aer, este antrax-ul sub formă de pulberi.

Metode de contaminare a apei

În afară de contaminarea aerului al cărui "consum" este vital pentru toate ființele vii, teroriștii care folosesc arme chimice și biologice vizează și o altă resursă fundamentală a vieții, apa potabilă. Sursele și resursele de apă menajeră sunt în mod egal vizate.

În apă pot fi eliberate cele mai diverse substanțe, bacteriile constituind una dintre armele extrem de periculoase.

Metode de contaminare a solului

Contaminarea solului se poate produce ca urmare a unor acte teroriste în cadrul acțiunilor de agroterorism, sau a unor acțiuni care vizează răspândirea de agenți patogeni pe suprafața solului în scopul afectării persoanelor".

Între metodele folosite menționăm:

- Împrăștierea de substanțe biochimice asupra culturilor agricole;

- Deversarea pe terenurile agricole a unor ape reziduale infestate;
- Răspândirea pe terenuri agricole a unor insecte care atacă recoltele (gândaci de Colorado, lăcuste, păduchii cartofului, ș. a.);
- Atacarea cu explozibil a depozitelor de deșeuri chimice și biologice aflate la suprafața solului sau îngropate.

4. Posibilități de protecție împotriva agenților biochimici.

Pentru protecția împotriva acestui tip de atac în spații închise, fie că este vorba de clădiri cu cele mai diferite destinații (birouri, cinematografe, restaurante, magazine, etc), fie că este vorba de alt tip de construcții (cum sunt tunelele și stațiile de metrou), se pot lua o serie de măsuri de prevenire și combatere în vederea imunizării sistemelor de ventilație a clădirilor prin:

- diluarea ventilației;
- filtrarea multiplă a aerului;
- folosirea în permanență a unor sisteme de dezinfectare bazate pe utilizarea razelor ultraviolete;
- implantarea unor lumini pulsatori de avertizare cuplate la biosenzori.

Unul dintre puținii agenți patogeni folosiți în armele biologice ale cărui proprietăți sunt bine cunoscute, este antraxul. O doză de 10. 000 de spori de antrax poate infecta aproximativ 50% dintre persoanele expuse 18. Doza letală pentru 50% din persoanele expuse este de 28. 000 de spori".

Agenții patogeni introduși în sistemele de ventilație, prin sistemele de diseminare menționate, pot avea efecte pe termen lung având în vedere că acest tip de instalații de condiționare a aerului circulă și recirculă aerul din interior și, o dată cu el, doze fatale de agenți biologici.

În fața acestui atac complex, se recomandă folosirea a o serie de dispozitive și metode cunoscute până în prezent:

- *expunerea plicuri/or la radiații ultraviolete* timp de 2-30 minute (s-a recomandat folosirea unor echipamente de sterilizare UV folosite de obicei în medicină sau stomatologie);

- *sterilizarea plicuri/or în cuptoare cu microunde* cu putere de 1400 W și 2450 de Mhz²⁰. Înconvenientul acestei metode constă în timpul mare de expunere (30-50 minute), precum și în riscul de incendiu în cazul în care plicurile conțin metale (valabil și pentru cărțile de credit, CD-uri, sau benzi reflectorizante);

- *decontaminarea clădirilor Poștei* sau a clădirilor celor care au primit corespondență infestată, cu ajutorul dezinfectanților chimici sau al ozonului. Sistemul constă în pomparea de vapori sau gaze în interiorul clădirilor închise ermetic, lăsarea acestora închise pentru câteva ore sau zile, și apoi eliberarea aerului contaminat din interior, în atmosferă. În acest caz, ozonul va distruge unele materiale, cum ar fi cauciucul.

Împotriva folosirii armelor biologice pentru răspândire în apa potabilă sau în cea menajeră, metodele de prevenire și detectare sunt în mare parte similare cu cele descrise anterior pentru prevenirea și detectarea substanțelor din aer, la care se adaugă o serie de alte metode specifice:

- asigurarea unei protecții speciale rezervoarelor de apă potabilă și menajeră și a

stațiilor de filtrare;

- ▶ analizarea periodică, la intervale scurte de timp (de ordinul minutelor sau zecilor de minute), a unor probe de apă;
- ▶ introducerea în apa potabilă și menajeră, în diverse faze de procesare a acesteia prin filtrare, a unor substanțe nepericuloase pentru ființele vii, dar capabile să atace bacteriile și agenții patogeni;
- ▶ analizarea loturilor de apă potabilă îmbuteliată, înainte de îmbuteliere;
- ▶ utilizarea pe scară largă a recipientelor de unică folosință care să nu poată fi contaminate prin spălare cu apă menajeră.

5. Sisteme moderne de detectare și identificare a agenților biochimici

Între performanțele reușite de către laboratoarele care desfășoară activități de cercetare pentru prevenire și combatere a acțiunilor teroriste, menționăm:

- ▶ *Testarea unui microlaborator chimic pentru detectarea gazelor* care va fi capabil să identifice simultan sute de lichide și gaze;
- ▶ *Folosirea roboticii și a sistemelor inteligente* pentru detectarea explozivilor, narcoticelor și agenților biochimici, precum și pentru neutralizarea acestora;
- ▶ *Dezvoltarea unor sisteme microcomputerizate și a unor chip-uri de incryptare* de 10 ori mai rapide decât cele folosite până în prezent, având la suprafață senzori acustici pentru detectarea agenților biologici;
- ▶ *Dezvoltarea nano-tehnologiei* prin producerea unor clustere moleculare cu dimensiuni cuprinse între 1 și 100 de nanometri.

6. Elemente metodologice aplicate în investigarea actelor de terorism biochimie

Pentru depistarea organizațiilor teroriste, organele judiciare specializate apelează la mijloace diverse care depind de complexitatea fenomenului, precum și de modul de organizare.

Organizațiile teroriste sunt structurate pe sistemele cele mai sofisticate pe care le-a acumulat tradiția criminalității organizate.

Una dintre cele mai importante caracteristici ale organizațiilor teroriste este conspirativitatea.

Membrii organizațiilor teroriste nu se cunosc între ei decât pe grupuri extrem de mici, de 2-3 persoane, care se subordonează unor coordonatori pe care, cel mai adesea, nu îi cunosc, sau pe care numai un membru al grupului îi contactează. Această structură complicată de tip fagure, permite ca, în cazul în care un membru al celei teroriste este deconspirat, efectele arestării sale să fie cât mai reduse.

Indiferent de metodele folosite în timpul investigației, efectele capturării unui terorist vor fi limitate la deconspirarea și arestarea a cel mult alți doi sau trei membri ai organizației.

În ceea ce privește cercetarea la fața locului, rareori se obțin rezultate concrete care să conducă la descoperirea făptuitorului. Aceasta pentru că majoritatea actelor teroriste se desfășoară în locuri dens populate, iar teroristul care își ia minime măsuri de precauție, rareori lasă urme concludente care să ducă la descoperirea sa.

În cazul particular al folosirii armelor biochimice, urmele lăuate de teroriști sunt insignifiante.

În general, identificarea autorilor atentatelor teroriste cu arme biologice se datorează revendicării respectivelor acte de către organizațiile care le produc.

Specialiștii au reușit totuși prin folosirea combinată a metodelor specifice cercetării actelor de terorism să identifice atât persoane, cât și organizații implicate în acest fel de activități.

Între metodele folosite enumerăm:

- ▶ ridicarea de la fața locului a tuturor probelor biochimice și analizarea lor complexă. Analizele de laborator conduc, adeseori, la concluzii privind nu numai identitatea agentului patogen, dar și anumite particularități privind producerea lui;
- ▶ identificarea martorilor oculari și audierea acestora;
- ▶ identificarea laboratoarelor clandestine care dețin mijloace tehnice pentru producerea substanțelor folosite în actele teroriste;
- ▶ verificarea livrărilor de substanțe de către firmele producătoare către laboratoare sau persoane fizice;
- ▶ identificarea modului de operare;
- ▶ verificarea intrării și ieșirii persoanelor prin punctele vamale;
- ▶ verificarea antecedentelor suspecților și a potențialelor legături cu organizații teroriste;
- ▶ adoptarea unor măsuri de supraveghere, inclusiv a unei supravegherii electronice.

Capitolul II. Metodologia investigații criminalistice a infracțiunilor din domeniul afacerilor

1. Cadrul juridic

Dreptul afacerilor cuprinde dreptul comercial, dreptul public, dreptul fiscal, dreptul muncii, dreptul civil. Printre actele normative ce reglementează activități din domeniul afacerilor menționăm:

Legea nr.58/1934, Legea nr. 59/1034, Legea nr. 26/1990, Legea nr.30/1991, Legea nr.31/1990, Legea nr.11/1991, Legea nr. 86/2006.

2. Modalități de săvârșire a infracțiunilor în domeniul afacerilor

a. Însușirea unei identități false.

Modalitatea constă în folosirea unor acte de identitate false pentru deschiderea unui cont, prin care ulterior se vor desfășura escrocherii.

b. Însușirea unei calități false

Escrocii se prezintă a fi reprezentanți ai unor firme, în numele cărora vor strânge fonduri publice de la comercianți. Funcționari publici care și-au pierdut această calitate încasează sume de bani sub forma impozitelor, etc.

c. Escrocherii prin înscenare

Modalitatea constă de exemplu în excrocarea de exemplu a unor societăți de asigurări – după achitarea unui număr de rate pentru asigurare de viață, persoana își înscenează decesul, pentru ca familia să încaseze suma asigurării.

Excrocarea unor hoteluri, prin înscenarea unor accidente sau furturi, pentru a știrbi reputația acestora. Pentru aplanarea conflictului hotelierii sunt dispuși să plătească sume importante de bani.

3. Modalități de operare în fapte înrudite cu escrocheria

- a. Manipularea de date și informații eronate
- b. Fraude private, fraude fiscale, extorcare de bani prin amenințare.

4. Metodologia investigării infracțiunilor din domeniul afacerilor

Direcții metodologice de investigare:

- Cunoașterea cadrului normativ din domeniu
- Cunoașterea sării de fapt și evaluarea prejudiciului prin dispunerea de expertize financiar contabile.
- Ridicarea de obiecte și înscrisuri, efectuarea de percheziții.
- Dispunerea altor expertize judiciare.
- Ascultarea suspectului sau inculpatului în vederea stabilirii acțiunilor infracționale.

1.4. Rezumat

Pentru depistarea organizațiilor teroriste, organele judiciare specializate apelează la mijloace diverse care depind de complexitatea fenomenului, precum și de modul de organizare.

Microorganisme sau toxinele (virusi, bacterii, spori funginai), sunt cel mai adesea folosite pentru producerea armelor biologice.

Agenții chimici folosiți atât în conflictele militare, cât și în acțiunile teroriste, au un grad de periculozitate foarte mare.

Agroterorismul se caracterizează prin folosirea unor agenți patogeni împotriva animalelor și plantelor în scopul distrugerii acestora.

Pentru depistarea și cercetarea infracțiunilor în domeniul afacerilor, organele judiciare specializate apelează la mijloace diverse care depind de complexitatea fenomenului, precum și de modul de organizare.

1.5. Test de evaluare/autoevaluare

Aspecte de aprofundat

- Modalități de săvârșire a infracțiunilor în domeniul afacerilor și a actelor de terorism
- Tipologia terorismului biochimic
- Principalele probleme de clarificat
- Mijloace de prevenire și combatere
- Efectuarea unor acte de urmărire penală

În cadrul întâlnirilor tutoriale, studenții vor fi îndrumați pentru clarificarea problemelor asupra cărora trebuie să se concentreze în însușirea materiei.

1.6. Bibliografie recomandată

- **Gabriela Matei**, *Investigarea criminalistică a infracțiunilor privind operele de artă și artefactele arheologice*, Editura Universul Juridic, 2010 ;
- **Marin Ruiu**, *Metodologia investigării criminalistice a unor genuri de infracțiuni*, Editura Universul Juridic, Octombrie 2014;
- **Marin Ruiu**, *Metodologie criminalistica*, Editura Universul Juridic, Noiembrie 2013.

Unitatea de învățare XII.

1.1. Introducere

În cadrul acestei unități sunt prezentate metodologiile de investigare a unor infracțiuni precum: infracțiuni de corupție, accidente de muncă, accidente rutiere.

1.2. Competențe

După parcurgerea acestui curs, studentul va fi capabil să :

- ✓ Descrie măsurile speciale de investigare a infracțiunilor din domeniile sus menționate
- ✓ Identifice tipurile de fapte penale încadrate în respectivele domenii
- ✓ Identifice modurile de acțiune
- ✓ Explice particularitățile investigării criminalistice a acestor infracțiuni

1.3. Conținutul unității de învățare

Capitolul I. Metodologia investigării accidentelor de muncă; cercetarea accidentelor de trafic rutier

1. Cadrul juridic
2. Principalele aspecte, obiect al probațiunii, care trebuie clarificate prin investigarea accidentelor de trafic
3. Particularități ale cercetării la fața locului a accidentelor de trafic rutier

Capitolul 2. Metodologia investigării infracțiunilor de corupție

1. Aspecte juridice.
2. Probleme pe care trebuie să le clarifice investigația penală
3. Constatarea infracțiunii flagrante
4. Tactica efectuării altor acte de urmărire penală

Durata medie de studiu individual

Timpul necesar parcurgerii unității de învățare este de 2 ore/capitol de studiu individual.

Capitolul 1. Metodologia investigării accidentelor de muncă; cercetarea accidentelor de trafic rutier

1. Cadrul juridic

Legea securității și sănătății în muncă nr.319/2006

Cercetarea accidentelor de muncă se face, în funcție de caz de către:

- Angajator
- Inspectoratele teritoriale de muncă
- Inspekția muncii
- Autoritățile de sănătate publică

Rezultatul cercetării se consemnează în procesul verbal.

În cursul cercetării se vor clarifica următoarele:

- Cauzele și împrejurările producerii accidentului
- Modul de respectare a normelor de protecție a muncii
- Persoanele vinovate de nerespectarea normelor privind protecția muncii
- Persoana la care s-a înregistrat accidentul de muncă.
- Măsurile ce trebuie luate pentru prevenirea accidentelor.

2. Principalele aspecte, obiect al probațiunii, care trebuie clarificate prin investigarea accidentelor de muncă

- Stabilirea cauzelor accidentului – de natură tehnică sau organizatorică.
- Determinarea împrejurărilor în care a avut loc accidentul
- Determinarea consecințelor accidentului
- Stabilirea prevederilor legale care au fost încălcate
- Identificarea persoanelor care răspund de organizarea activității de muncă
- Inițierea măsurilor de prevenire a accidentelor.

3. Particularități ale cercetării la fața locului a accidentelor de muncă

- Accidente de muncă sau avarii din domeniul petrochimic – în special incendii și explozii

Cauzele accidentelor : 1. cauze de natură tehnică specifice domeniului petrochimic, sau în legătură cu depozitarea produselor petroliere ; 2. cauze de natură organizatorică sau tehnicoorganizatorice.

- Accidente de muncă din domeniul construcțiilor

Cauzele accidentelor : organizatorice, tehnice, accidente de muncă

Cercetarea accidentelor de trafic rutier

1. Cadrul juridic

H.G. nr.1391/2006

Cauzele accidentelor : datorate factorului uman ; datorate factorilor tehnici ; datorate factorilor rutieri.

Se vor stabili :

- împrejurările și cauzele în care s-a produs accidentul,
- dacă au fost încălcate reguli de circulație,
- cine sunt persoanele vinovate de accident,
- consecințele accidentului.

Capitolul 3. Metodologia investigării infracțiunilor de corupție

1. Aspecte juridice.

Legea nr. 78/2000 în care sunt prevăzute măsuri de prevenire, descoperire și sancționare a faptelor de corupție.

Codul penal: luarea și darea de mită, primirea de foloase necuvenite și traficul de influență.

H.G. nr.1065/2001 – Programul național de prevenire a corupției și Planul național de acțiune împotriva corupției.

Ordonanța de urgență nr.43/2002 de înființare a Direcției Naționale Anticorupție.

Convenția penală privind corupția, Strasbourg, 1999 – Legea nr. 27/2002

Convenția civilă asupra corupției, Strasbourg, 1999 – Legea nr. 147/2002

2. Probleme pe care trebuie să le clarifice investigația penală

- Sesizarea organului judiciar
- Lămurirea principalelor probleme care fac obiectul probațiunii: calitatea făptuitorului, fapta și modul de operare, scopul acțiunii ilicite, valorile ce constituie obiectul acțiunii.
- Adoptarea unor măsuri speciale de investigare: supravegherea conturilor bancare, supravegherea suspectilor, interceptarea comunicațiilor, accesarea sistemelor informatice.

3. Constatarea infracțiunii flagrante

4. Tactica efectuării altor acte de urmărire penală. Ascultarea suspectului sau inculpatului se va face în funcție de natura faptei săvârșite.

1.4. Rezumat

Pentru depistarea și cercetarea infracțiunilor menționate mai sus, organele judiciare specializate apelează la mijloace diverse care depind de complexitatea fenomenului, precum și de modul de organizare.

1.5. Test de evaluare/autoevaluare

Aspecte de aprofundat

- Modalități de săvârșire a infracțiunilor în domeniul accidentelor și corupției
- Principalele probleme de clarificat
- Mijloace de prevenire și combatere
- Efectuarea unor acte de urmărire penală

În cadrul întâlnirilor tutoriale, studenții vor fi îndrumați pentru clarificarea problemelor asupra cărora trebuie să se concentreze în însușirea materiei.

1.6. Bibliografie recomandată

- **Gabriela Matei**, *Investigarea criminalistică a infracțiunilor privind operele de artă și artefactele arheologice*, Editura Universul Juridic, 2010 ;
- **Marin Ruiu**, *Metodologia investigării criminalistice a unor genuri de infracțiuni*, Editura Universul Juridic, Octombrie 2014;

- **Marin Ruiu**, *Metodologie criminalistica*, Editura Universul Juridic, Noiembrie 2013.

Unitatea de învățare XIII.

1.1. Introducere

În cadrul acestei unități sunt prezentate metodologiile de investigare a infracțiunilor din domeniul criminalității informatice

1.2. Competențe

După parcurgerea acestui curs, studentul va fi capabil să :

- ✓ Descrie măsurile speciale de investigare a infracțiunilor din domeniile sus menționate
- ✓ Identifice tipurile de fapte penale încadrate în respectivele domenii
- ✓ Identifice modurile de acțiune
- ✓ Explice particularitățile investigării criminalistice a acestor infracțiuni

1.3. Conținutul unității de învățare

Capitolul 1. Metodologia investigării infracțiunilor din domeniul criminalității informatice.

1. Aspecte juridice
2. Modalități de săvârșire a infracțiunilor informatice
3. Investigarea criminalistică a infracțiunilor informatice:
4. Percheziția calculatoarelor
5. Particularități ale cercetării la fața locului

Durata medie de studiu individual

Timpul necesar parcurgerii unității de învățare este de 2 ore/capitol de studiu individual.

Capitolul 1. Metodologia investigării infracțiunilor din domeniul criminalității informatice.

1. Aspecte juridice

Legea nr. 455 din 18 iulie 2001, privind semnătura electronică

Ordonanța nr. 20 din 24 ianuarie 2002 a Guvernului României privind achizițiile publice prin licitații electronice

Legea nr. 506 din 21 noiembrie 2004, privind prelucrarea datelor cu caracter personal și protecția vieții private în sectorul telecomunicațiilor

Ordonanța nr. 34 din 30 ianuarie 2002 , emisă de Guvernul României, cu privire la *accesul la rețele de comunicații electronice și la infrastructura asociată, precum și interconectarea acestora*

Legea nr 677 din 21 noiembrie 2001 , privind *protecția persoanelor cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date*

Legea nr.365/2002 privind comerțul electronic

Legea nr.161/2003

2. Modalități de săvârșire a infracțiunilor informatice

Între infracțiunile specifice domeniului cibernetic cele mai frecvente sunt:

- Hacking-ul, sau accesul neautorizat În programe computerizate, ori În arii ale sistemului pentru care este necesară o permisiune de acces autorizată prin lege;
- Sabotarea sistemelor, produsă prin "bombardarea cu scrisori" (*mail bombing*), fenomen cunoscut și sub numele de "atac pentru interzicerea serviciilor" (*denial-of-service attacks*), caracterizat prin trimiterea repetată sau multiplă a unor mesaje către o adresă *e-mail*, sau către o locație *web (website)*. Acest tip de acțiuni creează o interzicere a accesului pentru utilizatorii legitimi, sau permite inițierea unor atentate mult mai sofisticate pentru penetrarea sistemului;
- Sabotarea sau vandalizarea datelor, procedeu prin care locațiile *web* sau bazele de date pot fi accesate având drept urmare ștergerea datelor sau schimbarea acestora. Prin aceste procedee se ajunge atât la distrugerea directă a datelor cât și la reacții de distrugere În lanț datorate folosirii datelor incorecte, introduse fraudulos În sistem;
- Pescuirea" de parole (password "fishing"J și "adu/mecarea" de parole (password "sniffiog"). prin care se penetrează prima linie de apărare Împotriva infractorilor ciberneticici, reprezentată de parola de intrare În sistem, sau În locațiile internet protejate prin parolare privată;
- Ascunderea identității (spoofing), este folosită de către atacatorii sistemelor pentru a-și ascunde adevărata identitate și pentru a convinge pe cei ce primesc comunicări *e-mail*, ori pe cei ce asigură securitatea computerizată a sistemelor, de faptul că mesajele sau accesul În sistem nu este trimis sau cerut de către cel care inițiază respectivele operațiuni;

- Falsificarea documentelor de identitate și a mijloacelor de plată (cec-uri, cambii, bonuri la ordin, etc.);
- Săvârșirea de infracțiuni de oedofilie (*paedophile crimes*) prin comunicarea cu ajutorul e-mail-ului, sau prin folosirea efectivă a *Internet-ului*, a unor date sau imagini utilizate de către pedofili pentru a exploata, iar în unele cazuri pentru a abuza, copiii;
- Folosirea Internet-ului pentru răspândirea și comercializarea de materiale pornografice;
- Penetrarea neautorizată a "camerelor de comunicare" (*chat-rooms*), pentru trimiterea de e-mail-uri ofensatoare, sau de hărțuire (*stalking*), a căror țintă sunt utilizatorii vulnerabili, în special femeile;
- Utilizarea Internet-ului pentru achiziționarea și vinderea unor produse medicale fără prescripție interzise de lege sau rare;
- Folosirea Internet-ului pentru efectuarea traficului de droguri, infracțiune care nu lasă urme materiale, traficanții reușind să manevreze fonduri importante și să efectueze relocații ale mărfii traficate, fără ca identitatea lor, sau a consumatorilor și *dealer-ilor*, să poată fi cunoscută;
- Folosirea Internet-ului în scopuri teroriste se bazează pe unele dintre metodele descrise mai sus, prin care teroriștii atacă sistemele electronice atât prin introducerea de "viermi" (*worms*) și viruși (*viruses*), precum și prin accesarea neautorizată a unor baze de date care conțin informații confidențiale referitoare la securitatea națională.

3. Investigarea criminalistică a infracțiunilor informatice

- Identificarea mijloacelor prin care a fost săvârșită fapta
- Identificarea informațiilor obținute prin săvârșirea faptei
- Identificarea memoriilor de stocare a informațiilor
- Identificarea autorului și a circumstanțelor care au favorizat săvârșirea faptei

4. Percheziția calculatoarelor

Pentru efectuarea percheziției instrumentului infracțiunii este necesar mandatul de percheziție care trebuie să vizeze atât computerul în sine, cât și informațiile stocate în acesta.

Pentru precizarea locului ce trebuie să fie percheziționat trebuie să avem în vedere faptul că informațiile pot fi stocate într-o locație externă, în afara localității, cunoscută sau necunoscută investigatorilor.

5. Particularități ale cercetării la fața locului

Cercetarea vizează calculatorul, monitorul, tastatura, imprimanta, scannerul, memorii externe, sticker, CD-uri, DVD-uri, etc.

În faza statică a cercetării locului faptei, computerul nu trebuie pornit, iar dacă este în funcțiune nu trebuie oprit.

În faza dinamică cercetarea computerului este efectuată de specialistul în domeniul de referință.

Ridicarea probelor se va face fără alterarea datelor.

1.4. Rezumat

Pentru depistarea și cercetarea infracțiunilor menționate mai sus, organele judiciare specializate apelează la mijloace diverse care depind de complexitatea fenomenului, precum și de modul de organizare.

1.5. Test de evaluare/autoevaluare

Aspecte de aprofundat

- Modalități de săvârșire a infracțiunilor în domeniul criminalității informatice
- Tipologia criminalității informatice
- Principalele probleme de clarificat
- Mijloace de prevenire și combatere
- Efectuarea unor acte de urmărire penală

În cadrul întâlnirilor tutoriale, studenții vor fi îndrumați pentru clarificarea problemelor asupra cărora trebuie să se concentreze în însușirea materiei.

1.6. Bibliografie recomandată

- **Gabriela Matei**, *Investigarea criminalistică a infracțiunilor privind operele de artă și artefactele arheologice*, Editura Universul Juridic, 2010 ;
- **Marin Ruiu**, *Metodologia investigării criminalistice a unor genuri de infracțiuni*, Editura Universul Juridic, Octombrie 2014;
- **Marin Ruiu**, *Metodologie criminalistica*, Editura Universul Juridic, Noiembrie 2013.

Unitatea de învățare XIV.

1.1. Introducere

În cadrul acestei unități sunt analizate aspecte privind digitalizarea în materia cercetării criminalistice.

1.2. Competențe

După parcurgerea acestui curs, studentul va fi capabil să :

- ✓ Descrie măsurile speciale de investigare
- ✓ Identifice particularitățile digitalizării în domeniul investigației criminalistice

1.3. Conținutul unității de învățare

Capitolul 1.. Digitalizarea în investigația criminalistică

Durata medie de studiu individual

Timpul necesar parcurgerii unității de învățare este de 2 ore/capitol de studiu individual.

Capitolul 1. Digitalizarea în investigația criminalistică

Dezvoltarea tehnologiei crează condițiile dezvoltării societății, a științei, dar și intervenția în realitatea virtuală a noi forme de criminalitate, comportament deviant.

Criminalistica a început însă ceva mai recent cercetarea acestui nou fenomen. Astfel se dezvoltă o nouă ramură în investigația penală care cercetează modalitatea de operare și identifică ”urmele” în cyber space.

Identificarea autorilor infracțiunilor săvârșite prin intermediul computerului, dar și a victimelor acestora este o problemă complexă care afectează capacitatea autorităților de a depista cazurile și de a le rezolva într-un timp cat mai scurt.

Investigațiile pot da rezultate numai în condițiile unei pregătiri de specialitate, aptitudini tehnice a organelor competente în urmărirea și cercetarea specifică acestui domeniu.

Acest tip de expertiză tehnică necesită un raționament adecvat.

Realizarea profilului comportamental este dificil de realizat, infractorii având posibilitatea de a participa la traficul informațional ca simpli utilizatori ai sistemului, navigând și exploatând rețele private.

1.4. Rezumat

Transpunerea documentelor, a informațiilor într-un cod binar, în cazul investigației penale, prezintă multiple avantaje, de la obiectivitate, la viteză și precizie.

Criminalistica se adaptează noilor condiții de securitate a informației și folosește tehnologia în scopul desfășurării rapide și obiective a expertizelor, cercetărilor de laborator și nu numai.

1.5. Test de evaluare/autoevaluare

Aspecte de aprofundat

- Principalele probleme de clarificat
- Mijloace de investigare, metodele tehnice puse la dispoziția investigatorului de către tehnologie.

În cadrul întâlnirilor tutoriale, studenții vor fi îndrumați pentru clarificarea problemelor asupra cărora trebuie să se concentreze în însușirea materiei.

1.6. Bibliografie recomandată

- **Gabriela Matei**, *Investigarea criminalistică a infracțiunilor privind operele de artă și artefactele arheologice*, Editura Universul Juridic, 2010 ;
- **Marin Ruiu**, *Metodologia investigării criminalistice a unor genuri de infracțiuni*, Editura Universul Juridic, Octombrie 2014;
- **Marin Ruiu**, *Metodologie criminalistica*, Editura Universul Juridic, Noiembrie 2013.

Bibliografie generală recomandată

1. **Beliș Vladimir**, sub redacția, *Tratat de medicină legală*, 2 vol, Ed. Medicală, București, 1995;
2. **Bercheșan V.**, „*Metodologia investigării infracțiunilor*”, Ed. Paralela 45, Pitești, 1998;
3. **Bulai C., Filipaș A., Mitrache C-tin**, „*Instituții de Drept penal*”, Ed. Trei, București, 2001;
4. **Buneci Petre**, *Proceduri speciale, Drept procesual penal (doua volume)*, Ed. Semne, 2006;
5. **Buneci Petre** - *Drept procesual penal*, Partea generală., Ed.Universitară, 2009;
6. **Buneci Petre**, *Drept procesual penal*, 2 vol., Ed.Fundației România de Măine, 2003;
7. **Buneci Petre**, *Ocrotirea prin mijloace penale și procesul penal a intereselor financiare ale Uniunii Europene*, Editura Pro Universitaria, 2008;
8. **Petre Buneci, Mirela Gorunescu, Norel Neagu, Radu Slavoiu, Radu Geamanu, Dominic George Pop**, *Instituii de drept penal*, Editura Universul Juridic, București, 2014;
9. **Cârjan Lazăr**, *Tratat de Criminalistică*, Ed.Penguin Book, București, 2006;
10. **Ciopruga A., Iacobuță I.**, *Criminalistica*, Ed. Junimea, Iași, 2001;
11. **Constantin Mitrache și Cristian Mitrache**, *Drept penal român. Partea generală*, Casa de Editură și Presă “Șansa” - S.R.L., București, 2007;
12. **Dan Dermengiu, Valentin Iftenie**, *Medicină Legală*, Ed. C.H.BECK., 2009;
13. **Ionescu L., Sandu D.**, *Identificarea criminalistică*, Ed. Științifică, București, 1990;
14. **Matei Gabriela**, *Criminalistica*, manual, Ed. Pro Universitaria, București, 2012;
15. **Matei Gabriela** – *Investigarea criminalistică a infracțiunilor privind operele de artă și artefactele arheologice*, Ed. Universul juridic, București, 2010 ;
16. **Mircea I.**, *Criminalistica*, Ed.Lumina Lex, Bucuresti, 1998 ;
17. **Mitrofan N. și colab.**, „*Psihologie judiciară*”, Ed. Șansa, București, 1992;
18. **Ion NEAGU, Mircea DAMASCHIN**, *Tratat de procedură penală. Partea generală*. Ed. Universul Juridic, București, 2022, Ed a IV a;
19. **Nistoreanu Gheorghe, Dobrinou Vasile, Boroș Alexandru, Pascu Ilie, Molnar Ioan, Lazăr Valerică**, *Drept penal, Partea specială*, București, Ed. Europa Nova, 1998;
20. **Saferstein Richard**, *Criminalistics: an introduction to Forensic science*, Englewood Cliffs (publish), N.Y., Prentice Hall, 1995;
21. **Stancu Emilian** - *Tratat de Criminalistică*, Ed. a VI-a revizuită și adăugită, Universul Juridic, București, 2015 ;
22. **Stancu Emilian și Moise Adrian**, *Criminalistica. Elemente de tehnică și de tactică a investigației penale*, Ediția a III-a revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, 2020 ;
23. **Suciu Camil**, *Criminalistică*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1972;
24. **Vasiu I.**, „*Criminalitatea informatică*”, Ed. Nemira, București, 2001;
25. **Volonciu Nicolae și colab**, *Noul Cod de Procedură Penală Comentat*, Ed. Hamangiu, București, 2015;
26. **Wayne W.Bennett, Karen M.Hess**, *Criminal Investigation*, 2003.
27. Colectiv, *Tratat practic de Criminalistică*, vol. I-II, Editura Ministerului de Interne, București, 1978.
28. Colecția Revista Română de Criminalistică.

